

TREĆI DIO

— Digni ruke! Hodi do zida i raširi noge! *Kreni!... Sad!* Nasloni se na ciglu, *ispruženih* dlanova!

Kao u transu, s pogledom još na Matthiasu, koji je poput djeteta klečao na jednom koljenu pored grma ruža, Havelock je učinio kako mu je stražar naredio. Bio je potresen. Ono što je vidio bilo je šokantno. Njegov *přítel*, njegov mentor... njegov otac... bio je lud. Hrska čovjeka koji je zapanjio svijet svojom oštroumnošću, svojim percepcijama, sada je čučao pored cvijeća, drhtave glave, preplašenih očiju iza stakla ispunjenih užasom, koji nitko nije znao osim njega.

Havelock je čuo korake stražara na pločama od škrljevca i znao je da udarac slijedi. Nekako mu to nije bilo važno. Ništa nije bilo važno.

Raskriljena mreža boli zahvatila mu je glavu, i došao je mrak.

Bio je na tepihu u salonu; krugovi jarkog bijelog svjetla vrtjeli su mu se ispred očiju, u sljepoočicama mu je mučno udaralo, mokre hlače pune pijeska bile su mu pripijene uz kožu. Čuo je ljude kako vani trče stepenicama i u panici izvikuju naredbe. Dok su se oni pojavljivali na vratima opipao je jaknu; pištolj su mu uzeli, ali ga nisu pretresli. Vjerojatno su smatrali da taj postupak i ispitivanje treba prepustiti stražarim pretpostavljenima.

Prišla su mu dvojica: jedan u uniformi, major, drugi, civil. Posljednjeg je znao; bio je iz Statea, agent iz Cons Opa s kojim je radio u Londonu ili Bejrutu, ili Parizu, ili... nije se mogao sjetiti.

— To je on — rekao je civil. — Bradford mi je rekao da bi to mogao biti on. Rekao mi je pojedinosti; vi niste upleteni.

— Samo ga što prije odvedite odavde — odgovorio mu je vojnik. — To što radite to je vaš posao.

— Zdravo, Havelock. — Čovjek iz Statea gledao ga je dolje s prezirom. — Bio si zauzet. Mora da je bilo veselo ubiti tog starog prijana u New Yorku. Što si uradio? Sredio si ga ne bi li se domogao nekih fondova rezerviranih za neke eventualnosti, misleći da ih ima, a manje više istu taktiku si primijenio i ovdje? Ustani, ti kopile!

Izmrcvarena duha i tijela, Michael se polako okrenuo, oslonio na koljena, pa se polako izvukao u uspravni položaj. — Što se s njim dogodilo? Što se *dogodilo*?

— Ja ne odgovaram na pitanja.

— Netko mora... za ime Krista, *netko* mora!

— I da ti da plaćenu kartu? Nikako, kurvin sine. — Civil se obratio stražaru koji je stajao s druge strane sobe. — Jesi li ga pretražio? — upita ga.

— Ne, sir. Samo sam mu uzeo oružje i pritisnuo alarm. Za pojasom ima baterijsku svjetiljku i neku vrstu kese.

— Da ti pomognem, Charley — rekao je Havelock, raširivši terensku jaknu i posegnuvši za voštanim paketom. — Ime je Charley, zar ne? Charley Loring... je li to bio Bejrut?

— Bio je, a svoje proklete ruke drži na mjestu.

— Ono što želiš, to je tu. Hajde, uzmi to. Neće eksplodirati. Čovjek iz Statea je kimnuo majoru; vojnik je istupio i uhvatio Michaelove ruke dok je Loring skinuo paket s pojasa od tkanine.

— Otvori ga — nastavi Havelock. — To je od mene tebi. Svima vama.

Agent Cons Opa je povukao patentni zatvarač na paketu i izvukao presavijene žute stranice. Major mu je olabavio stezaj dok je civil prišao syjetiljci i stao čitati. Prestao je, pogledao na Michaela, a onda se obratio vojniku. — Čekajte vani, majore. I vi — dodao je, bacivši pogled na stražara. — U drugu sobu, molim.

— Jeste li sigurni? — upita ga oficir.

— Vrlo — rekao je Charley. — On ne ide nigdje, a ja ću viknuti budem li vas trebao. — Dvojica su otišla; vojnik kroz prednja vrata, stražar u pokrajnju sobu. — Ti si najprljaviji komad smeća kojeg sam ikad upoznao — rekao je čovjek iz Statea.

— To je karbon, Charley.

— To mogu vidjeti.

— Nazovi hitnu službu Cons Opa. Od jedanaest sati navečer, svakih petnaest minuta primaju poruku. Poruka je u obliku pitanja: 'Biljar ili pool?' Odgovor je: 'Mi više volimo pool'. Kaži im da tako odgovore.

— Onda što?

— Ubaci se u slijedeći poziv, daj odgovor i slušaj.

— Pa će mi neko drugo smeće ovo pročitati.

— O, ne, sve to vrijedi samo dvanaest sekundi. Nema načina da se uđe u trag. I nemoj se baviti mišlju da mi daš iglu. Već sam bio na terapiji, pa sam se pobrinuo za mjere opreza. Ja nemam ni pojma odakle dolaze pozivi. Vjeruj mi na riječ.

— Ja ne bih povjerovao tvojoj riječi ni u snu, *smeće*.

— Bilo bi bolje da joj sada povjeruješ, jer ako ne bude tako, kopije tih stranica bit će upućene na primjerene adrese diljem Evrope. Od Moskve do Atene, od Londona do Praga, od Pariza do Berlina. Prihvati se telefona.

Dvadeset jednu minutu kasnije, čovjek iz Statea je buljio u zid, odgovarajući Jenni Karas. Jedanaest sekundi poslije, spustio je slušalicu i pogledao u Havelocka. — Ti si sve što kažu da jesi. Ti si smrad.

— I 'izvan spasa'?

— Tako je.

— Onda si i ti, jer si programiran, Charley. Ti nemaš nikakve vrijednosti, ti si beskoristan. Zaboravio si kako se postavljaju pitanja.

— Što?

— Jednostavno si prihvatio moju osudu. Poznavao si me, znao si moju običnu i profesionalnu prošlost, ali ti to ne znači nikakvu razliku. Riječ je sišla dolje, a dobra mala ovca je rekla 'zašto ne?'

— Mogao bih te *ubiti*.

— I živjeti s posljedicama? Nemoj to učiniti. Pozovi Bijelu kuću.

Čuo je zaglušujuću huku rotora gigantskog helikoptera i znao je da je predsjednik Sjedinjenih Država stigao na Poole's Island. Bilo je to sredinom jutra i džordžijsko je sunce peklo pločnike izvan otvorena prozora. Bio je u sobi, ali se nije postavljalo pitanje je li to zatvorenička ćelija, premda na jedinom prozoru nije bilo rešetaka. Bio je na drugom katu; ispod njega su bili četvorica vojnika, a avetinjske fasade i fotografije poznatih zgrada bile su u blizini. Svijet laži, umjetan svijet.

Havelock je otišao do kreveta — više uskog ležaja nego kreveta — i sjeo. Mislio je o Jenni, o onome kroz što ona ponovo prolazi; o Matthiasu — dobri Bože, što se *dogodilo*? Michael je opet proživljavao strašan prizor u vrtu, nastojeći iznaći barem minimum smisla.

Ne smiješ mi prići. Ti ne razumiješ. Ti nikad nećeš razumjeti!

Razumjeti *što*?

Nije znao koliko je proveo sjedeći i razmišljajući; samo je znao da mu je misli prekinuo udarac na staklenoj ploči na sredini vrata. Pojavilo se lice; bilo je ispod zlatne pletenice kape sa štitnikom. Otvorila su se vrata i u sobu je ušao pukovnik srednjih godina i širokih ramena, držeći u rukama par lisica.

— Okrenite se — naredio mu je. — Ispružite ruke.

Havelock je učinio kako mu je naloženo, i brzo se čuo klik lisica oko njegovih zglavaka. — Što je s nogama? — učtivo je upitao. — Zar ih ne smatrate oružjem?

— Mnogo djelotvornije oružje ću imati u ruci — rekao je oficir — a pazit ću na vas svake sekunde. Učinite li bilo što, što bih ja mogao krivo protumačiti i vi ste mrtvi.

— Sastanak u četiri oka. Polaskan sam.

Pukovnik je okrenuo Havelocka. — Ja ne znam tko ste niti što radite, ili što ste učinili, ali upamtite ovo, kauboju: taj je čovjek moja odgovornost i ja sam sasvim spreman da vas najprije upucam a onda postavljam pitanja.

— Tko je kauboju?

Kao da je htio naglasiti svoju prijetnju, oficir je gurnuo Michaela natrag uza zid. — Ostanite tu — naredio mu je i izišao iz sobe.

Poslije trideset sekundi vrata su se opet otvorila, a u sobu je ušao Predsjednik Charles Berquist. U rukama je imao trinaest stranica kopije Havelockove optužbe. Predsjednik je stao i pogledao u Michaela. Podigao je žute stranice.

— Ovo je izuzetan dokument, gospodine Havelock.

— To je istina.

— Vjerujem vam. Za dobar dio toga nalazim da je dostojno prezira, dakako, ali ipak, sam sebi govorim da čovjek vaše prošlosti ne bi tek tako izazvao smrt tolikih ljudi. I da je, u osnovi, ovo prijetnja da bi vas se saslušalo.

— Onda biste sebi rekli još jednu laž — odgovorio mu je Michael, nepomičan uza zid. — Mene su stavili 'izvan spasa', pa zašto bih se ja brinuo o bilo kome?

— Zato jer ste inteligentna osoba, koja zna da mora biti objašnjenja.

— Laži, mislite?

— Nešto je laž i tako će ostati za dobrobit ove zemlje.

Havelock je zašutio, proučavajući oštro skandinavsko lice Predsjednika, jednakomjeren pogled očiju koje su nekako podsjećale na oči lovca. — Matthias?

— Da.

— Koliko dugo mislite da ga ovdje možete držati pokopanim?

— Koliko duže bude moguće.

— Potrebna mu je pomoć.

— I nama. Trebalo ga je zaustaviti.

— Što ste mu učinili?

— Ja sam bio samo dio toga, Havelock. Isto i vi. Svi smo bili. Učinili smo ga carem kad više nije bilo osobnih carstava podijeljenih božanskom voljom, a još manje našom. Učinili smo ga bogom kad nismo posjedovali nebesa. Postoji granica do koje mozak može upijati i djelovati kad je uzdignut do takvih visina u ovim vrlo zamršenim vremenima. Bio je prisiljen egzistirati u stalnoj iluziji da je jedinstven, iznad svih drugih ljudi. Mi smo previše tražili. On je poludio. Njegov um — taj izvanredni instrument — jednostavno je škljocnuo, a kad se više nije mogao nadzirati potražio je nadzor na drugom mjestu. Da bi kompenzirao, možda, da bi se uvjerio da je ono što smo govorili da jest, iako je dio njega govorio da nije. Ne više.

— Što mislite pod tim 'potražio je nadzor na drugom mjestu'? Kako je on to mogao učiniti?

— Vezujući ovu zemlju za niz obaveza koje su bile, da kažem najblaže, neprihvatljive. Pokušajte razumjeti, on je imao noge od žive, a ne od gline poput vas i mene. Da, čak mene, predsjednika Sjedinjenih Država, a neki kažu najmoćnijeg čovjeka na svijetu. To nije istina. Ja sam vezan za političko tijelo, za proklete izbore, vođen takozvanim principima političke ideologije, sa svojom glavom na kongresnom mesarskom panju. Dugovanja i potraživanja, g. Havelock. Ali ne i on. Učinili smo iz njega superstara; nije bio vezan ni za što, nije odgovarao nikome. Njegova je riječ bila zakon, a drugi su sudovi bili podređeni njegovom blještavom sjaju. A onda tu je bio i njegov šarm, mogao bih dodati.

— Općenito — rekao je Michael. — Apstrakcije.

— Laži? — upita ga Berquist.

— Ne znam. Što su specifičnosti?

— Pokazat ću vam. A ako nakon što to vidite budete osjećali i dalje želju da ostvarite svoju prijetnju, neka to bude na vašoj glavi, ne na mojoj.

— Ja nemam glavu. Ja sam 'izvan spasa'.

— Rekao sam vam. Ja sam pročitao ove stranice. Sve. Naredba je povučena, opozvana. Vi imate riječ predsjednika Sjedinjenih Država.

— Zašto bih je prihvatio?

— Kad bih bio na vašem mjestu, vjerojatno ni ja ne bih. Ima mnogo laži i nastavit će se s lažima, ali to više nije jedna od onih... Naredit ću da vam skinu lisice.

Scena je velika, tamna prostorija bez prozora — nezemaljski opis košmara iz naučne fantastike. Uza zid je bilo montirano tucet televizijskih ekrana, jedan do drugoga; monitori koji bilježe i snimaju aktivnost koju vide razne kamere. Ispod ekrana bila je ogromna konzola kojom su rukovodila četvorica tehničara; ušlo je nekoliko doktora u bijelim jaknama koji su promatrali prizor ili pregledavali trake, bilježeći, potom bi razgovarali s kolegama ili brzo napuštali sobu. A cilj cijele zamršene i tehnološki vrhunske operacije bio je da se zabilježi i analizira svaki pokret Anthonya Matthiasa i svaka njegova riječ.

Njegovo lice i tijelo bili su istodobno projicirani na sedam ekrana, a ispod svakog monitora bio je zeleni digitalni ispis, koji je pokazivao točan sat i minutu snimanja; ekran s krajnje lijeve strane bio je označen s *tekuće*. Dan je bio iluzija za Matthiasa, a započeo bi jutarnjom kavom u vrtu istovjetnom njegovom u Georgetownu.

— Prije nego se probudio, dobio je dvije injekcije — rekao je Predsjednik, koji je sjedio uz Havelocka kod druge, manje konzole uz stražnji zid. — Jedna olabavljuje mišiće, reducira fizičku i duševnu napetost; druga je stimulans koji ubrzava rad srca, pumpa krv, ne uplićući se u djelovanje prvog narkotika. Nemojte me pitati za medicinske izraze, ja ih ne znam; samo znam da djeluje. Slobodan je da asocira uz stupanj simulirane uvjerenosti — na neki način, replika bivšeg sebe.

— Znači da počinje njegov dan? Njegov... simulirani dan?

— Točno. Čitajte monitore zdesna nalijevo. Dan mu počinje doručkom u vrtu. Dobija obavještajne izvještaje i novine koje su istog datuma kao svako pitanje koje se testira. Na idućem ekranu ga vidite kako izlazi iz svoje 'kuće', niz stepenice, sa svojim pomoćnikom koji razgovara s njim, definira opcije problema, izgrađuje slučaj, ma što god bilo. Usput, sve je uzeto iz njegovih rasporeda i dnevnika; to ostaje konstantno tokom 'dana'. — Berquist je zastao i pokazao na treći monitor s desne strane. — Tu ga vidite u limuzini. Pomoćnik mu još govori, vraća mu žarište misli. Malo ga voze unaokolo, a onda ga postupno dovode u okolinu koju prepoznaje, gdje vidi mjesta koja su mu poznata; Jeffersonov memorijal, spomenik, stanovite ulice, pa pored South Portico — slijed nije važan.

— Ali sve to nije cjelina, to nije *cjelina* — inzistirao je Michael. — To su fragmenti!

— On to ne vidi; vidi samo utiske. Pa čak i da ih vidi kao fragmente, kako ih vi zovete, ili minijature postojećih mjesta, doktori kažu da bi mu svijest to odbacila i prihvatila realnost utisaka. Isto kao što je odbio prihvatiti pogoršanje svog stanja, zahtijevajući sve šire i šire odgovornosti... Promatrajte četvrti ekran. Izlazi iz kola kod State Departmenta, ulazi unutra i nešto govori svom pomoćniku; to će biti proučeno. Na petom ga možete vidjeti kako ide u svoj ured — koji je u svemu isti kao njegov na osmom katu — ulazi i odmah pregledava telegrame i čita obaveze i termine za sastanke određene za taj dan, istovjetne onima koje je imao u svoje vrijeme. Šesti ekran ga pokazuje kako preuzima niz telefonskih poziva, istih poziva koji su mu ranije bili upućivani. Često su njegovi odgovori bez ikakvog značenja i značaja, ili nedostaje autentična brzina uma i duhovitosti. No ponekad saznamo nešto od čega nam uzavre mozak... On je ovdje gotovo šest tjedana, a ima trenutaka kad pomislimo da smo samo zagrebali površinu. Mi tek počinjemo saznavati doseg njegovih iskliznuća.

— Hoćete reći onoga što je učinio? — upita ga Havelock, ustuknuvši od zastrašujućeg preokreta događaja.

Berquist je pogledao u Michaela na svjetlu konzole i treptajućeg svjetla koje je dolazilo s ekrana s druge strane sobe. — Da, gospodine Havelock, pod 'onim što je učinio' mislimo na ono što je doista učinio. Ako je itko u povijesti reprezentativne vlade prekoračio ovlaštenja svog ureda, onda je to učinio Anthony Matthias. Nije bilo granica onome što je obećavao, što je *garantirao*, u ime vlade Sjedinjenih Država. Uzmite danas. Politika je određena i u postupku je svog primjenjivanja, ali nije u skladu, ne pristaje državnom sekretaru u tom određenom trenutku iracionalnosti, pa je on mijenja. .. Pazite na sedmi ekran, onaj koji je nespretno označen s *tekuće*, dakle, ono što je sada. Slušajte. On je za svojim stolom, a u svojoj je svijesti pet mjeseci unazad, kad je donesena dvostranačka¹ odluka o zatvaranju ambasade u novoj afričkoj zemlji koja ubija svoje građane masovnim vješanjima i putem odreda smrti, izazivajući gnušanje civiliziranog svijeta. Pomoćnik mu objašnjava.

Gospodine sekretaru, Predsjednik i generalštab, a i Senat, objelodanili su da se protive bilo kakvom kontaktu u ovo vrijeme.

Onda im to nećemo dozvoliti, što kažete? Pretpotopna reagiranja ne mogu biti ugaoni kamen koherentne vanjske politike. Ja ću sam uspostaviti kontakt i predstaviti kohezivan i pravedan plan. Oružje i dobro zaslađeni maslac su međunarodna maziva, i mi ćemo im to dati.

Michael je bio zabezeknut. — On je to rekao? On je to učinio?

— On to sada proživljava nanovo. Za nekoliko minuta će telefonirati Misiji u Ženevi, pa će se stvoriti još jedna nevjerojatna obaveza... To je, međutim, samo manji primjer, onaj na kojemu jutros rade. Zapravo, ma koliko to bilo prekomjerno kao što i jest, beznačajno je u usporedbi s mnogim drugima. Toliko njih, tako opasnih, tako nevjerojatnih.

— Opasnih?

— Jedan glas koji nadglasava sve druge, koji ulazi u nezamislive pregovore, koji obrađuje ugovore koji se protive svemu iza čega ova država, kako se drži, stoji — ugovore zbog kojih bi me Kongres optužio, započeo ustavni postupak mog pozivanja na odgovornost, čak samo stoga što smo ih uopće razmatrali. Ali čak i ta činjenica — a jest činjenica — nije značajna. Ne smijemo dopustiti svijetu da sazna što je učinio. Bili bismo poniženi, gigant na koljenima koji moli oprost, ali ga ne bi bilo, već bi umjesto njega bile bombe i topovi. Vidite, on je sve to stavio napismeno.

— Da li je to *mogao* učiniti?

— Ne ustavno, ne. Ali on je bio superstar. Progovorio je neokrunjeni kralj republike, bog je iskazao svoju riječ. Tko ispituje kraljeve ili bogove? Samo postojanje takvih dokumenata je najplodnije tlo na zemlji za međunarodnu iznudu. Kad te pregovore ne bismo mogli tiho obezvrijediti, poništiti — učiniti ih diplomatski ispraznima na osnovu unaprijed očekivanog odbijanja od strane Kongresa — *bili* bi otkriveni. Ako budu, svaki ugovor, svaki sporazum koji smo zaključili za vrijeme posljednjeg desetljeća, sva osjetljiva savezništva o kojima sada pregovaramo posvuda u svijetu, sve bi to došlo u pitanje. Vanjska politika ove zemlje bi se srušila; više nam nitko ne bi vjerovao. A kad zemlja poput naše nema vanjske politike, gospodine Havelock, onda je to rat.

Michael se nagnuo preko konzole gledajući u ekran *tekuće*, dakle sadašnje, trenutačno događanje, pa ruku prinio čelu; osjetio je kako mu se ježe i gruvaju graške znoja. — Je li otišao toliko daleko?

¹ Odluka s kojom su se suglasile i Demokratska i Republikanska stranka (*op. prev.*)

— I dalje. Upamtite, on je bio državni sekretar, ministar za vanjske poslove gotovo šest godina, a i prije nego je stupio na dužnost njegov je utjecaj bio značajan, možda i previše, u dvjema prethodnim administracijama. On je gotovo bio opunomoćeni ambasador za obje, putovao je po Globusu, cementirao svoje baze moći.

— Ali to je bilo za *dobro*, ne ovo!

— Bilo je, a nitko to nije znao bolje od mene. Ja sam onaj koji ga je uvjerio da ostavi konzultantski posao i dođe na ovu dužnost. Rekao sam da je svijetu potreban njegov imprimatur, da je vrijeme za to. Vidite, ja sam se obraćao njegovom egu; svi veliki ljudi imaju prekomjerni ego. De Gaulle je imao pravo: čovjek sudbine to zna prije bilo koga drugog. Ono što ne zna je granica njegovih sposobnosti. Bog zna da Matthias nije znao.

— To ste rekli prije nekoliko minuta, gospodine Predsjedniče. Učinili smo ga bogom. Previše smo tražili od njega. — Havelock je polako tresao glavom, poražen.

— Samo ostanite na tome — odgovori mu Berquist; glas mu je bio leden, a oči su mu prodirale kroz sjajne odraze svjetla. — Ja sam to rekao kao pojednostavljeno objašnjenje. Nitko ne pravi boga iz čovjeka, ako taj čovjek ne *želi* biti bog. A Kristina-splavi, Matthias, čitav je život tražio takvo božansko imenovanje! Godinama je kušao svete vode — u svijesti, *kupao* se u njima... Znate kako ga je netko nazvao prije nekoliko dana? Radišni Sokrat na Potomacu, Sokrat Gurač, gospodine Havelocku. Ocjena A, visoki IQ¹, sjajni *oportunist*. Čovjek izuzetno uvjerljivih riječi, sposoban za prvorazrednu globalnu diplomaciju — najbolji kojeg smo imali — ali samo dok je *oko* svjetskog hurikana. Znao je biti veličanstven i, kao što sam rekao, to nije nitko znao bolje od mene i ja sam ga upotrijebio. Ali uza sve bio je i gurač. On nikad nije prestao gurati *sveznajućeg* Anthonya Matthiasa.

— A znajući to — rekao je Michael, ne dopuštajući Berquistovu pogledu da ga sabije u kut — ipak ste ga upotrebljavali. Gurali ste ga toliko koliko se i sam gurao. Obračali ste se 'čovjeku sudbine', nije li bilo tako?

Predsjednik je spustio pogled na brojevanike na konzoli. — Da — rekao je mekano. — Sve dok nije eksplodirao, jer sam gledao predstavu, ne čovjeka, i bio sam zaslijepljen. Nisam vidio ono što se uistinu zbiva.

— Isuse! — viknuo je Havelock, a uzvik je bio šapat. — To je sve tako teško povjerovati!

— Na taj pretpostavci — prekinu ga Berquist, povrativši smireni stav — ili zbog nje, kako hoćete, pripremio sam za vas nekoliko traka. To je 'ponovno izvođenje' aktualnih razgovora koji su vođeni za vrijeme njegovih posljednjih mjeseci u uredu. Psihijatri mi kažu da vrijede, a to potvrđuju i papiri koje smo iščepkani na površinu. Stavite slušalice a ja ću pritisnuti određenu dugmad... Slike će se pojaviti na posljednjem monitoru zdesna.

Ono što se na ekranu zbivalo narednih dvanaest minuta bio je portret čovjeka kojeg Havelock nije poznao. Trake su pokazivale Matthiasa u emotivnim krajnostima dok su ga psihološki stimulirali udruženim učincima kemikalija i vizualnih podstrekača, vjernih slika stvarnosti, a podsticali su ga njegovi pomoćnici koji su upotrebljavali njegove riječi. Vrištao je u jednom trenutku, plakao u drugom, laskavi diplomat u telefonskom razgovoru, majstor šarma i laskanja — i sjajne poniznosti — a onda bi čovjeka osuđivao kao budalu i blesavu nezalicu čim bi razgovor bio okončan. Iznad

¹ Akr. od I(ntelligence) Q(otient), kvocijent inteligencije (*op. prev.*)

svega bile su laži, gdje je nekoć bila suštinska istina. Telefon je bio njegovo oruđe; rezonantni glas s evropskom kadencom.

— Ovo prvo — rekao je Berquist, ljutito pritisnuvši dugme — njegov je odgovor meni kad sam mu rekao da želim preocjenjivati inozemne pomoći u San Miguelu.

Vaša je politika čvrsta, gospodine Predsjedniče, jasan poziv na poštenje i ljudska prava. Ja vam aplaudiram, sir. Doviđenja.. Idiot! Slaboumnik! Ne treba pomagati bratu, treba samo uvažavati geopolitičke realnosti! Dajte mi generala Sandozu na telefon. Dogovorite vrlo privatni sastanak s njegovim ambasadorom. Pukovnici će razumjeti da ih podupiremo?

— Ta je mala predstava uslijedila nakon zajedničke rezolucije Doma i Senata, koju sam sasvim podupirao, o uzdržavanju od diplomatskog priznanja...

Vi razumijete, gospodine Predsjedniče vlade, da naši postojeći ugovori u vašem dijelu svijeta zabranjuju ono što predlažete, ali bih htio da vam kažem da se slažem s vama. Sastat ću se s Predsjednikom... ne, ne, uvjeravam vas da će on biti slobodna duha... a već sam uvjerio predsjednika Senatskog odbora za vanjske poslove. Ugovor između naših dviju zemalja je poželjan napredak pa i kada bi bio u kontradikciji s prethodnim ugovorima; dakle, prosvijećeni samointeres bio je suština Bismarck-ove vladavine.

— Ja u to ne mogu povjerovati — rekao je Havelock, hipnotiziran.

— Nisam ni ja, ali je istina. — Predsjednik je pritisnuo treće dugme. — Sad smo u Perzijskom zaljevu...

Vi, dakako, govorite neshušbeno, ne kao ministar financija svoje zemlje već kao prijatelj, a ono što tražite je dodatna garancija od osam stotina i pedeset milijuna za vašu tekuću finansijsku godinu, i milijardu i dvjesto milijuna za slijedeću... Nasuprot onome što možda mislite, moj dobri prijatelju, to su potpuno prihvatljive brojke. Ovo vam govorim u povjerenju, jer naše teritorijalne strategije nisu onakve kakvim se čine. Ja ću pripremiti, opet na povjerljivoj bazi, memorandum o namjerama.

— Sada smo na Balkanu, sovjetski satelit, vjeran Moskvi a nama na vratu... Bezumlje!

G. premijeru, ograničenja prodaje oružja vašoj zemlji ako ne budu odmah povučena, bit će previđena. Ja nalazim određene i znatne prednosti u našoj suradnji s vama. 'Oprema' može i bit će upućena preko stanovitih sjevernoafričkih režima za koje se smatra da su u logoru naših protivnika, ali sam se s predstavnicima tih režima sastajao — da li da kažemo ex-et non-officio — nedavno i često. U povjerenju, oblikuje se nova geopolitička osovina...

— Oblikuje se! — eksplodirao je Berquist. — Samoubojstvo! Evo državnog udara u Jemenu, u oba Jemena. Nestabilnost u toku, garantirano opće klanje!

Pojava nove velike nezavisne države, Sirach Bal Shazar, premda će sporo dobijati priznanje koje zaslužuje, imat će tihu podršku ove administracije. Mi priznajemo potrebu čvrstog i realističkog postupanja spram interne subverzije. Možete biti uvjereni da će vam biti odobrena sredstva koja tražite. Prijenos svote od trista milijuna ukazat će zakonodavnoj grani naše vlade na vjeru koju imamo u vas.

— Konačno — sada će Predsjednik, pritisnuvši posljednje dugme, nategnuta šapata, iscrpljena, izborana lica — novi luđak Afrike.

Govoreći otvoreno i u krajnjem povjerenju, general-majore Halafi, mi odobravamo vaš predloženi upad na sjever u Tjesnac. Naši tamošnji takozvani saveznici bili su slabi i nedjelotvorni, ali, prirodno, naše udaljavanje od njih mora, zbog sadašnjih ugovora, biti postupno. Proces odgajanja uvijek je težak, ali je reedukacija ukotvljenih nažalost izluđujuća igra šaha, koju na sreću igraju oni od nas koji shvaćaju. Imat ćete vaše oružje. Salaam, moj prijatelju ratniče.

Ono što je Michael gledao i slušao bilo je paralizirajuće. Savezništva koja nisu u interesu Sjedinjenih Država bila su prešutno formirana ili namještena, a predloženi ugovori ili oni koji su bili još u postupku pregovaranja, bih su u suprotnosti s postojećim ugovorima; davane su garancije za milijarde koje Kongres ne bi nikad odobrio, a američki porezni obveznik nikad prihvatio; preuzete su vojne obaveze koje su bile nemoralne u ideji; koje su prelazile granice nacionalne časti, i bile iracionalno izazvane. Bio je to portret sjajnog uma koji se fragmentirao u obilju globalnih povezanosti, a svaka je bila smrtonosna raketa.

Michael se polako povratio iz stanja šoka. Odjednom mu je jedna praznina došla u žarište; treba je ispuniti, objasniti. Havelock je skinuo slušalice i okrenuo se Predsjedniku. — *Costa Brava* — oštro je prošaptao. — *Zašto? Zašto 'izvan spasa'?*

— Bio sam dijelom prvoga, ali nisam tražio drugo. Koliko smo najbliže mogli odrediti, to nije bilo službeno sankcionirano.

— *Dvosmislenost?*

— Da. Mi ne znamo tko je on. Međutim, trebalo bi da vam kažem, ja sam kasnije osobno potvrdio naredbu o 'izvan spasa'.

— *Zašto?*

— Zato što sam prihvatio jedan vid zakletve koju ste potpisali kad ste ušli u službu svoje vlade.

— Koji?

— Da ćete položiti život za svoju zemlju, ukoliko to vaša zemlja bude dovoljno očajnički zahtijevala. Svatko od nas bi to učinio, a to vam je dobro poznato kao i meni. Niti vas ne moram podsjećati na to da su to učinile tisuće drugih čak kad je potreba za tim bila u pitanju.

— Što znači da potreba za mojim životom, moja smrt, nije bila u pitanju.

— Kad sam izdao naredbu, ne, nije bila.

Michael je zadržao dah. — A Čehoslovačkinja? Jenna Karas?

— Njena smrt nije nikad bila tražena.

— *Bila je!*

— Ne s naše strane.

— *Dvosmislenost?*

— Očito.

— A vi ne znate... O, moj Bože. Ali moja je likvidacija bila sankcionirana. *Vi ste je sankcionirali.*

Predsjednik je kimnuo; njegovo je nordijsko lice bilo manje tvrdo nego prije; oči je još uporno držao na Havelocku, ali to više nisu bile oči lovca.

— Može li osuđeni čovjek upitati zašto?

— Dođite sa mnom — rekao je Berquist, ustávši od konzole na prigušenom, treptavom svjetlu. — Vrijeme je za posljednju fazu vašeg educiranja, Havelock. U Boga se nadam da ste spremni za to.

Izašli su iz sobe s monitorima, i ušli u, kako je izgledalo, kratki, bijeli hodnik, koji je čuvao krupni narednik, čije su lice i trake od odlikovanja ukazivale na mnoge zadatke i mnoge bitke. Stao je u stav mirno čim je ugledao Predsjednika; njegov vrhovni komandant je kimnuo i nastavio prema širokim crnim vratima na kraju te prostorije. Međutim, to nisu bila vrata; Michael je to shvatio prišavši bliže, iza Berquista. Bio je to sef, s kotačem u sredini, a mala ručnosenzorska ploča bila je na desnoj strani okvira. Predsjednik je desni dlan pritisnuo na ploču; sićušni red obojenih svjetala jurio je naprijed-natrag iznad ploče, smirivši se na zelenom i bijelom. Zatim je lijevom rukom stegao kotač; svjetla su se opet pojavila, ali sada u kombinaciji triju zelenih.

— Uvjeren sam da vi više znate o ovim uređajima nego ja — rekao je Berquist — pa ću samo nadodati da samo ja mogu staviti bravu u pogon... i još jedna osoba u slučaju moje smrti.

Značenje je bilo očito i nije zahtijevalo komentar. Predsjednik je povukao teška vrata trezora, pa pritisnuo ploču na unutrašnjem okviru, koja se nije vidjela; negdje su bili dezaktivirani mehanizmi s unakrsnim snopovima. Opet je kimnuo vojniku, pa kretnjom pokazao Havelocku da uđe. Kad su ušli, viši narednik je prišao vratima, zatvorio ih i stavio kotač u zatvoreni položaj.

Bila je to soba, ali ne obična soba. Nije imala prozora, nikakvih slika na zidovima, nikakva vanjskog pokućstva, nikakvih ugodnosti; samo mirni šum strojeva za ventilaciju. Na sredini prostorije bio je pravokutni konferencijski stol sa stolicama oko njega; blokovi za bilješke, olovke, pepeljare, bili su na svojim mjestima, a u lijevom uglu je bio stroj za sitno rezanje papira. Bio je to stol u sobi predodređenoj za hitna savjetovanja i neposredno uništavanje svega što proizide na određenom sastanku. Dok je u prostoriji koju su napustili bilo dvanaest televizijskih monitora duž zida, u ovoj je bio samo jedan veliki ekran, a na suprotnom zidu, uz ploču s okruglim prekidačima, bio je projektor čudna oblika.

Ne govoreći ništa, Charles Berquist je pošao ravno do ploče, prigušio stropno svjetlo i uključio projektor. Ekran preko tamne sobe odjednom se ispunio dvostrukom slikom; ravna crna crta dijelila je dvije fotografije. Svaka je bila jedna stranica dvaju odijeljenih dokumenata, obje su bile u očitoj svezi, oblici gotovo identični. Havelock ih je gledao osjećajući kako u njemu buja jeza.

— Ovo je suština onoga što mi nazivamo Parsifal — tiho će Predsjednik. — Sjećate li se Wagnerove posljednje opere?

— Ne dobro — odgovorio je Havelock, jedva kadar govoriti.

— Nije važno. Samo držite na pameti da je Parsifal, kada god bi uzeo koplje upotrebljeno na Kristovom raspeću i držao ga nad ranama, imao moć iscjeljenja. Shodno tome, tko god ima ovo, ima moć da ih otvori. U cijelom svijetu.

— Ja... ne mogu... *povjerovati* u ovo — prošaptao je Havelock.

— Do Boga bih želio da ja nisam morao povjerovati — rekao je "Berquist, podižući ruku i pokazujući na projicirani dokument s lijeve strane. — Prvi sporazum poziva na nuklearni udarac protiv Narodne Republike Kine, koji bi izvršile kombini-

rane snage Sjedinjenih Američkih Država i Sovjetskog Saveza. Cilj: uništenje svih vojnih instalacija, vladinih centara, hidroelektričnih postrojenja, komunikacijskih sistema i sedam najvećih gradova od mandžurijske granice do Kineskog mora. — Predsjednik je zašutio i kretnjom pokazao na desni dokument. — Ovaj drugi sporazum poziva na gotovo istovjetan napad na Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika, a izvršile bi ga zajedničke snage Sjedinjenih Država i Narodne Republike Kine. Razlike su male, a tiču se samo nekoliko milijuna ljudi koji će izgorjeti u nuklearnim požarima. Tu je i dodatnih pet gradova, što uključuje Moskvu, Lenjingrad i Kijev. Totalno uništenje: dvanaest gradova pometenih s lica zemlje... Ova je zemlja sklopila dva odijeljena sporazuma, jedan sa Sovjetskim Savezom, a drugi s Narodnom Republikom Kinom. I u jednom i u drugom slučaju, obavezali smo se da ćemo objediniti sva naša nuklearna oružja u zajedničkom napadu s partnerom radi uništenja zajedničkog neprijatelja. Dvije dijametralno suprotne obaveznosti, a Sjedinjene Države su kurva koja posluhuje dvojicu pastuha koji su izgubili glavu. Masovno uništenje. Svijet ima svoj nuklearni rat, gospodine Havelock, koji je sa sjajnom preciznošću konstruirao Anthony Matthias, superstar.

— Ovi su... *ludi!* — prošaptao je Havelock, kojemu su oči bile prikovane za ekran. — I mi smo *dvostruki partner*? Svaki nas obavezuje na nuklearni udar — *prvi udar?*

— I drugi, i treći, ako bude potrebno, iz podmornica što plove obalama najprije Kine, a onda Rusije. Dva umobolna sporazuma, g. Havelock, a mi smo, doista, strana u svakome. To je napismeno.

— Moj *Bože...* — Michael je pregledavao retke obaju dokumenata, kao da proučava deformirane dodatke neke bestidne, strašne stvari. — Ako bi ovo ikad bilo otkriveno, ništa ne bi ostalo.

— Sada razumijete — rekao je Berquist, čiji je pogled također bio fiksiran na sporazume koji su ispunjavali obje strane ekrana; lice mu je bilo napeto, oči šuplje. — To je nepodnosiva prijetnja s kojom živimo. Ukoliko ne budemo od slova do slova slijedili instrukcije isporučene mom uredu, suočeni smo s globalnom katastrofom u najistinskijem smislu. Prijetnja je jednostavna: nuklearni pakt s Rusijom bit će pokazan vođama Narodne Republike Kine, a ugovor s NRK bit će predan Moskvi. Objе će zemlje znati da su izdane — da ih je izdala najbogatija kurva u povijesti. Tako će vjerovati, pa će svijet otići u zrak u tisuće nuklearnih eksplozija. Posljednje riječi koje će se čuti bit će: »Ovo nije vježba, ovo je *onol*« A to je istina, gospodine Havelock.

Michael je osjetio drhtanje u rukama, napeto udaranje u sljepoočicama. Nešto što je Berquist netom rekao izazvalo mu je naglo nespokoјstvo, ali se nije mogao usredotočiti na lociranje izvora. Samo je zurio u dva dokumenta projicirana na ekranu — Tu nema ništa o datumima, rokovima — rekao je gotovo nepotrebno.

— To je na odijeljenoj stranici — ovo su izjave o namjerama. Sastanci moraju biti održani u mjesecima aprilu i maju, kad će biti određeni točni datumi udara. April je određen za Sovjete, a maj za Kinu. Idući mjesec i mjesec nakon toga. Udari moraju biti izvršeni unutar četrdeset pet dana od svake konferencije.

— To je... izvan mogućnosti vjerovanja. — Poražen, Havelock je opet osjetio paralizu. Zurio je u Berquista. — Vi ste povezivali *mene s ovim? S ovim?*

— Vi ste *bili* povezani. Bogu je znano da to nije bilo kroz vaše činjenje, ali ipak, opasno povezano. Mi znamo kako, ne znamo zašto. Ali je 'kako' bilo dovoljno da vas stavimo 'izvan spasa'.

— Za ime Krista, *kako?*

— Kao za početak, Matthias je izgradio slučaj protiv vaše prijateljice Jenne Karas.

— *Matthias?*

— On je htio da iziđete iz službe. Ali nismo mogli biti sigurni. Jeste li vani ili samo mijenjate posao? Iz vlade Sjedinjenih Država u sveto carstvo Matthiasa Velikog.

— Zbog čega sam bio pod prismotrom. London, Amsterdam, Pariz... Bog zna gdje još.

— Gdje ste god bili. Ali nam niste ništa dali.

— I to je bila osnova za 'izvan spasa'!

— Rekao sam vam, ja nisam imao nikakve veze s prvotnom naredbom.

— U redu, to je bila *Dvosmislenost*. Ali ste kasnije bili *vi*. Vi ste je potvrdili s vaše strane.

— Kasnije, mnogo kasnije; kad smo saznali što je *on* saznao. Obje su naredbe izdane, jedna u sankciji, druga ne, zbog istog razloga. Vi ste prodirali u manipulaciju — strukturu — iza tih dokumenata, vezu između ljudi u Washingtonu i njihovih nepoznatih istovrsnika u KGB-u. Mi smo u troj. Jedan krivi proračun s vaše strane, jedno otkrivanje manjkavosti u toj strukturi i imamo svaki razlog da povjerujemo da će ovi sporazumi, ovi pozivi na Armageddon,¹ biti pokazani liderima u Moskvi i Peking.

— *Pričekajte* trenutak! — uzviknu Havelock, zbunjen, ljutit. — To ste rekli ranije! Prokletstvo, ovo je bilo *pregovarano* s Moskvom i Pekingom.

Predsjednik Sjedinjenih Država nije odgovorio. Umjesto toga, krenuo je do najbliže stolice za stolom i sjeo; stražnji dio njegove velike glave i plava kosa koja je rijedila, odražavali su se na snopu svjetla. A onda je progovorio: — Ne, o tome nije pregovarano, gospodine Havelock — rekao je, gledajući na ekran. — To su samo detaljne fantazije sjajnog ali ludog uma, riječi vrhunskog pregovarača.

— Dobri *Bože*, onda ih *poreknite!* One nisu zbiljske! Berquist je zatresao glavom. — Čitajte ovaj jezik! — rekao je oštro. — To je doslovce *izvan* porecivosti. Tu su detaljna spominjanja najtajnijih oružja u našem arsenalu. Lokacije, kôdovi za aktiviranje, specifikacije, logistika — informacije zbog kojih bi ljudi što ih otkriju bili etiketirani kao izdajnici, pa bi život proveli u zatvorima, osuđeni na ne manje od trideset godina zbog svojih postupaka. U Moskvi i Peking, oni koji bi bili i najdalje povezani s podacima o naoružanju u tim dokumentima bili bi strijeljani bez saslušanja, kad bi postojala samo mogućnost da su otkrili, znajući ili ne znajući, samo dio toga. — Predsjednik je zastao, malo okrenuo glavu ulijevo, s očima još na ekranu. — Treba da shvatite da bi vođe, ili u Moskvi ili u Peking, bez ikakve sumnje bili uvjereni u autentičnost ovih dokumenata, čim bi ih vidjeli. Svaka strateška pozicija, svaka raketna mogućnost, svako područje destruktivne odgovornosti, sve je izrađeno do posljednjeg detalja, ništa nije propušteno — čak ni sati robotski kontrolirane okupacije teritorija putem dirigitiranih vozila. Sve je to 'iskovano.'

— Skovano? — upita Michael, jer mu se taj izraz činio upadljivim. Berquist se okrenuo. Pogled mu je opet bio lovčev, ali oprezan, preplašen. — Da, gospodine Havelock, skovan. Sad ste stigli do jezgre Parsifala. Ove sporazume su dogovarala dva izuzetna, i izuzetno informirana uma. *Dvojica* su *skovala* svaku pojedinost, svaki korak, svaku točku, kao da status svakoga od njih, status u povijesti, ovisi o tom zadatku. Nuklearna šahovska igra, svemir pobjedniku — ono što ostane od njega.

— Kako znate za to?

— Opet jezik. To je proizvod dvaju umova. Nije potrebno biti psihijatar ili patolog, pa opaziti različite inpute. Matthias nije ovo mogao sam stvoriti, nije imao dubinsku informaciju tako spremno raspoloživu. Ali s drugim — Rusom, koji zna o kineskim kapacitetima kao što mi znamo — mogao je to zajednički sastaviti. To su i *učinili*. Dvojica.

S pogledom fiksiranim u Predsjednika, Havelock je progovorio monotonom.
— Parsifal je taj drugi čovjek, zar ne? — mirno je upitao.

— Onaj koji bi mogao otvoriti rane po cijelom svijetu.

— Da. On ima originale ovih sporazuma, a to su jedini originali koji postoje, tvrdi. Moramo mu vjerovati. On ima nuklearni pištolj uperen u naše glave — u moju glavu.

— Onda on jest u kontaktu s vama — rekao je Michael, kojemu je pogled opet bio na ekranu. — Ovo ste dobili od *njega*, ne od Antona.

— Da. Njegovi su zahtjevi početka bili financijski, a rasli su sa svakim kontaktom, sve dok nisu prešli granicu prekomjernog; postali su astronomski. Milijuni za milijunima — i milijuni iza toga.

Uzeli smo da mu je motiv politički. On ima sredstva da kupi manje vlade, da financira revolucije diljem Trećeg svijeta, da promiče terorizam. Desetke nestabilnih zemalja držali smo pod najbližom obavještajnom prismotrom, s najboljim našim ljudima prodrli smo u njihove ušančene strukture, rekli smo im da paze neće li opaziti i najmanju suštinsku promjenu. Mislimo da bismo mu mogli ući u trag, uloviti ga u stupicu. A onda smo saznali da se Parsifal nije uopće približio tom novcu; to je bilo samo sredstvo koje mu je govorilo da ćemo učiniti kako nam nalaže. Nije zainteresiran za novac; nikad nije bio. On hoće vlast, moć. On želi diktirati najmoćnijoj zemlji na svijetu.

— Već je *diktirao*. Tada ste učinili prvu grešku.

— Kupovali smo vrijeme. Još ga kupujemo.

— Uz rizik uništenja?

— U nadi da ćemo to spriječiti. Vi još ne razumijete, gospodine Havelock. Mi možemo i vjerojatno hoćemo paradirati s Anthonyem Matthiasom pred svijetom kao s luđakom, koji je deset godina uništavao vjerodostojnost vrijednosti ugovora i pregovora, ali to neće odgovoriti na temeljno pitanje: kako je, za ime *Boga*, informacija u tim sporazumima dospjela tamo? Da li je dana čovjeku za koga se može potvrditi da je umobolan? Ako je tako, kome ju je još dao? I da li mi potencijalnim neprijateljima voljno dajemo naše najdublje tajne o ofanzivnim i defanzivnim kapacitetima? Ili im govorimo koliko smo duboko prodrli u sisteme njihovog naoružanja?.. . Mi nemamo monopol nad nuklearnim manijacima. U Moskvi i Pekingu postoje ljudi koji bi poslije prvog čitanja ovoga pritisnuli dugmad i lansirali. Znadete li zašto?

— Nisam siguran... Ni u šta nisam siguran.

— Dobro došli u vrlo elitni klub. Dopustite mi da vam kažem zašto. Zato jer nam je svima uzelo četrdeset godina i neizbrojive milijarde da dođemo gdje smo danas. S atomskim noževima jedan drugome na vratu. Nema vremena, a nije ostalo ni dovoljno novaca da počnemo od početka. Ukratko, gospodine Havelock, u očajničkom pokušaju da spriječimo globalni nuklearni holokaust, mogli bismo ga započeti.

Michael je progutao, svjestan da je to učinio, a krv mu je nestala s lica. — Pojednostavljene pretpostavke su izvan igre — rekao je.

— Nisu ni u modi — odgovori mu Berquist.

— Tko je Parsifal?

— Mi to ne znamo. Isto kao što ne znamo tko je bio *Dvosmislenost*.

— Vi to ne *znate*?

— Osim da su povezani. To možemo pretpostaviti.

— *Pričekajte* trenutak!

— To ponavljate.

— Imate *Matthiasa*! Ovdje ga protežete kroz kompjutersku šaradu. Suza u njegovoj glavi! Imate stotinu terapija! Upotrijebiti ih. Pronađite!

— Vi mislite da nismo pokušali? Nema ništa u analima terapije što nije bilo upotrebljeno — što se *sada* ne upotrebljava. On je iz svijesti izbrisao realnost; uvjerio je samog sebe da je pregovarao s militaristima u Pekingu i Moskvi. Ne može dopustiti da bude drugačije; njegove mu maštarije moraju biti zbiljom. Štite ga.

— Ali Parsifall je *živ*, on *nije* mašta! Ima lice, oči, crte! Anton mora biti kadar dati vam *nešto*!

— Ništa. Umjesto toga, on opisuje — točno, valja reći — poznate ekstremiste u sovjetskom Prezidiju i kineskom Centralnom komitetu. To su ljudi koje vidi kad se spominju ti sporazumi — s kemikalijama ili bez njih. Taj njegov um, taj nevjerojatni instrument, toliko je kreativan sad kad njega štiti kao što je bio kad je prije podučavao svijet slabijih smrtnika.

— *Apstrakcije!* — uzviknu Havelock.

— I to ste već rekli.

— Taj je Parsifal *realan*! On postoji! Ima pištolj uperen u vašu glavu!

— Moje riječi, vjerujem.

Michael je potrčao do stola i stao stisnutim šakama lupati po njemu. — Ja ovo ne mogu *vjerovati*!

— Vjerujte — rekao mu je Predsjednik — ali to nemojte više učiniti. Postoji neka vrsta nekakve zvučne stvari koja registrira solidne decibele, a ne razgovor. Ako ja odmah ne progovorim, sef se otvara a vi biste mogli izgubiti život.

— O, moj *Bože*!

— Meni ne treba vaš glas na izborima. Više nema trećeg roka za Predsjednika — ako taj 'više' još postoji — a ja ga ne bih ni tražio, bilo kako bilo.

— Pokušavate li biti duhoviti, gospodine Predsjedniče?

— Moguće. U vremenima poput ovog, i ako vam okolnosti dopuste da postanete stariji, možda ćete naći stanovitu ugodu u rijetkom pokušaju. Ali nisam siguran... Više nisam ni u šta siguran. Milijuni da bi se izgradilo ovo mjesto, tajnovitost kojoj nema premca, najbolji psihijatri u zemlji. Je li mi isporučena roba? Ne bih rekao. Ja samo znam da više nemam kamo poći.

Havelock je utonuo u stolicu pored stola, osjećajući se nejasno neugodno što sjedi u Berquistovoj nazočnosti, a da mu to nije rečeno. — O — rekao je besmisleno, dok mu se glas gubio, a on gledao u Berquista.

— Zaboravite to — rekao je Predsjednik. — Ja sam naredio da se formira streljački vod za vašu likvidaciju, sjećate li se?

— Ja još ne razumijem zašto. Rekli ste da sam prodro u nešto, manjkavost u ovoj ili onoj strukturi. Da bi, ako ja nastavim, ovo -Michael je pogledao na ekran, trznuvši se — moglo biti dano Moskvi i Pekingu.

— Ne da bi bilo dano, već bi to *moglo* biti. Nismo si mogli priuštiti ni najmanji rizik da se Persifal uspaniči. Kad bi to bilo, on bi nesumnjivo krenuo u Moskvu. Mislim da znate zašto.

— On ima sovjetsku vezu. Dokazi protiv Jenne, sve što se dogodilo u Barceloni; to se ništa ne bi moglo dogoditi bez ruske obavještajne službe.

— KGB to poriče; to jest, jedan to čovjek poriče na službenoj osnovi. Prema izvještajima Cons Opa i potpukovnika Lawrencea Baylora, taj se čovjek sastao s vama u Ateni.

— Rostov?

— Da. On nije znao što poriče, dakako, ali nam je ipak do'voljno rekao da ako postoji veza, ona nije sankcionirana. Mi mislimo da je on zabrinut čovjek; on nema ni predstavu o tome koliko je to opravdano.

— Možda ima — nato će Havelock. — On vam kaže da bi to mogao biti VKR

— Dovraga, što je to? Ja nisam stručnjak na vašem polju.

— Voennaja Kontra Razvedka. Grana KGB-a, elitni korpus koji straši svakoga tko ima i mrvicu zdrave pameti. Je li to u što sam prodro? — Michael je stao i zatresao glavom. — Ne, to ne bi moglo biti. Ja sam im upao u Parizu, nakon Col des Moulinetsa. Oficir VKR-a koji je za mnom došao iz Barcelone. Ja sam stavljen 'izvan spasa' u Rimu, ne u Parizu.

— To je bila odluka *Dvosmislenosti* — rekao je Berquist, objasnivši. — Ne moja.

— Ali iz istog razloga. Vaše riječi, sir.

— Da. — Predsjednik se nagnuo naprijed. — To je bila Costa Brava. Ta noć na Costa Bravi.

Vratili su se osjećaji osujećenja i ljutnje; to je bilo sve što je Michael mogao učiniti da se svlada. — Costa Brava je bila varka! Prevara! Ja sam bio *upotrebljen*, a zbog toga ste etiketu nalijepili meni! Znali ste o tome. Rekli ste da ste bili *dio* toga!

— Vidjeli ste ženu koja je ubijena na toj obali.

Havelock je brzo ustao i stegnuo naslon stolice. — Je li to još jedan pokušaj da budete duhoviti, gospodine *Predsjedniče*?

— Ni najmanje se ne osjećam zabavno. Te noći nije nitko trebao biti ubijen na Costa Bravi.

— Nitko... *Kriste!* To ste *vi* učinili! Vi i Bradford i ona kopilad u Langleyu s kojima sam razgovarao iz Madrida! Ne govorite mi o Costa Bravi, *tamo* sam ja bio! A vi ste bili odgovorni, svi vi!

— Mi smo to započeli, stavili smo to u pogon, ali nismo završili. A to je, gospodine Havelock, istina.

Michael je poželio pojuriti do ekrana i rukama smrskati strašne slike. Umjesto toga, vratiše mu se riječi, Jennine riječi. *Ne jedna operacija, već dvije.* A onda njegove riječi. *Presretnuto. Izmijenjeno.*

— Pričekajte trenutak — rekao je.

— Nađite drugi izraz.

— Ne, molim vas. Vi ste to započeli, a onda je, bez vašeg znanja, scenarij pročitao, preuzet, izmijenjeni su konci i sve je krenulo u drugi uplet.

— Ti izrazi nisu u mom leksikonu.

— Vrlo su jasni. Pletete sag i ptice u uzorku su labudovi; odjednom se pretvaraju u kondore.

— Ja sam ispravljen. Tako se dogodilo.

— *Govno!* Oprostite mi.

— Ja sam iz Minnesotě. Nalopatao sam se govana više nego ste ih vidjeli, većinom u Washingtonu. — Berquist se oslonio na naslon stolice, pa ga upitao: — Da li sada razumijete?

— Mislim da. To je manjkavost koja bi ga mogla uhvatiti u zamku. Parsifal je bio na Costa Bravi.

— *Ili* njegova sovjetska veza — dopunio ga je Predsjednik. — Kad ste vidjeli Karasovu tri mjeseca poslije, počeli ste istraživati tu noć. Mogli ste je razotkriti, mogli ste uzbuniti Parsifala. Mi ne *znamo* jeste li to doista mogli, ali dok je za to postojala mogućnost nismo mogli riskirati posljedice.

— Zašto mi to nitko nije rekao? Zašto mi se nitko nije približio i rekao mi to?

— Vi ne biste došli. Stratezi u Konzularnim operacijama otišli su do krajnosti da vas dobiju. Izbjegavali ste to.

— Ne zbog... — Havelock je pravio bespomoćno kretanje, ljut na ekran — *ovih*. Trebalo je da mi to *kažete*, a ne da me pokušavate ubiti!

— Nije bilo vremena, niti smo mogli uputiti kurire čak s dijelom ove informacije ili s najmanjom aluzijom na Matthiasovo duševno stanje. Nismo znali što biste vi učinili u zadanom trenutku, što biste mogli reći o toj noći, ili kome biste to mogli reći. Po našem sudu — po mom sudu — ako je čovjek kojega nazivamo Parsifal *bio* kod Costa Brave, ili je bio dio izmijenjene strategije, a mislio je da bi mogao na osnovu toga biti identificiran, taj je čovjek mogao biti izazvan da učini nezamislivo. Nismo mogli dopustiti čak ni takvu mogućnost.

— Toliko pitanja... — Michael je žmirkao na oštrom sjaju svjetla.

— Toliko da ih ne mogu sastaviti.

— Možda ćete moći kad i ako obje strane odluče da vas uvedu u sve. Objе strane — vi i ja, dakako.

— Apaš — rekao je Havelock, izbjegavajući Berquistov komentar

— Palatine... Crveni Ogilvie. Je li to bila slučajnost? Je li metak bio meni namijenjen, ili je doista bio njemu upućen, jer je nešto znao o tamošnjim događajima. Spomenuo je čovjeka koji je umro od srca na Chesapeaku.

— Ogilvieova je smrt bila točno onakva kakvom se doimala. Greška. Metak je bio namijenjen vama. Drugi, međutim, nisu bili slučajevi.

— Koji drugi?

— Preostala trojica stratega u Konzularnim operacijama ubijeni su u Washingtonu.

Havelock je stajao nepokretno, upijajući informaciju u tišini.

— Zbog mene? — konačno je upitao.

— Indirektno. Ali, uostalom, vi ste u srčiki svega zbog jednostavnog, nemjerljivog pitanja: zašto je Matthias učinio to što vam je učinio?

— Recite mi više o stratezima, molim vas.

— Oni su znali tko je Parsifalova sovjetska veza — rekao je Predsjednik. — Ili bi znali iduće noći da su vas ubili kod Col des Moulinetsa.

— Kodno ime *Dvosmislenost*. On je ovdje?

— Da. Stern mu je dao kôd podobnosti. Mi znamo gdje je, ali ne znamo tko je.

— Gdje?

— Informaciju vam se može ali i ne mora dati.

— *Za ime Božje!* Sa svim poštovanjem koje vam pristoji, gospodine Predsjedniče, zar vam ni sad nije palo na pamet da mene *upotrijebite*? Ne da me ubijete, već da me *upotrijebite!*

— *Zašto bih!* Bili mi mogli pomoći? Nama pomoći?

— Proveo sam šesnaest godina na terenu, loveći i bivajući lovljen. Tečno govorim pet jezika, tri marginalno, i više dijalekata nego ih mogu nabrojati. Ja znam jednu stranu Anthonya Matthiasa bolje nego bilo tko živ. Ja znam njegova *osjećanja*. Ali da se vratim najvažnijem, ja sam razotkrio više dvostrukih agenata nego bilo koji čovjek u Evropi. Da, ja mislim da mogu pomoći.

— Onda mi morate dati svoj odgovor. Da li namjeravate izvršiti svoju prijetnju? Tih trinaest stranica koje bi mogle...

— Spalite ih — prekinu ga Havelock; pomno je gledao u Predsjednikove oči, vjerujući mu.

— Postoje kopije — rekao je Berquist.

— Doći ću do nje. Ona je udaljena nekoliko milja, u Savannahu.

— Vrlo dobro. Kodno ime *Dvosmislenost* je na petom katu State Departmenta. Jedan od šezdeset pet, možda sedamdeset pet ljudi. Riječ je, mislim, o 'krtici'.

— *Toliko* ste ih suzili? — upita ga Michael, sjednuvši.

— To je učinio Emory Bradford. On je bolji čovjek nego vi mislite. Nikad nije htio nauditi Karasovoj.

— Onda je bio nekompetentan.

— Bio bi prvi koji bi se s tim suglasio. Pa ipak, da je ona slijedila njegove instrukcije, naposljetku bi joj bila rečena istina, pa biste oboje došli.

— Umjesto toga, mene su stavili 'izvan spasa'.

— Kažite mi nešto, gospodine Havelock — rekao je Predsjednik, koji je opet leđima obujmio naslonjač stolice, ali se onda naglo isprasio i nagnuo naprijed. — Da ste bili na mom mjestu, znajući što sada znate, što biste vi učinili?

Michael je pogledao na ekran; iznenađujuće riječi su mu plamtjele u glavi. — Isto što ste vi učinili. Bio sam potrošna roba.

— Hvala vam. — Predsjednik je ustao. — Usput, nitko ovdje na Poole's Islandu ništa ne zna o ovome. Ni doktori, ni tehničari, ni vojska. Jedino pet drugih

osoba zna za ovo. Ih za Parsifala. Jedan od njih je psihijatar iz Bethesde, specijalist za halucinatorne poremećaje, koji dolijeće jednom tjedno da radi s Matthiasom samo u ovoj sobi.

— Razumijem.

— A sada, izađimo odavde dok smo još duševno zdravi — rekao je Berquist i pošao prema projektoru; isključio ga je, a onda je upalio stropno svjetlo. — Bit će uređeno da vas dvojica odletite u zrakoplovnu bazu Andrews danas poslije podne. Naći ćemo vam mjesto negdje u okolici, ne u Washingtonu. Ne možemo riskirati da vas vide.

— Da bih bio djelotvoran, moram imati pristup zabilješkama, dnevnicima, arhivi. To ne može biti doneseno u pokrajinu, gospodine Predsjedniče.

— Ako to ne može biti, mi ćemo vas dovesti pod vrlo kontroliranim okolnostima... Uz stol će biti još dvije stolice. Dobit ćete sigurnosnu podobnost za sve pod drugim imenom. A Bradford će vas informirati što je prije moguće.

— Prije nego odem odavde, želim razgovarati s doktorima. Osim toga, htio bih vidjeti Antona, nakratko, samo nekoliko minuta.

— Nisam siguran da će dopustiti.

— Onda ih nadglasajte. Želim s njim razgovarati; na češkom, njegovom jeziku. Moram kopati oko nečega što mi je rekao. Rekao je: 'Ti ne razumiješ. Ti nikad nećeš razumjeti'. To je duboko u njemu, nešto između njega i mene. Možda sam ja jedini koji to može izvući. Tu bi moglo biti sve, zašto je učinio to što je učinio, ne samo meni već i sebi. Negdje u mojoj glavi postoji bomba, to sam znao od početka.

— Doktori su nadglasani. Ali, podsjećam vas, vi ste proveli u klinici dvanaest dana, ukupno osamdeset pet sati kemijske terapije, a niste nam mogli pomoći.

— Niste znali gdje da tražite. Neka mi Bog pomogne, ne znam ni ja.

Trojica doktora mu nisu mogla reći bilo što što već nije mogao naslutiti ili saznati iz Berquistova opisa; zapravo mu je psihijatrijska terminologija donekle i zamutila sliku. Predsjednikova karakterizacija tankočutnog, izuzetnog instrumenta koji eksplođira pod neljudskim pritiskom odgovornosti bila je mnogo živopisnija od suhih objašnjenja granica tolerancije stresa. Onda se javio jedan od analitičara — najmlađi, kako je ispalo: — Za njega nema realnosti u prihvaćenom smislu svijeta. On filtrira svoje utiske, dozvoljavajući samo one koji podupiru ono što želi vidjeti i čuti. To je njegova realnost — njemu možda realnija od bilo čega što je prije bilo — zato jer su to njegove fantazije a one ga sada moraju štititi. On nema ništa drugo, samo fragmente pamćenja.

Ne samo da je predsjednik Charles Berquist bio spretno u opisu, pomisli Michael, već je i slušao.

— Pogoršanje se ne može preobratiti? — upita Havelock.

— Ne — rekao je drugi psihijatar. — Čelijska struktura je degenerirala. To je neopozivo.

— Suviše je star — rekao je mlađi muškarac.

— Ja ga želim vidjeti. Bit će to kratko.

— Mi smo izrazili naše protivljenje — javio se treći doktor — ali Predsjednik osjeća drugačije. Molim vas shvatite da mi ovdje radimo pod gotovo nemogućim okolnostima, s pacijentom koji propada — kako brzo teško je reći. Treba ga umjetno i represirati i stimulirati da bismo postigli bilo kakve rezultate. To je izuzetno delikatno, a produžena trauma bi nas mogla baciti unazad. Mi nemamo vremena, gospodine Havelock.

— Bit ću brz. Deset minuta.

— Neka bude pet. *Molim.*

— U redu. Pet minuta.

— Odvest ću vas — rekao je mlađi psihijatar. — On je tamo gdje ste ga vidjeli prošle noći. U svom vrtu.

Vani, na ulici, doktor u bijeloj jakni pošao je s Michaelom do vojnog džipa iza zgrade od crvenih cigli. — Vi ste unutra bili nezadovoljni — rekao je. — Nije trebalo. To su dvojica od najboljih ljudi u ovoj zemlji i nitko ne pretjeruje. Ponekad se ovo mjesto doima kao Futilityville.¹

— Futility, što?

— Rezultati ne dolaze dovoljno brzo. Nikad nećemo dosegnuti.

— Doseći što?

— Ono što je učinio.

— Vi niste baš neka šeprtlja — rekao mu je Havelock, dok su se vozili drvećem oivičenom cestom prema zemljanom putu što je vodio lažnoj Matthiasovoj kući.

— Napisao sam nekoliko radova i dobar sam u statistici, ali sam sretan što imam posla s ovakvim prijanim.

— Gdje su vas pronašli?

— Radio sam s doktorom Schrammom kod Menningera — to je onaj koji je inzistirao na pet minuta. Ja sam upravljao strojevima: moždani scanneri, elektrospektrografi, takve stvari. I dalje to radim.

— Ovdje ima prilično te mašinerije, zar ne?

— Troškovi nisu bili u pitanju.

— Ja ne mogu shvatiti sve ovo — uzviknuo je Michael, bacajući poglede na prizore oko sebe, jezive fasade i alabasterske modele, ulične svjetiljke i ogromna fotografska povećanja čudnih oblika, postavljena na manikiranim travnjacima. — To je nevjerovatno. To je nešto kao iz filma. Tko je to, dovruga, izgradio i kako ih je trebalo uvjeriti u to što će uraditi, da ne kažem ništa više? Mora da su govorkanja letjela preko cijele južne Georgije.

— Ne zbog njih — hoću reći ljudi koji su ovo izgradili.

— Kako ih možete spriječiti u tome?

— Pa nisu to oni izrađivali ovdje. Oni stotine milja daleko rade na pola tuceta drugih projekata.

— Što?

¹ Otprilike: Jalovgrad. *Futility* je jalovost, beskorisnost, itd. (*op. prev.*)

— Malo prije ste to rekli — objasni mu mladi doktor, nacerivši se. — Film. Cijeli ovaj kompleks je izgradila kanadska filmska kompanija koja vjeruje da je njene usluge unajmio filmski producent sa Zapadne obale, koji pazi na troškove. Oni su započeli scensku konstrukciju dvadeset četiri sata pošto su momci iz Inženjerskog korpusa digli u zrak vojni logor i zatvor i prilagodili postojeće zgrade za našu upotrebu.

— A što je s helikopterima koji dolijeću iz Savannaha?

— Oni slijeću na prag iza ograde; dolaze i odlaze istim putem, i ne mogu ništa vidjeti. A, uostalom, osim Predsjednika i još dvojice-trojice, oni su svi iz intendature i donose opskrbu. Rečeno im je da je ovo oceanski istraživački centar i nemaju razloga da misle drugačije.

— A što je s ostalim ljudima?

— To su doktori, tehničari koji mogu rukovati gotovo sa svačim, nekoliko stručnih pomoćnika, stražari te četa vojnika i pet oficira. Posljednji su svi kopnena vojska, čak i oni koji upravljaju patrolnim čamcem.

— Što je njima rečeno?

— Što je manje moguće. Osim nas, tehničari i pomoćnici znaju više od bilo koga, ali su njih provjerili kao da ih šalju u Moskvu. Isto tako i stražare, ali držim da vam je to poznato. Pretpostavljam da ste s tim upoznati.

— S jednim u svakom slučaju, da. — Džip je došao na neravni zemljani put, ostavljajući iza sebe oblake otočne prašine. — Ne mogu razumjeti to s vojskom. Kako to da oni šute?

— Za početak, oni nikamo ne idu. Nitko od nas, to je naređenje. A čak i da idu, ne treba se brinuti o oficirima. Oni su svi iz Pentagonovog Rolodexa¹, a svaki od njih sebe vidi kao budućeg šefa generalštaba. Oni ne bi izgovorili nijednu riječ; to im je garancija brzog napredovanja u činu.

— A vojnici? Oni mora da su kotao koji kuha.

— To je stereotipno razmišljanje, zar ne? Mladi frajeri poput njih svojedobno su osvajali mnoge obale i mnogo su se borili u džunglama.

— Samo sam htio reći da mora biti govorkanja, kojekakvih priča na otoku. Kako ih zadržavaju?

— Opet za početak, oni ne vide mnogo toga, ne vide ništa što je važno. Njima je rečeno da je Poole's Island simulirana vježba preživljavanja, sve je vrhunski tajna i ne gine im deset godina u vojničkoj kaznionici ako netko povrijedi tajnu. I svi oni su provjereni, sve normalni vojnici; oni ovdje imaju kuću. Zašto sve zajebati?

— To mi jbs̄ zvuči labavo.

— Dakle, uvijek postoji donja crta. Hoću reći, neće proći dugo pa sve to neće biti osobito važno, zar ne?

Havelock je naglo okrenuo glavu i pogledao u psihijatra. *Usput, nitko ovdje na Poole's Islandu ne zna o ovome. Ni doktori, ni tehničari...* Berquistove riječi. Je li netko ušao u tu vrlo posebnu prostoriju, u taj sef. — Kako to mislite?

— Jednog od ovih dana Matthias će mirno odskliznuti. Kad ode, govorkanja neće biti osobito važna. Iza svih velikih ljudi pričaju se postmortem priče, to je dio igre loptom.

¹ Trg. naziv za kadrovsku arhivu (*op. prev.*)

Ako ima igre loptom, doktore.

— *Dobré odpoledne, příteli!*¹ — blago će Michael izlazeći iz kuće u osunčani vrt. Matthias je sjedio na istoj stolici na kraju zavojite staze od škrljčevih ploča, gdje je sjedio i sinoć, zaštićen od sunca palmom čije se lišće granalo ispred zida. Havelock je nastavio govoriti, brzo i blago, na češkom: — Ja znam da vas uznemiravam, moj dragi prijatelju, a ja samo želim ukloniti moguće prepreke između nas. Na kraju, vi ste moj voljeni učitelj, jedini otac kojeg imam, a nije red da su očevi i sinovi otuđeni.

Matthias je najprije ustuknuo na stolici, povukavši je dublje u hlad, dok su isprekidane zrake svjetla prelazile preko njegovog zaplašenog, iskrivljenog lica. Ali je izmaglica stala pokrivati široke oči iza naočara od kornjačevine, maglica nesigurnosti; možda se sjećao riječi iz davnine — očevih riječi u Pragu ili dječje molbe. Nije bilo važno. Jezik, mekana, hotimična kadenca — to je izazvalo svoj učin. Sad je bilo najvažnije dirnuti. Taj je dodir, to doticanje duše, bilo vitalno, simbol toliko različitog jezika, jezika druge zemlje — ili upamćenog povjerenja. Michael se približio. Riječi su tekle mekano, kadenca ritmička; evokacija drugog vremena, druge zemlje.

— Brežuljci su iznad Vltavě, naše velike Vltavě s njenim lijepim mostovima, i Wencelas kad padne snijeg... Jezero Stříbrné ljeti. I doline Váha i Nitre, jedrenje sa strujama prema planinama.

Dodirnuli su se, studentova ruka na učiteljevoj ruci. Matthias je drhtao, duboko dišući. Ruka mu se nesigurno digla iz krila i prikrila Havelockovu.

— Rekli ste mi da nisam razumio, da neću nikad razumjeti. To nije tako, moj učitelju... moj oče... Ja *mogu* razumjeti. Iznad svega, ja *moram* razumjeti. Ne bi trebalo da je išta između nas... ikada. Sve dugujem vama.

Maglica u Matthiasovim očima stade se bistrirati; žarište mu se vratilo, a u tom žarištu bilo je nešto odjednom divlje — nešto ludo.

— Ne, *molim*, Antone — brzo će Michael. — Kažite mi što je to. Pomozite mi, učinite da razumijem.

Započeo je šuplji šapat kao i onda kad je u vrtu bio mrak. Razlika je bila u tome što je sada sjalo zasljepljujuće sunce a jezik je bio drugačiji, riječi drugačije.

— Najstrašnji sporazumi na zemlji su konačno *rješenje*. To je ono što ti nikad ne bi mogao razumjeti... Ali ti si ih sve vidio... kako svi dolaze i odlaze, pregovarači svijeta! Dolaze meni! Svijet je znao da ja to mogu učiniti i dolazio je *meni!* — Matthias je stao, a onda naglo kao i sinoć, duboki šapat pretvorio se u krik koji se činilo da zastire sunce, košmar u sredini poslijepodneva. — *Odlazi od mene!* Ti ćeš me izdati! Ti ćeš nas *sve* izdati.

— Kako mogu?

— Zato jer ti *znaš?*

— Ja *ne* znam!

— Izdajnik! Izdajica svojih sugrađana! Tvoj otac! Izdajica svijeta!

— Onda zašto me *ne ubiti!* — zagrmio je Michael, znajući da ništa nije ostalo, da se više nikamo ne može s Antonom Matthiasom — Zašto niste naredili da me *ubiju?*

— Havelock, prestanite! — viknuo je mladi doktor s ulaza.

— Ne sada! — sada je Michael viknuo, na engleskom.

¹ Dobro poslijepodne, prijatelju (češ.); (op. prev.)

— *Da*, prokletstvo!

— *Já slyším!*¹ — vrisnuo je Havelock Matthiasu u lice, vrativši se češkom. — Mogli ste me ubiti, ali niste! Zašto niste? Ja sam ništa u usporedbi sa svijetom, s vašim rješenjem za svijet! Sto vas je zaustavilo?

— To je to, mister!

— Ostavite me na miru! Mora mi reći!

— Reći što?

— *Ted', starý pane?*² — Michael je stezao naslon Matthiasove stolice, zarobivši ga na njoj. — Što vas je zaustavilo?

Vratio se šuplji šapat, a divlje oči su sada bile oslobođene nesigurnosti. — Ti si napustio sastanak, a mi nismo znali gdje te možemo naći. Morali smo znati što si učinio, kome si rekao. *Umobolnost*.

— Vi ste ovdje završili, Havelock! — rekao je psihijatar, stežući Michaelovu ruku i vukući ga od stolice. — O čemu ste vas dvojica razgovarali? Ja znam da je to češki, ali to je sve što znam. Što vam je rekao? Želim to od riječi do riječi.

Havelock je nastojao otresti tupost iz svijesti, krajnji osjećaj jalovosti. Pogledao je u doktora, sjećajući se njegove upotrebe riječi; on je neće iskvariti kao što je to prije učinio mladi psihijatar. — To vam ne bi učinilo ništa dobra. Vratio se u djetinjstvo; bilo je to mrmljanje bez smisla... Ijutito, preplašeno dijete. Mislio sam da mi namjerava nešto reći. Ali nije.

Doktor je kimnuo. — Tako je često s njim. — Glas i lice psihijatra sad su iskazivali opuštenost poslije iritacije. — To je degenerativni simptom u starih ljudi rođenih u drugoj zemlji, s drugačijim jezikom. Ne čini veliku razliku jesu li duševno zdravi ili nisu; vraćaju se unatrag, do stanica za koje su, dok su još bili zdravi, mislili da su ih zaboravili. I zašto ne? Imaju pravo na takvu ugodu. — Zašutio je, pa će na kraju: — Žao mi je. Lijep pokušaj. Hajdemo, moram vas izvesti odavde. Čop vas čeka na jastuku.³

— Hvala. — Michael se okrenuo na stazi od škrljevca i pogledao, znajući da je to posljednji put da vidi Antona Matthiasa... *přítela*, mentora oca. Nekoć veliki čovjek opet se šćućurio, tražeći utočište u sjeni palmína granja.

Umobolnost? Ali je li to?

Je li to *moguće*? Da li on — Mihail Havliček — zna odgovor? Je li on znao Parsifala?

¹ Ja čujem (češ.); (op. prev.)

² Sada, stari gospodine (češ.); (op. prev.)

³ Helikopter vas čeka na uzletištu (amer, slang); (op. prev.)

Nazivali su je Sterilnom kućom pet — Sterilnom pet ukratko — a bila je deset milja južno od Alexandrije u pokrajini Fairfax. Jednom je to bilo imanje odgajivača konja, ali ga je kupio stari, očito bogati, umirovljeni bračni par, koji su to zapravo učinili za vladu Sjedinjenih Država, mada su u javnim knjigama oni ubilježeni kao kupci. Oni su bili prikladni »vlasnici« jer su odrasli život proveli u inozemnoj službi; bili su na dužnostima u raznim ambasadama, imali pritom razne titule, ali su zapravo bili dvoje najvještijih kriptanalitičara u obavještajnoj službi Sjedinjenih Država. Njihov je pokrivač bio jednostavan; on je bio investicijski bankar koji je nekoliko desetljeća živio u Evropi. To je bilo veoma prihvatljivo za povučene, bogate susjede, pa se tako jednostavno i tumačilo često pojavljivanje limuzina koje su skretale s provincijske ceste na pola milje dugačak put koji je vodio toj kući. Kad bi posjetitelj « došao, »vlasnici« su jedva bili vidljivi — ukoliko njihova vidljivost nije bila prethodno utanačena — jer su njihove odaje bile u sjevernom krilu, odijeljenom dijelu kuće, s odijeljenim ulazom i nezavisnim prostorijama koje su potrebne.

Sterilna petica bila je drugi oblik kuće napo puta, koji je posluživala klijente koji su imali mnogo više ponuditi vladi Sjedinjenih Država nego zatočenici u Mason Fallsu, Pennsylvania. Tokom godina tu je bio mimohod prebjeglica visokog ranga koji su prolazili kroz ta vrata da bi iza njih proveli neko vrijeme pred ispitivačima, za vrijeme »debriefinga«¹ Učenjaci, diplomate, agenti, vojna lica — svi su tu neko vrijeme stanovali. Sterilna pet bila je rezervirana za one ljude koje je Washington smatrao da su vitalni za neposredne interese zemlje u datim trenucima krize. Havelock i Jenna Karas stigli su u neoznačenom vladinom vozilu u četiri sata i dvadeset minuta. Čekao ih je državni podsekretar Emory Bradford.

Uzajamno okrivljavanje bilo je kratko; nije bilo svrhe vraćati se prošlim greškama. Bradford je razgovarao s Predsjednikom i shvatio da će biti »dvije nove stolice za stolom«. U Sterilnoj pet, međutim, sjedili su u »vlasnikovoj radnoj sobi«, maloj prostoriji opremljenoj za pokrajinskog vlastelina; kauč i debeli naslonjači; koža, mjed i skupo drvo u harmoniji. Iza jedine sjedeljke, kauča, bio je stol od teške borovine, a na njemu srebrni poslužavnik sa čašama, ledom i bocama. Havelock je Jenni i sebi natočio piće; Bradford je odbio.

— Što ste rekli gospođici Karas? — upitao je podsekretar.

— Sve što sam kazao na Poole's Islandu.

— Teško je znati što treba reći, što misliti — rekla je Jenna. — Mislim da sam istovremeno i ustrašena i ispunjena strahopoštovanjem.

— To je dobra kombinacija — suglasio se Bradford.

— Ono što želim od vas — rekao je Havelock Bradfordu, zaobilazeći kauč s pićem u rukama, da bi napokon sjeo pored Jenne — to su imena, svakoga tko je bilo kako unutra — nije važno kako daleko — i to od početka. Nije važno koliko će to potrajati. Mi ovdje možemo provesti cijelu noć. Dok vi budete govorili, ja ću postavljati pitanja, bilježiti, a kad završite dat ću vam popis onoga što mi treba.

¹ Izvještavanje vojnika, astronauta, diplomata, itd. nakon misije ili događaja (*op. prev.*)

Prošlo je manje od četiri minuta od Michaelova prvog pitanja. — MacKenzie? CIA? Crne operacije. Jedan od najboljih iz Langleya.

— Meni je rečeno da je bio *najbolji* — nato će Bradford.

— On je postavio Costa Bravu, dakle?

— Da.

— On je bio drugi koji je to vidio, onaj koji je donio krvavu odjeću za forenzičare?

— Upravo sam htio...

— Kažite mi — prekinu ga Havelock. — Je li on umro od udara — koronarke — na Chesapeaku?

— U svom čamcu, da.

— Je li bila istraga? Autopsija?

— Ne službeno, ali, opet, odgovor je da.

— Što to znači?

— S čovjekom kakav je bio on nije bilo spekuliranja. Doktor je bio sklon suradnji i bio je temeljito ispitivan; on je vrlo ugledni liječnik. On i naši ljudi pregledali su rendgenski nalaz, pa je zaključak bio jedinstven; jako aortalno krvarenje. — Bradford je spustio glas. — To nam je bila prva misao kad smo čuli vijest. Ništa nismo previdjeli.

— Hvala — rekao je Havelock, bilježeći u notes. — Nastavite. Jenna je stavila svoje piće na stolić za kavu. — Je li on bio s vama u predvorju hotela u Barceloni?

— Da, to je bila njegova operacija.

— Bio je ljutit. Pogled mu je bio ljutit, ne zabrinut, samo ljutit.

— Bio je u ljutitoj profesiji.

— Provalio je moja vrata; imao je oružje u ruci.

— Bio je zabrinut, obojica smo bili, gospođice Karas. Da ste barem sišli ili čak ostali u svojoj sobi...

— Molim vas, nastavite — javio se Michael.

Podsekretar je nastavio dok su ga Havelock i Jenna pomno slušali, prekidajući ga kada bi god imali neko pitanje ili bi smatrali da treba razjasniti pojedinosti. U toku jednog sata Bradfordu je bilo jasno da Jenna Karas ima mozak kojem je teško parirati, a i tome primjereno iskustvo. Postavljala je gotovo toliko pitanja koliko Michael, a često je tjerala pojedinosti sve dok se na svjetlu nisu pojavile mogućnosti koje prije ne bi razmatrali.

Bradford je stigao do noći kad su bila ubijena trojica stratega, kad je nepoznati, *Dvosmislenost*, rutirala poziv Rimu i Havelocka stavila u kategoriju »izvan spasa«. Državni podsekretar je bio temeljit u svom iskazu, pa je detaljno objasnio provjeru osoblja u Odjelu L na petom katu, ispitujući ponaosob gdje je tko bio u određeno vrijeme. Nijedan, u to je bio siguran, nije mogao biti *Dvosmislenost*.

— Zato jer su sastanci i brifinzi koje su imali bili... kako to kažeš? — Jenna upita Michaela. — *Potvrdit?*

— Potvrđeni — rekao je Havelock, gledajući je. — Zabilježeni u službenim upisnicima.

— Da, službenim. — Okrenula se Bradfordu. — Je li to razlog zašto isključujete te ljude?

— Nijedan nije napustio sastanak dovoljno dugo da bi uspostavio kodiranu vezu s Rimom.

— Oprostite mi — nastavi Jenna — ali da li vi isključujete mogućnost da bi *Dvosmislenost* mogla imati ortaka, pomoćnike, kolege u istom poslu. Osobe koje bi lagale za njega?

— Ja čak ne želim misliti o tome — rekao je podsekretar. — Ali uzimajući u obzir različitost onih koji su bili tamo, ja *doista* mislim da je to matematički nemoguće. Ja znam mnoge od tih ljudi, poznajem ih godinama, neke čak dva desetljeća.

— Pa ipak...

— *Paminjatčiki?* — upita Havelock, s pogledom na Jenni.

— *Proč ne? To je možné.*

— *Nemluv o tom.*

— *Vy nemáte pravdu.¹*

— O čemu vi govorite? — upita Bradford.

— Mi smo neuljudni — rekla je Jenna. — Oprostite, mislila sam...

— Mislila je da je to nešto o čemu treba razmišljati — prekinu je Michael. — Objasnio sam da se brojevi ne sabiru. Nastavite, molim vas.

Jenna je pogledala u Havelocka i uzela svoje piće.

Državni podsekretar je govorio gotovo četiri sata, a pola od tog vremena odgovarao je na pitanja i pročišćavao bezbrojne pojedinosti, sve dok se elegantno skrovište nije stalo doimati poput sudnice. Bradford je bio svjedok suočen s dvoje agilnih i neumornih tužitelja!

— Kako postupate sa slučajem Jacoba Handelmana?

— Neriješeno. Predsjednik mi je preko telefona pročitao ono što ste napisali. To je nevjerovatno... to o Handelmanu, hoću reći. Jeste li sigurni da se niste prevarili?

— Bio je to njegov pištolj, njegov nož. Nije bilo greške.

— Berquist je rekao da ste imali izuzetan razlog da ga ubijete.

— Prilično čudno, u tom trenutku ga nisam imao. Htio sam ga ostaviti da se preznojava od straha — godinama, ako je moguće. On je pošao za mnom. Hoćete li reći istinu o njemu?

— Predsjednik kaže ne. Kojoj bi to svrsi poslužilo? Kaže da su Jevreji dosta propatili; neka ostane kako je.

— Još jedna potrebna laž?

— Ne mora biti, ali sučuvstvo, mislim.

¹ Zašto ne? To je moguće... Ne znam o tome... Vi niste u pravu (češ.);(op. prev.)

- Kohoutek? Ta farma u Mason Fallsu?
- Sada ga uzimaju.
- Njegovi klijenti?
- Svaki će slučaj biti pojedinačno proučen i donijet će se odgovarajuće odluke.

Havelock je listao stranice svojeg notesa, a onda ga je stavio na stolicu za kavu i uzeo svoju praznu čašu. Bacio je pogled na Jennu; ona je zatresla glavom. Ustao je, obišao kauč i natočio si piće. — Da pokušam ovo sastaviti — započe mirno. — *Dvo-smislenost* je negdje na petom katu State Departmenta, i vjerojatno je tamo već godinama, hraneći Moskvu sa svim čega se može domoći. — Michael je zastao i besciljno odšetao do prozora s debelim staklom; vani su reflektori osvjetljavali okolinu. — Matthias susreće tog Parsifala i oni zajedno stvaraju te nevjerovatne — ne, ne nevjerovatne — *nezamislive* sporazume. — Opet je stao, naglo se okrenuo od prozora i oštro se zagledao u Bradforda. — Kako se to moglo dogoditi? Za ime Krista, gdje ste bili svi vi? Viđali ste ga svakog dana, razgovarali s njim, promatrali ga! Zar niste mogli vidjeti što mu se dešava?

— Nismo znali ulogu koju igra — rekao je državni podsekretar, uzvratajući pogled, dok mu je spora ljutnja napokon izišla na površinu. — Karizma ima mnogo faceta, poput dijamanta kojeg se gleda na različitim svjetlima, u različitim položajima. Da li je dekan Matthias sjedio u akademskom vijeću, ili je dr. Matthias bio za propovjedaonicom, obraćajući se začaranom skupu? Ili je to Evropljanin, mister Chips¹, uz sherry, s Handelom u pozadini, koji prosvjetljuje svoje najdraže idolopoklonike trenutka? U tome je bio vrlo vješt. Zatim je bio *bon vivant*, draga osoba iz Georgetowna, Chevy Chasea i Istočne obale. Moj Bože, kakav uspjeh za domaćicu! I kako se veličanstveno ponašao... kakav šarm! Kakav brzi um! Sama snaga njegove ličnosti, trbušasti mali čovjek koji je odjednom zračio moću! Da je bio sposoban, mogao je imati svaku ženu koju bi htio. A onda, dakako, postojao je i uredski tiranin. Osoba koja je zahtijevala, zanovijetala, bockala, tražila samo sebe, ljubomorna — tako svjesna svog imena da je pretraživala novine tražeći bilo kakav spomen svog imena, osoba koja je bujala s novinskim naslovima, bijesna i na najmanju kritiku. A govoreći o kritikama, što je učinio grošle godine kad je jedan senator ispitivao njegove motive na Ženevskoj konferenciji? Otišao je na televiziju, gušeći se, blizu suza, pa je rekao da će se povući iz javnog života. *Isuse*, kakav urnebes. Taj je senator danas otpisan, *parija!* — Bradford je zastao, zatresao glavom, zbunjen tim svojim izljevom. Onda je nastavio spustivši glas. — A onda je bio i Anthony Matthias, najsjajniji državni sekretar u historiji ove nacije... Ne, gospodine Havelock, gledali smo ga, ali ga nismo vidjeli. Nismo ga znali, jer je bio toliko osoba.

— Vi bockate čovjekovu taštinu — rekao je Michael, hodajući prema kauču. — To se naziva nedostacima; vi možda nemate nijednog, mi ostali ih imamo. On *jest* bio toliko ljudi; morao je biti. Vaš je problem što ste ga mrzili.

— Ne, vi se varate. — Bradford je opet zatresao glavom. — Ne mrzi se čovjek poput Matthiasa — nastavio je, pogledajući na Jennu. — Možete osjetiti strahopoštovanje, ih biti uplašen, ih hipnotiziran, ali ga ne mrzite.

— Vratimo se Parsifalu — rekao je Havelock, sjedeći na rukohvatu kauča. — Što vi mislite, odakle je on došao?

¹ Engleski srednjoškolski profesor iz filmske legende, oličenje poštenja i konzervativizma (*op. prev.*)

— Došao je od nikud i nestao u nigdje.

— Drugo je možda učinio, ali prvo nije moglo biti tako. On se susretao s Matthiasom, zacijelo tjednima, možda mjesecima.

— Pregledali smo Matthiasove kalendare i to ne jednom. Također i njegove ubilježbe, dnevne redove, zapisane telefonske brojeve, njegove klasificirane sastanke, svaki njegov putni raspored — gdje je išao, s kim se sastajao, od diplomata do vratara. Nije bilo konzistentnih ponavljanja. Ništa.

— Ja sve to želim imati. Možete li to urediti?

— Uređeno je.

— Ništa u vremenskom razmaku?

— Da, spektroanaliza slova na stranici kopije upućuje na nedavne otiske. Unutar šest mjeseci.

— Vrlo dobro.

— Mogli smo to pretpostaviti.

— Učinite mi uslugu — rekao je Michael, sjeo za stol i uzeo notes.

— Što je to? — upita ga podsekretar.

— Nikad ne pretpostavljajte. — Havelock je nešto upisao, a onda dodao: — A baš to ću sad ja učiniti. Parsifal je Rus. Najvjerojatnije netaknuti, nespominjani, neupisani prebjeg.

— Mi smo... to pretpostavili. Netko s izuzetnim poznavanjem kapaciteta strateškog naoružanja Sovjetskog Saveza.

— Zašto to kažete? — upita ga Jenna Karas.

— Sporazumi. Oni sadrže podatke o ofanzivnim i defanzivnim nuklearnim udarima, koji su u skladu s našim najdubljim i najtočnijim prodorima u njihove sisteme.

Michael je još nešto zabilježio. — A isto toliko je važno — rekao je gledajući u Jennu — da je Parsifal znao gdje će naći *Dvosmislenost*. Veza je stvorena, krtica javlja Moskvi, tamo pripremaju dokaze protiv tebe — za moje dobro i korist. Zatim *Dvosmislenost* kreće na Costa Bravu, pa se na obali piše novi scenarij. — Michael se okrenuo državnom podsekretaru. — Tu je, kako mislite, došlo do proboja, zar ne?

— Da, i slažem se s vama. Ja mislim da je *Dvosmislenost* na toj obali, a ne Parsifal. Dalje, vjerujem da se *Dvosmislenost* vratila u Washington i ustanovila da je izgubila Parsifala. Bio je upotrebljen, zatim odbačen; situacija koja mora da ga je uspaničila.

— Jer da bi naveo KGB da surađuje, očito je daje morao obećati nešto izvanredno? — upita Havelock.

— Da, ali onda, postoji Rostovljev telegram i tu je kvaka. Čak je i vama rekao kao i nama da, ako postoji veza, ona nije sankcionirana, čak se tome nemoguće nametnuti.

— Bio je u pravu. To sam objasnio Berquistu, i to se slaže... od početka. To je odgovor Ateni. Rostov je govorio o *grani* KGB-a, potomku starih koljača manijaka iz OGPU-a, o čoporu vukova.

— *Voennaja Kontra Razvedka* — rekla je Jenne, dodajući mirno, — VKR.

— *Dvosmislenost* nije samo major ili pukovnik u KGB-u, on je pripadnik čopora vukova. To su ljudi s kojima on saobraća, a to je, g. Bradford, otprilike najgora vijest koju ste mogli čuti. KGB sa svom paranojom stabilna je, uravnotežena organizacija za prikupljanje obavještenja u usporedbi s fanaticima Voennaje.

— Fanatici i bilo što nuklearno, kombinacija su koju si ovaj svijet ne može dopustiti.

— Ako Voennaja prva stigne do Parsifala, onda će baš to biti kombinacija u koju će svijet zaglibiti. — Michael je otpio gutljaj. — I tako imamo krticu koja se zove *Dvosmislenost*, koja je surađivala sa sugrađaninom Rusom kojeg smo okrstili Parsifal, Matthiasovim partnerom u stvaranju tih luđačkih sporazuma što bi mogli svijet dignuti u zrak. Matthias doslovce kolapsira, stavljen je u pritvor — i pod terapiju — na Poole's Islandu, a Parsifal ide sam. Ali je sada zaista sam, jer je odbacio krticu.

— Onda se vi slažete sa mnom — rekao je Bradford. Havelock je podigao pogled s notesa. — Da se vi varate, mi bismo to znali. Ili možda ne bismo; možda bismo bili samo hrpa pepela... Ili s manje melodramatične, mada jedva manje tragične točke gledišta po mom sudu, Sovjetski Savez bi upravljao ovom zemljom uz blagoslov ostatka svijeta. Gigant je poludio; za ime Boga, okujte ga. Moskva bi možda dobila glas povjerenja i od naših građana. Bolje mrtav nego crven, nije eufemizam koji bih htio provjeriti. Kad pritisak naraste, ljudi se opredjeljuju za život, za življenje.

— Ali ti *i* ja znamo kakav je to život — javila se Jenna. — Da li bi se vi opredijelili za takav život?

— Dakako — rekao je podsekretar, blago iznenadivši dvoje ostalih. — Ništa ne možeš izmijeniti umiranjem — ukoliko nisi mučenik — ili uzimanjem života. Osobito kad si vidio najgore.

Havelock je opet gledao u Bradforda, proučavajući ga sada. — Ja mislim da se porota upravo vratila radi vas, g. podsekretaru. Zato ste ostali u ovom gradu, zar ne? Vidjeli ste najgore.

— Ja nisam tema.

— Jedno ste nam vrijeme bili. Lijepo je saznati da je zemlja čvršća. Zovite me Havelock, ili Michael, ili kako vam drago, ali zašto ne odbaciti 'gospodin'?

— Hvala. Ja sam Emory — ili kako vam drago.

— Ja sam Jenna i umirem od gladi.

— Tu je potpuno snabdjevena kuhinja, uz kuhara koji ovdje stanuje. On je ujedno jedan od čuvara. Kad završimo, predstaviti ću vas.

— Samo još nekoliko minuta. — Havelock je istrgnuo stranicu iz bloka. — Rekli ste da ste provjerili sve boravke na petom katu u vrijeme Costa Brave.

— Dvapat provjerio — prekinu ga Bradford. — Prva je provjera bila sasvim negativna. Svima je odsutnost bila opravdana i provjerena, odobrena.

— Ali mi znamo da s nekima nije bilo tako — rekao je Michael.

— On je bio kod Costa Brave. Jedna od vaših provjera je naišla na gustu dimnu zavjesu, a naš je čovjek otišao i vratio se dok je tobože bio na mjestu.

— O? — Sad je bio red na podsekretaru da nešto zabilježi, što je i učinio na jednoj od bezbrojnih stranica. — Nisam o tome mislio na taj način. Tragao sam za odsutnošću koja se možda ne bi mogla čvrsto opravdati. Vi govorite nešto sasvim drugačije.

— Da, tako je. Naš je čovjek više od toga; neće biti nikakvog objašnjavanja. Ne tražite nekoga tko nedostaje; tražite nekoga tko nije bio tamo gdje se pretpostavljalo da jest.

— Nekoga na zadatku, onda.

— To je mjesto za početak — suglasio se Havelock, istrгнуvši drugu stanicu. — Što je viši profil, to bolje. Upamtite da tražimo čovjeka koji ima maksimalnu sigurnosnu podobnost, a što je taj čovjek istaknutiji, to mu bolje radi dimna zavjesa. Ne zaboravite Kissingerovu diareju u Tokiju; zapravo je bio u Pekingu.

— Počinjem razumijevati vaše pothvate.

— Uzimajući u obzir greške koje sam imao — odgovori mu Havelock, pišući na stranici koju je netom istrkao iz bloka. — Ja se ne bih kvalificirao za kôdnu igru na stražnjoj strani kutije s cerealijama.

— Ustao je, zaobišao stolić za kavu, prišao Bradfordu koji je sjedio, i pružio mu dvije stranice. — Ovo je popis. Da li bi ga pogledali i vidjeli ima li ikakvih problema?

— Svakako. — Podsekretar je uzeo papire i namjestio se na stolici.

— Usput, sada bih uzeo to piće, ako vam je po volji. Bourbon¹ s ledom, molim

— Mislio sam da ga nećete zatražiti. — Havelock je pogleao u Jennu; ona je kimnula. Uzeo je njenu čašu sa stolića, pa zaobišao kauč dok je Bradford govorio. — Ovdje ima nekoliko iznenađenja — rekao je, bacivši pogled na papire i namrštvivši se. — Nema problema s Matthiasovim materijalom — sastanci, ubilježbe, rasporedi, itinereri — ali zašto vam je sve ovo potrebno o tom liječniku u Marylandu? Prošlost, financijska situacija, namještenja, laboratoriji. *Bili* smo vrlo temeljiti, vjerujte mi.

— Ja vam vjerujem. Nazovite to vraćanjem lopte. Poznajem doktora u južnoj Francuskoj, koji je izvrstan kirurg, ali dobija moždanu groznicu čim je blizu stolova; razbio se nekoliko puta i valjalo ga je izvlačiti.

— Ovdje ne stoji ta usporedba. Randolph nije morao raditi od onog dana kad ga je majka prvi put vidjela u bolnici. Njegova obitelj posjeduje polovinu Istočne obale, bogatiju polovinu.

— Ali ne ljudi koji rade za njega — rekao je Michael, natočivši piće. — Oni možda čak ne posjeduju ni jedrilicu.

Bradford je opet spustio pogled na stranicu. — Tako — rekao je s više zbunjenosti u glasu nego uvjerenja. — Nisam siguran da ovo razumijem. Želite imena ljudi u Pentagonu koji formiraju Odbore za hitne nuklearne slučajeve.

— Negdje sam pročitao da su trojica — dodao je Havelock, vraćajući se s pićem. — Oni igraju ratne igre, mijenjaju strane i unakrsno provjeravaju svoje strategije. — Dao je Bradfordu naručeni bourbon, zatim je sjeo uz Jennu; ona je uzela svoje piće, s pogledom na Michaelu.

¹ Whiskey, destilirani uglavnom u SAD, a sadrži najmanje 51 posto kukuruza (ostatak je slad i raž), a dozrijeva u pougljenjenim bačvama od bijelog hrasta (*op. prev.*)

— Mislite da ih je Matthias upotrijebio? — upita ga podsekretar.

— Ja ne znam. Nekoga je morao upotrijebiti.

— S kojom svrhom? U našem arsenalu nema ničega o čemu on ne zna ili što nije negdje pohranio u svojoj arhivi. On je *morao* znati; on je pregovarao.

— Ja samo želim biti temeljit.

Bradford je kimnuo uz zbunjene osmijeh. — To sam ranije već čuo. Okay. — Vratio se stranici, čitajući glasno. — Popis negativnih mogućnosti unatrag deset godina. Praćenje svake. Izvori: CIA, Cons Op, Vojna obavještajna služba. Ja ne znam što to znači.

— Oni će znati. Ima ih na tucete.

— Koga njih?

— Muškaraca i žena koji su bili prioritetni ciljevi za dezertiranje, ali nisu nikad promijenili stranu, nisu došli.

— Dobro, ako nisu došli...

— Moskva ne objavljuje one koji su sami izašli — prekinu ga Havelock. — Kompjutorsko praćenje će razjasniti njihov sadašnji status.

Bradford je šutio, opet kimnuo, pa nastavio s čitanjem. Jenna je dodirnula Michaelovu ruku; pogledao ju je. Progovorila je tiho, ispitivačkog pogleda. — *Proč ne paminjatčik?*

— *No Ted.*

— Oprostite? — Podsekretar je brzo podigao pogled, premjestivši stranice u rukama.

— Ništa — rekao je Havelock. — Ona je gladna.

— Završit ću za minutu, vratiti se u Washington i ostaviti vas same; preostalo je rutina. Izvještaje o Matthiasu psihijataru iz D.C. treba da supotpise Predsjednik uz dodatni stupanj sigurnosti, ali to može biti učinjeno. Vidjet ću ga kad se večeras vratim.

— Zašto me ne biste jednostavno odvezli do Bethesde?

— Ti papiri nisu ovdje. Oni su dolje na Pool's Islandu, pod ključem s drugim psihijatrijskim probama, i specijalno čuvani. Oni su u čeličnom spremištu i ne može ih se uzimati bez predsjedničkog odobrenja. Morat ću ih dobiti. Sutra ću tamo odletjeti.

Bradford je prestao čitati, pa podigao pogled, iznenađen. — Ovo posljednje... Jeste li sigurni? Što vam oni mogu reći? *Nama* nisu mogli ništa reći.

— To shvatite kao moj osobni Zakon o slobodi informacija.¹

— Moglo bi biti vrlo bolno za vas.

— Što je to? — upita Jenna.

— On želi rezultate svojih dvanaest dana pod terapijom — odgovori joj Bradford.

¹ Kongres je 1969. izglasao Free Information Act, Zakon o slobodi informacija, kojim je svakom građaninu omogućeno da dobije na uvid određena tajna državna akta, a posebno ona koja se njega tiču (*op. prev.*)

Jeli su uz svjetlo svijeća u blagovaonici, a prizor se nekako pomicao od smrtno dostojanstvenog do blijedo smiješnog. Kao dodatak tom kontrastu bio je veliki, mučaljivi muškarac koji je bio iznenađujuće vrstan kuhar, ali je nabreklina od oružja ispod njegove bijele jakne malo činila u smislu naglašavanja njegovih talenata u kuhinji. Međutim, ništa nije bilo humoristično u vezi s njegovim očima; bio je vojni stražar i jednako vješt s oružjem kao i u pripremanju govedine »Wellington«.¹ Pa ipak, kad god bi napustio prostoriju nakon usluživanja ili čišćenja, Jenna i Michael bi se pogledali preko stola, pokušavajući se, neuspješno, ne nasmijati. Čak ni ti kratki trenuci smijeha nisu trajali; nezamislivo ih nije ostavljalo ni za trenutak.

— Vjeruješ Bradfordu — rekla je Jenna, uz kavu. — Znam da je tako. Ja uvijek mogu reći kad nekome vjeruješ.

— U pravu si, vjerujem mu. Ima savjest, a mislim da je plaćen za nju. Takvom čovjeku možeš vjerovati.

— Ako je tako, zašto si me spriječio da spomenem *paminjatičke*.

— Zato jer on ne bi znao što će s tim, a ja mu ne mogu pomoći. Čula si ga; on je metodičan čovjek, korak po korak, svaki korak iscrpno analiziran. To je njegova vrijednost. S *paminjatčikima* — od njega se odjednom traži da sve ispituje geometrijski.

— Ne razumijem. Geometrijski?

— Istodobno u desecima raznih smjerova. Svatko je odmah sumnjiv; ne bi tražio jednog čovjeka, proučavao bi cijele grupe. Ja želim da se usredotoči na dimne zavjese, da se uvali u svaki slučaj na petom katu, pa bio osam blokova ili osam stotina milja od State Departmenta, sve dok ne nade nekoga tko možda nije bio tamo gdje se pretpostavljalo da je bio.

— To si vrlo dobro objasnio.

— Hvala.

— Mogao si dodati i upotrebu lutke.

Havelock ju je gledao kroz sjaj svijeća, a na usnama mu se pojavio osmijeh. Pogledali su im se susreli, pa se i ona nasmiješila. — Prokletstvo, ti znaš da si potpuno u pravu — rekao je.

— Nisam ja sastavljala popis, ti si. Od tebe se ne može očekivati da na sve misliš.

— Hvala ti na ljubaznosti. Ja ću to spomenuti ujutru. Nego, usput, zašto ti nisi? Pa nisi baš ovdje bila stidljiva.

— To bi značilo postavljati pitanja, a ne davati naređenja ili savjet. To je razlika. Ne bih htjela Bradfordu davati naređenja ili savjete dok me ne prihvati. A da sam na to bila prisiljena to bi bilo u obliku pitanja, što bi dovelo do prijedloga.

— Čudno je tako reći. Ti si prihvaćena; Bradford je to čuo od Berquista. Nema više vlasti.

— Ja to ne mislim u tom smislu. Mislim na njega. Nije mu ugodno sa ženama. Ne zavidim njegovoj ženi ili ženama; on je duboko uznemiren čovjek.

— Ne bi mogao imati više razloga da bude uznemiren.

¹ Način pripreme govedih odrezaka koji je dobio ime po britanskom vojvodi i državniku Wellingtonu (1769-1852); (*op. prev.*)

— Mnogo prije ovoga, Mihail. Podsjeća me na oštroumnog talentiranog čovjeka, čija se oštroumnost ne miješa dobro s talentom. Mislim da se osjeća impotentnim, a to tangira njegove žene... sve žene, zapravo.

— Jesam li opet sa Sigmundom?

— *Limburský sýr!*¹ — nasmijala se Jenna. — Ja promatram ljude, ti znaš da je tako. Sjećaš li se draguljara u Trstu, ćelavog čovjeka čija je trgovina bila poštanski sandučić za M.I.6? Rekao si da je — koja je to tvoja osobita riječ? Da je kao *houkačka*?²

— Rožnat. Rekao sam da je rožnat, da hoda oko žena kao da ima klin, rožnatu izraslinu, u sredini hlača.

— A ja sam rekla da je gay.³

— I bila si u pravu, jer kad si svoju bluzu otkopčala nekoliko centimetara, kurvin je sin išao za mnom.

Oboje su se nasmijali, a smijeh je odjekivao od velurnih zidova. Jenna mu je dodirnula ruku.

— Dobro je opet smijati se, Mihail.

— Dobro je smijati se s tobom. Ne znam koliko cesto ćemo to biti kadri.

— Moramo stvoriti vremena za to. Ja mislim da je to strašno važno.

— Volim te, Jenna.

— Onda zašto ne upitamo našeg Escoffiera⁴ s pištoljčinom gdje ćemo spavati? Ne želim se doimati kao *nevyspanyj*,⁵ moj dragi, ali i ja tebe volim. Želim biti uz tebe, ne sa stolom između nas.

— Pretpostavljala si da ja nisam gay?

— Latentni, možda. Uzimam ono što mogu dobiti.

— Izravno. Uvijek sam govorio da si izravna.

Escoffier s pištoljčinom ušao je u sobu. — Još kave? — upita.

— Ne, hvala — rekao je Havelock.

— Malo brandya?

— Mislim da ne — javi se Jenna.

— Želite li gledati televiziju?

— A što je s prostorijom za spavanje?

— Prihvat nije baš najbolji.

— Mi ćemo se snaći — rekao je Michael.

¹ Poznati polutvrđi češki sir (*op. prev.*)

² Zavijajuća sirena (*op. prev.*)

³ Engl. riječ *gay* (radostan, sretan, zadovoljan) gotovo se potpuno povukla u tom značenju, pa se uglavnom upotrebljava kao slang za homoseksualce i lezbijke (*op. prev.*)

⁴ Auguste Escoffier (1846-1935), francuski »chef« u glasovitom londonskom hotelu Savoy (*op. prev.*)

⁵ Neispavana (češ.); (*op. prev.*)

Sjedio je na antiknoj đakonskoj klupi ispred zamiruće vatre u spavaćoj sobi, izduživši vrat i mičući kružno ramenima. Sjedio je tu po naređenju, jer će Jenna uskratiti svoje usluge sedam godina ili nekakvu takvu glupost, ako je ne bude poslušao. Ona je sišla da potraži zavoje, antiseptik, i nesumnjivo svega čega se bude mogla domoći da bi ostvarila svoje neposredne medicinske ciljeve.

Prije deset minuta su zajedno ušli u sobu, s rukom u ruci, dodirujući se tijelima, tiho se smijući. Kad se oslonila na njega, Michael se odjednom trznuo od boli u ramenu, a ona gaje pogledala u oči. Raskopčala mu je košulju i proučavala zavoj na njegovu ramenu na svjetlu stolne svjetiljke. Vatra koju je stražar, koji je htio ugoditi, upalio prije jedan sat sada se postupno gasila, ali je ugljen žario, a kameno ognjište je isijavalo toplinu.

— Sjedi ovdje i grij se — rekla mu je Jenna, vodeći ga do klupe. — Još nismo našli torbicu prve pomoći. Moraju dolje nešto imati. Samo sjedi mirno, moj dragi. Rame je otvoreno.

— Nisam mislio o tome, nisam ga osjećao — rekao je Havelock, gledajući je kako izlazi iz sobe.

To je bila istina; niti je mislio o rani koju je zadobio kod Col des Moulinetsa niti je, osim blagih grčeva, bio svjestan boli. Nije za to bilo vremena. To nije bilo dovoljno važno da bi mislio o tome. Previše toga je prebrzo prevladalo. Gledao je u veliki prozor spavaće sobe, u prozor s istim debelim, koso izbrušenim staklom poput onoga u sobi za rad. Dolje je mogao vidjeti prelijeve reflektora — iskrivljene staklom — pa se nakratko zapitao koliko ljudi obilazi taj teren zaštićujući nepovredivost Sterilne pet. Zatim mu je pogled odlutao natrag do zažarenog uglja koje je najavljivalo kraj vatre. Toliko toga... toliko nametljivog i prevladavajućeg... tako brzo. Svijest je morala užurbano loviti prije nego se utopi u jurišu otkrića oslobođenih branama koje više nisu zadržavale nezamislivu — *nepod-nosivu* — istinu. Ako želi ostati duševno zdrav, mora naći vremena za razmišljanje.

Dobro je smijati se s tobom. Ne znam koliko često ćemo to biti kadri.

Moramo naći vremena za to. Ja mislim da je to strašno važno.

Jenna je bila u pravu. Smijeh nije beznačajan. *Njezin* smijeh nije; odjednom ga je očajnički zaželio čuti. Gdje je ona? Koliko treba vremena da bi se našlo malo trake i poveza? Svaka je sterilna kuća potpuno snabdjevena svim vrstama lijekova i medicinskih potrepština; to je išlo s teritorijem. *Gdje je ona?*

Ustao je s antikne klupe, odjednom uzbunjen. Možda su se drugi ljudi — ne oni koji su pridodani Sterilnoj pet — šuljali terenom. On ima stanovitu stručnost u tim stvarima. Obilje drveća i raslinstva olakšava infiltraciju, a Sterilna pet bila je kuća u pokrajini, okružena drvećem i raslinstvom — prirodnim pokrivačem za neprirodne stručnjake koji su odlučili prodrijeti. *On* bi mogao upasti, nasilno ući, nesumnjivo tiho uzeti onoga tko bi mu se usprotivio, a ako bi on mogao mogli bi i drugi. *Gdje je ona?*

Havelock je brzo pošao prema prozoru, shvativši dok je išao, da to debelo staklo koje je neosjetljivo na metke zacijelo iskrivljuje vanjsko kretanje. Tako je i bilo brzo se okrenuo i pošao prema vratima. A onda je shvatio još nešto: on nema oružja!

Vrata su se otvorila prije nego je stigao do njih. Stao je, skraćena daha, a onda je cijelim tijelom osjetio olakšanje kad je ugledao Jennu kako jednu ruku drži na ručici, a drugom drži plastični poslužavnik na kojemu su bili povezi, škare, traka i aklohol.

— Mihail, što je? O čemu se radi?

— Ništa. Ja sam... osjetio potrebu da ustanem.

— Dragi, ti si se oznojio — rekla je Jenna, zatvorivši vrata i prišavši mu; dotakla mu je čelo, a onda desnu sljepoočicu. — Što je to?

— Žao mi je. Moja je mašta malo sišla sa staze... Ja... sam mislio da te nema duže nego... sam očekivao. Oprosti.

— Nije me bilo duže nego sam i *ja* očekivala — rekla je Jenna. Uzela mu je ruku i odvela ga do klupe. — Skinimo košulju — rekla je, odloživši poslužavnik.

— Tek toliko? — upita je Havelock. — Sjedio je i gledao u nju dok je vadio ruke iz rukava. — Duže nego što si očekivala? To je to?

— Dakle, osim dviju kratkih avantura ispod stepeništa i blago očijukanje s kuharom; rekla bih da je to bilo dovoljno... A sada sjedi mirno dok ja ovo skinem. — Jenna je pažljivo, stručno prerezala granicu povoja na ramenu i povukla je, a onda skinula donji dio.

— Zapravo, dobro zacjeljuje, s obzirom na sve kroz što si prošao — rekla je, uzimajući alkohol i vatu. — Više upala nego nešto drugo. Slana je voda vjerojatno spriječila infekciju... Ovo će te malo peći.

— I peče — rekao je Michael, trznuvši se dok je Jenna čistila oko rane. — Osim te aktivnosti ispod stepeništa, što si, dovraga, radila, — upita je dok je ona stavljala gazu.

— Usredotočila sam se na blago očijukanje — odgovorila mu je, skidajući antiseptične jastučice s papira i stavljajući ih na ranu. — Evo ga. Nećeš se osjećati ništa bolje, ali ćeš bolje izgledati.

— A ti izbjegavaš odgovor.

— Zar ne voliš iznenađenja,

— Nikad ih nisam volio.

— *Koláče!* — rekla je izvlačeći tu riječ, smijući se i čisteći alkoholom izvanjski dio rane. — Ujutru ćemo imati *koláče* — dodala je masirajući mu leđa.

— *Slatko pecivo?*... Ti si luda. Ti si zasigurno šišla s uma. Proveli smo dvadeset četiri sata u prokletom paklu, a ti govoriš o vrućem pecivu!

— Moramo živjeti, Mihail — rekla je Jenna. Njen blagi glas je odjednom bio iza njega; polako je zaustavila pokrete ruku. — Razgovarala sam s našim do-zubanaoružanim kuharom, i uvjerenam da sam očijukala. Ujutru ćemo imati kajsije i suhi kvasac; oraščiće ima — i mljeveni muškát. Sve će to naručiti noćas. Ujutru, *koláče*.

— Ja ti ne vjerujem...

— Vidjet ćeš. — Opet se nasmijala i rukama mu obujmila lice. — U Pragu si našao pekara koja je pravila *koláče*. Volio si ih i rekao mi da ti ih ja ispečem.

— U Pragu je bio drugi niz problema, ne ono sa čim smo sada suočeni.

— Ali i ovo *smo mi*, Mihail. *Mi* još jednom, a ti si ovdje, opet sa mnom. Dopusti mi ove trenutke, dopustimo *sebi*... čak znajući ono što znamo.

Privukao ju je sebi. — Imaš ih. Imamo ih. Volim te čuti kako se smiješ, jesam li ti to već rekao?

— Mnogo puta. Rekao si da se smijem kao dijete koje gleda predstavu marionetskog kazališta. Sjećaš li se da si mi to rekao?

— Sjećam se i imao sam pravo. — Michael joj je malo nakrenuo glavu. — To se slaže, dijete i nagli smijeh... nervozno dijete, ponekad. Broussacova je to također zamijetila. Rekla mi je što se dogodilo u Milanu, kako si svukla ono staro kopile, obojala ga u crveno, ukrala mu odjeću.

— I veliku svotu novaca! — prekinu ga Jenna. — On je bio jeziv čovjek.

— Régine je rekla da si se smijala tome kao malo dijete sjećajući se neke šale, zafrkancije.

— Držim da jesam. — Jenna je pogledala na vatru. — Bila sam tako preplašena, toliko sam se nadala da će mi ona pomoći, plašeći se da možda i neće. Mislim da sam se držala sjećanja koje me zabavljalo, koje me moglo smiriti. Ne znam, ali to mi se i prije događalo.

— Na što misliš? — upita je Michael.

Jenna se okrenula njemu. Njene velike oči bile su tek nekoliko centimetara udaljene od njegovih, ali ga nisu gledale — gledale su iza njega, vidjele su slike iz prošlosti. — Kad sam pobjegla iz Ostravě, kad su mi ubili braću a mene označili antidupčekovci — kad mi je život tamo bio završen — došla sam u svijet Praga. Bio je to svijet ispunjen mržnjom, svijet tako ispunjen nasiljem da sam kadšto mislila kako više neću moći izdržati... Onda bih se sjećala raznih događaja i dogodovština, ponovno bih oživljavala uspomene kao da sam zaista bila tamo, u njima, a ne u Pragu, u svijetu straha. Bila sam opet u Ostravi, moja braća su me vodila na jahanje, pričala svojoj sestri kojekakve priče samo da bi je naveli da se smije. U tim sam trenucima bila slobodna, nije me bilo strah. — Pogledala ga je. — Te uspomene teško da su bile poput mlinarskih, zar ne? Ali mogla sam se smijati, *smijala* sam se.... Dosta! Govorim koješta.

— Ne govoriš koješta — nato će Michael, privukavši je opet k sebi, oslonivši svoje lice na njeno. — Hvala ti na tome. U ovim danima koje proživljavamo nemamo mnogo prilike da pričamo koješta. Bilo gdje.

— Dragi, umoran si. Više nego umoran, iscrpljen si. Hajde, pođimo u krevet.

— Uvijek slušam svoje doktore.

— Potreban ti je odmor, Mihail.

— Uvijek slušaj svoje doktore samo do određene točke.

— *Zlomený*¹ — rekla je Jenna, smijući se tiho ispod njegovog uha.

Pramenovi njene plave kose ležali su mu preko lica, ruku mu je držala preko grudi, ali ni jedno ni drugo nisu spavali. Divna, vrela uroda ljubavnog čina nije donijela san; nezamislivo je bilo isuviše s njima. Tanki mlaz svjetla dolazio je iz nepotpuno zatvorenih vrata kupaonice.

— Nisi mi rekao sve što ti se dogodilo na Poole's Islandu, zar ne? — rekla mu je Jenna, naslonivši glavu uz njegovu na jastuku. — Bradfordu si rekao da jesi, ali nisi mi sve kazao.

— Gotovo sve — odgovorio joj je Havelock, zureći u strop. — Ja još pokušavam shvatiti.

¹ Slomljen (češ); *op. prev.*)

Jenna je povukla ruku, pa se, oslonivši se na lakat, okrenula prema njemu. — Mogu li ti pomoći? — upita ga.

— Mislim da mi nitko ne može. To mi je bomba u glavi.

— Što je to, dragi,

— Ja znam Parsifala.

— Ti što?...

— To je ono što je Matthias rekao. Rekao je da sam ih sve vidio kako dolaze i odlaze, 'pregovarače svijeta', kako ih je nazvao. Ali je bio samo jedan i ja moram da sam ga vidio. Mora da ga znam.

— To je razlog što ti je učinio ono što je učinio? Nama? Zbog čega te htio van?

— Rekao je da ja to nikad ne bih mogao razumjeti... najsmrto-nosniji ugovori bili su jedino rješenje.

— A ja sam bila žrtva.

— Da. Što mogu reći? On nije zdrav; nije bio ni onda kad je naredio stvaranje slučaja oko tebe. Trebalo je da ti umreš, a ja da živim i budem pod prismotrom. — Michael je zatresao glavom savladan osjećajem bespomoćnosti. — *To je* ono što ne mogu razumjeti.

— Moja smrt?

— Ne, moje *življenje*.

— Čak te i u ludilu voli.

— Ne *on*, Parsifal. Ako sam ja bio prijetnja, zašto me Parsifal nije ubio? Zašto je ostavljeno krtici da tri mjeseca kasnije izvrši nalog?

— Bradford je to objasnio — rekla je Jenna. — Ti si me vidio, ti si opet otvorio Costa Bravu, a to te moglo dovesti natrag do krtice.

— To još ne objašnjava Parsifala. Mogao me uzeti dvadeset puta poslije toga. Nije. Tu je rupa. S kojom vrstom čovjeka imamo posla?

— Zacijelo ne s racionalnim. To je ono što toliko zastrašuje. Havelock je okrenuo glavu i pogledao je. — To bih htio znati — rekao je.

Telefon je zazvonio oštro, neočekivano, odjekujući kroz sobu, namećući se ljudima i stvarima. Bilo gaje nemoguće ne čuti. Skočio je iz duboka sna, a ruka mu je odmah uobičajeno reagirala, posegnuvši za nepostojećim oružjem. Ne, nije to bio neki drugi zvuk, već telefon. Svejedno, Michael je najprije buljio u aparat prije nego se odlučio da podigne slušalicu sa stolića pored kreveta. Pogledao je na sat: četiri sata i četrdeset pet minuta ujutru.

— Da? — izustio je.

— Havelock, ovdje je Bradford.

— O čemu se radi? Gdje ste?

— U svom uredu. Ovdje sam od jedanaest. Usput rečeno, imam ovdje ljude koji rade cijelu noć. Sve što ste htjeli bit će u Sterilnoj pet u deset sati, osim materijala s Poole's Islanda. Oni će kasniti nekoliko sati.

— Jeste li me zvali u ovaj sat samo da biste mi to rekli?

— Naravno da nisam. — Bradford je zastao, a njegovo šumno uzimanje zraka ispunjavalo je duge trenutke. Zatim je nastavio brzo, kao da želi povratiti izgubljene sekunde. — Možda sam ga našao — napokon će. — Učinio sam onako kako ste vi rekli. Dakle, tražio sam nekoga tko možda nije bio tamo gdje se pretpostavljalo da jest, ili gdje je trebalo da bude. Neću znati zasigurno sve do jutra; do kasno ujutru; to je zakašnjenje s Poole's Islanda. Ako je to istina, to je nevjerojatno; njegova je prošlost čista da bolja ne može biti, njegova vojna služba...

— Ne govorite ništa više — naredi mu Michael.

— Vaš je telefon sterilan kao i ta kuća.

— Moj možda jest. Vaš možda nije. Ili vaš ured. Samo me poslušajte.

— O čemu se radi?

— Tragajte za lutkom. Možda je živa ili mrtva.

— Za čim? Ne razumijem vas.

— Za nekim tko je ispunjavao naloge, za koncima koji od njega vode do vašeg čovjeka. Da li to razumijete?

— Da, zapravo da, razumijem. To je dio onoga što sam već pronašao.

— Zovite me kad budete znali. S ulice, iz javne govornice. Ali nemojte stezati omču, nemojte ništa učiniti. — Havelock je spustio slušalicu, pa pogledao u Jennu, — Bradford je možda našao *Dvosmislenost*. Ako jest, ti si imala pravo.

— *Paminjatčik?*

— Putnik.

Bilo je to jutro kakvo Sterilna pet još nije doživjela, a vjerojatno više i neće. Uvjerljiva gošća je preuzela dostojanstveno utočište. Usprkos napetosti, usprkos unaprijed očekivanom Bradfordovom pozivu, u osam i trideset Jenna je preuzela komandu u kuhinji, a Escoffier s pištoljčinom bio je upućen na nižu dužnost pomoćnika. Sastavni dijelovi su bili izmjereni i izmiješani uz pratnju pogleda odobravanja i postupnog slamanja kulinarskih barijera; naoružani kuhar se čak stao smiješiti. Odabrane su posude i upaljen je ogromni štednjak. Još su se dvojica stražara pojavila na mjestu događaja, kao da su im nosnice pripadale lovačkim psima, a kuhinja je pretvorena u bučnu mesarnicu.

— Zovite me Jenna — obratila se Jenna ostalima, dok je Havelock dobio stol u kutu i bio otpavljen s jutarnjim novinama.

Izmijenjena su imena, pojaviše se široki osmijesi, a nije prošlo dugo i razvio se razgovor ispresijecan smijehom. Uspoređivali su mjesta u kojima su se rodili — pekare i slastičarnice su bile bazom usporedbi — pa je kuhinjom u Sterilnoj pet zavladala atmosfera stanovite frivolnosti. Činilo se kao da se ranije nijedan od njih nije usudio mučnu atmosferu osloboditi kompleksa, nabijenog utuvljivanom sigurnošću. Reći da se tim ljudima — tim profesionalcima upoznatim sa smrtonosnim vještinama — Jenna svidjela, znači previše skromno opažanje. Oni su se doista zabavljali, a zabava nije normalno stanje u Sterilnoj pet. Svijet se približavao paklu u galaktičkoj košari, a Jenna Karas je pekla kolače.

Međutim, u devet i pedeset pet, pošto su količine slatkog peciva pojedene u kuhinji, a ostatak je krenuo na teren oko kuće, vratila se ozbiljna atmosfera sterilne kuće. Električne interferencije buknuše u tucetu radija, unutrašnja zvona i televizijski monitori stupiše u funkciju. Oklopna kola iz State Departmenta, skrenula su sa ceste na dugi, čuvani prilaz kući. Očekivali su ih.

U deset i trideset su Havelock i Jenna bili opet u ukrašenoj sobi za rad, da ispitaju klasificirane papire i fotografije. Bilo je šest hrpetina, nejednake visine; četiri na stolu ispred Michaela; dve na stoliću za kavu, pored kojeg je Jenna sjedila na kauču i čitala.

Bradford je bio temeljit; njegova je jedina pogreška bila u dupliciranju. Sat i dvadeset minuta je prošlo; gotovo podnevno sunce ispunjavalo je prozore; odražené na neprobojnom staklu, zrake su se razbile preko zidova. Vladala je tišina, osim šuma okretanja listova.

Njihov je pristup bio standardan kad se radilo o takvoj masi različitih informacija. Sve su brzo čitali, koncentrirajući se na ukupnost, a ne na pojedinosti, nastojeći najprije osjetiti pejzaž; kasnije će se vratiti pojedinostima i neumorno ih ispitivati. Usprkos usredotočenosti na čitanje, tu i tamo čuo se neizbježni komentar.

— Ambasador Addison Brooks i general Malcolm Halyard — rekao je Michael, čitajući stranicu koja je sadržavala imena svih uključenih. — To su Predsjednikovi stupovi podrške bude li prisiljen otkriti istinu o Matthiasu.

— U kom smislu? — upita ga Jenna.

— Poslije Antona, oni su među najuglednijim ljudima u zemlji. Berquist ih treba.

Poslije nekoliko minuta progovorila je Jenna. — Ti si ovdje spomenut.

— Gdje?

— Ubilježba u ranijem Matthiasovom kalendaru.

— Kad je to bilo?

— Osam — ne, devet mjeseci. Bio si mu gost u kući. To je bilo onda kad su te doveli avionom na ocjenjivanje osoblja Cons Opa. Tada se još nismo dugo poznavali.

— Dovoljno dugo da sam htio otići u Prag što je prije moguće. Te su sjedeljke obično bile monumentalno trošenje vremena.

— Jednom si mi rekao da služe svrsi, da teren često čudno djeluje na stanovite pojedince, te da bi ih trebalo periodično provjeravati.

— Ja nisam bio jedan od tih. Bilo kako bilo, rekao sam 'obično', a ne 'uvijek'. Ponekad bi upecali nekog... gunslingera.

Jenna je spustila stranicu u krilo. — Mihail, je li to moglo tada biti? Taj posjet Matthiasu? Da li si mogao tada vidjeti Parsifala?

— Anton je bio svoj prije devet mjeseci. Nije bilo Parsifala.

— Rekao si da je bio umoran, 'strašno umoran', to su bile riječi koje si upotrijebio. Bio si zabrinut zbog njega.

— Za njegovo zdravlje, ne za njegovo umno zdravlje. Umno je bio zdrav.

— Pa ipak...

— Ti misliš da se nisam zadržao na svakom minutu koji sam proveo s njim, da nisam preispitao svaku uspomenu, sjećanje, pojedinosti? — prekinu je Havelock. — To je bilo u Georgetownu, a ja sam tamo bio dva dana, dvije noći. Dvaput smo večerali, oba puta sami. Nikoga nisam vidio.

— Zacijelo su ljudi dolazili u kuću.

— Zacijelo jesu: nikad mu nisu dali ni trenutak mira, noću i danju.

— Onda si ih vidio.

— Bojim se da nisam. Trebalo bi da znaš kako izgleda ta stara kuća: to je labirint malih soba u prednjem dijelu. S desne strane hodnika je salon, a s lijeva je biblioteka kroz koju se mora proći da bi se stiglo u njegov ured. Mislim da se Antonu to sviđalo; mogao je pustiti da tamo čekaju ljudi koje baš nije žurio vidjeti. Molitelji u raznim stadijima, premješteni s jednog mjesta na drugo. On bi ih pozdravio u salonu, zatim bi ih povelu u biblioteku i, napokon, u sanctum sanctorum, u njegov ured.

— A ti nisi nikad bio u tim sobama.

— Ne u društvu s nekim drugim. Kad su ga prekinuli za vrijeme večere, ja sam ostao u blagavaonici sa stražnje strane. Čak sam koristio odijeljeni ulaz sa strane, kad bih dolazio ili odlazio, nikad s prednje strane. To je bilo naše utanačenje.

— Da, sjećam se. Nisi baš htio da te vide s njim.

— Ja bih to drugačije rekao. Bio bih počašćen — ja to doista mislim, počašćen — da sam viđen s njim. To jednostavno nije bila dobra ideja, ni za jednoga od nas.

— Ali ako to nije bilo u ta dva dana, kad je bilo? Kad si *mogao* vidjeti Parsifala?

Michael ju je gledao, osjećajući se bespomoćnim. — Trebalo bi da se vratim preko polovine životnog vijeka, to je dio te umobolnosti. U svojoj fantaziji, on me vidi kako napuštam sastanak; to bi moglo biti sve od školske predavaonice do seminara ili neke druge sveučilišne predavaonice. Koliko ih je bilo. Pedeset, stotinu, tisuća? Postdiplomski stupanj uzima vremena. Koliko sam toga zaboravio? Je li to bilo tamo, u jednoj od tih prostorija? Je li Parsifal negdje u toj prošlosti.

— Da je bilo tako, teško da bi te sada mogao smatrati prijateljicom. — Jenna je sjela naprijed; u očima joj je zaškriko naglo prepoznavanje neke činjenice. — Mogao me uzeti više od dvadeset puta, ali nije — ponovila je. — Parsifal te *nije* pokušao ubiti.

— Točno.

— Onda bi to mogao biti netko kojeg si poznao prije više godina.

— Ili postoji druga mogućnost. Rekao sam da me on možda htio uzeti ili izvući, ali bez obzira na to koliko je on oprezna ili smotrena osoba, uvijek postoji opasnost pa makar i neznatna, da nekoga ubiješ ili da moraš pregovarati. Možda on ne može dopustiti čak ni nagovještaj rizika. Možda je u gomili lica ispred mene, a ja ne znam tko je. Ali kad bih znao tko je ili kako izgleda, znao bih gdje ću ga naći. *Ja* bih znao, ali to ne znači da bi morali znati i mnogi drugi, vjerojatno nitko u našoj vrsti posla.

— Krtica bi te mogla snabdjeti i s identitetom i s opisom.

— Dobar lov, g. podsekretaru — rekao je Havelock. — Vraški bih htio da on *nazove!*... Ima li još nešto tamo? — dodao je, vrativši se materijalu o merilenskom liječniku.

— Nisam dospjela daleko s kalendarima. Ali ima nešto u itinererima, rasporedima i planovima putovanja, a često se ponavlja. Nisam sigurna da razumijem. Zašto se Shenandoah spominje tako često, Mihail?

Havelock je podigao pogled sa stranice dok je disonantni akord odjekivao u dubinama njegova mozga.

Emory Bradford se borio da održi otvorene oči. Osim kratkih drijemeža, na koje je bio prisiljen kad više nije mogao funkcionirati, nije spavao gotovo trideset šest sati. Pa ipak je *morao* ostati budan; prošlo je podne. Filmske trake i fotografije iz New Yorka stići će svakog časa avionom. Šalje ih jedna susretljiva televizijska mreža, jedan njen studio koji je prihvatio jedno bezazleno objašnjenje u zamjenu za nov i povjerljiv izvor u State Departmentu. Podsekretar je naručio primjerenu opremu; trake može vrtjeti već koju minutu pošto ih dobije. A tada će znati.

Nevjerojatno. Arthur Pierce! *Je li to bio* Pierce, na kraju svega? Stariji funkcioner State Departmenta pri Ujedinjenim narodima, glavni pomoćnik ambasadora, funkcioner od karijere s uspjehom u službi na kojoj bi pozavidjeli gotovo svi što rade u gornjim razinama vlade, prošlost koja je vrištala »napredovanje«. A prije njegova dolaska u Washington stigili su dokumenti o njegovoj sjajnoj vojničkoj karijeri. Da je

ostao u vojci bio bi na putu generalštaba. Pierce je došao u jugoistočnu Aziju kao potporučnik, sa Sveučilišta Michigan, summa cum laude, magistrarski program, Benningov OCS.¹ Iza toga, nakon petogodišnjeg dobrovoljnog služenja vojske uspeo se do čina majora, pun odlikovanja za hrabrost, službenih vojnih pohvala za rukovođenje i preporuka za daljnje strateške studije. A prije toga, prije Vijetnama, postojao je dosje koji je dokazivao dostignuća dječaka s farme: crkveni akolit, izvidnik, pohvale u srednjoj školi, stipendija za koledž s akademskim počastima — čak i članstvo u klubu 4-H.² Kao što je general Halyard rekao, Arthur Pierce je zastava, majka, pita od jabuka i Bog. *Gdje je veza s Moskvom?*

Pa ipak, bila je jedna, ako ima vrijednosti u Havelockovoj upotrebi izraza »dimna zavjesa«, a osobito u njegovu upozorenju »pazite na lutku. Mogla bi biti živa ili mrtva«. Međutim, prva je sugestija najprije obuzela Bradfordovu pažnju. *Potražite čovjeka koga nije bilo tamo, koga nije bilo tamo, gdje se pretpostavljalo da jest.*

On je proučavao rutinski — previše rutinski, jer mu se pomisao činila sasvim dalekom — preporuke i pozicije američke delegacije na sastancima Vijeća sigurnosti za vrijeme tjedna Costa Brave. To je uključivalo i povjerljive razgovore unutar delegacije, kako je sažeo ataše po imenu Carpenter. Njegov pretpostavljeni, čovjek koji je odmah do ambasadora, bio je često spominjan; njegovi su prijedlozi bili koncizni, oštroumni. Onda je Bradford naišao na skraćeni izraz u zagradi duboko u tekstu sastanka tog četvrtka: »(Del./F.C.)«.

Slijedila je snažna i duga preporuka koju je Pierce prezentirao ambasadoru. Bradford je nije ranije uzeo u ruke, vjerojatno zbog nepotrebno zamršenog diplomatskog rječnika, ali je prije sedam sati to konačno temeljito proučio. »(Del./F.C.) *Delivered by Franklin Carpenter.*«³ Prijevod: Nije prikazao ambasadorov stariji pomoćnik, Arthur Pierce, čije su to bile riječi, već ih je prenio podređeni. Značenje: Pierce nije bio tamo, ne tamo gdje je trebalo da bude.

Bradford je studirao svaki naredni redak u izvještaju delegacije. Našao je još dvije dodatne oznake *F.C.* za četvrtak, i još tri za petak. *Petak.* Onda se sjetio očitog pa se vratio na početak tjedna. Bio je kraj godine. Operacija u Costa Bravi izvedena je u noći od četvrtog siječnja. Nedjelja. *Vikend.*

Te srijede nije bilo sastanka Vijeća sigurnosti, jer je većina delegacija, one koje su još razgovarale među sobom, držala diplomatske prijeme uoči Nove godine. U četvrtak, prvog dana Nove godine, Vijeće je nastavilo rad, pa opet u petak — ali ne u subotu ili nedjelju.

Prema tome, ako Arthur Pierce nije bio tamo gdje se pretpostavljalo da jest, mogao je napustiti SAD u utorak navečer, omogućivši si pet dana na Costa Bravi. Ako, ako... ako, *Dvosmislenost?*

Telefonirao je Havelocku, koji mu je rekao što da potraži kao slijedeće. Lutku, marionetu.

Kasni sati nisu bili prepreka. Bradford je 'digao' jednog telefonistu cjelonoćne centrale kojoj je i inače uglavnom dužnost da ljudima ulazi u trag, i rekao mu da pronade Franklina Carpentera, gdje bio da bio. Poslije osam minuta telefonist ga je pozvao; Franklin Carpenter je otišao iz State Departmenta prije gotovo četiri mjeseca.

¹ Akkr. od O(fficer) C(andidate) S(chool), škola za buduće oficire (*op. prev.*)

² Kratica za već objašnjene »četiri stotine« (*op. prev.*)

³ Izručiti dokument; održati govor, i si. (*op. prev.*)

Broj u arhivi bio je beskoristan; taj je broj objavljen. Bradford je onda dao broj jedine druge osobe koja je bila za američkim deskom za vrijeme sastanka Vijeća sigurnosti održanog u četvrtak, broj atašea nižeg ranga koji je nesumnjivo još u New Yorku.

Telefonist je uzvratio poziv u 5:15 ujutru; s druge strane linije bio je ataše pri UN.

— Ovdje je državni podsekretar Bradford...

Čovjekovo prvo reagiranje bilo je mješavina iznenađenja i maglene snenosti, a tome valja dodati i više od dodira straha. Bradford je utrošio nekoliko minuta razuvjeravajući ga, nastojeći da ga vrati natrag do onih nekoliko dana prije gotovo četiri mjeseca.

— Možete li ih se sjetiti?

— U prihvatljivoj mjeri, pretpostavljam.

— Je li vam se isto učinilo čudnim pri kraju tjedna?

— Ništa što mi pada na pamet, sir.

— Američki tim za te sjednice — a mene uglavnom zanimaju četvrtak i petak — sastojao se od ambasadora, starijeg službenika State Departmenta Arthura Piercea, vas i čovjeka koji se preziva Carpenter, je li tako?

— Ja bih poništio posljednju dvojicu. Naime, tada sam bio vrlo nisko na totemskom stupu.

— Dobro, nije važno, barem zasad, tko je što radio, već jeste li vas četvorica bili svakog dana.

— Dakle... mislim tako. Teško se sjetiti svakog dana prije četiri mjeseca. To će vam reći popis prisutnih.

— Četvrtak je bio prvi dan Nove godine, da li vam to pomaže? Nastala je stanka prije nego je ataše odgovorio. Kad je to učinio,

Bradford je zatvorio oči. — Da — rekao je čovjek. — Sjećam se. Možda sam spomenut da sam bio za deskom, ali nisam bio tamo. White Flash¹ ima... Oprostite mi, žao mi je, sir.

— Znam što hoćete reći. Što je podsekretar Pierce radio?

— Uredio je da doletim u Washington i priprelim analizu cijele bliskoistočne pozicije. Na tome sam proveo gotovo cijeli vikend. A onda, tko će znati zašto, nije je upotrijebio. Ni do današnjeg dana.

— Imam posljednje pitanje — Bradford će mirno, nastojeći kontrolirati glas. — Kada preporuku člana tima dade ambasadoru netko drugi za deskom, što to točno znači?

— To je lako. Stariji članovi nastoje predvidjeti protivnikove prijedloge, pa pišu strategije ili protuprijedloge da ga onemoguće u akciji. U slučaju da je on izvan sale Vijeća baš kad kontroverzni prijedlog izađe na vidjelo, njegov je savjet tu, za ambasadora.

— Nije li to opasno? Ne bi li netko mogao jednostavno nešto napisati pod službenom titulom i to predati članu?

¹ Dosl. »bijeli bljesak«; izmišljeno ime; slang za pokrivanje jednog imena drugim (*op. prev.*)

— O, ne, to se ne radi tako. Ne možeš se povući samo tako. Moraš biti na mjestu događaja, to je obavezno. Recimo da se ambasadoru sviđa neki argument, on ga upotrijebi, a onda ga udare s neke druge strane, iziđu s protuprijedlogom s kojim se on ne može uhvatiti ukoštac. On hoće da njegov odgovorni čovjek bude na sjednici i da ga izvuče iz govana.

— Podsekretar Pierce je dao niz svojih priloga, 'izručenja', 'izražavanja', na sastancima u četvrtak i petak.

— To je standardno. On je u toj prostoriji koliko je i izvan nje. On je strašno dobar u Diplomatskom predvorju,¹ moram to reći. On je tamo dugo, hvata za revere sam Bog zna koga sve ne, ali to djeluje. Mislim da je on tamo najuspješniji od svih. Hoću reći da je doista impresivan. Čak se i Sovjetima sviđa.

Da, sviđa im se, g. ataše. U tolikoj mjeri da je kontroverzně prijedloge moguće izbjeći predutanačenjima, pomisli Bradford.

— Znam da sam rekao posljednje pitanje; mogu li postaviti još jedno?

— Ne kanim se protiviti, sir.

— Što se dogodilo Carpenteru?

— Htio bih da znam, to bih vraški htio. Htio bih da ga mogu pronaći. Držim da je on jednostavno otpao.

— Kako to mislite? Kada?

— Držim da niste znali. Nekoliko dana prije Božića, žena i djeca su mu poginuli u prometnoj nesreći. Kako bi se vama sviđalo da ispred božičnog drvca imate tri lijesa i još neotvorene poklone?

— Žao mi je.

— Pokazao je mnogo hrabrosti vrativši se što je prije mogao. Dakako, svi smo se suglasili da je to najbolje za njega. Da je među ljudima, a ne sam u kući.

— Držim da je i podsekretar Pierce to odobravao.

— Da, sir. On ga je privolio, uvjerio da se vrati. — Da?

— Onda, jednog jutra, više se jednostavno nije pojavio. Idućeg je dana stigao njegov telegram; bila je to ostavka koja odmah stupa na snagu.

— To je neuobičajeno, zar ne? Zapravo nepropisno, vjerujem.

— Nakon svega što je prošao, mislim da nitko nije htio tjerati s formalnostima.

— I opet se podsekretar suglasio?

— Da, sir. To je bila Pierceva ideja. Carpenter je jednostavno iščezao. Nadam se da je s njim sve u redu.

On je mrtav, gospodine ataše. Lutka je mrtva.

Bradford je nastavio posao sve dok se sunce nije popelo, sve dok ga oči nisu boljеле od napora. Za stolom je prosjedio sate i sate; već i dane. Slijedeće što je proučavao bih su podaci o boravku pojedinaca u određeno vrijeme, a osobito ga je zanimala noć kad je netko preko kôda Dvosmislenost razgovarao s Rimom, kad je upućena poruka »izvan spasa«. Ugledao je ono što je očekivao da će vidjeti: Arthur Pierce nije

¹ Veliko predvorje za službene posjetitelje u zgradi UN u New Yorku (*op. prev.*)

bio u New Yorku već u Washingtonu, u svom uredu na petom katu — i, naravno, odjavio se kratko nakon pet sati uvečer, u vrijeme koje je »vidjelo« odlazak još pola tuceta drugih službenika. Kako je bilo jednostavno izići s grupom, potpisati odlazak na sigurnosnom papiru, pa se odmah vratiti. Mogao je ostati cijelu noć, upisati se ujutru, i nitko ne bi znao za razliku. Kao što bi on, podsekretar Emory Bradford, mogao *ovog* jutra učiniti to isto.

Vratio se vojnim prijepisima, dosjeu State Departmenta — cijelom inventaru dostignuća, podataka koji su se čitali kao službeno dokumentirane pohvale Jacku Armstrongu¹, »sveameričkom dječaku«. Za ime Boga, gdje je bila veza s Moskvom?

U osam sati već mu je bilo nemoguće usredotočiti se na papire, izvalio se u stolici i zaspao. U osam i trideset pet probudili su ga šumovi iza vrata njegova ureda. Počeo je dan za State Department. Kuhala se kava, provjeravani su sastanci, rasporedi koje su sastavile sekretarice, čekajući na dolazak svojih određenih, ukočenih pretpostavljenih. Tih dana je u Stateu vladao nepisani ali prihvaćeni kodeks oblačenja; izvan upotrebe su bile kovrčave frizure, kričeće kravate i neodržavane brade. Ustao je, izišao u drugu prostoriju, u kojoj je pozdravio svoju sredovječnu sekretaricu, iznenađenu njegovim izgledom. U tom je trenutku shvatio kakav utisak mora da je ostavio — bez kravate, u košulji kratkih rukava, s tamnim podočnjacima ispod očiju, razbarušene kose, i s crnom stubljikom brade.

Zamolio je kavu i pošao u mušku toaletu da se isprazni, opere i uredi kako je najbolje mogao u tim okolnostima. Dok je prolazio kroz veliku uredsku prostoriju, pored stolova i sekretarica i nadolazećih šefova, osjećao je poglede uperene u sebe. Kad bi oni samo znali, pomisli.

U deset sati, sjećajući se Havelockova upozorenja, otišao je do javne telefonske govornice i uredio da se trake i fotografije prebace avionom iz New Yorka. Bio je u napasti da telefonira Predsjedniku. Nije; ni sa kim nije razgovarao.

Sada je bacio pogled na sat. Prošle su dvadeset dvije minute iza dvanaest, tri minute poslije posljednjeg gledanja na sat. Iz New Yorka svakog sata lete »čunci«; u kojem je bio otpremljeni materijal?

Mirno kucanje na vratima prekinulo mu je misli, izazvavši ubrzanje otkucaja srca. — Uđite!

Bila je to njegova sekretarica, koja ga je gledala na isti način kao jutros, sa zabrinutošću u svojim duboko postavljenim očima. — Ja idem na ručak, okay?

— Svakako, Liz.

— Mogu li vam nešto donijeti?

— Ne, hvala.

Žena je nespretno stajala u vratnicama, šuteći prije nego će nastaviti. — Osjećate li se dobro, gospodine Bradford? — upita ga.

— Da, dobro sam.

— Mogu li išta učiniti?

— Prestanite se brinuti o meni i pođite na ručak — rekao je, pokušavajući se nasmiješiti; u tome nije uspio.

¹ Naziv za patriotski nadahnutog, discipliniranog američkog dječaka kojeg očekuje dolična budućnost (op. prev.)

Zazvonio je telefon. Javila se Služba sigurnosti iz predvorja zgrade; iz New Yorka je stigla neoznačena pošiljka. — Potpišite je i pošaljite je sa stražarom, molim vas.

Sedam minuta kasnije traka je umetnuta u video recorder, pa se na ekranu pojavila unutrašnjost Vijeća sigurnosti u Ujedinjenim narodima. Na dnu slike je zasjao datum: *Utor. 30. decembra; 2:56 posl.* Snimljen je govor ambasadora Saudijske Arabije. Nekoliko minuta poslije početka govora, kamera se stala zadržavati na neočekivanim prizorima — najprije je istupila izraelska delegacija, zatim egipatska, pa je uslijedila američka. Bradford je daljinskim upravljačem zaustavio traku i pomno razgledavao sliku. Četvorica su bila na svojim mjestima; ambasador i njegov stariji pomoćnik, Arthur Pierce, naprijed; iza njih su sjedila ostala dvojica. Više nije bilo svrhe slušati ili gledati događaje tog utorka, tridesetog u mjesecu. Bradford je pritisnuo za »naprijed« i pojavila se brza nejasna slika na ekranu. Kad ga je otpustio, Saudijac je još bio tamo. Htio je nastaviti kretanje naprijed, kad je opet, još za govora, bila snimljena američka delegacija. Arthura Piercea nije bilo tamo.

Bradford je nekoliko puta pritisnuo dugme »natrag«, sve dok nije pronašao ono što je tražio. Funkcioner iz Statea ne izlazi iz sale za vrijeme prijateljskog govora, a da to nekako ne objasni. I to je bilo tu. Pierce je gledao na sat, ustajući, nagnuvši se naprijed ambasadoru, šapćući mu nešto, a onda čovjeku iza sebe, vjerojatno atašeu nižeg ranga, koji je kimnuo. Iz glasogovornika se začuo glas najavljiivačice: »Saznajemo daje delegacija Sjedinjenih Država primila telefonski poziv od državnog sekretara za vanjske poslove, koji bi htio da njegovi komentari budu registrirani kao potpuna i hvale-vrijednija podrška riječima Ibn Kashania.«

Bradford je opet pritisnuo dugme za naprijed, pa opet, pa opet. Govor je bio završen; mnoge su delegacije ustale pozdravljajući govornika ovacijama. Arthur Pierce se nije vratio na svoje mjesto.

Čet. 1. januara 10:43. Novogodišnja dobrodošlica predsjednika Vijeća sigurnosti. Pierce nije bio za američkim deskom. Na njegovu je mjestu bio čovjek — vjerojatno Franklyn Carpenter, koji je prije sjedio iza ambasadora; sada je bio pored njega, s hrpom papira u rukama.

Pet. 2. januara, 4:10 Posl. Provokativni govor delegata NRK; trebalo je upotrijebiti slušalice za prijevode. Pierce nije bio za američkim stolom.

Pon. 5. januara, 11:43 Pr. Arthur Pierce je bio odsutan.

Pon. 5. januara, 2:16 Posl. Arthur Pierce je bio odsutan.

Pon. 5. januara, 4:45 Posl. Arthur Pierce je sjedio na svojem mjestu, tresući glavom u odgovoru na komentare ambasadora iz Jemena.

Bradford je ugasio uređaj i pogledao na veliku grubu omotnicu u kojoj su bile fotografije iz New Yorka, s primanja uoči Nove godine. Zapravo mu više nisu trebale; znao je da podsekretara američke delegacije neće vidjeti na njima.

On je bio na Costa Bravi.

Bila je još posljednja provjera, a s kompjuterskim scannerom potrajat će manje od minute. Bradford je uzeo slušalicu; zatražio je prometne informacije Statea; rekao je što treba i čekao, trljajući oči, svjestan podrhtavanja u glasu. Za četrdeset i pet sekundi uslijedio je odgovor: »Utorak, tridesetog decembra, bilo je pet letova iz New Yorka za Madrid. Deset sati, dvanaest, jedan i petnaest, dva i trideset, pet i deset... U

ponedjeljak, petog siječnja, španjolsko vrijeme, bila su četiri leta iz Barcelone preko Madrida, počevši od sedam i trideset prije podne, dolazak na aerodrom Kenne-dy, EST,¹ dvanaest dvadeset jedan; devet petnaest, prije podne, dolazak Kennedy, EST, tri sata...«

— Hvala vam — rekao je Bradford, prekidajući. — Imam ono što mi je potrebno.

Imao je. Pierce je uzeo let u 5,10 sati, u utorak, za Madrid, a vratio se u ponedjeljak u 9,15 letom iz Barcelone, što mu je omogućilo da se pojavi u Ujedinjenim narodima u 4,45, istočno standardno vrijeme. Negdje u manifestima bit će putnik čije ime na pasošu nije nikako ime podsekretara delegacije.

Bradford se okrenuo na stolici, duboko dišući, zureći kroz veliki prozor dolje, na stablima oivičene ulice Washingtona. Vrijeme je da iziđe na jednu od tih ulica i pronađe drugu telefonsku govornicu. Havelock to mora znati. Ustao je i zaobišao stol idući prema jakni i ogrtaču, koji su bili prebačeni preko ravne stolice uza zid.

Vrata su se otvorila bez kucanja, a državni podsekretar se ukočio. Zatvorivši vrata i oslonivši se na njih, stajao je drugi državni podsekretar, s pramenom bijele kose koja mu je nadirala kroz crnu. Bio je to Pierce. Stajao je uspravno, ravna pogleda, hladan, nekako umoran. Progovorio je ravnim glasom. — Izgledate iscrpljeno, Emory. Osim toga ste neiskusni. Iscrpljenost i neiskustvo su loša kombinacija: zajedno izazivaju propuste. Kada se postavljaju pitanja potčinjenima, treba zahtijevati povjerljivost, tajnost. Taj mladi čovjek, onaj koji je zauzeo Carpenterovo mjesto, bio je jutros prilično uzbuđen.

— Vi ste ubili Carpentera! — prošaptao je Bradford, nalazeći dio svoga glasa. — On nije dao otkaz, vi ste ga ubili!

— Bio je u velikim emotivnim bolovima.

— O, *Kriste...* Njegova žena i djeca, i to ste vi učinili!

— Treba planirati, stvarati okolnosti, njegovati potrebe — njegovati ovisnost. Vi to možete prihvatiti, zar ne? Dobri Bože, u starim danima o tome niste ni razmišljali. A koliko ste ih *vi* ubili? Prije vašeg proslavljenog preobraćenja? Ja sam bio tamo Emory. Vidio sam što ste radili.

— Da, *bili* ste tamo...

— Mrzeći svaki minut koji je prolazio. Osjećajući mučninu zbog trošenja ljudi, zbog gubljenja ljudi — na objema stranama — a onda i laži. Uvijek laži, iz Sajgona i iz Washingtona. To je bio pokolj djece, vaše i njihove.

— Zašto *vi*? Ne treba ništa *objašnjavati!* Zašto *vi*?

— Zato jer je to ono što je trebalo da radim. Mi smo na različitim stranama. Emory, a ja u svoju vjerujem mnogo više nego vi u svoju. To je razumljivo; vidjeli ste što je ovdje i ništa ne možete učiniti u vezi s tim. Ja mogu i hoću. Postoji bolji put za ovaj svijet nego što je vaš. Mi ćemo ga ostvariti.

— *Kako?* Dignuvši ga u zrak? Gurajući nas sve u nuklearni rat? Pierce je stajao gotovo ukočen, s pogledom na Bradfordu.

— Istina je, dakle — rekao je mirno. — Učinili su to.

— Vi niste *znali...* O, moj *Bože!*

— Ne optužujte sebe, bili smo blizu. Rečeno nam je, *meni* je rečeno, da on ljudi, da se pretvara u luđaka, da stvara tako nepodnosivu strategiju da bi svijet bio revoltiran, a Sjedinjenim Državama više nitko ne bi vjerovao. Kad bi to bilo gotovo, a dokumenti u našim rukama, mi bismo imali municiju da diktiramo ili uništimo, opcija bi bila naša — u svakom bi slučaju vaš sistem bio okončan, ispran s lica zemlje koju ste obeščastili.

— Vi se tako *varate*... vi idete tako krivo. — Bradfordov je glas bio šapat. — Velike pogreške, da! Ogromne greške u sudu, *da!*... Ali mi se *suočavamo* s njima, na kraju smo uvijek suočeni s njima.

— Jedino kad vas ulove. Jer nemate hrabrosti da ne uspijete, a bez toga se ne može pobijediti.

— Vi mislite da je odgovor u tlačenju? — zagrmio je Bradford. — Vi to mislite jer utišavate ljude koje oni vaši ne žele *čuti*?

— Ne, kad to nije važno; to je praktičan odgovor. Kako god bilo, vi nas niste nikad razumjeli. Vi čitate naše knjige ali ne shvaćate njihov sadržaj: čak odabirete zanemarivanje pojedinosti. Marx je to rekao, Lenjin je to ponovo potvrdio; ali vi niste slušali. Naš je sistem u stalnom prijelazu, u fazama koje moraju proći sve dok promjena više ne bude potrebna. Jednog će dana naše slobode biti potpune, ne poput vaših. Ne šuplje.

— Vas hrane na žličicu! Bez promjene? Ljudi se *moraju* mijenjati. Svakog dana! Ne možete ih pretvoriti u automatone; oni to ne bi izdržali! To je ono što *vi* ne možete razumjeti. Vi se bojite neuspjeha. Vi ne dopuštate nikome da se spori s vama!

— Ne onima koji bi razvrgli više od šezdeset godina nade, napretka. Naši veliki znanstvenici, doktori, inženjeri...a većina njihovih roditelja nije znala ni čitati ni pisati!

— I tako ste vi podučavali djecu i zabranjivali knjige.

— Mislio sam da ste bolji od toga. — Pierce je odstupio od vrata nekoliko koraka. — Ne možete ga pronaći, zar ne? Predao je svoje nuklearne planove, pa nestao ispod površine. Ne znate kome ih je pokazao ili kome ih je prodao. U panici ste.

— Ni vi ga ne možete pronaći. Izgubili ste ga.

— Ah mi znamo tko je on. Mi smo proučili njegove običaje, ponašanje, potrebe, talente. Poput svih ljudi izuzetnog uma, on je zamršen ali predvidiv. Mi ćemo ga pronaći. Mi znamo za čim moramo tragati, vi ne znate.

— Prebjegao je od vas, zar ne?

— Privremeno stanje. On se svađao s birokracijom, s nemaštovitim pretpostavljenima, ne sa ciljevima države. Kad mi je on došao, mogao sam ga uzeti, ali sam izabrao da to ne uradim; ponudio mi je suviše visoku cijenu. Vidite, on vjeruje u nas, ne u vas — zacijelo ne u vas, *nikad* u vas. Njegov je djeda bio rob zakupnik na imanjima princa Vorošina. Veliki aristokrata ga je objesio jer je ukrao divljeg vepra, da bi nahranio obitelj. On se neće okrenuti protiv nas.

— Kojih 'nas'? Moskva vas ne priznaje, toliko smo saznali kroz Costa Bravu. KGB nema *ništa* s Costa Bravom; nisu je sankcionirali.

— Nije je sankcionirao nitko tko ima posla s vama. Oni su stari i umorni; oni ugađaju. Izgubili su vidno polje našeg obećanja — naše sudbine, ako hoćete. Mi

nismo. — Pierce je pogledao na televizor i video recorder ispod njega, zatim na kutiju na Bradfordovu stolu. — Filmska biblioteka televizijske mreže — ili je to arhiv? Snimljene slike, kako bi ih se moglo proučiti radi rješenja sporova ili ispitivanja smrti. Vrlo dobro, Emory. — Krtica podignu pogled. — Ili bismo mogli dodati treće *d*, Iščeznuće.¹ Da, to bi vam moglo reći; ta slabašna isprika za diplomatu kojeg nazivamo ambasadorom zacijelo ne bi. On bi provjerio svoje ubilježbe i papire, ustanovio da sam mu ja dao najbolje argumente za te sjednice, pa bi se zakleo da sam bio tamo. Možda će vas zabavljati kad saznate da sam ja često razgovarao sa svojim istinskim pomoćnicima u predvorju i govorio im da idu lakše s njim, da ga puste da pobijedi koju igricu. Njega su mi uputila sama nebesa.

— Ne zabavlja me.

Pierce se približio Bradfordu, pa je sada stajao ravno ispred njega. — Havliček se vratio, zar ne?

— Tko?

— Mi radije volimo njegovo pravo ime. Mihail Havliček, sin Václava, državnog neprijatelja, a dobio je ime po djedu iz Rovna, preko Karpata. Mihail je rusko ime, znate. Nije češko. S druge strane, vi to vjerovatno *ne znate*; vi nasljeđe tako slabo naglašavate. Pod drugačijim okolnostima, on bi mogao stajati gdje ja stojim u ovom trenutku. On je talentiran; žao mi je što je tako izgubio busolu. On je ovdje, zar ne?

— Ja ne znam o čemu vi govorite.

— O, haj'te, Emory. Ta odvrtna, prekomjerna novinska priča, to tako smučeno pranje koje je State izveo tako loše u odgovoru na ubojstvo na Morningside Heightsu. Taj stari Židov je nešto znao, zar ne? A patološki Havliček mu je prosvirao glavu kad je našao što je to. A onda ste ga vi pokrili jer je on *vas* pronašao i istjerao iz rupe, a nema sumnje da je pronašao i djevojku. Sada vam je potreban; mogao bi vas dignuti u zrak, izrezati vas na komadiće, pokazujući krajnju bezobzirnost. Sporazumjeli ste se s njim. Rekli ste mu istinu, morali ste. Sve se to vraća do Costa Brave, je li tako?

— *Vi se vraćate do Costa Brave!*

— Zacijelo. Bih smo na putu potpunog kompromitiranja jednog od najmoćnijih ljudi zapadnog svijeta. Htjeli smo se uvjeriti da će to biti obavljeno u redu. Vi niste imali želuca za to. Mi jesmo.

— Ali niste znali zašto. *Još ne znate!*

— To nikad nije bilo važno, zar vi to ne možete vidjeti? Bio je već ozbiljno na putu bespameća; bio je darovit čovjek koji je obavljao posao dvadesetorice. Georgijski sindrom, Emory. Sve što je trebalo da učinimo s Matthiasom bilo je da hranimo njegove fantazije, da zadovoljavamo svaki njegov hir, pritužbu i sumnju — da podstičemo njegovo ludilo. Zato jer je to ludilo kompromitiralo ovu zemlju do njenog ludila

— Više nema kompromisa. Samo uništenje. Samo totalna propast.

Pierce je polako kimnuo. — Postoji rizik, dakako, ali se ne treba bojati neuspjeha.

— Sada ste *vi* onaj koji je lud!

— Ni najmanje. Propast će biti vaša, uništenje vaše. Sud svjetskog javnog mnijenja kojemu se vi tako često mušičavo obraćate, vidjet će da je kako ja kažem. A

u ovom trenutku, najvažnije je da pronađemo čovjeka koji je samoruko gurnuo Antona Matthiasa u njegov raspad, i mi želimo te dokumente. Ne brinite o Havličeku; vi ste bili na putu da ga stavite 'izvan spasa', a ne mi.

— Vi ste. *Vi* ste to učinili! Vi ste ga stavili 'izvan spasa'.

— U to je vrijeme bilo u redu narediti njegovo smaknuće. Sada nije. Sada će nam on pomoći. Nisam se prije šalio; on je jedan od najtalentiranijih ljudi koje ste ikad imali na terenu, vrlo sposoban^ lovac. S *njegovom* stručnošću i onim što *mi* znamo, mi ćemo pronaći čovjeka koji će ovu vladu natjerati na koljena.

— Rekao sam ljudima tko ste! — prošaptao je Bradford. — *Što* ste!

— Slijedili bi me do aerodroma, osobito do aerodroma, ali nisu. Niste nikome ništa rekli jer do prije nekoliko minuta niste ni znali. Ja sam previše važna figura za takve spekulacije od strane čovjeka kakav ste vi. Učinili ste previše pogrešaka; sada ih sebi više ne možete priuštiti. Ovaj grad vas ne voli, gospodine podsekretaru.

— Havelock će vas ubiti čim vas vidi.

— Uvjeren sam da bi on to učinio kad bi nas mogao vidjeti, ali je to njegov problem, zar ne? Mi *znamo* Havličeka; on ne zna nas; on ne zna mene. To ga stavlja u situaciju bez prednosti. Mi ćemo ga samo posmatrati; to je sve što moramo učiniti.

— Nikad ga nećete pronaći! — Bradford se nagnuo ulijevo, ali mu se Pierce odmah isprijeko, pa ga gurnuo na zid.

— Nemojte Emory. Vi ste umorni i vrlo slabi. Prije nego bi uspjeli povisiti glas bili biste mrtvi. A što se tiče njegova pronalaznja, koliko ima sigurnih kuća? Sterilna jedan kroz Sedamnaest? A tko ne bi rekao čovjeku poput mene — čovjeku koji je imao posla s brojnim diplomatskim 'prebjezima' — koje su na raspolaganju? Donio sam nekoliko ulova na kojima se može zavidjeti — ili pretpostavljenih ulova. — Pierce je pošao nekoliko koraka, pa opet stao ispred Bradforda. — A sada, nemojte umrijeti. Kažite mi. Gdje je taj katastrofični dokument? Držim daje to fotokopija. Original vam drže nad glavom, nuklearni mač visi na vrlo tankom koncu.

— Tamo je gdje ga nikad nećete naći.

— Vjerujem vam — rekao je putnik. — Ali biste vi mogli.

— Nikako... niti bih mogao, niti htio.

— Nažalost, i to vam vjerujem.

Čuo se kratki škljocavi zvuk kad je Pierce naglo ispružio desnicu, stegnuvši Bradfordovu голу ruku, pritisnuvši dlan u meso. Krtica je istodobno lijevom čvrsto pritisnuo prstima preko Bradfordovih usta; krivio mu je tijelo, nagingao ga na stranu. Za nekoliko sekundi Bradfordove su se oči raširile, a onda zatvorile, dok mu je iz grla dolazio prigušeni šum gušenja. Kad je Pierce povukao iglu s dlanom, Bradford se srušio. Krtica je potrčao iza stola i uzeo kutiju s filmskim trakama; ispod nje je bila zabilješka na papiru s memorandumom firme. Podigao je slušalicu, pritisnuo dugme za vanjsku liniju i stao birati broj.

— Federalni istražni biro, njujorški ured — začu se glas.

— Unutrašnju sigurnost, molim vas. Terenskog agenta Abramsa.

— Abrams — javio se muški glas poslije nekoliko sekundi.

— Vaša su putovanja dobro prošla, nadam se.

— Let bez problema — glasio je odgovor. — Da čujem.

— Postoji direktor tv-mreže — nastavio je Pierce, čitajući s papira — neki R.B. Denning u Trans American News Divisionu. On je poslao traku iz biblioteke krivom čovjeku u Stateu, jednom neuravnoteženom čovjeku koji se preziva Bradford, čiji su motivi neprijateljski interesima vlade Sjedinjenih Država. Trake je Bradford uništio u bijesu, ali je u interesu odjela za vijesti Trans Ama — isto tako i u interesu cijele kompanije — da Deningu bude službeno savjetovano da ništa ne govori. State Department misli da je pod mandatom države da obuzda konfuziju, et cetera, et cetera... Ovo je vrlo zeleno svjetlo.

— Ja ću ga odmah pronaći pa makar bio zabavljen svojim drugim martinijem.¹

— Mogli biste dodati da bi State mogao oklijevati da stupi u poslovnu vezu s Trans Amom u budućnosti, osobito zbog toga što su isporučili materijal kompanije a da izvor zahtjeva nisu provjerili kroz prave kanale. Međutim, budu li svi surađivali za dobrobit zemlje...

— Slika će biti jasna — prekinu ga *paminjatčik* iz New Yorka. — Bacit ću se na ovo.

Pierce je spustio slušalicu, pošao do televizora, pa ga oprezno odgurao do zida. Pobrinut će se da video recorder bude prebačen u drugi ured. Neće biti ni traga filmskoj vrpici, ni načina da joj se uđe u trag.

Nije se čuo produženi agonizirajući krik, nikakva vriska protesta protiv bogova ili smrtnika — samo zvuk razbijena stakla na velikom prozoru dok je tijelo padalo sa sedmog kata State Departmenta.

Oni koji su ga vidjeli tog jutra govorili su da je to bio način na koji je morao otići — u trenutku pomame, potpunog očajanja, želje da s tim prekine, zahvaćen stanjem u kojem više nije želio misliti. Pritisci su postali neprevladivi; on se zapravo nije nikad oporavio od onih dana kasnih šezdesetih godina, dana ispitivanja duše, svi su to znali. Bio je čovjek čije je vrijeme došlo i otišlo, a da nikad nije razbistrio ulogu koju je on odigrao u njegovu dolaženju i odlaženju. Bît ga je zavarala i izbjegla mu; na kraju je bio samo glas u sjenama, glas uznemiravajući mnogima, ali i zanemaren od mnogih drugih koji su znali da on ne može ništa *učiniti*.

Štampa je sve to objavila u večernjim izdanjima, nekrolozi su se kretali od patetičnih do hladnih, u zavisnosti od uredničke vrste. Ali bi trebalo primijetiti da nijedan nije bio dug; zapravo, nikome nije bilo stalo.

Državni podsekretar Emory Bradford, uvjereni jastreb koji se preokrenuo u strastvena goluba, bio je mrtav. Od svoje vlastite ruke, dakako.

A na polici ispod televizora nije bilo čudnog komada opreme, kao što je video recorder. Izručen je krivom uredu; G-12 na trećem katu potvrdio je svoj prvobitni zahtjev. Televizor je odguran do zida. Očito neupotrebljen.

¹ Koktel od gina i wermoutha (*op. prev.*)

30

— Ti to nisi mogao spriječiti — čvrsto će Jenna, stojeći ispred Havelocka koji je sjedio za stolom. — Nije ti dozvoljeno da ideš u State Department i to je uvjet koji prihvaćaš. Kad bi te krtica ugedala, ili bi te ubila i ostala gdje je, ili bi skočila kao gromom ošinjena i pobjegla u Moskvu.

— Možda ja to nisam mogao spriječiti, ali sam mogao učiniti da njegova smrt — njegov život — znače više od ovoga. Htio mi je reći, a ja sam mu kazao da mi više ništa ne govori. Rekao je da je njegov telefon sterilan kao i ovaj u kući, ali ja to nisam mogao prihvatiti.

— Ti *nisi* to rekao. Rekao si da *njegov* telefon, *njegov* ured možda nije sterilan. Na temelju svega što si saznao tokom godina, svega što si vidio, logično si zaključio. A ja još vjerujem da u tvom State Departmentu postoje *paminjatčiki* koji bi lagali za tog čovjeka, ožičili neki ured za njega.

— Znaš, paranoik po imenu McCarthy govorio je tako prije trideset godina i tad je gotovo iscijepao ovu zemlju, isjekao ju strahom i pomamom.

— Možda je i on bio nekakav *paminjatčik*? Tko bi to uradio bolje od njega?

— Moguće je. *Paminjatčik* je totalni patriot. On će se svaki put pozivati na zakletvu odanosti zemlji, jer on nema grižnju savjesti kad je potpisuje.

— To je ono za čime moraš sada tragati, Mihail. Totalni patriot, čovjek neumrljane prošlosti. On će biti krtica.

— Kad bih mogao iznaći na što je Bradford jučer čekao, mislim da bih imao obojicu. Rekao je da neće znati do 'kasno ujutru'. To znači da je očekivao nešto što će mu reći gdje netko nije bio, dokaz da netko na petom katu nije bio tamo gdje se pretpostavljalo da jest. Desk Sigurnosti kaže da je Bradford dobio paket u dvanaest dvadeset i pet, ali nitko ne zna što je to bilo, i, dakako, paketa kasnije tamo nije bilo.

— Nije bilo povratne adrese ili imena kompanije?

— Ako ga je bilo, nitko to nije opazio. Paket je isporučen glasnikom.

— Provjeri firme koje pružaju takve usluge. Zacijelo se netko može sjetiti boje uniforme; to bi suzilo tvoje traganje.

— Ona nije bila ta vrst glasnika. Imala je kaput od tweeda s krznenim okovratnikom, a jedino čega se Sigurnost sjeća jest da je bila u previsokom tonu da bi donosila pakete.

— U previsokom tonu?

— Atraktivna, dobro se izražavala, izravna. Ja mislim da to pokriva to.

— Nečija sekretarica.

— Da, ali čija? Kojoj vrsti osoba bi se Bradford obratio, koja vrst dokaza?

— Koja je bila veličina paketa?

— Čuvar koji ga je preuzeo rekao je da je bila velika, podstavljena omotnica s izbočinom na dnu, a cijela je bila debela. Papiri i nešto drugo.

— Papiri? — upita Jenna. — Novine? Zar se on obratio novinama?

— Mogao je. Izresci članaka u toku četiri mjeseca, koji opisuju neki događaj ili događaje kroz to vrijeme. Ili je izvukao podatke od CIA-e; tamo je imao prijatelja. Nešto iz arhive što se moglo ticati dokaza protiv tebe, ili možda Costa Brave... nešto što smo mi previdjeli. Ili je provjeravao u bolnicama, skijalištima, ili podatke o nekim razvodima braka — zastupanje in absentia — ili rezervacije u karipskim ljetovalištima — potpise na čekovima za jelo ili za piće u baru, maîtres d' ili momak jer se sve što sam rekao dotiče nekog u takvim podacima. — Michael je dodirnuo hrpu papira na stolu, prelazeći palcem uz rub. — A postoji i tucet drugih mogućnosti o kojima nisam čak ni mislio. Naš je čovjek dobar, Jenno. On će se pokriti slojem nevidljive boje.

— Onda idi na nešto drugo.

— I jesam. Doktor u Marylandu. Najvaženiji liječnik u okružju . Talbot.

— Mihail? — Da?

— Prije... si čitao izvještaje o svojoj terapiji u klinici? Poslije Costa Brave?

— Kako si to znala?

— Svako malo bi zatvorio oči. Te ti stranice nisu bile lake.

— Nisu bile lake.

— Jesu li ti nešto rekle?

— Ne. Osim opisa tvog smaknuća i mojeg reagiranja na to, ništa.

— Mogu li ih vidjeti?

— Htio bih, do Krista, da smislim razlog da te spriječim u tome. Ne mogu.

— To što ne želiš je dovoljan razlog.

— Ne, nije. Ti si — bila ubijena; moraš znati. — Otvorio je ladicu s desne strane i izvukao debelu, grubu, crno obrubljenu omotnicu. Dao je, a oči im se nakratko spojiše. — Ja se time ne ponosim — rekao je. — I s tim ću morati živjeti sve do kraja života. Ja znam što to sada znači.

— Mi ćemo pomagati jedno drugome, do kraja naših života. I ja sam im vjerovala.

Odnijela je omotnicu na kauč, sjela, otvorila je, pa izvukla fascikle. Bili su u slijedu; uzela je prvi i polako se naslonila, gledajući na predmet u svojoj ruci kao da je to neka strašna, ali ipak sveta stvar. Otvorila ga je i stala čitati.

Havelock se nije mogao pokrenuti, nije se mogao koncentrirati. Ukočeno je sjedio na stolici, papiri ispred njega su se maglili, crne linije bez značenja. Dok je Jenna čitala on je opet proživljavao onu strašnu noć; slike su mu blijeskale na unutrašnjem ekranu eksplodirajući mu u glavi. Kao što ju je on gledao kako umire, ona je sada bila svjedokom golih misli uma u kemijskoj terapiji — *njegova* uma, njegovih najdubljih osjećaja — i gledala je i njega kako umire.

Vratiše mu se rečenice — krici; i ona ih je čula. Zatvarala je oči i zadržavala dah; ruke joj je zahvatila drhtavica, ali je nastavljala... nastavljala. Završila je s trećim fasciklom, a on je osjećao kako gleda u njega. Bio je to pogled koji nije mogao vratiti. Krici su mu udarali u ušima, munje nepodnosiva nasilja, neoprostive pogreške. Izdaja.

Rodi brzo! Umri brzo! Brzo me ostavi! Nikad nisi bila moja. Bila si laž i ja sam volio laž, ali ti nisi nikad bila dio mene!... Kako možeš biti ono što jesi a toliko toga što nisi? Zašto si nam ovo učinila? Meni? Bila si jedino što sam imao, a sada si moj osobni pakao... Umri sada, odlazi sada!... Ne! Za ime Božje, neka umrem s tobom! Želim umrijeti... ali neću umrijeti za tebe. Samo za sebe, protiv sebe! Nikad za tebe. Sebe si dala meni, ali si mi dala kurvu i ja sam uzeo kurvu... i vjerovao sam u kurvu. Prljava lakoumna kurva!... Oh, Kriste, ona je pogođena! Opet je pogođena! Idi k njoj! Za ime Božije, idi k njoj! Drži je!... Ne, nikad k njoj! Svršeno je! Sve je svršeno i sve je historija, a ja više neću slušati laži— O, Isuse, ona puzi, puzi u pijesku poput ranjene životinje koja krvari. Ona je živa! Hodi k njoj! Drži je! Umanji joj konačnu bol — s metkom ako moraš! Ne!... Ona je otišla. Više nema pokreta, samo krv na rukama i kroz kosu. Mrtva je, ali je i dio mene mrtav. Pa ipak, to mora biti historija kao što su rani dani historija... O, moj Bože, oni je odvlače probodenu, mrtvu životinju. Tko? Tko su oni? Jesam li vidio... fotografije, dokumente?... Nije važno. Znaju li što su učinili? Je li ona znala? Ubojica, djevojčura, kurva!... Jednom moja, moja jedina ljubav. To je sada historija, mora biti historija. Ubojica je otišla... ljubav je otišla. Bogomprokleta budala ostaje živa.

Završila je. Posljednji fascikl je stavila na stolić za kavu ispred sebe i okrenula se prema njemu; tiho je plakala. — Toliko ljubavi i toliko mržnje. Mržnje i seabemržnje. Ja nisam bila prisiljena proći kroz ono što si ti prošao; možda je bilo jednostavnije, mada konfuznije, biti žrtvom. Ali kad je konfuziju zamijenila ljutnja, ja sam osjećala poput tebe. Toliko sam te mrzila, a ujedno se prezirala zbog te mržnje, nikad ne zaboravljajući ljubav za koju sam znala — ja sam znala — da je postojala. Nije mogla biti lažna, ne toliko, nije cijela mogla biti lažna. Ljutnja me savladala na granici, pa poslije na aerodromu Col des Moulinets kad sam pomislila da si došao da me konačno ubiješ. Da me ubiješ sa svim nasiljem koje si pokazao prema onoj ženi na molu u Civitavecchu. Vidjela sam ti lice kroz prozor onog aviona i — ako ima Boga neka mi oprosti — ti si bio moj neprijatelj. Moja mi je ljubav bila neprijatelj.

— Sjećam se — rekao je Michael. — Vidio sam ti oči i upamtio mržnju. Pokušao sam vikati, pokušao sam ti reći, ali me nisi mogla čuti; nisam mogao sebe čuti kroz zvuk motora. Ali su ti te noći oči bile oružje, najstrašnije s kojim sam se ikad suočio. Ne bih imao hrabrosti opet ih vidjeti, ali držim da ću ih na neki način stalno gledati.

— Samo u sjećanju, Mihail.

Zazvonio je telefon; Havelock ga je pustio da opet zazvoni. Nije mogao skinuti pogleda s Jenne. Onda je podigao slušalicu. — Da?

— Havelock?

— Gospodine Predsjedniče.

— Jeste li dobili informaciju o Emoryu? — upita ga Berqyist; glas Minnesotanca bio je protkan tugom i iscrpljenošću, ali je ipak 'gurao' neku iluziju snage.

— Ni blizu onog što mi treba.

— Ono što vam treba je veza. Uzet ću nekoga ovdje u Bijeloj kući, nekoga s autoritetom, čovjeka u koga imam povjerenje. Morat ću ga primiti na brod, ali tu se ne može pomoći. Bradford je otišao, a vama je potrebna cijev.

— Ne još, sir. I nitko u Bijeloj kući.

Nasta šutnja u Washingtonu. — Zbog onoga što vam je Rostov rekao u Ateni?

— Moguće je. Postoci su mali ali ih radije ne bi iskušao. Ne sada.

— Vi ste njemu *vjerovali*?

— Sa svim dužnim poštovanjem, gospodine Predsjedniče, on je bio jedini koji mi je rekao istinu. Od početka.

— Zašto bi vam on rekao takvu istinu?

— Nisam siguran. S druge strane, zašto je Cons Opu poslao onaj telegram? U oba je slučaja informacija bila dovoljno iznenađujuća da nas je sve prisilila da obratimo pažnju. To je prvi korak u slanju signala.

— Addison Brooks je uvelike rekao isto.

— On je govorio diplomatski i bio je u pravu. Voennaja ne govori za Moskvu.

— Razumijem. Bradford... — Berquist je zastao, kao da se odjednom sjetio da govori o mrtvom čovjeku. — ...Bradford mijе to sinoć objasnio. I tako vi doista mislite da postoji sovjetski agent koji djeluje u Bijeloj kući?

— Kao što sam rekao, nisam siguran. Ali može biti — ili više nego vjerojatno, moglo je biti. Mislim da Rostov ne bi naćeo tu temu sve dok ne bi mogao potkrijepiti realnost, sadašnju ili prošlu. On je probao, ćekao odgovore. Istina izaziva najiskrenije odgovore u ovom poslu; on je to naućio kad je iznio Costa Bravu. U ovom slućaju, ne ćelim preuzimati rizik.

— U redu, ali onda, kako ćete funkcionirati? Ne smiju vas vidjeti kako ćećete unaokolo i ispitujete ljude.

— Ne, ali ih mogu ispitivati a da ne budem viđen. Ja znam što ćelim pitati i što ćelim ćuti. Mogu se slućiti telefonom, ako to radim kako treba. Iz tih ću razgovora izvući kog ćelim vidjeti i uspostaviti kontakte. Ja sam u ovom iskusan, g. Predsjedniće.

— Ne moram traćiti potvrdu u vezi toga. Kako da ovo postavimo kako treba?

— Dajte mi ime i zovite me pomoćnim savjetnikom Predsjednika. Nije neuobićajeno da Ovalni ured vrši neka svoja diskretna ispitivanja oko nekih stvari, zar ne?

— Pakao, ne. Imam malu grupu za to, za koju baš i nije potrebno da je diskretna. Svakog tjedna se Bijeloj kući upućuju stotine izvještaja. Treba ih provjeriti, ispitati stručnjake, potkrijepiti brojke. Bez svega toga, nemoguće je donositi razumne odluke. Lincoln je imao dva mlada ćovjeka koji su se brinuli o svemu, ukljućujući skiciranje pisama. Sada imamo tucete pomagaća i pomoćnika pomagaća, i sekretarice pomagaća, a ne mogu svladati ni pola posla.

Odgovor je — da.

— Što se događa ako nekoga pozove pomagać ili pomoćni pomagać, a taj netko onda sumnja u autoritet osobe koja ga ispituje?

— To se ćesto događa, osobito u Pentagonu; postoji jednostavno rješenje. Kaže mu se da nazove telefonsku centralu Bijele kuće i da zatraći da ga spoje s uredom pomagaća ili pomoćnika. To djeluje.

— *Djelovat će* — rekao je Michael. — Osim linija koje su već na ovom telefonu, moćete li dodati još jednu i uvesti me u indeks Bijele kuće; dakle, kućna linija rutirana ovamo?

— Havelock, jedno od egzotičnijih zadovoljstava vezanih za titulu Predsjednika ili biti blizu Predsjednika, svakako je cijelo brdo elektronskih papazjanija do kojih se može doći za najkraće vrijeme. Bit će indeksirani i umetnuti u centralu najkasnije za jedan sat. Koje ime želite upotrebljavati?

— Vi ćete morati odabrati jedno ime, sir. Ja bih mogao duplicirati nekoga tko je već tamo.

— Telefonirat ću vam.

— G. Predsjedniče, prije nego spustite slušalicu...

— O čemu se radi?

— Trebat će mi još nešto od onoga što nije u vašem leksikonu. Kontekstna pripomoć.

— Možete biti sasvim uvjereni da nije. Što je to?

— U slučaju da netko upotrijebi indeks Bijele kuće i zaželi točno znati što ja radim, trebalo bi da bude netko drugi koji će mu to reći.

Opet nastaje stanka u Washingtonu. — Imali ste pravo, dolje na Poole's Islandu — zamišljeno će Berquist. — Riječi kažu točno ono što znače, zar ne? Trebate nekoga da vam pripomogne, da vas podrži u kontekstu onoga što navodno radite ili što jeste.

— Tako je, sir.

— Pozvat ću vas.

— Mogu li nešto predložiti? — brzo će Michael.

— Što?

— Unutar idućih nekoliko dana — ako budemo imali nekoliko dana — netko će doći tom nekom drugom u Bijeloj kući i upitati gdje je moj ured. Kad to učini, zadržite ga — jer tko god to bude, dovest će nas korak bliže.

— Ako se to dogodi — ljutito će Berquist — ma tko to bude, moglo bi mu se dogoditi da ga momak s farme u Minnesoti zadavi prije nego budete imah priliku da razgovarate s njim. Ili s njom.

— Uvjeren sam da to ne mislite, g. Predsjedniče.

— A ne kanim, također, baciti nuklearnu bojevu glavu na Leningrad. Pozvat ću vas.

Havelock je spustio slušalicu i gledao u Jennu. — Možemo početi suzivati imena. Počet ćemo telefonirati za jedan sat.

— Zovete se Cross. Robert Cross. Vaša je titula »specijalni pomoćnik Predsjednika«, a svi upiti o vašem statusu i funkciji imaju biti usmjereni gospođi Howell — ona je savjetnik za unutrašnja pitanja Bijele kuće. Rečeno joj je što treba da radi.

— Što je s mojim uredom? — Imate ga.

— Što?

— Imate čak i pomoćnika. U sigurnosnom području EOB-a.¹ Treba vam ključ da dođete tamo u glavni hodnik, a vašem je čovjeku rečeno da stavi u pritvor svakoga tko se pojavi tražeći gospodina Crossa. On je pripadnik Tajne službe², a ako se itko

¹ Krat. od E(xecutive) O(ffice) B(uilding), zgrada u kojoj su kancelarije Bijele kuće (*op. prev.*)

² Služba amer. vlade koja je odgovorna za zaštitu Predsjednika i neke druge policijske poslove (*op. prev.*)

pojavi tražeći vas, odmah će vas izvijestiti i pod stražom dovesti tu osobu u Fairfax. Uzeo sam da je to ono što vam je potrebno.

— Tako je. Što je s drugim uredima na tom području? Hoće li ljudi u njima biti znatiželjni?

— Nije vjerojatno. Riječ je uglavnom o privremenim zadacima, svatko radi na svom tihom projektu. Znatiželja je obeshrabrena. A ako izbije na površinu, imat ćete svog čovjeka na licu mjesta. Kad ćete početi?... Emory mi je pokazao popis onoga što ste htjeli i uvjerio me da ćete sve to imati ujutro. Je li vam sve nabavio?

— Sve. Bradfordova sekretarica je prva, zatim doktor u Marylandu. MacKenzieva smrt.

— Bili smo izuzetno temeljiti s njim — rekao je Berquist. — Pod tim smo okolnostima uspjeli uvući Centralnu obavještajnu agenciju, a ti su ljudi agresivni. Što tražite?

— Nisam siguran. Netko koga nema unaokolo. Lutku.

— Ni ne pokušavam slijediti vas.

— Međutim, možda će mi trebati vaša izravna intervencija na jednom području. Prije ste rekli da se Pentagon često lecka kad ga ispituje osoblje Bijele kuće.

— To ide s uniformama; ovdje ih ne nose. Očekujem da vi mislite na Odbor za nuklearne hitne slučajeve. Vidio sam ih na vašem popisu.

— Tako je.

— Oni su osjetljivi. S pravom, rekao bih.

— Moram razgovarati sa svakim čovjekom iz ta tri tima; to je petnaest oficira visokog čina i ranga. Možete li proslijediti riječ njihovom predsjedniku da očekujete da će svi surađivati s gospodinom Crossom. Ne na području maksimalno ograničene informacije, već procjene napretka.

— Opet jedna od tih fraza.

— Ona to kaže, g.Predsjedniče. Pomoglo bi ako biste tu mogli uvući Matthiasa

— U redu — Predsjednik će polako. — Ja ću to položiti na velikog čovjeka. To nije baš u karakteru uloge, ali on to jedva može zanijekati. Ja ću tu riječ prenijeti preko svog vojnog pomoćnika: državni sekretar želi da ti odbori pripreme i predaju dubinski izvještaj o napretku za Ovalni ured. Obični memorandum kojim se naređuje suradnja unutar granica maksimalne klasifikacije, trebao bi biti dovoljan... Dakako, reći će da je to križanje, da su opet zaobiđeni. Ne možeš imati jedno, a da ne povrijediš drugo.

— Onda im recite da griješe na strani klasifikacije. Konačni izvještaj je ionako za vaše oči.

— Još nešto?

— Psihijatrijski fascikl o Matthiasu. Bradford mi ga je obećao nabaviti.

— Ja sutra idem u Camp David¹ Skrenut ću na Poole's Island i ponijeti ga sa sobom.

— Još jedno. Ta gdja Howell; osim pozivanja Tajne službe, ako je itko upita za mene, što joj je rečeno da kaže? Ó meni, mojim funkcijama?

¹ Veliko čuvano imanje američke vlade, ponekad mjesto važnih međunarodnih susreta (*op. prev.*)

— Jedino da ste vi na specijalnom zadatku za Predsjednika.

— Možete li to izmijeniti?

— U što?

— Rutinski zadatak. Pretraživanje starih rasporeda rada kako bi se kompletirala arhiva Bijele kuće u raznim pitanjima.

— Imamo ljude koji to rade. To je u osnovi političko — kako se branila ova pozicija ili zašto nas je taj senator propinjao i kako ga zaustavljamo da to opet ne učini.

— Umiještajte me s gomilom.

— Unutra ste. Dobra sreća... iako će vam trebati mnogo više od sreće. Ovom je svijetu potrebno više od sreće. Ponekad mislim da nam je potrebno čudo da izdržimo još jedan tjedan... Izvještavajte me; naredio sam da me prekinu u bilo kojem poslu čim nazove gospodin Cross.

Bradfordova sekretarica, Elizabeth Andrews, bila je kod kuće; senzacionalna smrt njenog pretpostavljenog izazvala je u njoj emotivni udar. Telefonirali su joj razni novinari, a ona je događaje prethodnog jutra opisivala tužno ali mirno, sve dok joj se nije obratila reporterka profesionalno usmjerena na tračeve i govorkanja. Spomenuvši nešto o Bradfordovoj bračnoj prošlosti, nabacila je mogućnost seksualnog kolopleta.

— Ti, bolesna kujo! — rekla joj je Elizabeth i lupila slušalicom. Havelockov je poziv došao dvadeset minuta poslije, i Elizabeth Andrews nije bila sklona opet ispričati priču. Predložio joj je da ga nazove u Bijelu kuću kad se bude bolje osjećala; mamac je bio uspješan. Telefon u radnoj sobi Fairfaxa zazvonio je nekoliko minuta pošto je spustila slušalicu.

— Oprostite, g. Cross. Bili su to trenuci velikog iskušenja, a da i ne govorim o nekim reporterima.

— Bit ću kratak koliko god bude moguće.

Ispričala je događaje toga jutra, započevši s Bradfordovim naglim i neočekivanim otvaranjem vrata svoje sobe, ubrzo po njenom dolasku.

— Izgledao je strašno. Očito je bio na nogama cijelu noć i bio je vrlo iscrpljen, ali bilo je još nešto. Neka vrst manijakalne energije; bio je uzbuđen zbog nečega. Ja sam ga, dakako, vidjela niz puta u sličnom stanju, ali je jučer nekako bio drugačiji. Govorio je glasnije nego obično.

— To je moglo biti od iznurenosti — rekao je Havelock. — Često se to tako očituje. Čovjek se tako kompenzira, jer se osjeća slabim.

— Možda, ali ja tako ne mislim, ne kad je on u pitanju, i ne jučer ujutru. Ja znam da to zvuči avetinjski, ali ja mislim da se bio odlučio... To je strašno reći, ali ja vjerujem u to. Kao da je bio razveseljen, kao da je očekivao trenutak kad će se to dogoditi. Iz ureda je izašao nešto prije deset, rekao je da ga neće biti nekoliko minuta, a ja imam pred sobom tu strašnu sliku — on gleda gore u prozor... i misli 'da, to je to'.

— Može li biti neko drugo objašnjenje? Nije li se otišao sastati s nekim?

— Ne, ne mislim tako. Pitala sam ga hoće li biti u drugom uredu u slučaju da mu telefoniraju, ali je rekao ne, ide samo malo na zrak.

— Nije uopće spomenuo zašto je u uredu proveo cijelu noć?

— Jedino da je cijelu noć radio na projektu u kojem jako kasni. Nedavno je dosta putovao...

— Jeste li se vi brinuli oko njegovih putovanja, rezervacije, karte i slično? — prekinu je Havelock.

— Ne, obično bi se on sam pobrinuo. Kao što vam je vjerojatno poznato on je često... vodio nekoga sa sobom. Bio je razveden, zapravo nekoliko puta. Bio je vrlo povučena osoba, gospodine Cross. I tako nesretna.

— Zašto to kažete?

Ms¹ Andrews je zašutjela, pa zaustila čvrsto: — Emory Bradford je bio sjajan čovjek, a oni nisu obraćali pažnju na njega. Jednom je bio vrlo utjecajan u ovom gradu sve dok nije rekao istinu — kako je vidio istinu — a čim se aplauz utišao svi su pobjegli od njega.

— Već ste dugo s njim?

— Dugo. Vidjela sam kako se sve to događa.

— Da li biste mi mogli navesti primjere tog bježanja od njega.

— Svakako. Kao za početak, preko njega bi stalno preletali kad bi njegovo i iskustvo i stručnost mogli biti od velike koristi. Zatim bi često pisao 'pozicione papire', ispravljajući moćne ljude — senatore, kongresmene, sekretare ovoga i onoga — koji su činili glupe greške u intervjuima i na konferencijama za štampu, ali ako je jedan, od deset ikad odgovorio ili zahvalio, ja o tome nisam znala, a trebalo je da znam. Gledao bi ranjutarnji televizijski program, gdje su obično najgora blebetanja — kao što je radio i jučer, sve do kraja — diktirao ono što je nazivao pojašnjenjima. To je bilo uvijek blago, čak ljubazno, nikad uvredljivo, i, nema sumnje, pojašnjenja su obično objelodanjena, ali nikad nikakve hvale.

— On je jučer ujutru gledao televiziju?

— Neko vrijeme... prije nego se to dogodilo. Ako ništa, televizor je bio dogurnut ispred njegova stola. On ga je vratio natrag... prije nego se dogodilo. Sve do samog kraja nije se mogao odreći navike. Htio je da ljudi budu bolji nego što jesu; htio je da vlada bude bolja.

— Je li na njegovu stolu bilo ikakvih zabilješki koje bi nam rekle što je gledao?

— Ne, ništa. To je bilo poput njegove posljednje geste, ostavljajući ovaj svijet urednijim nego ga je našao. Nikad nisam vidjela njegov stol tako uredan, tako čist.

— Uvjeren sam da niste.

— Oprostite?

— Ništa. Bio sam suglasan s vama... Znam da ste bili na ručku, ali je li u blizini vrata njegova ureda bilo osoba koje su možda vidjele da netko ulazi ili izlazi?

— O tome se policija pobrinula, g. Cross. Uvijek ima ljudi koji mile okolo; mi imamo različite prekide za ručak, u zavisnosti od onoga što se dešava u pojedinoj vremenskoj zoni, ali nitko nije vidio ništa neuobičajeno. Zapravo, naš je odjel bio prilično čist od ljudi. Imali smo sastanak sekretarskog poola u jedan i trideset, pa je većina nas...

¹ Američka titula koja zamjenjuje *Mrs* (gospođa) i *Miss* (gospođica), kako bi se izbjegla razlika između udatih i neudatih žena; nije u općoj upotrebi osim u feministkinja (*op. prev.*)

— Tko je sazvao sastanak, gospođice Andrews?

— Predsjedavajući ovog mjeseca — a onda je, dakako, rekao da on to nije učinio, pa smo sjedili i pili kavu.

— Zar niste dobili dnevni red u vezi sastanka?

— Ne, tog se jutra samo pronio glas o sastanku. Tako je često, to je standardno

— Mnogo vam hvala. Bili ste mi od velike pomoći.

— Sve je to takav gubitak, gospodine Cross. Takav prokleta strašan gubitak.

— Znam. Doviđenja. — Havelock je spustio slušalicu, zadržavši pogled na telefonu. — Naš je čovjek *doista* dobar — rekao je. — Nevidljiva boja.

— Nije ti mogla ništa reći?

— Da, rekla je. Bradford me poslušao. Izišao je izvan zgrade do telefonske govornice i telefonirao mi zbog onoga što je mislio da mi ima reći. Broj koji nam treba neće biti na račun njegova uredskog telefona; on je među milijunima izgubljenih u podzemnim telefonskim vodovima.

— Ništa više?

— Možda nešto. — Havelock je zatvorio oči, razmišljajući. — Molim te da pokušaš pronaći primjerak jučerašnjih novina, tu negdje, hoćeš li? Želim znati ime svakog starijeg, funkcionera u Stateu kojeg su intervjuirali u jutarnjem televizijskom programu. Pa to je ludo. Posljednja stvar Bradfordu na pameti bila je televizija.

Jenna je pronašla novine. Tog jutra se nitko iz State Departmenta nije pojavio pred televizijskim kamerama.

Ako je okružje Talbot, Maryland, imalo poštovanog liječnika u liku doktora Matthewa Randolpha, imalo je i izuzetno neugodnog čovjeka. Rođen u novcu Eastern Shorea i odgojen u tradiciji privilegija, koja je uključivala najbolje škole i klubove, te usprkos posjedovanju, kako se činilo, neograničenih sredstava, on je svejedno zloupotrebljavao svakoga i sve unutar tih razrijeđenih krugova, u obavljanju svoje medicinske profesije.

Kad je imao trideset, pošto je diplomirao magna cum laude u Johnu Hopkinsu i završio patološki i kirurški staž u Massachusetts General i New Yorku, zaključio je da ne može funkcionirati ispoljavajući svoje vrhunske talente u zaglupljujućim politiziranim granicama obične bolnice. Njegov je odgovor bio jednostavan: on je doslovce iznudio novac od legija privilegiranih u Chesapeaku, sam je ubacio početnih dva milijuna dolara i otvorio svoj medicinski centar s pedeset kreveta.

Centrom je upravljano kako je on htio, što je značilo ne baš dobrostivu diktaturu. Nije bilo ekskluzivnosti u pogledu primanja u bolnicu, ali je politika bila jasna: bogataše treba iscijediti za usluge koje su im pružene, a prema siromašnima treba pokazati financijski obzir, ali tek pošto su izdržali sramotu obznanjivanja dokaza o siromaštvu i saslušali lekciju o grijehu lijenosti. Međutim, i bogati i siromašni su u sve većem broju nastavljali trpjeti te uvrede, jer je tokom godina Randolph Medical Center stekao ugled kojemu nije bilo ravna. Laboratorijska oprema Centra bila je najbolja koju novac može kupiti; velikodušno plaćeni liječnici bili su najbolji studenti i diplomanti s najboljih medicinskih škola; specijalisti kirurzi i patolozi dolijetali su iz cijelog svijeta u radnu posjetu, a talenat preplaćenih tehničara i bolničkog osoblja bili su iznad uobičajenih bolničkih mjerila. U biti, liječenje u Randolphu bilo je medicinski superiorno i značilo je osobno zadovoljstvo. Jedini način da se sve još poboljša, govorili su neki, bilo bi uklanjanje nabrušene ličnosti šezdesetogodišnjeg Matthewa Randolpha. Međutim, drugi su naglašavali da je izvlačenje upusnog priklopca jedini način da se na teškim vodama onesposobi plovilo koje glatko siječe površinu, jer mu zvuk motora para uši. A u Randolphovu slučaju, ukoliko ne umre — a to se činilo nemogućim barem još za nekoliko stoljeća — njegovo fizičko rušenje i slamanje bili bi jedini način da ga se ukloni.

Osim toga, tko bi još mogao pogledati na nećaka Emila du Ponta, netom prije operacije, pa upitati: »Koliko vama vrijedi vaš život?«

U Du Pontovu slučaju, to je bilo milijun dolara, plus kompjutersko povezivanje sa četiri vodeća istraživačka centra u zemlji.

Havelock je te detalje saznao iz CIA-ine arhive, dok je istraživao smrt oficira crnih operacija koji se zvao Steven MacKenzie, a bio je »inženjer« Costa Brave. U Cagnes-sur-Meru, Henri Salanne je implikacijom ispitivao vjerodostojnost doktora koji je potpisao Mac-Kenzievu smrtovnicu. Michael je u svojim mislima išao i dalje: razmišljao je o izmijenjenim laboratorijskim nalazima, o nalazima autopsije koji nisu u skladu sa stanjem leša i — pošto je Predsjednik spomenuo rendgenske zrake — o očitoj zamjeni fotografskih ploča. Međutim, u svjetlosti informacije o Randolphu i

njegovom medicinskom centru, bilo je teško povjerovati u te mogućnosti. Sve što je bilo povezano sa službenim uzrokom smrti bilo je obrađeno u Ran-dolphovim laboratorijima, uz njegovu nazočnost. Osioni doktor mogao se ponašati diktatorski, mogao je biti drzak, mogao je biti krajnje tvrdoglav i neugodan, ali ako ima osobe koja zaslužuje da je nazovu osobom integriteta, onda je to Matthew Randolph. I njegov je medicinski centar bio bez prigovora. Kad se sve to sabere — *sve* — nema razloga na zemlji da bude drugačije.

A Havelocku je upravo to bila mana. Sve je jednostavno previše simetrično. Dijelovi rijetko, ako ikad, padaju na mjesto tako precizno. Uvijek ima spilja za istraživanje koje mogu dovesti do skrivenih jezera — ima li ih ih nema, nije važno, ali spilje *jesu* tamo. Ovdje nema nijedne.

Prva indikacija da bi tu moglo nešto biti bila je za Michaela u činjenici što mu Matthew Randolph nije uzvratilo prvi telefonski poziv. U svim drugim prilikama, uključujući pozive osmorici visokih oficira u Pentagonovim odborima za nuklearne hitne slučajeve, Bradfordovoj sekretarici, CIA-i i ljudima iz NSC-a, telefon u Fairfaxu bi zazvonio nekoliko minuta nakon što bi uspostavio kontaktni poziv. Rijetko će tko samo tako prijeći preko zahtjeva da telefonira Predsjednikovu pomoćniku u Bijelu kuću.

Dr. Matthew Randolph očito nije osjećao takvu potrebu. I tako je Havelock telefonirao drugi put, da bi mu rekli: — Doktor je danas izuzetno zauzet. Rekao je da vam kažem da će vam uzvratiti poziv, g. Cross, kad bude imao slobodna vremena.

— Jeste li mu objasnili da mi treba telefonirati u Bijelu kuću?

— Da, sir. — Sekretarica je zašutjela, a ta kratka šutnja dovoljno je govorila o njenoj zbunjenosti. — Rekao mi je da vam kažem da je Centar netom obojen u bijelo — kazala je vrlo tihim glasom. — *On* je to rekao, g. Cross, *nisam* ja.

— Onda recite Džingis Kanu da ću ja, ili čuti njegov glas u roku jednog sata, ili će doći šerif okružja Talbot i sprovesti ga do granice Maryland — DC, gdje će ga pokupiti oružana pratnja Bijele kuće i dovesti ovamo.

Matthew Randolph je uzvratilo poziv nakon pedeset osam minuta.

— *Što dovraga* mislite tko ste vi, Cross?

— Jedna izuzetno prezaposlena nevažnost, dr. Randolph.

— Prijetili ste mi! Ja ne volim prijetnje pa bile one iz Bijele kuće, ili plave kuće, ili izvankuće. Uvjeren sam da znate na što mislim.

— Prenijet ću vaše osjećaje Predsjedniku.

— Učinite to. On nije najgori, ali bih mogao zamisliti boljega.

— Možda biste se čak mogli složiti.

— Sumnjam. Iskreni političari su mi dosadni. Iskrenost i politika su dijametralno suprotni. Što hoćete? Ako je to neka vrst podrške, možete početi od odvajanja zdravih vladinih sredstava za istraživanje.

— Palo mi je na pamet da bi se Predsjednik Berquist dobro pozabavio tom idejom samo ako biste mu se vi otvoreno suprotstavili.

Randolph je zastao. — Nije loše — rekao je. — Što želite? Mi smo ovdje zauzeti.

— Želim vam postaviti nekoliko pitanja o jednom čovjeku, mrtvom čovjeku, koji se zove Steven MacKenzie.

Doktor je opet zašutio, ali je to bila drugačija šutnja. A kad je progovorio, i ton glasa bio je drugačiji. Prije je njegovo neprijateljstvo bilo iskreno, a sada je bilo isforsirano.

— Prokletstvo, koliko puta moramo ići preko toga. MacKenzie je umro od srčanog udara — veliko aortalno krvarenje, aneurizam, da budem precizan. Okretao sam patološki nalaz i konferirao s vašim utvarama doktorima sve dok se pakao nije smrznuo. Oni sve to imaju.

— *Utvarama* doktorima?

— Paklenski je sigurno da nisu iz Mary-General ili baltimorske Marije Milosrđa, to vam mogu reći; niti su govorili da jesu. — Randolph je opet zastao. Michael nije htio ispuniti taj trenutak. Slušao je obučenim uhom, a tišine i čujno disanje bili su dio apstraktne tonalne slike koju je pokušavao definirati. Doktor je nastavio. Rečenice su mu bile prebrze, a rub glasa preoštar; njegovo ranije samouvjerenje je iščezavalo, a sada ga je zamijenila samo glasnoća. — Ako želite bilo kakve informacije o MacKenzieu, dobit ćete ih od njih. Svi smo se složili; nikad nije bilo ni traga sumnje. Aortalna hemoragija, jasno i jednostavno, a ja nemam vremena za prežvaka-vanje takvih stvari. Jesam li jasan?

— Više nego što mislite, dr. Randolph. — Sad je bio red na Havelocku da zastane. To je potrajalo sve dok u oku svijesti nije ugledao usta koja su se otromboljila, i dok nije čuo agresivno disanje čovjeka koji nešto skriva. — Da sam na vašem mjestu, ja bih našao vremena. Fascikl ovdje nije zatvoren, doktore, a zbog razloga specifičnih vanjskih pritisaka ne možemo ga zatvoriti — koliko god bismo to htjeli. Vidite, mi ga *želimo* zaključiti točno onako kako ste odredili, ali moramo međusobno surađivati. Jesam li jasan?

— Patologija je nedvosmislena, svi se slažete s tim?

— *Želimo*. Molim vas da to razumijete. Budite uvjereni u to.

— Što mislite pod tim 'vanjski pritisci'? — Doktoru se vraćalo samopovjerenje, pitanje je bilo iskreno.

— Recimo da je riječ o kućnim obavještajnim izazivačima teškoća. Htjeli bismo da začepi.

Randolphova konačna stanka nije potrajala. — Dođite sutra — rekao je. — Budite ovdje u podne.

Havelock je sjedio na stražnjem sjedištu zatvorenih armiranih kola neopisiva opisa; trojica ljudi iz Tajne službe bili su mu pratnja. Razgovor je bio minimalan. Dvojici ljudi naprijed i ugodnom, ali šutljivom agentu pored Michaela bilo je očito naređeno da ništa ne ispituju.

Randolph Medical Center je zaista bio obojen u bijelo. Bio je to blistavi bijeli kompleks od tri zgrade međusobno povezane natkrivenim hodnicima. Parkirali su na najbližem raspoloživom prostoru nedaleko ulaza pored kojeg je pisalo PRIJEM I ADMINISTRACIJA. Michael je izišao iz kola, pa krenuo glatkom betonskom stazom koja je vodila do dvostrukih staklenih vrata. Ušao je. Očekivali su ga.

— Dr. Randolph je u svom uredu, g. Cross — rekla mu je uniformirana bolničarka iza mramornog pulta. — Pođite prvim hodnikom nadesno; njegova su posljednja vrata. Reći ću njegovoj sekretarici da ste na putu tamo.

Dok je hodao besprijeckorno bijelim hodnikom prema Randolphovu uredu, Havelock je razmatrao opcije koje su mu na raspolaganju. Koliko će reći doktoru ovisi o onome što Randolph već zna o Stevenu MacKenzieu. Ako zna malo, Michaelove će riječi biti protkane sigurnosnim podmetanjima; ako zna mnogo, nema nikakve štete ako potvrdi dijelove istine. Međutim, Havelocka je prvenstveno zanimalo doktorovo ponašanje. Čovjek je gotovo priznao da je iskrivio ili prikrio *neki* aspekt MacKenzieove smrti, a bez obzira na to je li on to smatrao sitnicom ili ne, to je bilo opasno ponašanje. Petljanje s uzrocima smrti ih zadržavanje bitne informacije je krivično djelo. Što je liječnik učinio i zašto je to učinio? Čak samo pomisliti da bi Matthew Randolph bio dio obavještajne urote, bilo bi apsurdno, iracionalno. Što on *jest* učinio? Sekretarica oštra izgleda ustala je sa stolice.

— On je danas vrlo uzrujan, g. Cross — rekla mu je tihim, ah intenzivnim glasom. — Bit će bolje da odmah krenete na svoj posao. On mrzi gubljenje vremena.

— I ja — odgovori joj Michael dok ga je vodila prema ukrašenim drvenim vratima. Pokucala je dvaput — ne jednom ili triput, već točno dvaput — i stajala ukočeno u sjajnoj pozi, kao da će odbiti povez za oči.

Razlog njenog stoicizma je ubrzo bio očit. Otvorila su se vrata, otkrivši visokog, vitkog, uglatog čovjeka, s rubom sijede kose koji mu je uporno putovao oko glave zaokružujući ćelu; oči iza očala s čeličnim okvirom bile su žive i nestrpljive. Dr. Matthew Randolph je bio bogat, američka gotika, ali je u to bilo ubačeno ne baš malo od Savanarole; njegove duge skladne ruke nekako su se doimale prikladnim za držanje vila, baklje ili skalpela. Pogledao je pored svoje sekretarice i zagalamio:

— Vi Cross? — Da.

— Kasnite osam minuta.

— Vaš je sat brz.

— Možda. Uđite. — Sada je pogledao na svoju sekretaricu, koja je odstupila. — Bez prekida — naložio joj je.

— Da, dr. Randolph.

Liječnik je zatvorio vrata i kimnuo prema stolici ispred svog velikog neurednog stola. — Sjedite — rekao je — ali prije nego to učinite ja želim biti prokleta siguran da li imate ša sobom jedan od onih strojeva za snimanje.

— Imate moju riječ.

— Je li išta dobra?

— Je li vaša?

— Vi ste meni telefonirali. Nisam ja vama.

Havelock je zatresao glavom. — Ja nemam uređaja za snimanje sa sobom iz jednostavnog razloga što bi naš razgovor mogao biti mnogo opasniji za nas nego za vas.

— Možda — promrmljao je Randolph, pa zaokrenuo iza stola dok je Michael sjeo. — Možda ne. Vidjet ćemo.

— To je početak koji obećava.

— Nemojte mudrovati, mladi prijane.

— Ispričavam se ako sam tako zvučao. Ja sam to mislio. Mi imamo problem, a vi biste ga mogli 'smiriti'.

— Što znači da nisam prije.

— Recimo da ima novih pitanja a, istini za volju, možda su vrijedna. Zacijelo bi mogla biti zbunjujuća, ne samo politički, već u smislu morala u stanovitim dijelovima obavještajne zajednice. Netko čak možda želi sa svim tim u štampu. To je naš problem.

— To je ono što želim čuti. — Liječnik je kimnuo, pa namjestio naočari tako da može gledati preko čelična okvira. — Vaš problem. Recite ga.

Havelock je shvatio. Randolph je htio priznanje krivnje od strane Bijele kuće prije nego ga se može uplesti u bilo koje zamislivo neispravno postupanje. Prema tome, bilo je razborito pretpostaviti da će si Randolph, što Havelockovo prvo priznanje bude ozbiljnije, dopustiti više slobode u pogledu svoje moguće dvostrukosti. Lopovi zajedno i u razgovoru; tko će vrišteći otići do suca?

— Znadete li vrstu posla u koji je MacKenzie bio uključen?

— Maca i njegovu obitelj poznajem preko četrdeset godina. Njegovi su roditelji bili bliski prijatelji mojih, a njegovo troje djece rodilo se baš ovdje, u Centru. Ja sam ih porodio — vjerojatno sam porodio i njegovu ženu, Midge.

— To nije odgovor na moje pitanje.

— Trebao bi biti. Brinuo sam se za MacKenzieve najvećim dijelom njihova života, a to uključuje i mladog Stevea kao i odraslog Stevea — u onolikoj mjeri koliko ste mu dopustili da živi životom odrasle osobe. Zapravo, da budem točniji, ja sam tih prošlih godina redovno provjeravao sve što su doktori uradili u Walter Reedu; uglavnom su bili prokleta dobri. Na temelju ožiljaka jedva si mogao reći da su to rane od metaka.

— Onda ste znali — rekao je Michael, kimnuvši.

— Rekao sam mu da izađe iz toga. Moj Bože, koliko sam mu puta to ponovio u posljednjih pet ili šest godina. Napetost koju je ponekad osjećao bila je jedva podnosiva — još gore je bilo za Midge. On je stalno letio po svijetu i ona nije nikad znala kad će se vratiti; dakako, on joj nije puno pričao o svom poslu, on to ne bi učinio...

Da, g. Cross, ja sam znao što Steve radi — ne pojedinosti ni njegovu titulu ili nešto slično tome, ali sam znao da to nije svakidašnji posao za stolom.

— To je čudno — razmišljao je Havelock, osjećajući tu neobičnost. — Nikad nisam o MacKenzieu mislio kao o čovjeku koji ima ženu i djecu, niti da je iz relativno normalnog okoliša. *On nije preživjeli. Zašto je to učinio?*

— Možda je zato bio tako dobar. Pogledao si ga i ugledao prilično prosječnog uspješnog šefa — nešto poput vas, zapravo. Ali je ispod toga bio grozničav, jer ste ga vi kopilad otrovali.

Naglost optužbe, njena oštrina i činjenica da je sve to rečeno u razgovornom tonu, bilo je iritantno. — To je lijepa izjava — rekao je Michael, čije su oči pomno proučavale doktorovo lice. — Da li biste to htjeli objasniti? Koliko ja znam, nitko nije držao pištolj uperen u MacKenzievu glavu i govorio mu da radi to što je radio.

— Niste ni morali i vi ste proketo u pravu tako da želim objasniti. Zamišljam da je to vaša kopija, vaš plan za *narkotiziranje* čovjeka, pa se on okreće od normalnog, produktivnog, prilično sretnog života, i usvaja onaj u kome se u hladnom znoju budi usred noći, jer vjerovatno nije uživao u luksuzu da spava nekoliko prethodnih tjedana. Ih ako spava, prvi oštar zvuk će ga natjerati da skoči i zaštiti se. Ili da uhvati pištolj.

— Vrlo ste dramatični.

— To je ono što ste vi učinili.

— Kako?

— Propisali ste mu dijetu, napetosti, uzbuđenja, čak pomame, uz lijepu dozu krvi koja ide s tim.

— Sad ste melodramatični.

— Da li vi znate gdje i kad je to počelo? — nastavljao je Randolph, kao da Havelock nije govorio. — Prije trinaest, četrnaest godina, Mac je bio jedan od najboljih jedriličara na Eastern Shore, vjerojatno i na Atlantskoj obali i na Karibima. Mogao je osjetiti novi vjetar i namirisali struje. Mogao je noću gledati u zvijezde i upravljati plovilicom, i to cijelu bogovetnu noć, pa vas dovesti točno tamo gdje vam je obećao da ćete biti pred zoru. To je bio dar... Onda je došao rat u Vijetnamu, a on je bio pomorski oficir. Dakle, tim mjedenim momcima¹ nije trebalo dugo pa da opaze dobru stvar. Prije nego si mogao izgovoriti jednu od onih neizgovorivih mjesta, on je vozio ljude i opskrbu duž obale i po kopnenim vodenim putovima. Tamo je počelo. Bio je najbolji koji je mogao biti; znao je čitati geografske karte i odvesti bilo koga bilo gdje.

— Nisam siguran da razumijem.

— Onda ste glupi. On je vodio grupe za asasinaciju i sabotažu iza neprijateljskih linija. Pod njegovom su komandom bile flote brodica; on je sam bio tajna mornarica. Onda se to dogodilo.

— Što?

— Jednog dana on nije sam vozio te ljude, već je postao jedan od njih.

— Razumijem.

— Pitam se je li tako. Tu ga je groznica prvi put dotakla. Ljudi koji mu nisu bili ništa više od tereta, postali su mu prijatelji s kojima je planirao, pored kojih se borio. Tako je radio dvadeset osam mjeseci, sve dok nije ranjen i upućen kući. Midge ga je čekala: vjenčali su se i on se vratio na pravne studije da ih završi. Samo, on to nije mogao podnijeti. Nije prošla ni godina, a on je napustio studije i stao razgovarati s ljudima u Washingtonu. Dijelu njega je nedostajao taj ljudi... Kriste, ja ne znam kako vi to zovete.

— Nije ni najmanje važno — mirno će Havelock. — Ja znam na što mislite.

Doktor je oštro pogledao u Michaela. — Možda znate. Možda ste zbog toga ovdje... Poput mnogih ljudi, Mac se iz tog rata vratio kao druga osoba; ne na površini, već ispod nje. U njemu je bio bijes koji nikad ranije nisam vidio u njemu, potreba da se takmiči — ljutito — za najviše uloge koje je mogao naći. Nije mogao ni dvadeset minuta sjediti za stolom, a još je manje mogao upiti suptilnije točke prava. Morao je biti u pokretu.

¹ Osobe koje imaju mjedenu dugmad — oficiri (*op přev.*)

— Da, znam — nehotice ga prekinu Michael.

— A vi kopilad u Washingtonu znali ste čime ga treba hraniti. Vratiti ga u uzbuđenja, napetosti. Obećati mu najbolje — ili najgore — takmičenje koje ste vi mogli pronaći, a uloge ste podizali tako visoko da nijedan normalan čovjek ne bi razmišljao o njima. I cijelo ste mu vrijeme govorili da je najbolji, najbolji, *najbolji!* Hranio se time... a istodobno ga je to razdiralo.

Havelock je prinio skupljene ruke, stežući ih, pokrećući ih u ljutnji i razumijevanju. Međutim, nije bilo vrijeme da očituje jedno ili drugo; htio je informaciju. — Što je trebalo da mi, kopilad u Washingtonu, onda učinimo? — upita ga mirno.

— To je tako glupo pitanje da ga je mogao postaviti samo jedan od vas kurvinih sinova.

— Da li biste mi odgovorili?

— Odvesti ga doktorima! Psihijatrijska terapija!

— Zašto to vi niste učinili? Vi ste bili njegov doktor.

— Prokletstvo, *pokušavao* sam! Čak sam pokušavao vas *zaustaviti!*

— Oprostite?

— Negdje u nizu starih fascikala nalaze se pisma koja sam ja pisao Centralnoj obavještajnoj agenciji opisujući — dovraga, *dijagnosticirajući* — čovjeka s problemima, uznemirena čovjeka. Mac bi se vratio kući i to bi nekoliko tjedana pokrивao, vozeći se naprijed-natrag u Langley kao svaki njihov službenik koji dolazi gradskim ili međugradskim transportnim sredstvima. Onda si mogao vidjeti kako se to događa; uhvatila bi ga neka depresija, malo bi govorio, a kad bi progovorio on zacijelo ne bi slušao. Zatim bi postao neumoran, nestrpljiv — njegova svijest bi uvijek bila nešto drugo. Vidite, on je čekao, *čekao*, čekao na idući *fix!*¹

— I mi smo mu ga dali — rekao je Michael.

— Right on², kao što mladi kažu! Vi ste točno znali koliko će on to još moći uzimati. Pripravljali ste ga, podmazivali njegov stroj da bi se rasprsnuo ili vratio u — kako god vi nazivate pakao.

— Teren — rekao je Havelock.

— To je, taj bogomprokleti *teren!* Midge bi mi došla i rekla da će se Mac raspasti, da ne može spavati, neće komunicirati, a onda bih ja napisao novo pismo. Zna li što bih dobio natrag? Hvalavam-na-vašem zanimanju, kao da sam vama kopiladi predložio da promijenite praonicu rublja! Midge i ta djeca prolazili su kroz pakao, a vi i vaši ljudi ste mislili kako vam košulje imaju baš točnu količinu štirke u sebi!

Michaelove su oči dolutale do golog bijelog zida iza Randolpha. *Koliko zakopanih pisama ima u tolikim neotvorenim fasciklima, arhivama? Koliko MacKenziea... i Ogilviea... i Havelocka? Koliko danas ima pištoljaša? Ljudi pripremljeni, strojevi nauljeni za zadatak jalovosti. Smrtonosni talenti držani na terenu jer je negdje bilo napisano da bi oni mogli obaviti posao bez obzira na broj ljudi i duša... njihovih i tuđih. Tko je izvlačio korist?*

¹ Jednokratno uzimanje droge (*op. prev.*)

² Dosl. »pravo naprijed«; u amer. slangu uzvik suglasnosti s riječima, željama, postupcima itd. (*op. prev.*)

— Oprostite — rekao je Havelock. — Uz vaše dopuštenje, ja ću o ovom razgovoru izvijestiti na mjestu gdje se neće preletjeti preko toga.

— Do sada imate moje dopuštenje. Do sada.

— Do sada — suglasio se Michael.

Liječnik se naslonio na naslonjač. — Skicirao sam sliku za vas. Nije lijepa, ali ja imam svoje razloge. A sada vi nacrtajte jednu meni, pa da vidimo gdje stojimo.

— U redu. — Havelock je prekrizio noge, a kad je progovorio oprezno je birao riječi. — Kao što sam uvjeren da vam je poznato, većina obavještajnog posla je dosadna, prozaična. To je rutinsko kopanje po činjenicama, čitanje novina, izvještaja, znanstvenih časopisa, i sakupljanje informacija iz najrazličitijih drugih izvora, od kojih su većina razboriti ljudi, sasvim spremni da kažu što znaju jer ne vide razlog da to skrivaju. Onda, dakako, postoje drugi koji profitiraju prodavanjem činjenica koje su kupili; kupi jeftinije, prodaj skuplje, princip kojemu vrijeme već dugo ukazuje poštovanje. Ti ljudi obično imaju posla s drugačijom vrstom obavještajaca, s onima koji su obučeni da razlikuju fakte od fikcije; oni koji kupuju nisko a prodaju visoko, mogu biti vrlo maštoviti.

Michael je zastao, znajući da je točan vremenski slijed njegove govorancije veoma bitan. — Normalno — nastavio je — kombinacija tih izvora i čistog volumena informacija koje osiguravaju, dovoljna je specijalistima da sastave točan slijed činjenica i događaja, poput sastavljanja dijelova puzzla. To je zlorabljen izraz, ali objašnjava. — Havelock je zastao. Ono što Randolph hoće, treba da čuje, poziva na tihi uvod. Tri su sekunde bile dovoljne. — Konačno, postoji posljednja kategorija moguće informacije. To je najteže dobiti jer to treba iznuditi iz izvora koji znaju da posjeduju tajne koje bi ih mogle stajati života kad bi njihovi pretpostavljeni doznali da su ih otkrili. To zahtijeva potpuno drugačiju vrstu obavještajca, specijalistu. On je obučen da manipulira, da stvara situacije u kojima će pojedinci biti uvjereni da nemaju drugog izbora već da krenu određenim kursom djelovanja, na kraju otkrivajući tajne, ili čineći nešto o čemu ranije nisu ni pomišljali. Steven MacKenzie je bio ta vrst specijaliste, a on je *bio* jedan od najboljih; nitko ga nije trebao uvjeravati. Ali na njegovu posljednjem, konačnom zadatku, posljednjoj misiji ako hoćete, netko je prgsreo događaje i izmijenio situaciju koju je MacKenzie stvorio. A da bi ta prvobitna situacija ostala prihvaćenom, njega su označili za uzimanje.

— Što to dovraga znači, tanjur špageta?

— Ubijen je.

Randolph je poskočio na stolici — On je *što*?

— Ubijen. Mi smo to mogli spriječiti da smo poduzeli sve mjere opreza. To je naš problem, doktore, a sve veći broj ljudi to zna. Mac, kako ste ga vi nazivali, nije umro od srčane kapi na svojoj jedrilici, njega su ubili. Mi to znamo, samo to nećemo priznati... Sada razumijete zašto ja nemam sa sobom nikakav uređaj za snimanje, skriven bilo gdje. Slika koju sam ja naslikao ružnija je od vaše.

— Ona to itekako jeste — kad bi bila istinita. Ali bojim se da nije. Mi ćemo se držati aortalne hemoragije jer to djeluje. Vi kopilad niste mogli biti dalje od baze. Vi ste to upropastili.

— Što to znači?

— Steven MacKenzie je izvršio samoubojstvo.

— To je nemoguće! — uzviknuo je Havelock, ustávši. — Vi se *varate!*

— Doista? Jeste li i vi doktor, g. Cross?

— Ne moram biti. Ja poznajem ljude poput MacKenziea. *Ja* sam jedan od njih!

— Tako sam i pretpostavljao, a ta je izjava u skladu s mojom ocjenom većine vas.

— Ne, nemojte me krivo shvatiti — nato će Michael, tresući glavom u znaku naglašavanja svojih riječi. — To nije studentska generalizacija. Ja sam prvi koji će priznati da takve pomisli mogu postati lutajućom fiksacijom, mogu postati opsesivne, ali ne na *ovaj* način. Ne sam u čamcu. Tako to ne djeluje!

— Žao mi je. Patologija, dokazi, to je protiv vas. Htio bih do svemogućeg Boga da nije tako, ali je.

Havelock si nije mogao pomoći; nagnuo se preko Randolphova stola i zavikao: — Bilo je i dokaza protiv žene koja mi je veoma bliska, ali su ti dokazi bili laž!

— Ja ne znam kakve to ima veze s cijenom parfema na Aljasci, ali to ništa ne mijenja.

— U ovom slučaju mijenja. Postoji veza!

— Vi ste sasvim nerazumljivi, mladi prijane.

— *Molim vas.* Slušajte me. Ja nisam 'mladi prijan' i ja nisam idiot koji trabunja. Što god ste vi našli bilo vam je *namijenjeno* da nađete.

— Vi čak niti ne znate što je to bilo.

— I ne moram! Pokušajte me razumjeti, doktore. Crnooperacijski oficir poput MacKenziea...

— *Što?* Mac je bio bijelac!

— O, Isuse! Kreativac, manipulator, inženjer... čovjek u sankciji, s autoritetom da pokrene događaje u kojima ljudi mogu biti ubijeni, obično *jesu* ubijeni — zato jer to mora biti učinjeno. Češće nego vam mogu reći, ljudi poput njega imaju vrlo bolne sumnje, ogroman osjećaj krivnje, osjećaj... prokletstvo, *beskorisnosti!* Zacijelo, dolazi depresija; svakako, oni ponekad razmatraju pomisao da si prosviraju mozak, da se ubiju, ali ne na *ovaj* način! Postoje drugi načini koji su razumniji, jer ako postoji nešto što je ugrađeno u tim ljudima onda je to funkcija, funkcija, *funkcija!* Za Kristovo ime, uzmi sebe, ali nešto *postigni* kad to učiniš! I učini to *kako treba*.

— To je psihobrljarija dostojna onih iz dječjeg vrtića — protestirao je Randolph.

— Nazovite to kako hoćete, ali to je istina. To je prva stvar, to je *najvažnije* što osobe koje regrutiraju traže u kandidatu. To je jedini prevladavajući faktor... Sami ste to rekli. Rekli ste da se MacKenzie morao takmičiti, ljuto takmičiti za najveće uloge koje je mogao naći.

— Konačno je našao. Sebe.

— Ne, to je gubljenje! To čak nema vrijednost tvrdnje... Gledajte, ja *nisam* doktor, nisam psihijatar, i vjerojatno vas ne mogu uvjeriti, ali znam da sam u pravu, pa neka prođe. Samo mi recite što ste pronašli, što ste učinili?

— Mac si je dao injekciju i pustio da sve otplovi.

— *Nikad.*

— Žao mi je. I u vezi s tim je bio vrlo mudar. Uzeo je steroidnu sastavinu digitoksina s dovoljno alkohola da bi i slon lebdio. Količina alkohola u krvi nadmašila je sve ostalo, ali je od digitoksina puklo srce. To je paklenska kombinacija.

— Onda su rendgenske zrake dale nepobitan dokaz? Randolph nije odmah odgovorio. Stisnuo je i stanjio usne i prstima dodirivao stakla naočara. Onda je progovorio: — Ne.

— *Promijenili* ste ploče.

— Da.

— Zašto?

— Da završimo što je Mac nakanio. Da bude sigurno.

— Da?

Doktor se nagnuo naprijed. — On je znao kroz što je vukao Midge i djecu sve te godine, pa je to bio njegov način da to pokuša srediti, stvoriti mir sam sa sobom. Midge je preživjela sve što je mogla; dodijalo joj je stalno moljenje. Rekla mu je da iziđe, ili iz Agencije, ili iz kuće. — Randolph je stao nakratko, tresući glavom. — Mac je znao da ne može ni jedno ni drugo, pa je odlučio da izađe iz svega.

— Nešto ste izostavili.

— On je imao izuzetno visoku policu osiguranja, a uzimajući u obzir posao koji je radio — posao o kojemu osiguravajuća kompanija nije znala ni trice — bila je razumljiva. Te vrste polica ne plaćaju kad je u pitanju samoubojstvo. Odlučio sam da ću prije biti proklet nego dopustiti da Midge i djecu prevare i ne daju im ono što zaslužuju... To je priča, g. Cross. Vi ste od njega učinili ono što je bio, a zajedno, on i ja, učinismo ga boljim.

Havelock je gledao u liječnika, a onda se pomakao i sjeo udobnije, ali s pogledom i dalje na sugovorniku. — Čak da ste u pravu — započe umorno — a, vjerujte mi, tada niste bili, niste ni sada — vi ste to mogli islovkati Agenciji i oni bi pošli s vama; posljednje što žele jest da ovakva vrst ubijanja dopre u tisak. Umjesto toga, vi ste sve odmakli, trošili ste dragocjeno vrijeme, i izazvali neprocjenjivu štetu.

— Što *dovraga!* Prije dvadeset minuta ste rekli da *hoćete* da bude na moj način! Jučer ste mi preko telefona rekli da želite zatvoriti neke izazivače teškoća!

— Lagao sam. Kao što ste i vi lagali. Ali sam ja barem znao što radim; vi niste. Da ste rekli istinu, pa barem samo jednoj osobi, bio bi ispitan svaki minut MacKenzieva dana, pa bi se možda nešto pojavilo, negdje bi bila veza... Nikome nije ni palo na pamet da ode od čamca. O, *Kriste!*

— Možda me vi niste *čuli!* — viknuo je liječnik; oči su mu bile divlje, lice apoplektično. — Midge MacKenzie je dala svoj ultimatum! Našao se između bata i nakovnja. Kao što ste rekli, on više nije mogao *funkcionirati!* Raspao se!

— To bi opravdalo alkohol, u to ne sumnjam.

— A kad mu je dozlogrdilo, donio je odluku, konačnu odluku. Sve je tamo!

— Nije tamo — rekao je Michael, osjećajući se starijim od doktora ispred sebe. — Ja ne očekujem da ovo prihvatite, ali je posljednje što bi čovjek poput MacKenziea učinio bilo da donosi odluke dok je pijan.

— Gluposti!

— Dopustite mi da vas nešto upitam. Pretpostavljam da i vi ponekad popijete neko piće, a kad to učinite znadete kad ste ih popili nekoliko.

— Zacijelo.

— Da li biste mogli operirati znajući da ste popili?

— Zacijelone, ali tu nema usporedbe.

— Da, ima je, dr. Randolph. Jer kad su ljudi poput MacKenziea i mene — mogao bih spomenuti još dvadesetoricu ili tridesetoricu — na terenu, onda su oni kirurzi. Čak većinu poslova koje obavljamo nazivamo »operacijama«. To je učećeno u nas od našeg prvog dana škole, da svaki refleks, svaka opservacija, svako reagiranje moraju biti točni, brzi i čisti, što je najbolje moguće. Mi smo pripremljeni, naši su strojevi podmazani.

— Vi se igrate riječima, vašima *i* mojima! Mac nije bio na terenu.

— Ako je istina ono u što vjerujete, bio je, a najviši ulog bio je on sam.

— *Prokletstvo*, vi iskrivljavate sve što sam rekao!

— Ne, nije tako, jer je mnogo onoga što ste rekli bilo shvatljivo da shvatljivije ne može biti. Ja to poštujem... Zar vi ne *razumijete*? MacKenzie ne bi sebe ubio na ovaj način jer — na stranu sve ostalo — digitoksin možda ne bi djelovao! A to on *ne bi* mogao prihvatiti. To je bilo isuviše dio njega, bilo je godinama. Ako je to morala biti njegova konačna odluka, jedino što si nije mogao priuštiti bila je greška! Zar vi to ne možete *vidjeti*?

Činilo se kao da je Matthewa Randolpha netko udario. Oči su mu bile široko otvorene i fiksirane, usta ukočena. Kad je progovorio, bio je to šapat. — *Svemogući Bože...* — rekao je, dok mu je glas odjedrio u tišinu. A onda je odjednom mirno ustao i stao nepokretno; bespomoćan starac koji se bori protiv ogromne greške s kojom se nije htio suočiti. — O, moj Bože! — dodao je, skinuvši naočari, duboko dišući.

Havelock ga je promatrao, pa odlučio da situaciju olakša. — Vi ste učinilo kako treba, gledano iz vašeg ugla. Ali u krivo vrijeme, na krivi način. Pa ipak, možemo se vratiti na sve što je bilo. Možda bismo mogli nešto naći.

— Zavežite!

To je bilo posljednje što je Michael očekivao da će čuti. — Što?

— Rekao sam *zavežite!*

— Vi ste puni iznenađenja.

— Možda imam pravo iznenađenje za vas.

— MacKenzie?

Randolph nije odgovorio. Umjesto toga, ustao je i brzim koracima se uputio prema ormaru s dokumentacijom pored zida; uzeo je mali lanac ključeva, odabrao jednog i doslovce ga ubacio u gornju bravu. — Ovo je moja privatna arhiva, *vrlo* privatna. Kad bi to bilo pročitano, mogao bi uslijediti niz razvrnutih brakova, niz posljednjih volja mogao bi biti izmijenjen. Mac je ovdje.

— Što u vezi s njim?

— Ne *on*. Naš patolog koji je sve to sastavio. Koji je radio sa mnom da uvjeri te prijane iz Langleya da se radilo o kardiovaskularci, čistoj i jednostavnijoj.

— Pitanje — prekinu ga Havelock. — Izvještaj CIA-e kaže da je sve bilo ovdje obrađeno. Vaši laboratoriji, vaša oprema, vaše osoblje. Kako to da tijelo nisu prenijeli u Bethesdu ili Walter Reed?

Liječnik se okrenuo; ruke su mu bile u otvorenoj ladici, a dugi prsti između fascikala. — Prilično jake riječi koje sam upotrijebio uz obećanje još jačih riječi od strane Midge Mackenzie, ako to pokušaju. Rekao sam im da bi ona tako uskovitlala prašinu kakva se nije vidjela od Zaljeva svinja,¹ da ona mrzi metodiku, smatrajući da je napetost ubila Maca, i da najmanje što mogu učiniti jest da ga ostave na miru.

— Jesu li razgovarali s njom?

— Pokušavali su. Dala im je pet minuta, odgovorila na njihova pitanja, pa im rekla da se gube što prije. Stekli su sliku; s njene strane više nisu htjeli nikakvih glasnih nepravilika.

— Kladio bih se u to.

— Osim toga — rekao je Randolph, okrenuvši se arhivi — mi ovdje uživamo veliki ugled, liječimo neke od najvažnijih ljudi u zemlji. Tko će nas nazvati lašcima?

— Računali ste na to, zar ne?

— Vi ste prokleta u pravu... Evo, našao sam.

— Što je patolog našao, a vi mislite da bi moglo pomoći?

— Nije stvar u tome što je on našao. Kao što sam rekao, to je *on*. On je bio privremeno.

— Što? — Michael je odjednom osjetio šuplje lebdenje zraka u prsima.

— Čuli ste me. — Randolph je nastavio, noseći fascikl do stola, pa je opet sjeo. — Bio je privremena zamjena, zamijenio je našeg redovnog čovjeka, koji je dobio mono.

— Mononukleozu?

— Herpesvirus. Prokleta najlakša stvar za prenošenje, ako vam je misao na tome.

— Ja vas gubim.

— Stignite me — rekao je kirurg, okrećući stranice u fasciklu. — Nekoliko dana prije Macove smrti, naš se patolog javlja s monom. A onda se pojavljuje visoko kvalificiran čovjek; on je u sredini transfera, mjesec ili toliko je slobodan, a sada je kod sestre u Eastonu. Isuse, zgrabio sam ga.

¹ Zaljev na jugozapadnoj obali Kube, mjesto neuspjele CIA-ine invazije na Kubu 17. aprila 1961. Spanj. naziv — Bahía de los Cochinos (*op. prev.*)

— I?

— Dovedeno je Mácovo tijelo; on obavlja početni posao i traži da me posjeti u uredu. Neću to nikad zaboraviti, prvo što mi kaže jest: 'Koliko dugo poznajete ovog MacKenziea?'

Havelock je kimnuo. — Jedno je dovelo drugo, a donja je crta bila da MacKenzieovo tijelo ne bi moglo 'podnijeti' nezavisnu autopsiju.

— Pronašao je sćušne tragove digitoksina — rekao je Randolph.

— I ranicu od uboda, položaj i ugao, a sve to upućuje na zaključak da se on sam ubô — dodao je Havelock.

— Uхватili ste.

— Uvjeren sam da se zanimao i za MacKenzieovo zaposlenje, njegovo duševno stanje, obitelj, a, nekako usput, spomenuo je i pitanje osiguranja.

— Tako je bilo. O, *Kriste!*

— Nemojte si prerezati vrat, doktore. Ti ljudi ispunjavaju svoje domaće zadaće kao nitko drugi na zemlji.

— Koji ljudi?

— Ako sam u pravu, zovu se *paminjatčiki*.

— Tko?

— Nije važno. I ne brinite se oko traženja rupa u tome. On se pokrio; nije vam rekao ni jednu jedinu laž; to je njegov pokrivač. On je sve to jednostavno znao unaprijed. Ne biste ga mogli dotaći, a da ne inkriminirate sebe i uništite vaš centar.

— Ne tražim rupe — rekao je doktor, brzo razgledavajući stranice.

— Sestra u Eastonu? Zaboravite to. Nje nikad nije bilo, a on je otišao, a vi ga nećete naći.

— Nije baš tako. Ja znam gdje je. Michael je poskočio na stolici. — *Vi što?*

— Njegovo se ime pojavilo prije nekoliko tjedana. Razgovarao sam s trgovačkim putnikom jedne kuće koja prodaje stvari za kirurgiju, a on je spomenuo da je morao provjeriti našu narudžbu, jer je jedan patolog htio duplicirati dio opreme koju mi imamo. Prepoznao sam ime, dakako, ali ne i mjesto. To nije bilo mjesto gdje sam mislio da će biti transferiran. — Randolph je zašutio i podigao pogled s fascikala. — Učinio sam čudnu stvar — nastavio je. — Djetinju, pretpostavljam. Kao da nisam htio znati tko je on ili misliti o tome što smo on i ja učinili... samo sam imao oko na njemu. Svojoj sekretarici nisam rekao, kao što joj obično kažem, da njegov tekući profesionalni status uvede u personalnu arhivu. Umjesto toga, došao sam ovamo i to negdje unio u Macovu arhivu, fascikl. Negdje tu. — Doktor se vratio stranicama.

Osupnut, Havelock je ukočeno sjedio na rubu stolice. Tokom godina u njegovu sjenovitu svijetu naučio je da najnevjerovatniji preokreti okolnosti obično imaju najvjerojatnije razloge da se dogode. Jedva je našao glas dok je objasnio. — Taj vaš patolog je zadržao ime jer je znao da vi nećete nikad pojuriti za njim. On ima svoje kuke na vama s imenom, ne bez njega. Vjerujte mi, doktore, prije ili kasnije on bi vas uvukao u nešto ili svašta, perfidno i djelotvorno.

— Shvatio sam — rekao je Randolph, podigavši pogled i gledajući u Michaela. — Još bi to mogao, znate. Uvući me, na to mislim.

— Mogao bih i ja, ali neću sve dok ne uništite informaciju na toj stranici. To nije vjerojatno jer vam ne bih dao priliku. S druge strane, on vam se neće nikad približiti zato jer ja *njemu* neću za to dati prilike. Učinio je pogrešku koju si nije smio dopustiti. Ime, molim.

— Colin Shippers. Glavni patolog, Regency Foundation. To je privatni istraživački centar.

To je mnogo više od toga, doktore. To je mjesto gdje se može naći paminjatčika. Prvi konkretni korak naprijed prema Dvosmislenosti. Prema Parsifalu.

— Evo što želim da učinite — rekao je Havelock. — A bojim se da ćete to i morati učiniti.

Bilo je od životnog značenja djelovati ne samo iz daljine već čak i naslijepo, a to je Michaelu bila najteža stvar na svijetu. Visoko koncentriranu prismotru valja ostaviti drugima, a to je Havelock mrzio jer je njegov tim djelovao potpuno u mraku, jedino mu je rečeno da slijedi instrukcije. U takvim metodima uvijek ima ugrađenih rizika; odgovornost bez poznavanja situacije ili autoriteta dovodi do negodovanja, a negodovanje je prvi rođak neopreznosti. To se *ne* smije dogoditi. Niti je, nažalost, moguće ispitivati o rutinskim običajima, prijateljima, medicinskim kolegama, mjestima koja posjećuje... sve te sitnice koje bi im mogle pomoći bile su im osporene.

Jer ako je MacKenzieva smrt povezana s doktorom Colinom Shippersom sve do prvobitnog pokrivanja Costa Brave — pokrivanja koje nije bilo dijelom strategije Bijele kuće — onda je on u Centru bio po naređenju krtice iz Statea, *paminjatčika* koji je uzeo kôd *Dvosmislenost*. A *paminjatčik* na tom položaju ne bi nikad povjerio tako osjetljiv zadatak, kao što je ubijanje CIA-ina stručnjaka za crne operacije, bilo kome osim svome. Prema tome, moraju djelovati uz pretpostavku, čvrstu, da je Shippers njihov, te da bi ga i samo nagovještaj uzbune bacio u podzemlje, što bi značilo prekidanje veze s *Dvosmislenošću*, a time i bilo kakve mogućnosti da se krtici uđe u trag kroz tu vezu. Ti ljudi neprekidno pokrivaju izvore informacija; osobne kancelarije, bankovne i kreditne reference, profesionalne dokumente, čak provjere od strane FBI-a — sve to doušnici pomno istražuju, ruski ubačenici i ucijenjeni službenici — koji bi odmah uzbunili te temeljito amerikanizirane sovjetske agente rekavši im da se netko interesira za njih. Ta praksa, u zajednici s amandmanima IV, V i VI Bill of Rights,¹ gotovo je onemogućila utrapljivanje *paminjatčika*; on je građanin i ima pravo na zaštitu putem Ustava Sjedinjenih Država. Kad se eliminira nepotrebna istraga, ili istražni sud izradi tužbeni prijedlog ili tužbu, krivac je već odavno oputovao, da bi se za nekoliko tjedana ili mjeseci pojavio s drugim identitetom, temeljito izrađenom novom prošlošću, a nerijetko i s novim licem; usluga moskovskih kirurga.

Međutim, kao što je Rostov naglasio u Ateni, ironija te dalekosežne sovjetske penetracije nalazi se u praktičnim rezultatima. Prečesto je američko »iskustvo« poslužilo za podlokavanje lojalnosti SSSR-u. Za vrijeme rijetkih ali potrebnih putovanja na moskovski Trg Dzeržinski, *paminjatčik* nije mogao izbjeći neizbježnim usporedbama između dviju zemalja. U krajnjoj analizi, oni su bili znatno manje produktivni nego je KGB smatrao da ima pravo očekivati u svjetlu potrošena novca i truda. Pa ipak, prijetnja jednome mogla je značiti otkrivanje cijelog programa.

Jalovost nije uvijek područje onih koji imaju Boga na svojoj strani, pomisli Havelock.

¹ Amer. Povelja o pravima; prvih deset amandmana dodanih američkom ustavu 1971. godine, koji garantiraju slobodu pojedinca (op. prev.)

Pa ipak, bilo je izuzeća, a otkrivanje neće nikad doći do njih. Krtica zvana *Dvosmislenost* koja slobodno šeće sakrosanctnim hodnicima State Departmenta i ugledni patolog Colin Shippers, koji je mogao skakutati od laboratorije do laboratorije — koliko često su te laboratorije bile grane obavještajne službe Sjedinjenih Država? — već je to opravdavalo trošak i ljudstvo koje je Moskva odmjerila za operaciju *paminjatčik*. *Dvosmislenost* je očito bio Shippersov pretpostavljeni, nadzor na licu mjesta, i nesumnjivo ugledni satelit na nebu KGB-a — ali on svoje normalne kanale KGB-a ne informira o sadašnjoj krizi. Costa Brava i svo to ludilo koje predstavlja, ne samo da nije čvrsto poreknuta na Trgu Dzeržinski, već je i ono malo što su znali o tome uzbunilo ljude poput Pjotra Rostova.

Tako je moralo biti; događaji koji su se zbili *ne* bi se mogli dogoditi bez saučesništva u Moskvi. Centralna figura Costa Brave natjerala je u stupicu i ranila oficira VKR-a, a trebalo je malo mašte pa da se sazna da su naredbe koje je oficir slijedio bile tako zamućene da im se nije moglo ući u trag unutar složene mašinerije ruske obavještajne službe. Dakako, Rostov je bio alarmiran; avet fanatične VKR bila je dovoljna da zaplaši najposvećenijeg marksistu, isto kao što je uplašila Havelocka. Jer nepoznata *Dvosmislenost* očito šalje rutinske izvještaje svojim kontrolama u KGB-u, ali najeksplozivnije informacije rezervira za svoje gospodare u Voennaji.

Rostov je to njušio, ali to nije mogao točno označiti iglom, a još manje razotkriti. To je bio razlog njegove ponude bivšem istovrsniku u Konzularnim operacijama. *On kaže da ti više nije neprijatelj, već su to drugi koji su možda i njegovi.*

Kad bi Rostov imao ikakvu predstavu o vrijednosti svojeg instinkta, on bi se izložio riziku streljačkog stroja samo da uspostavi kontakt, mislio je Michael. Ali se Rostov varao; Rus je njegov neprijatelj. U biti oni ne mogu vjerovati jedan drugom, jer ni Washington ni Moskva ne bi odobrili to povjerenje, a to ne bi mogao izmijeniti niti užas Parsifala.

Jalovost u svijetu koji postaje sve luđi — lud poput njegovog bivšeg spasioca, Anthonya Matthiasa.

— Što misliš koliko će to potrajati? — upita ga Jenna, koja je sjedila nasuprot Havelocku, u malom, suncem obasjanom alkovenu pored kuhinje, gdje su pili jutarnju kavu.

— To je teško reći. Zavisit će o tome koliko će Randolph biti uvjerljiv i kako će Shippers brzo posumnjati da je osiguravajući zavod možda netko drugi, nešto što će ga alarmirati. Moglo bi biti danas, večeras, sutra... prekosutra.

— Mislim da ti želiš da ga Randolph prisili da odmah reagira. Možeš li si priuštiti toliko vremena?

— Ne mogu si priuštiti da ga izgubim; on je jedina veza koju imamo. Njegovo se ime nije pojavilo na laboratorijskom izvještaju — na čemu mu nije bilo teško inzistirati u svjetlu Randolphove odluke da prekrije sve što je mislio da je samoubojstvo. Shippersu je poznato da bi jedini način da on izbije na površinu bio da Randolph sebe inkriminira, što on ne bi nikad učinio.

— Ali u brzini je sve, Mihail — usprotivila mu se Jenna. — Nisam sigurna da razumijem tvoju strategiju.

Havelock ju je pogledao u oči; i njegove su izražavale upitnike.

— Ni ja nisam siguran da razumijem. Uvijek sam znao da je ono što pokreće događaje u ovom poslu — ovoj našoj takozvanoj profesiji — misliti na način kako

tvoj neprijatelj misli, *biti* on, a onda učiniti ono u što si uvjeren da ne očekuje. Sada se od mene traži da mislim poput nekoga s kojime se vjerojatno ne mogu sroditi, poput čovjeka koji doslovce mora biti *dvije osobe*. — Michael je natočio kavu, pa se zagledao u rub šalice. — Zamisli to. Američko djetinjstvo, adolescencija — Yankees, Knicks, Denver Broncos, Lakers¹ — prijatelji u školi i koledžu; druženje s djevojkama, razgovaranje o sebi, povjeravanje ljudima koje doista voliš. To su godine kad tajne postoje da bi ih rekao; protiv je ljudske prirode da ih zadržavaš u sebi. Pa mi sad objasni, kako čovjek poput tog *paminjatčika*, može tako duboko u sebi čuvati tajnu koju nikad ne smije objelodaniti.

— Ne znam, ali si sada opisao nekoga koga dobro poznajem.

— Koga?

— Tebe, moj dragi.

— To je ludorija. — Havelock je spustio šalicu. Htio je otići od stola; i to mu je bilo u očima.

— Je li tako? — Jenna nakratko stavi ruku preko njegove. — Kojim prijateljima u školi i koledžu, djevojkama i ljudima koji su ti zaista bili dragi, si rekao istinu o Mihailu Havličeku, o Lidicama? Koliko ih je znalo o mukama Praga i o djetetu koje se skrivalo u šumama i nosilo tajne poruke i eksploziv pričvršćen za tijelo? Kaži mi, koliko ih ima?

— Nije bilo svrhe. To je historija.

— Ja to ne bih nikad saznala — *mi* to ne bismo znali — da naše vođe nisu inzistirale na temeljitoj provjeri prošlosti. Vaše obavještajne službe nisu uvijek upućivale svoje najbolje ljude u naš dio Evrope, a mi smo plaćali te pogreške. Ali kad nam je bio donesen dosje Havličeka i Havličekove obitelji — sve podaci koji su se mogli provjeriti — donio ga je zapečaćenog čovjek iz najviše kancelarije vašeg State Departmenta, koji ga je odnio sa sobom. Bilo je jasno da tvoji neposredno pretpostavljeni — naši normalni kontakti — nisu znali za tvoje rane dane. Zbog nekog su razloga bili skriveni; zbog nekog razloga ti si bio dvije osobe. Zašto, Mihail?

— Upravo sam ti rekao. Matthias i ja smo se složili; to je bila historija.

— Znači da nisi baš želio živjeti s njom. Htio si da dio tvog života ostane skriven, izvan vidika.

— To će biti dovoljno.

— Bila sam s tobom toliko puta kad su stariji ljudi govorili o tim danima, a ti nisi ništa rekao, nikad ti nije izbjeglo da kažeš da si i ti bio tamo. Jer da si govorio, to je moglo dovesti do tvoje tajne, do godina o kojima nisi htio govoriti.

— To je dosljedno.

— Poput tog Shippersa, bio si tamo ali si se držao izvan dometa očiju. Ti si *bio tamo*, ali tvog potpisa nema nigdje.

— To je nategnuta usporedba.

— Drugačija, možda, ne nategnuta — ustrajala je Jenna — Ne usuđuješ se čak ni na obične upite o Shippersu jer bi ga doušnici mogli izvijestiti pa bi iščezao, čuvajući svoju tajnu. Ti ga čekaš da uvaži Randolphov poziv; naposljetku, možda — nadaš se — on će odlučiti da ustvrdi da li se taj osiguravajući zavod doista... kako to kažeš?

¹ Nazivi nekih od najpoznatijih američkih sportskih momčadi (*op. prev.*)

— Ispriječio — ponudi joj Michael riječ — pa postavlja posljednja pitanja prije nego će se suglasiti s konačnom likvidacijom MacKenzieve police. To je standardno; oni paklenski mrze kad moraju isplatiti novac.

— Da, ti vjeruješ da će on to učiniti. A kad otkrije da *nema* pitanja, bit će alarmiran, a onda će, opet se nadaš, kontaktirati sa svojim pretpostavljenim, *Dvosmislenošću*.

— Mislim da se on *hoće* tako ponašati. To je za mene najbolji i najsigurniji način. Sve drugo bi ga potjeralo u podzemlje.

— A svaki sat on... — Jenna je zatresla glavom, tražeći riječi.

— Misli o tome — rekao je Havelock. — Koncentrira se.

— Da, koncentrira. Svaki je trenutak izgubljeni trenutak, daje mu vremena da opazi prismotru, ljude koji te brinu jer ih ne poznaješ i ne možeš im dati pravi materijal o njihovu subjektu.

— Ja to ne volim, ali tako je često bilo i prije.

— Jedva ikad pod ovakvim okolnostima, nikad s tako strašnim posljedicama učini li se pogreška. Brzina *jest* sve, Mihail.

— Nastojiš mi nešto reći, a ja ne znam što je to.

— Bojiš se da ćeš alarmirati Shippersa, bojiš se da bi mogao nestati.

— 'Ustrašen' je bolja riječ.

— Onda nemoj ići za *njim*. Pođi za čovjekom koji je šutio, koji je bio u Medicinskom centru kad je MacKenzie umro, ali čiji se potpis nije pojavio. Kao što si ti bio dva čovjeka u Pragu, on je dva čovjeka ovdje. Pođi za onim kojega *vidiš* jer nemaš razloga za vjerovanje da je on dva čovjeka, ili da ima tajnu koju mora skrivati.

Havelock je dodirnuo šalicu, s očima na Jenni. — Poći za laboratorijskim patologom — nastavio je tiho. — Držeći se pretpostavke da je tamo morao netko biti s Randolphom... Potkrepa. Osiguravajući zavod inzistira na liječniku koji će potvrditi.

— U mojoj bi zemlji pet potpisa bilo jedva dovoljno za takav dokument.

— Odbit će, dakako.

— Može li? *Bio* je tamo.

— Reći će Randolphu da ga ne može podržati, da se ne može otvoreno suglasiti s dijagnozom aneurizma koji je doveo do aortalne hemoragije.

— Onda mislim da bi doktor morao biti vrlo čvrst. Ako je to Shippersovo medicinsko stajalište, zašto se nije prije zalagao za njega?

Michael se nasmiješio. — To je vrlo dobro. Ucijeni ucjenjivača njegovim materijalom.

— Zašto ne? Randolph ima — kako to kažete? — upliv. Godine, ugled, bogatstvo; tko je taj Shippers da mu se suprotstavlja?

— A sve to ne znači više nikakvu razliku. Mi ga jednostavno silimo da se brzo pokrene. Radi svoje osobne zaštite — ne kao čovjeka Moskve već kao *liječnika* — treba da odredi koliko su ozbiljni ljudi iz osiguranja. Bez obzira na to je li to rutinski postupak ili oni baš tako misle. Onda on nalazi da nema ništa; mora poći dalje.

— Kakav je danas raspored? — upita ga Jenna.

— Početna prismotra. Ljudi će ga staviti pod oko čim ujutro iziđe iz svog stana. Sekundarna će preuzeti brigu unutar zgrada Regency.

— Kako?... Oprosti, nisam slušala sinoć kad si telefonirao.

— Znao sam da nisi, gledao sam te. Hoćeš li imati nešto za mene?

— Kasnije, možda. Kako su tvoji ljudi ušli u te zgrade?

— Fondacija Regency je privatna firma sa svojim dijelom klasificiranih vladinih ugovora. To je očito bio razlog zašto se Shippers tamo uselio; mnogo tih ugovora orijentirano je na obranu. Regency je bila kompanija koja je prva projicirala radijus površine na kojoj napalm gori. Uobičajeno je da su tamo vladini tehokрати i osoblje GAO-a¹, gdje premeću papire i djeluju službeno. Od jutros, bit će još dvojica.

— Nadam se da im nitko neće postavljati pitanja.

— Ako se to dogodi, oni im ne bi odgovorili; to je standard ponašanja. Osim toga, imaju poslovne kovčežice i plastične ID na suvracima, koji ih identificiraju. Bude li itko provjeravao, oni su pokriveni. — Havelock je pogledao na sat, ustajući. — Randolph će telefonirati između deset i deset i trideset. Hajdemo. Moram razgovarati s njim i dati mu novu riječ.

— Ako Shippers reagira — rekla je Jenna, slijedeći Michaela hodnikom do radne sobe — on neće upotrijebiti svoj službeni telefon.

— Postoje tri mobilne jedinice na ulicama, odijeljene blokovima, sve u radiokontaktu, s kamerama na zglavcima koje aktivira pomicanje ruke. Mogu ići pješice ih u kolima — mijenjajući ih. Ako iole vrijede, neće ga izgubiti.

— Zbog njih prilično *brineš*, zar ne?

— Zbog njih brinem. — Havelock je otvorio vrata radne sobe, propuštajući Jennu. — Još bi me više brinuli da nije prijana koji se zove Charley, a koji mi je htio prosvirati glavu na Poole's Islandu.

— Onaj iz Konzularnih operacija?

Michael je kimnuo, pošavši prema stolu. — Doletio je prošle noći; moj osobni zahtjev, koji ga baš nije osobito oduševio. Ali on je dobar, temeljit, a zna da je Shippers povezan s Matthiasovom krizom. To je dovoljno da ga učini boljim nego je ikad bio. On je šef, a ako se ne zaguši na pokretnom telefonu on će me informirati, reći će mi ako išta iskrсне.

Jenna je krenula prema svom stolu, uz sjedeljku; na stoliću za kavu ispred nje bile su uredne, tanke hrpe papira, i nekoliko stranica rukom pisanih zabilježbi. Sjela je i uzela vezani otipkani izvještaj s hrpe na lijevoj strani. Govorila je čitajući, neodređena glasa, podijeljene koncentracije. — Jesi li stupio u dodir s osiguravajućim zavodom?

— Ne, to je rizik kojemu se ne želim izložiti — odgovorio je Havelock, sjedeći za stolom i gledajući u Jennu. — MacKenzieva bi polica mogla pasti.

— Vjerojatno si u pravu.

— Što imaš tamo? To je ono isto u što si sinoć gledala.

¹ Akr. od G(eneral) A(ccountancy) O(ffice), amer. Služba javnog knjigovodstva (op. prev.)

— To je izvještaj od Centralne obavještajne agencije. Popis mogućih sovjetskih prebjega u posljednjih deset godina, a nijedan se nije materijalizirao.

— Potraži nuklearnog učenjaka ili vojnog stratega koji je iščezao.

— I drugi su iščezli, Mihail — rekla je Jenna, čitajući i uzimajući olovku.

Havelock je zadržao pogled na njoj još nekoliko trenutaka, a onda je pogledao na list papira na kojem su bili išvrljani telefonski brojevi. Pročitao je jedan, podigao slušalicu i stao birati.

— On je hladni kurvin sin, to vam mogu reći — odsjekao je dr. Matthew Randolph. — Kad sam mu to iznio, on je zašutio pa postavio nekoliko pitanja poput pogrebnika koji nešto rješava s obiteljskim advokatom, rekavši na kraju da će mi telefonirati.

— Kako ste mu to iznijeli i što vas je pitao? — upita ga Michael, odlažući papir s memorandumom Pentagona na kojem su bila ispisana imena starijih oficira u Odborima za nuklearne hitnosti. Zaokružio je jedno ime. — Nastojte biti točni što je više moguće.

— Bit ću *potpuno* točan — tvrdoglavo će kirurg.

— Mislio sam samo u smislu riječi, fraze koju je upotrijebio.

— Neće biti teško; bilo ih je prokleta malo, a bile su i prokleta kratke... Kao što ste pretpostavili, rekao mi je da nemam pravo njega upetljivati u to, da je takav bio naš dogovor. On mi je jednostavno donio svoje nalaze, a kako sam ih ja mijenjao to spada u moju odgovornost, ne njegovu. Onda sam *ja* rekao da ja nisam pravnik, ali ako me moje sjećanje trivijalnosti još služi, on je bio dodatak svemu tome, a ja se ne želim peći u paklu ispred Midge i njene djece kad ih zajebu i uzmu im ono što su očekivali.

— Do sada vrlo dobro. Što je odgovorio?

— Nije ispljunuo nikakav odgovor, pa sam ja, je li, eksplodirao. Rekao sam mu da je prokleta budala ako misli da je prije četiri mjeseca on ovdje bio nevidljiv, a da je još veća budala, ako misli da bi itko od osoblja povjerovao da sam proveo sate u patološkom laboratoriju nad tijelom prijatelja, i to sasvim sam.

— *Vrlo* dobro.

— Imao je odgovor na to. Poput komada suhog leda koji govori, rekao je da mu točno kažem tko je to znao.

Havelock je odjednom osjetio grč u prsima; javljala mu se avet nepotrebnih smaknuća. — Što ste mu odgovorili? Jeste li ikoga spomenuli?

— Pakao, rekao sam mu, vjerojatno *svi!*

Michael se opustio. — Možete na platni spisak, doktore.

— Ne biste me mogli priuštiti, sine.

— Molim vas, nastavite.

— Malo sam se povukao i rekao mu da se suviše uzbuđuje oko ničega. Rekao sam mu da je prijatelj iz osiguravajućeg zavoda koji me posjetio rekao da je sve to samo formalnost, da im je potreban samo još jedan potpis na patološkom izvještaju prije nego pošalju ček. Čak sam mu predložio da telefonira Benu Jacksonu u Osiguravajući zavod Talbot, ako zbog nečega brine. Rekao sam mu da mi je Ben stari prijatelj...

— Dali ste mu *ime*?

— Svakako. Ben je moj stari prijatelj; on je sredio Macovu policu. Mislio sam da će Ben, ako mu itko telefonira, stupiti u dodir sa mnom i upitati me što se to, dovraga, zbiva.

— A što ste mu *vi* nakanili reći?

— Rekao bih mu da je onaj koji mu je telefonirao sve pobrkao i vratio stvari unazad. *Ja* sam onaj koji je htio drugi potpis na papirima u našoj arhivi.

— Što je *Shippers* odgovorio?

— Samo nekoliko riječi; govorio je kao smrznuti kompjuter. Upitao me jesam li Benu ili čovjeku iz osiguravajućeg zavoda rekao tko je on.

— I?

— Rekao sam 'ne, nisam'. Pravedno je pravedno, a mislio sam da je sve to potrebno sprovesti tiho, i da je to najbolji način. Neka dođe ovamo i prokleti izvještaj potpiše bez ikakvih fanfara.

— Njegov odgovor na to?

— Opet, prokleta kratak i beskrvan. — Randolph je zastao, a onda stao razmicati riječi govoreći monotonom. — 'Jeste li mi sve rekli,' zanimalo ga je. Kažem vam da je bio zombi.¹

— Što ste mu *vi* na to?

— Odgovorio sam mu da sam, dakako, sve kazao. Onda mi je rekao da će mi uzvratiti telefonski poziv. Baš tako, 'telefonirat ću vam', i to onim svojim bogumrskim glasom.

Havelock je duboko disao, a pogled mu je pao na imena ispisana na pentagonskom papiru, osobito se zadržavajući na jednom. — Doktore, ili ste obavili izuzetan posao, ili ću ja imati vašu napuhanu glavu.

— O čemu, dovraga, *vi* govorite?

— Da ste se ponijeli na moj način, upotrijebivši samo osiguravajući zavod bez ikakvog drugog imena, Shippers bi uzeo da MacKenzievu smrt ponovno ispituje treća strana, a da vam to ne kažu. A sada, ako on nazove tog Jacksona, znat će da lažete.

— Pa što onda? Isti rezultat, zar ne?

— Ne za vas, doktore, a mi tu ne smijemo upetljati vašeg prijatelja; ne možemo preuzeti rizik. Za vaše dobro se nadam da je on otišao u ribolov. A ja to i mislim — ako mi izazovete još jednu komplikaciju, vidjet ću kako vam se glava kotrlja niz ulicu.

— Dakle, dobro, mladi prijane. Ja sam o tome razmišljao. Moglo bi se dogoditi da se *dvije* glave kotrljaju *dvosmjernom* ulicom, zar ne? Vi ste muckamuck² iz Bijeke kuće koji mi kaže da izvršna grana naše vlade pokušava pokriti okrutno ubojstvo herojskog veterana, službenika CIA-e, a ja sam samo seoski doktor koji pokušava zaštititi interese njegove ucviljene udovice i siročadi bez oca zato jer su propatili više nego itko ima pravo zahtijevati od njih. A vi to želite zapetljati, vi kopile?

¹ Osoba koja jest ili se doima beživotnom, apatičnom, lišenom svakog nezavisnog suda; automaton (*op. prev.*)

² U žargonu kanadskih Indijanaca Činuk — hrana, hraniti se; dobro uhranjen, utov-ljen; budža; ugledni neradnik (*op. prev.*)

— Molim vas da mi telefonirate ako još nešto čujete, doktore Randolph.

Charles Loring, pripadnik Specijalnog odreda Konzularnih operacija, koji je netom stigao s Poole's Islanda, trljao je oči, sjedeći na prednjem sjedištu automobila. Vozač je svakako bio stranac; to će reći da ga Loring nije vidio prije deset sati uvečer, kad se sastao sa cijelom jedinicom koju je Havelock odabrao na temelju podataka o profesionalnoj prošlosti iz više od trideset fascikala koje je na traženje Ministarstva pravde dostavio Federalni istražni biro. Jedinica je sada bila njegova odgovornost; svi su shvatili zadatak neprekidnog osmatranja jedne osobe, ali im nije bio rečen razlog za to — što nije najmudriji postupak kad je u pitanju ovakav posao.

Jedini izvještaj koji mu je Havelock dao bio je u riječima da je Shippers povezan s Poole's Islandom, a to je — uz oklijevanje — bilo dosta Charleyu. Havelock je kurac vičan niskim udarcima i načinio je neke budalama u Savannahu, ali ako on sada izvodi dio Matthiasove predstave u Washingtonu, on ima više problema nego su ih oni imali. Postoje trenuci kad voljenje ili nevoljenje nekoga jednostavno ne znači mnogo; katastrofa — tragedija — na Poole's Islandu spada u takve trenutke.

Jedinica se sastala u deset sati u Sterilnoj jedanaest, dolje u Quanticu, a ostala je zajedno do četiri sata ujutro, razmatrajući razne varijante potpune prismotre — ne znajući baš ništa o subjektu. Imali su fotografiju, ali osim neprikladnog opisa koji je dao Randolph, to je bilo otprilike sve što imaju, a i to je bilo neprimjereno. Bila je to uvećana fotografija načinjena u Sterilnoj jedanaest na osnovu fotografije objavljene 1971. u godišnjaku Jefferson Medical School, koji su pronašli u uredu FBI-a u Philadelphiji. Nikakvo objašnjenje nije dano agentima koji su to pronašli, osim što im je rečeno da poštuju duboku tajnost. Zapravo, godišnjak su ukrali u sveučilišnoj biblioteci, a agent koji ga je »digao« sakrio ga je ispod ogrtača i iznio. Razgledavajući znatno povećanje, pripadnici jedinice trebalo je da si predstave lice znatno starije nego na fotografiji, a budući da nitko s kime su morali razgovarati nije Shippersa vidio već četiri mjeseca, nije se mogla odbaciti mogućnost da ima bradu ili brk. A nisu smjeli ni sa kim razgovarati o doktoru Colinu Shippersu, ni sa kim. Havelockova naredba.

Već prvi rezultati nadzora odbacili su mogućnost maljavih dodataka na subjektovu licu; metalizirana stakla naočala i jači okvir činili su bitnom razliku između njegove pojave sada i fotografije u godišnjaku. Ljudi unutar Fondacije Regency dva-put su se javili radiovezom; 'pobrali' su Shippersa. Jedan je čovjek dolje u hodniku, u prostoriji pored one u kojoj je radio patolog; drugi je pokrivao njegov ured na katu ispod. Čekanje je počelo, pomisli Loring. Ali čekanje na što?

Sati dana će to reći. Charles Loring je dobro znao da je učinio sve što je mogao kako bi jedinicu najdjelotvornije razmjestio: udaljeni su jedan od drugoga, maksimalno sakriveni, a međusobno su u radiovezi. Automobili su bili na raskršćima jednosmjerne ulice, a njegova su kola bila nasuprot istraživačkom centru, s punim pogledom na ulaz i na susjednu garažu za parkiranje osobnih kola.

Oštar visoki šum začu se s konzole na ploči s instrumentima; bio je to signal jednoga od ljudi unutar zgrade. Loring ispruži ruku prema mikrofonu, pritisnu dugme, pa orogovori. — S-pet. Što je?

— S-tri. Upravo je izišao iz laba.¹ Cini se da žuri.

— Ikakvih znakova?

¹ Laboratorij (*op. prev.*)

— Čuo sam da telefon zvoni u njegovoj sobi — prije nekoliko minuta. On je sam, pa je mogao govoriti, ali to je spec.¹ Nisam mogao čuti nikakav razgovor.

— To je dovoljno dobro. Ostanu gdje jesi i čuvaj se da te ne opazi. Loring je spustio mikrofon, ali prije nego se naslonio na sjedalo, začu drugi žvrljavi signal.

— S-pet.

— S-dva. Subjekt je ušao u svoju kancelariju. Prema načinu kako hoda, prema općem držanju, uzbuđen je.

— Dobar opis; sukladan onome s kata. Možda ćemo krenuti brže nego je itko od nas...

— Drži vezu! Ostanite na liniji — rekao mu je Nadzor 2, dok su krckanja ispunila zvučnik. Čovjek je sakrio radio ispod odjeće ne prekidajući otvoreni krug. Glas mu se vratio za nekoliko sekundi. — Oprostite. Subjekt je odmah izišao, pa sam se morao okrenuti. Odbacio je bijeli kaput, pa je sada u uličnom odijelu. Ogrtač iste tamne boje, isti mekani šešir obješena ruba. Držim da je sada vaš.

— I ja tako držim. Gotovo. — Loring je držao mikrofon u ruci i okrenuo se vozaču. — Budite spremni. Paket nam dolazi u susret. Ako ja budem morao pješice, vi preuzmite. Bit ću u kontaktu. — Ispod jakne je izvukao mali kompaktni ručni radio i po uhodanom običaju provjerio napunjenost baterija. Zatim je povukao lijevi rukav otkrivši ravnu minijaturiziranu brzosnimajuću kameru, pričvršćenu za donji dio zglavka. Iskrivio je ruku i čuo prigušeni klik; bio je spreman.

Telefon je zazvonio, razbivši Havelockovu skoncentriranost na pentagonške papire. Podiže slušalicu.

— Da?

— Cross?

Michael je žmirnuo, prepoznavši Randolphov kreštavi glas. — Da, doktore?

— Možda ćemo obojica sačuvati glavu. Telefonirao je Ben Jackson, ljući od oluje na Point Judithu.

— Zbog čega?

— Čini se da mu je telefonirao taj advokat i upitao ga zašto zadržavaju konačnu isplatu na temelju MacKenzieove police.

— Shippers — rekao je Havelock.

— Imate to, a Ben je luđi od pakla. *Nema* nikakve konačne isplate. Čitavo poravnanje upućeno je poštom Midgeinom odvjetniku otprilike prije osam tjedana.

— Zašto je Jackson telefonirao vama, a ne odvjetniku gospođe MacKenzie?

— Zato jer je Shippers — a zamišljam da je to Shippers ili netko tko je zvao u njegovo ime — bio uzdrman i rekao da je nastala neka pometnja oko potpisa na medicinskom izvještaju, pa da li Ben zna išta o tome. Naravno, Ben nije znao ništa o tome; novac je isplaćen — obrađen kroz njegovu ustanovu — i to je to. Osim toga je dodao da on ne voli da njegov ugled...

— Slušajte me — prekinu ga Havelock. — Ja neću izgubiti *svoju* glavu, ali vaša bi mogla prsnuti. Želim da ostanete u svom uredu i da se ne vidate ni sa kim sve dok vam ja ne pošaljem nekoliko svojih ljudi. Ako netko pokušava doći k vama, neka mu za deskom kažu da operirate.

¹ Spekulacija, pretpostavka (*op. prev.*)

— Zaboravite to! — ispali Randolph. — Mene ne brine takav šmrkavac prljavih usta kakav je Shippers. Neka nam se približi, jedan od stražara će ga baciti u obloženu ćeliju.

— Kad bi on to učinio a vi ono što ste sada rekli, ja bih vam u ovom trenutku poljubio noge, ali to neće *biti* Shippers. Može vam telefonirati. To je najbliže što će vam se približiti i najbolje što bi vam se moglo dogoditi. Ako to učini, recite mu da vam je žao zbog bijele laži,¹ ali da ste se, nakon dužeg razmatranja, htjeli pokriti u vezi s tim izvještajem.

— On to ne bi povjerovao.

— Ne bih ni ja, ali je to odugovlačenje. Moji će se ljudi pojaviti kod vas u roku jednog sata.

— Ja ih ne želim!

— Nemate izbora, doktore Randolph — rekao je Michael, spustivši slušalicu da bi odmah našao jedan od telefonskih brojeva ispred sebe.

— Da li doista misliš da će Shippers poći za njim? — upita ga Jenna, koja je stajala uz prozor s CIA-inim izvještajem u rukama.

— *Neće*, ali će tamo biti upućeni drugi, ne da ga odmah ubiju, već da ga uzmu. Uzeti ga i staviti ga samog u sobu gdje mu mogu drobiti glavu sve dok ne saznaju s kim on to petlja i u čije ime laže. Ubojstvo bi bilo nježnije. — Havelock je uzeo slušalicu, gledajući u broj.

— S druge strane — primijeti Jenna — znajući da je Randolph lagao, znajući da je upetljan, to će natjerati Shippersa da postupa brže nego smo mislili da je moguće. Kad je bio Loringov posljednji poziv?

— Prije jednog sata. Shippers je taksijem krenuo u centar grada; sada ga prate pješke. Uskoro ćemo čuti što je bilo dalje. — Michael je telefonirao; linija je odmah odgovorila. — Ovdje je Sterilna pet, Fairfax. Pod tim kôdnim imenom, jučer sam se uz pratnju povezao u Randolphov medicinski centar, okružje Talbot, Maryland, Eastern Shore. Hoćete li potvrditi, molim vas? — Dok je čekao, Havelock je pokrio mikrofonsku slušalicu i obratio se Jenni. — Nečega sam se sjetio. Ako nas posluži sreća, mogli bismo jednu pasivu pretvoriti u aktivu... — Vratio se telefonu. — ... Da, tako je. Tročlani tim; odlazak je bio u jedanaest stotina sati. Jeste li spremni za instrukcije?... Tamo odmah pošaljite dvojicu na bazi prioriteta. Subjekt je dr. Matthew Randolph; njega treba zaštititi, maksimalan vizualni kontakt, ali ima zakačka. Ja želim da ljudi budu dio lokalne scene — bolničari ili osoblje, što god se budem mogao dogovoriti s Randolphom. Kažite im da budu en route i da me s mobilnog telefona preko vas pozovu za dvadeset minuta. — Michael je opet zastao, gledajući u Jennu, dok je dispečer Tajne službe provjeravao raspored. — Randolph nam je možda učinio još jednu uslugu uz rizik koji nikad neće razumjeti.

— *Bude li* surađivao.

— On nema izbora. — Dispečer se vratio; Havelock je slušao, a onda progovorio. — Ne, to je u redu. Zapravo, više volim da su to ljudi koji jučer nisu bili tamo. Usput, kôd će biti... — Michael je zastao, misli su mu se vratile do Palatina, do mrtva čovjeka čije su ga riječi dovele do merilenskog Eastern Shorea. — Apaš — rekao je. — Oni su bili lovci. Recite Apašu da me nazove za dvadeset minuta.

¹ Nevažna laž, laž koja nema nikakvih ozbiljnijih posljedica, a u određenim okolnostima može biti i društveno prihvatljiva (*op. prev.*)

Dr. Matthew Randolph je odgrmio svoje protivljenje, ali bez rezultata. Ili će surađivati, rekao mu je Havelock, ili će svi preuzeti rizike i padati 'zapetljani'; on s njima. 'Gospodin Cross' je bio spreman pokazati veliku upornost, pa makar to značilo priznati ubojstvo CIA-ina operativnog oficira koji se zvao Steven MacKen-zie. A Randolph, shvaćajući da je sada između čekića i nakovnja, ušao je u opasnu šaradu s priličnom mjerom inventivnosti. Tim Apaša bit će dvojica kardiologa iz Kalifornije koji su u posjeti Centru, a bit će kompletirani i bijelim jaknama i stetoskopima.

Havelockove su naredbe bile vrlo jasne; nema prostora za pogreške. Tko god dođe Matthewu Randolphu — a netko će zasigurno doći — treba njega ili njih uzeti žive. Rane su dopuštene, ali samo u noge i stopala, ništa iznad struka.

Bila je to naredba Četiri Nula, ništa sakrosanktnije u tajnoj službi.

— Havelock, ovdje Loring.

— Kako ide?

— Moj vozač kaže da nije mogao uspostaviti vezu s vama.

— Razgovarao sam s jednim raspaljivim doktorom, ali da je bila neka hitnost vaš se čovjek mogao ubaciti u liniju. On to zna.

— Nije bilo hitnosti i još je nema. Jednostavno je čudno. — Loring je zastao. Stanka je bila neugodna.

— Što se događa, Charley?

— To je baš to. Shippers je izišao iz taksija ispred Garfindleove robne kuće. Ušao je, telefonirao s jednoga od dva telefona na prvom katu, a sada već cijeli sat ili više luta po muškom odjelu na petom. Zovem odanle; imam ga na vidiku.

— Čeka na nekoga.

— Ako je tako, onda je to čudan način tihog čekanja.

— Kako to mislite?

— Kupuje odjeću kao da ide na krstarenje, proba na sebi i smije se s prodavačima. On je dobra predstava i dobar prihod za cijeli dan.

— Nije uobičajeno, ali budite strpljivi. Glavno je da je telefonirao, da je učinio prvi vanjski korak. Dobro radite.

— Tko je on, dovraga, Havelock?

Michael je razmišljao. Loring zaslužuje da mu se kaže više nego mu je rečeno; bio je to trenutak da ga se dovede bliže istini. Toliko je ovisilo o tom službeniku Cons Opa, čovjeku koji ne okoliša.

— »Ulaznik« pod debelim pokrivačem koji će se sastati s čovjekom koji bi mogao Poole's Island dići u zrak iz luke Savannah. Zadovoljan sam što ste tamo, Charley. Mi *moramo* znati tko je taj čovjek.

— Sasvim dovoljno i hvala. Ovdje su pokriveni svi katovi i izlazi, u kontaktu smo, a kamere su nam spremne. Ako se postavi pitanje izbora, da li odbacujemo Shippersa i ostajemo s kontaktom?

— Možda nećete morati. Možda ćete ga prepoznati. Drugi vjerojatno ne bi, ali vi biste mogli.

— Isuse, iz *Statea*?

— Tako je. Moje je mišljenje u stvari nagađanje o nekim elementima subjekta: četrdeset pet do sredine pedesetih, i neka vrst specijaliste. Ako *ga.prepoznate*, držite se daleko sve dok se ne razdvoje, zatim pokupite Shippersa i dovedite ga ravno ovamo. Ali kad mu priđete za hvatanje budite vrlo brzi i vrlo oprezni, i pretražite ga radi kapsula.

— Shippers je tako dubok? Kriste, kako to oni rade?

— Prošlo vrijeme, Charley. Uradili. Prije dugo vremena.

Čekanje bi bilo neizdrživo da Havelocka nije sve više očaravala ličnost poručnika bojnog broda I klase, Thomasa Deckera, Annapolis '61,¹ bivšeg kapetana podmornice *Starfire* i člana pentagonskog Odbora za hitne nuklearne slučajeve. Decker je bio lažljivac, a da nije imao očitog razloga za laganje.

Michael je razgovarao sa svom petnaesticom starijih oficira NCC.² Neke je i dvaput pozvao na razgovor, nekolicinu tri puta, tobože da bi sastavio jasnu sliku radnih metoda odbora, što će poslužiti za upoznavanje Predsjednika. U većini su razgovora početne rečenice bile veoma oprezne — svaki je, naravno, zahtijevao verifikaciju preko centrale Bijele kuće, ali kako su riječi tekle a oficiri shvatili da Havelock zna o čemu govori, bili su sve manje oprezni i određeniji unutar ograda maksimalne sigurnosti. Hipotetički događaji bili su prilagođavani teoretskim odgovorima, a iza svojih fundamentalnih razloga zbog kojih je razgovarao sa svakim od njih, Havelock je bio impresioniran. Ako zakoni fizike određuju da za svaku akciju postoji jednaka i suprotna reakcija, timovi NCC došli su s boljom jednadžbom. Za svaku nuklearnu akciju od strane neprijatelja, reakcija nije nikako bila ista; bila je uništavajuće superiornija. U tom je smislu čak i Deckerov prilog bio elektrizirajući. On je stavio jasno do znanja da bi prstenasti krug podmorskih nuklearnih napadača mogao uništiti sve glavne neprijateljske instalacije od sjevernog Atlantika do Crnog mora, te glavne točke između — za nekoliko minuta. Na tom području nije lagao; lagao je na drugom. Rekao je da se nikad nije sastao s državnim sekretarom Anthonyem Matthiasom.

Njegovo se ime pojavilo na trima raznim telefonskim ubilježbama u Matthiasovu uredu; sve unutar prošlih šest mjeseci. .

Moguće je, dakako, da Deckerova izjava *jest* istinita, to jest da se on nije zapravo *sastao* s Matthiasom, već je samo razgovarao s njim preko telefona. Ali ako je tako, zašto sam nije ponudio tu informaciju. Čovjek kojega upitaju da li poznaje državnika Matthiasova formata neće to spremno zanijekati a da to brzo ne objasni, odnosno da kaže da ga poznaje *ali* samo preko telefona. To nije prirodno, čak je kontradiktorno za očito ambicioznog pomorskog oficira koji se brzo uzdiže u Pentagonu, i koji bi se vjerojatno grčevito držao za repove kaputa Anthonya Matthiasa.

Thomas Decker, USN¹ je lagao. Poznavao je Matthiasa, ali je to zbog nekih razloga odbio priznati. Bilo je vrijeme da po četvrti put pozove komandanta Deckera.

— Znate, g. Cross, ja sam vam rekao sve što sam mogao ili vam trebao reći o ovim pitanjima. Uvjeren sam da ste svjesni da su mi postavljena stanovita ograničenja kojima može protusloviti samo Predsjednik — uz njegovu prisutnost, dodao bih.

¹ Glavni grad Marylanda, sjedište Pomorske akademije SAD (*op. prev.*)

² Skr. od N(uclear) C(apability) C(ouncil), Vijeće o nuklearnim potencijalima (*op. prev.*)

³ U(nited) S(tates) N(avy), Mornarica Sjedinjenih Država (*op. prev.*)

— Ja to znam, komandante, ali me zbunjuje jedna moja zabilješka. To vjerojatno nije u nikakvoj vezi s onim što smo razgovarali, ali to nije razumio ni državni sekretar. Rekli ste da ga ne poznajete, da se niste nikad sastali s njim.

Deckerova je stanka bila jednako elektrizirajuća kao i njegovi podaci o podmorskom nuklearnom ratovanju. — On je tako htio — rekao je mirno. — Tako mi je rekao.

— Hvala vam, komandante. Usput, državni sekretar je to jutros pokušao odrediti, ah se nije mogao sjetiti gdje ste vi i on posljednji put razgovarali.

— Njegovo imanje, dakako. Negdje u augustu ili u septembru, mislim.

— Dakako, njegova kuća u pokrajini. Shenandoah.

— Tamo je to bilo, tamo je uvijek bilo. Nitko nije ništa znao. Bili smo samo mi. Kako je moguće da se ne može sjetiti?

— Hvala vam, komandante. Doviđenja. Shenandoah.

Zvonce je prodorno zazvonilo, zvonjava je bila neprekidna; to je način kako centrala najavljuje hitan poziv. Havelock je potrčao preko sobe i zgrabio slušalicu. Bio je Loring.

— Imate me na tanjuru i ja tu ništa ne mogu! *Isuse, žao mi je!*

— Izgubili ste ga — rekao je Michael, suhog grla, odjednom bez kapi krvi u licu.

— *Kriste!* Vratit ću svoje karte! Svaku jebenu od njih!

— Smirite se, Charley. Što se dogodilo?

— Promjena. *Bogomprokleta promjena!* Ja... nisam mislio na to! Trebalo je, ali *nisam!*

— Kažite mi što se dogodilo — ponovi Michael, sjedajući, dok je Jenna ustala i stala mu se približavati.

— Shippers je platio ono što je kupio, uredivši da mu većinu stvari isporuče, osim nekoliko kutija koje je uzeo sa sobom. Ušao je u kabinu za presvlačenje i izišao obučen za ulicu; isto odijelo, isti ogrtač, isti mekani šešir, s kutijama u rukama.

— Ponosno — umorno će Havelock, osjećajući kako mu se opet osjećaj jalovosti širi tijelom.

— Naravno — suglasio se Loring. — Slijedio sam ga do lifta, bio udaljen od njega nekoliko prolaza — gledajući u oči svakog kurvinog sina u Odjelu za muškarce, misleći da je baš to vaš čovjek; gledajući neću li opaziti nekog ušljivog kurvinog sina kako se češe o Shippersa, uzimajući nešto od njega. Vrata lifta su se zatvorila, a ja sam podigao ljude na svakom katu, svako zaustavljanje lifta bilo je pokriveno; svaki se čovjek imao uputiti dolje i pridružiti ostalima kod raznih izlaza, iste sekunde kad lift prijeđe taj kat. Moj S-devet ga je ugledao na ulazu iz Četrnaeste ulice i slijedio, javivši radiom svoju poziciju svima nama; mi smo se raširili kolima i pješke. *Isuse!*

— Gdje se to dogodilo? — upita Michael.

— Na uglu Jedanaeste, četiri minuta pošto sam izišao iz trgovine, a ja sam posljednji izišao. Čovjek je zaustavio taksu, pobacao kutije unutra, a prije nego je ušao skinuo je šešir. Bio je to isti tip deset, petnaest godina stariji i gotovo sasvim ćelav.

— Što je učinila vaša devetka?

— Najbolje što je mogao. Pokušao je zaustaviti taksi, ali nije mogao; taksi je projurio kroz rupu u prometu. Pozvao nas je, sve nam je ispričao, dao broj taksija i opis. Nas petoro potrčasmo natrag u trgovinu, pokrivajući izlaze koje smo mogli, ali smo svi znali da smo ga izgubili. S-jedanaest i S-dvanaest pošli su za taksijem; rekao sam im da ostanu uz njega pa makar morali povrijediti svako prometno pravilo što postoji — budući da smo izgubili subjekta, mogli bismo zgrabiti tipa što se ubacio. Uхватili su taksi šest blokova zapadno, ali u njemu nije bilo nikoga. Samo ogrtač, šešir i dvije kutije na podu.

— Vozač?

— Rekao je da je neki luđak bio unutra; skinuo je ogrtač, dao mu pet dolara, i iskočio na slijedećem svjetlu. Ljudi su uzeli kutije zbog mogućih otisaka.

— Neće naći nikakvih takvih otisaka u kompjuterima Biroa.

— *Žao* mi je, Havelock, zaista mi je žao. Cijelo je Shippersovo ponašanje bilo diverzija, a ja sam to kupio. Od svih bogomprokletih trenutaka kad se izgubi instinkt, ja sam odabrao baš ovaj.

Michael je tresao glavom dok je govorio. — Nisi ga izgubio, Charley, ja sam ti ga istjerao iz glave. Ti si barem osjetio prekid u uzorku ponašanja, a ja sam ti rekao da to zaboraviš. Rekao sam ti da budeš strpljiv i da se usredotočiš na čovjeka koji se nije ni imao namjeru tamo pojaviti.

— Ne moraš ovako postupati — nato će Loring. — Ja ne bih da sam na tvom mjestu.

— Ti to ne znaš. Osim toga, trebaš mi. Nisam te skinuo s kuke, Charley, potrebni su mi ti tvoji instinkti. U Pentagonu pomorski oficir, komandant bojnog broda Thomas Decker. Pod vrlo debelim pokrivačem, saznaj sve što možeš o njemu. Sve.

— 'Ulaznik'?

— Ne. Lažljivac.

Jenna se naslonila na stol pored Michaela, gledajući mu preko ramena dok je on proučavao imena i sažetke o ljudima koje je ona izabrala od CIA-e, Cons Opa i vojnih obavještajnih izvještaja. Između sto i trideset pet potencijalnih sovjetskih prebjega koji nisu došli na Zapad a čije je sadašnje boravište nepoznato, izabrala je osmoricu za prioritetno razmatranje.

Michael je pogledao popis, odložio ga i uperio pogled u nju. — Ovo je bio proklet dan. Nije vrijeme za šale.

— Ja se ne šalim — nato će Jenna.

— Tu nema nijednog stručnjaka za naoružanje ili vojnika visokog ranga i čina, čak ni atomskog učenjaka. Ovo su doktori, specijalisti — sada stari ljudi, a nijedan od njih nije ni najdalje povezan s bilo kojom vrstom strateškog planiranja ili s kapacitetima nuklearnog udara.

— Parsifalu nisu potrebne takve veze.

— Onda ja možda nisam bio jasan u pogledu onoga što *kažu* ti dokumenti — rekao je Havelock. — Oni govore o nizu nuklearnih poteza — prvi i drugi udari, presretajući protuudari, teritorijalna neutralizacija i automatski povrat — podrobno opisane strategije koje mogu smisliti i o njima pregovarati isključivo stručnjaci.

— Matthias nije nosio u glavi takve pojedinosti, tako si rekao.

— Dakako da nije, pa to i *jest* razlog zašto ja idem za ljudima u odborima za hitnosti — osobito za jednim. Ali Parsifal to *ima*. On je sve te projekcije dobio na raspolaganje. To su bili čipovi, njegove pregovorne točke u njihovoj luđačkoj igri.

— Onda nešto nedostaje — inzistirala je Jenna, hodajući oko stola, da bi se odjednom okrenula i pogledala u Havelocka. — Tko je govorio za Narodnu Republiku? Tko je pregovarao o kineskim pozicijama? Tko je dao *njene* projekcije, *njene* strateške pojedinosti? Prema tvojoj teoriji, mora postojati treći pregovarač.

— Ne, ne mora. Njihovi kombinirani izbori bili bi dovoljni da izgrade sasvim uvjerljiv »slučaj« za kinesku strategiju. Opće je mišljenje u obavještajnim krugovima da bismo znali mnogo više o kineskim nuklearnim kapacitetima i mogućnostima nego itko u Pekingu — kad bi se povezali američki i sovjetski prodori u arsenale NRK.

— Uvjerljiv primjer, *predmet*?

— Sasvim.

— *Kombinirani* izvori, Mihail? Zašto?

Havelock je proučavao Jennino lice, postupno shvaćajući što ona želi reći. — *Jedan* izvor — odgovori joj tiho. — Zašto ne?

Zazvonio je telefon, a oštar zvuk aparata automatski je izazvao ukočenost u Michaelovu vratu. Uze slušalicu; na liniji je bio predsjednik Sjedinjenih Država; njegove su prve riječi bile zlokobne, najgore koje je Michael mogao čuti.

— Sovjeti znaju za Matthiasa. Nema načina predviđanja njihovog slijedećeg poteza.

— Parsifal? — upita Michael, bez daha u sebi.

— Mogu ga nanjušiti, a ono što njuše pali im nosnice. Blizu su panike.

— Kako ste to saznali?

— Stupili su u dodir s jednim od naših visokih diplomata. Rekli su mu da su spremni otkriti Matthiasa. Jedina je nada koju sada imamo činjenica da su stupili u kontakt s jednim od najboljih ljudi koje imamo. Poštuju ga; on bi nam mogao biti jedinom nadom za zadržavanje situacije, nada u borbi protiv eksplozivnih silnica. Dovedim ga na brod; on uzima Bradfordovo mjesto. Njemu treba sve reći, on mora sve razumjeti.

— Tko je on?

— Zove se Pierce. Arthur Pierce.

Paminjatčik je sjedio u podzemnoj sobi za strategiju Bijele kuće dok su ga predsjednik Sjedinjenih Država i dvojica najutjecajnijih ljudi u zemlji informirali 'o svemu'. Taj je sastanak imao prednost nad svim ranije ugovorenim sastancima i obavezama. Dosad je trajao već gotovo tri sata, a državni podsekretar za delegaciju u UN brzo je bilježio; njegove su inteligentne sive oči odavale duboku svijest o katastrofi koja prijete, ali je ispod njih očito bio um u potpunoj kontroli, koji je tražio odgovore, izbjegavao paniku.

Napetost je bila elektrizirajuća, isprekidano razbijena izrazima uctivosti i poštovanja. Arthura Piercea se nije moglo nazvati prijateljem ni Predsjednika niti Addisona Brooksa, ali im nije bio ni stranac. Bio je profesionalac s kojim su obojica radila i obojica imala u njega povjerenja. Sa zahvalnošću su se sjećali njegovih dubinskih analiza u prethodnim krizama. Što se tiče generala Malcolma Halyarda, 'Trightrope' se susreo s majorom Pierceom u Sajgonu prije dosta godina, a Pierceov rad i um su ga se toliko dojmili da je poslao telegram Pentagonu predlažući da Ratni koledž ozbiljno razmotri majorov potencijal za stalni a ne rezervni status.

Usprkos tim izuzetno povoljnim mišljenjima, izuzetni građanin-vojnici odabrao je civilni status, mada orijentiran na vladu. A budući da je vojni establišment, na svoj očaj, često bio dijelom vlade, pročulo se da je na raspolaganju izuzetan čovjek koji traži izazovni posao; netko bi se morao pojaviti s nečim prije nego se korporacijski lovci na ljudske glave stušte na njega. Washingtonu je potreban svaki pravi talenat do kojeg može doći.

Sve se dogodilo tako jednostavno, tako logično u svojoj aritmetici: jedan više jedan više jedan. Ljudi su postali stepeništem, a stepenice su vodile na visoka mjesta. Stariji funkcioner Statea, od karijere, rekao je da se baš obreo na jednoj svečanoj večeri u Alexandriji kad mu je njegov vojni domaćin spomenuo Piercea. Naravno, funkcioner od karijere¹ smatrao je potrebnim da Pierceovo ime spomene na sastanku kojemu je prisustvovao Addison Brooks. State je neprekidno tražio te rijetke ljude dokazanih sposobnosti, koji su osim toga imali potencijal za daljnji intelektualni rast. Arthura Piercea su pozvali na razgovor, koji se pretvorio u dugotrajni ručak s aristokratskim državnikom. To je, opet, dovelo do ponude zaposlenja, što je bila potpuno izvodiva i normalna odluka u svjetlosti onoga što se znalo o Pierceu.

Krtica je došla na mjesto. Zapravo u Alexandriji nije bilo nikakve svečane večere, nije bilo domaćina koji je na tako jedinstveno laskav način govorio o izuzetnom vojniku iz Sajgona. To nije bilo važno; drugi su govorili o njemu; Brooks je to provjerio. Tucet korporacija se spremalo da ponudi zaposlenje sjajnom mladom čovjeku, pa je Addison Brooks prvi progovorio.

Kako će godine prolaziti, odluci da se Arthur Pierce regrutira moći će se samo aplaudirati. On je *bio* izuzetan talenat sa sve većom i očitijom sposobnošću da shvati i suprotstavi se sovjetskim manevrima, naročito u susretima lice-u-lice. Bilo je, dakako,

¹ Funkcioneri uglavnom do određenog ranga koji ostaju na svojim položajima bez obzira na rezultate izbora (*op. prev.*)

specijalista koji su proučavali često mutne sovjetske pozicije, ali je Pierce bio najdjelotvorniji za konferencijskim stolom, bilo u Helsinkiju, Beču ili Ženevi. Ponekad su njegove percepcije bile sasvim neočekivane: često se činilo da je on deset koraka ispred govornika koje je slala Moskva; pripremao je protuprijedloge prije nego su Sovjeti razjasnili svoju poziciju, pa je tako američki tim bio u prednosti neposrednog odgovora. Njegovu su nazočnost sve više tražili diplomati visokog ranga, sve dok se nije dogodilo neizbježno — uveli su ga u Mathiasovu putanju, a državni sekretar nije gubio vremena da sam iz Arthura Piercea učini diplomatu visokog ranga.

Paminjatčik je stigao. Dijete koje je genetički odabrano u Moskvi i pokriveno upućeno u srce Amerike, bilo je na svom mjestu nakon životnog vijeka priprema, a u ovom trenutku mu se obraćao predsjednik Sjedinjenih Država.

— Sada imate pred sobom cijelu nebožju sliku, gospodine podsekretaru. — Berquist je zastao jer mu je bolno sjećanje zauzelo misli. — Čudno je upotrijebiti tu titulu — nastavio je tiho. — Samo prije nekoliko dana drugi je podsekretar sjedio na tom istom mjestu.

— Nadam se da ću doprinijeti barem djelić onoga što je on doprinio — rekao je Pierce, gledajući u zabilješke. — Činjenica da je ubijen je prenerazujuća. Emory mi je bio prijatelj... on nije imao mnogo prijatelja.

— Isto je rekao o sebi — primijetio je Addison Brooks. — I o vama.

— Meni?

— Da ste mu bili prijatelj.

— Polaskan sam.

— Možda ne biste bili u to vrijeme — rekao je general Halyard.

— Bili ste jedan od devetnaest ljudi koje je istraživao.

— Na koji način?

— Pokušavao je pronaći nekoga na petom katu Statea, tko je možda bio izvan zemlje, koji je možda bio u Costa Bravi — objasnio je Predsjednik.

— Čovjek koji je kasnije upotrijebio kôd *Dvosmislenost*? — upita Pierce, namrgodivši se.

— Tako je.

— Kako se moje ime pojavilo? Emory mi nikad nije to rekao, niti me pozvao.

— Pod tim okolnostima — rekao je ambasador — nije ni mogao. Nekoliko pitanja i odgovora između vas i Washingtona tog tjedna negdje se zagubilo. Ne moram vam reći kakav mu je udarac bio spočetka. To je pronađeno, dakako.

— To krivo upućivanje stalno izaziva uzrujavanje — rekao je Pierce, vraćajući se zabilješkama, pregledavajući teme uz pomoć svoje pozlaćene kemijske olovke. — Ja čak ne znam ima li rješenja. Opseg prometa je jednostavno tako velik a premalo je ljudi koji imaju sigurnosnu podobnost za materijal na toj razini. — Podsekretar je zaokružio neku zabilješku, dodavši kao naknadnu misao: — Ipak radije pristajem na uzrujavanje nego da se stvori mogućnost da neki od tih povjerljivih materijala izidu na čistinu.

— Što mislite koliko Sovjeti znaju od ovoga što ste saznali u ovoj sobi? — upita ga Berquist.

— Manje nego sam saznao ovdje u ovoj sobi, ali vjerojatno više nego sumnjamo. Rusi su tako prokleta eliptični. Što je još gore, oni rade kao da su obuzeti pomamom. Ne mogu oblikovati sud dok ne budem imao priliku proučiti te nevjerojatne dokumente.

— *Lažne dokumente* — naglašeno će Halyard. — Sporazumi između dvojice luđaka, to su ti dokumenti.

— Nisam siguran bili u to povjerovala Moskva ili Peking, generale — rekao je Pierce, tresući glavom. — Jedan od tih luđaka je Anthony Matthias, a svijet nije spreman da ga prihvati kao umobolnika.

— Zato jer ne želi — Brooks mu je upao u riječ. — Boji se.

— To je točno, sir — suglasio se državni podsekretar. — Ali ostavljajući Matthiasa po strani, kao što je Predsjednik opisao te takozvane ugovore o nuklearnim agresijama, oni sadrže izuzetne i izuzetno klasificirane informacije. Lokacije, megatonazhu detaljno, opisane kapacitete za izručenje, lansirne kôdove — čak sisteme pobacivanja. Na temelju onoga što sam ja shvatio, otvorena su vrata arsenala dviju supersila i zemlje koja ih u tome prati, Kine; najtajnija oružja u svakom kampu tu su da ih vidi svatko tko čita sporazume. — Pierce se okrenuo vojniku. — Koja bi bila Pentagonova preporuka kad bi tajne službe donijele na vidjelo sličan kinesko-sovjetski pakt protiv *nas*, generale?

— Lansiranje — kratko će Halyard. — Ne bi bilo alternative.

— Jedino ako biste bili uvjereni da je to autentično — doda Brooks.

— Ja bih bio uvjeren — odvrati general. — A i vi biste bili. Tko bi je drugi mogao uključiti osim ljudi koji imaju pristupa toj informaciji? Osim toga, postoje projicirani datumi. Ja bih bio *prokleta* uvjeren.

— Kad kažete da su Sovjeti eliptični — začu se glas državnika — ja se s tim slažem svim srcem, ali kako to mislite u sadašnjem smislu?

— Nabacivali su se frazama na mene — s nepovezanim non sequiturima — pa čekali hoću li nasjesti na bilo koju. Sučeljavamo se već niz godina, bilo to u Beču, Bernu ili u New Yorku; navikneš se opažati čak i skriveno reagiranje.

— Ali su vam prvi rekli da znaju da je Matthias umobolan — rekao je Berquist. — To je bilo njihovo otvaranje, zar ne?

— Da, sir. Nisam siguran jesam li prije upotrijebio točne riječi, ali ću to sada učiniti. Bio sam u uredu sovjetskog ambasadora na njegov zahtjev, poziv, zapravo — u društvu starijeg pomoćnika. Iskreno rečeno, mislio sam da me pozvao kako bismo poradili na kompromisu oko panarapske rezolucije, ali me umjesto toga dočekao riječima koje su se mogle odnositi samo na Matthiasa: Saznali smo iz najpouzdanijeg izvora da je odmor produžen jer se duševno njegovo stanje pogoršalo do točke izvan ozdravljenja.

— Što ste mu odgovorili? — upita ga Brooks. — Točne riječi, molim.

— 'Ruska potreba da leže na jajima svojih fantazija nije danas drugačija od one koju je Dostojevski opisao.' To su bile moje točne riječi.

— Izazovno i prpošno — rekao je državnik. — Vrlo dobro.

— Tada je počeo vatromet. 'On je lud!' vikao je ambasador. 'Matthias je lud! Učinio je umobolne stvari, podrovaio ono što je ostalo od detanta.' Onda mu se pridru-

žio pomoćnik koji je htio znati gdje će biti održani idući sastanci, s kojim je nestabilnim vladama Matthias bio u kontaktu, i da li one znaju da je on lud, ili luđak šalje tajne poruke, sakrivajući umobolnost od ljudi s kojima je u dodiru? Ono što me plaši, g. Predsjedniče, g. ambasadore, generale Halyard, jest činjenica da su *oni* opisali ono što ste mi *vi opisali*. Ako ja točno razumijem, Matthias se tako ponaša već šest mjeseci. Stupa u vezu s nestabilnim režimima, s instant premijerima, s revolucionarnim huntama koje mi ne bi ni dotakli.

— Tamo Sovjeti dobijaju svoju informaciju, dakako — objasnio je Berquist. — Oni misle da dementni Matthias sprovodi niz svojih 'geopolitičkih realnosti'. Gura ih dalje.

— Oni misle mnogo više od toga, sir — ispravi ga Pierce. — Ponašaju se kao da je on možda poslao nuklearni materijal ekstremističkim režimima i fanatičnim kampovima — islamskim, na primjer, ili afganistanskim, ili antisovjetskim arapskim grupama — za koje smo se svi suglasili da ga ne smiju dobiti. Oni su paranoidni u pogledu toga. Mi se možemo zaštititi jedan od drugoga već samim obimom naših arsenala, ali se nitko od nas ne može zaštititi od iracionalne stranačke hunte ili sekte koja posjeduje lanser i nuklearni kapacitet. Zapravo, mi smo mnogo sigurniji; mi smo odijeljeni oceanima. Strateški, Rusija je dio evro-azijske kopnene mase; njene su granice ranjive ako zbog čega a ono zbog blizine potencijalnim neprijateljima. Ako ih čitam točno, ta ih zabrinutost gura prema dugmetu panike.

— Ali ne Parsifal — rekao je Brooks. — Po vašem sudu, čovjek kojega nazivamo Parsifal, *nije* uspostavio dodir s Moskvom.

— Ne mogu *ništa* isključiti — rekao je Pierce. — Bilo je toliko fraza, prijetnji, implikacija — kao što rekoh, eliptičnih spominjanja. Na primjer, spomenuli su 'slijedeće sastanke', 'nestabilne vlade', 'nuklearne materijale'. Sve je to — opet, ako sam dobro shvatio — zapravo dio tih sporazuma. Kad bih mogao proučiti ih opazio bih paralele s originalnim tekstovima. — Podsekretar je zastao, pa progovorio mirno, čvrsto. — Ja mislim da je moguće da je taj Parsifal *uspostavio* kontakt, izručivši izazovne nagovještaje, možda ništa više. Ali mislim da je hitno da znamo čak samo to.

— On nas želi sve dignuti u zrak — sada će Predsjednik. — Moj Bože, to je sve što želi.

— Što prije dospijem do Poole's Islanda, gospodine... — Piercea je prekinuo šum bijelog telefona na stolu, dok je crveno svjetlo bljeskalo na minijaturiziranoj konzoli. Berquist je uzeo slušalicu. — Da?

Predsjednik je slušao u tišini gotovo trideset sekundi, a onda je odgovorio, kimnuvši. — Razumijem. Izvijestite me o onome što se dogodi čim se dogodi. — Spustio je slušalicu i obratio se ostalima. — To je bio Havelock. Neće doći ovamo danas poslijepodne.

— Što se događa? — znatiželjno će general.

— Previše toga da bi se maknuo od telefona.

— Žao mi je — rekao je Arthur Pierce. — Htio sam se susresti s njim. Držim da je vitalno da smo u kontaktu. Ja mu mogu reći što se događa sa Sovjetima, a on me može upoznavati s tekućim. Moram znati kad da pritisnem, kad da se odmaknem.

— Bit ćete informirani; on ima moja naređenja... Izgubili su patologa.

— *Prokletstvo!* — eksplodirao je general.

— Ili je opazio da je pod prismotrom ili je, znajući da su događaji van kontrole, odlučio nestati.

— Ili mu je naređeno da iščezne — doda državnik.

— To je ono što ne mogu razumjeti — rekao je Berquist, okrećući se državnom podsekretaru koji je šutio. — Rusi vam nisu ni na koji način dali do znanja da *znaju* za bilo koju sovjetsku upletenost u cijeloj ovoj proklesoj stvari? Nisu spomenuli Costa Bravu ni Rostovljev telegram nama?

— Ne, sir. To bi mogla biti prednost koju imamo. Mi znamo, ali oni ne znaju.

— *Rostov zna* — inzistirao je Predsjednik.

— Onda je suviše uplašen da bi postupio — odgovori mu Pierce. — To je često slučaj s ukopanim osobljem KGB-a; nisu nikad sigurni na čije nožne prste mogu natrpati. Ili, ako on traga, ne stiže nigdje.

— Vi govorite kao da spominjete dvije različite Moskve — usprotivio se Halyard.

— Slažem se s Havelockom — reče Pierce. — Tako je. I dok Moskva koja toliko želi da se domogne Matthiasovih dokumenata uspijeva, ja imam posla s Moskvom koja govori za Kremlj. Tako neće biti u drugome. To je još jedan razlog zašto *moram* biti upoznat s tekućom situacijom. Ako Havelock ulovi samo jednog čovjeka kojemu možemo slijediti trag do te druge Moskve, to bi bila strateška prednost. Mogao bih je upotrijebiti.

— Već nam je rekao — prekinu ga Brooks. — Grana sovjetske obavještajne službe poznata kao VKR. Rostov je to gotovo priznao.

Pierce je izgledao zbunjeno. — Nisam čuo da je to spomenuto.

— Možda sam to previdio — rekao je Berquist.

— U svakom slučaju, to je suviše općenito. VKR je sastavljena od mnogih jedinica. Trebale bi mi pojedinosti. Koja jedinica? Koji direktori?

— Možda ih dobijete.

— Oprostite, sir? — Pierceovo pozlaćeno pero stajalo je iznad njegovih bilježaka.

— To je nešto od onoga što Havelocka drži u Sterilnoj pet.

— Sterilna pet...

— Možda su izgubili tog Shippersa, ali Havelock očekuje da će onaj koji mu naređuje poslati ljude u Maryland da ustanove s kim je Matthew Randolph radio. On je poslao svoje ljude na to mjesto, uz naređenje da ih rane i uzmu. Kao što sam vam rekao, doktor je lagao o razlozima MacKenzieove smrti, ali iz krivih razloga.

— Da, znam. — Pierce je pogledao u svoje zabilješke, stavljajući pero u unutrašnji džep svog tamnog prugastog odijela. — Pomaže mi da zabilježim; nisam očekivao ovo ponijeti sa sobom.

— Drago mi je — rekao je Predsjednik. — Ne bih vam dozvolio... Imate mnogo toga o čemu morate razmišljati, g. podsekretaru, a ne puno vremena. Kako očekujete da ćete prići Sovjetima?

— Oprezno — odgovori krtica — Uz vaše dopuštenje, ja bih htio priznati dio onoga što su mi rekli.

— Vi ste se *raspametili* — nato će Halyard.

— Molim vas, generale, samo vrlo mali dio. Očito je da imaju prilično točan izvor, pa bi poricanje cjeline moglo djelovati na njih da postanu sumnjičaviji, neprijateljskiji u stavu. To si sada ne možemo priuštiti. Predsjednikovim riječima, sada ih moramo zadržavati što je više moguće, koliko god je duže moguće.

— Kako mislite to učiniti? — upita je Berquist, s oprezom u pogledu.

— Priznajući da je Matthias kolapsirao od iscrpljenosti. Sve drugo je pretjerano izvan svih razmjera i izvan medicinske dijagnoze, koja govori o manjim posljedicama. Naređeno mu je da se odmara nekoliko tjedana; to je sve. Sve ostalo je govorikanje i bezgranično tračanje, ono što prati čovjeka kakav je Matthias. Ne zaboravite; oni se sjećaju Staljina; ne mogu odbaciti te uspomene. Kad je Staljin bio mrtav najveći dio Moskve je bio uvjeren da je on bio medicinski dokazani umobolnik.

— Izvanredno — umiješao se ambasador Brooks.

— Oni ne mogu odbaciti i druge izvore — rekao je Halyard, koji se očito htio suglasiti, ali je to zabranjivao strateg u njemu. — Curenje informacija iz nestabilnih režima — brzopečeni premijeri ili kako ih god nazivate. Matthias je *dopro* do njih.

— Onda moraju biti specifičniji sa mnom. Mislim da mogu s njima izići na kraj, pitanje po pitanje. Ako ništa, morali bi se posavjetovati s Moskvom, dvostruko provjeriti porijeklo informacije. Svaki pojedini slučaj bi nam mogao kupiti vrijeme. — Pierce je zastao, okrenuvši se Berquistu. — A vrijeme, gospodine Predsjedniče, vrijeme je ono što mi je na pameti. Mislim da što se prije vratim u New York i zatražim — ne, zahtijevam — sastanak sa sovjetskim ambasadorom, to ću imati više izgleda da im prste odgurnem od dugmadi. Ja *zaista* vjerujem da će me poslušati. Ne mogu garantirati koliko dugo, ali za neko vrijeme — nekoliko dana, tjedan — slušat će me.

— Što izaziva očito pitanje — rekao je ambasador, s laktovima na stolu, dok je vitke ruke sklopio ispod brade. — Što vi mislite zašto su kontaktirali s vama, a ne s izravnijim, krizno orijentiranim kanalima u Washingtonu?

— I ja bih to htio znati — dodao je Berquist. — Za takve hitnosti postoji telefon koji nikad nije udaljen od mene više od petnaest metara.

Arthur Pierce nije odmah odgovorio, već mu je pogled lutao između Predsjednika i ambasadora. — Teško mi je na to odgovoriti a da ne ispadnem arogantan ili preambiciozan, a ne vjerujem da sam jedno ili drugo.

— Mi ćemo to uvažiti — rekao je Berquist. — Samo nam recite svoje mišljenje.

— Uz svo poštovanje spram našeg ambasadora u New Yorku — a iskren sam, on je vrlo dopadljiva pojava, što je strašno važno, a imao je i izuzetnu karijeru u vladi..

— *Imao* — upade mu Predsjednik u riječ. — On je mekani busen na jakom vjetru, ali je korijenje duboko. On je tamo zbog svoje *dopadljive* pojave i činjenice što sam ne donosi nijednu bogomprokletu odluku. Mi ćemo i to prihvatiti. Nastavite.

— Sovjeti znaju da ste me imenovali, na Matthiasov zahtjev, da budem govornik u ime State Departmenta. Da budem *vaš* govornik, sir.

— I govornik za Anthonya Matthiasa — rekao je Brooks, kimnuvši. — A to pretpostavlja bliski odnos s našim ministrom za vanjske poslove.

— Imao sam takav odnos sve do prije nekoliko mjeseci kad je njegova bolest očito okončala sve odnose.

— Ali oni misle da ste vi još u takvim odnosima s njim — primijetio je Halyard. — A zašto, dovraga, ne? Vi ste najbliže što bismo tako mogli imati *izuzev* Matthiasa.

— Hvala, generale. U osnovi, ja mislim da su mi prišli jer su vjerovali da bih ja znao ako ima neke istine u govorkanjima o Matthiasu. Ludorija.

— Ali ako pomisle da ste znali, ali ste lagali, kakav bi onda bio njihov odgovor?

— Zanimarili bi vruću liniju¹, gospodine Predsjedniče. Stavili bi svijet u nuklearnu uzbunu.

— Vratite se u New York i učinite što možete. Ja ću se pobrinuti za sigurnosna utanačenja kako biste odletjeli na Poole's Island. Proučavajte te sporazume sve dok ih ne naučite, riječ po riječ.

Paminjatčik je ustao, ostavljajući za sobom nepotrebne zabilješke.

Čim je limuzina prošla kroz vrata Bijele kuće, Arthur Pierce je poput metka poletio naprijed na sjedištu. Držao je pojas i hrapavim se glasom obratio šoferu kojeg mu je odredio State Department. — Dovedite me do telefonske govornice što je prije moguće!

— Mobilni telefon funkcionira, sir. U kutiji je na sredini poda.

— Vozač je odmaknuo desnu ruku s kotača i kretnjom pokazao prema crnoj kožnatoj kutiji iza sebe. — Samo povucite kvaku.

— Ne želim upotrijebiti ovaj telefon! Kabina, molim vas!

— Oprostite sir, samo sam vam htio pomoći.

Podsekretar se svladao. — Ispričavam se. To su ti telefonisti na pokretnim telefonima; oni mogu odolijevati vječnosti, a ja sam u velikoj žurbi.

— Daa, i ranije sam čuo tu žalbu. — Vozač je ubrzao, da bi već za nekoliko sekundi kočio. — Evo jedne, sir. Na uglu.

Pierce je izišao iz kola i brzo se uputio prema staklenoj kabini, s kovanicama u rukama. Ušao je, dobro zatvorio vrata, ubacio četvrtaš i birao broj. — Vaš put? — upita učtivo.

— Gladak let. Recite.

— Je li jedinica otišla za Maryland?

— Prije otprilike petnaest minuta.

— *Zaustavite ih!*

— Kako?

Paminjatčik se ugrizao za usne. Oni nisu imali pokretnih telefona, nije bilo sistema koji bi mogli bilježiti brojeve. Ostalo mu je samo jedno pitanje prije nego će izdati naredbu. — Postoji li ikakav način da s njima stupite u vezu kad stignu na cilj? Bilo koji način?

¹ Izravna telefonska, telex ili druga komunikacija između šefova država u hitnim slučajevima (*op. prev.*)

Šutnja mu je bila odgovorom. — Ne na način kako je orkestrirano — glasio je tihi odgovor.

— Pošaljite drugu jedinicu istog časa. Policijska kola, automatsko oružje, prigušivače. Ubijte ih; sve ih pobijte. Nijedan ne smije ostati živ.

— Vi ste ih uputili!

— Tamo je stupica.

— O, *Kriste*... Jeste li sigurni?

— Netom sam izišao iz Bijele kuće.

Tihi zvižduk bio je odgovor. — To se zaista isplatilo, zar ne?

— Nisu imali izbora. Kao što ovdje kažemo, imao sam sve špekule a gađao sam s vrha kruga. Ima još nešto.

— Što?

— Stupi u vezu s majkom. Rostov se ustremio na Victora. Pronađite koliko duboko; treba razmotriti i eliminaciju.

Loring je silazio stepenicama Pentagona razmišljajući o komandantu Thomasu Deckeru. Nije bio siguran što Havelock traži, ali je gotovo sigurno znao da on to nema. Pošto je pročitao kompletnu Deckerovu prošlost, uključujući brojne izvještaje o procjeni i sposobnosti u Ministarstvu za mornaricu, Charley je odlučio da naplati ovo što su mu dugovali u Pentagonu. Pod izgovorom da tog oficira razmatraju za osjetljivo mjesto u ambasadi, mjesto koje zahtijeva takt i priličan stupanj ličnosti, posjetio je nekoliko prijatelja u vojnoj obavještajnoj službi i rekao da želi razmotriti jedno povjerljivo pitanje. Dakle, mogu li mu pomoći i sjećaju li se kad je on njima pomogao? Mogu i sjećaju se.

Pet osoba — svakoj je predočena odgovornost za povjerljivost -sastalo se s njim, svaka posebno, radi neformalnog razgovora koji je bio okarakteriziran kao vrlo neslužben. Bili su to trojica mornaričkih oficira koji su služili s Deckerom u podmornici *Starfire*, sekretar koji je u njegovu uredu radio šest mjeseci i marinac koji je bio u njegovu timu u nuklearnim odborima.

Havelock je rekao da je Decker lažljivac. Ako je to tako, Loring nije našao dokaz koji bi potvrdio takvu karakterizaciju. Ako je išta bio, bio je neka vrst moralizatora, koji je strogo upravljao brodom na bazi strogih judeo-kršćanskih principa, idući tako daleko da je jednom tjedno, na međureligijskoj službi za koju je inzistirao da bude dio obaveznog rasporedu na *Starfieru*, čitao odlomke iz Starog i Novog zavjeta. Imao je reputaciju čvrstog ali pravednog kapetana; poput Solomona, prije nego bi donio odluku izvagao bi sve strane nekog pitanja, a odluku bi opravdavao na osnovu onoga što je čuo. Kao što je rekao jedan oficir koji je bio na brodu, čovjek je mogao neslagati se danim kursom akcije koju bi odredio Decker, ali je razumio kako je on stigao do odluke. Njegov »inženjerski um«, rekao je drugi, shvatio bi sve »koloture i vitla« zamršenih pitanja brže od većine, a bio je i vrlo vješt u opažanju krivih zaključaka.

Pa ipak, prema riječima trećeg oficira, on nije nikad upotrebljavao pogreške nekog čovjeka da bi naglasio svoju superiornost; tuđe je pogreške prihvaćao s razumijevanjem, sve dok su bile proizvod najboljih napora, ali bi se najprije uvjerio da je tako. To, pomisli Loring, nije pristup lažljivca.

Međutim, sekretar je osvijetlio drugu stranu Thomasa Deckera koja se nije mogla lako nazrijeti iz izvještaja o njegovoj službi i izjava oficira s kojima je Loring razgovarao. Decker je očito sve činio da zadovolji i podrži svoje pretpostavljene.

Uvijek je bio tako taktičan, tako velikodušan u ocjeni rada drugih ljudi čak i onda kad je znao kako taj rad ne zaslužuje takvu pohvalu. ' Bio je taj admiral... Onda je Bijela kuća izdala direktivu koja ga je zagušila, ali on je ipak... I dao je svoju punu podršku poziciji JCS¹ za koju mi je rekao da je uistinu kontraproduktivna... Govoreći o taktu — dakle, komandant je vjerojatno najdiplomatičniji čovjek kojeg sam ikad upoznao.

Posljednja osoba s kojom je Charley Loring razgovarao bio je marinac, major i član Deckerova Odbora za hitne nuklearne slučajeve. Svoju ocjenu svog kolege izrekao je nekako jezgrovitije.

Ljubi guzicu ponekad divlje, ali što, pakla mu, on je prokleta dobar. Osim toga, to ovdje nije nepoznata vježba. Takt? ... Kriste, da, on ima takta, ali se ne kani objesiti oko nečeg zaista važnog. Hoću reći, uvijek će naći načina da nešto podmaže, ali tako da će ulje biti po cijelom stolu.

Prijevod: širi odgovornost za neslaganje po mogućnosti što više, ali ako taj stav znači opasnog lašca, u Pentagonu ima malo istinoljubivih ljudi — ili bilo gdje, što se toga tiče.

Loring je ušao u svoja kola na parkiralištu, naslonio se i izvukao mikrofona iz postolja ispod table s instrumentima. Zvrnuo je prekidač napona i pritisnuo dugme za transmisiju, uspostavljajući vezu s mobilnim telefonistom Bijeke kuće.

— Povucite me do Sterilne pet, molim — rekao je. Prenijet će to Havelocku dok mu je sve svježije na pameti. Možda će od toga biti neke koristi.

Ljudi iz jedinice Apaš tumarali su hodnicima Medicinskog centra; jedan ili drugi imao je doktora Matthewa Randolpha stalno na vidiku, kamo god on krenuo. Nijedan nije odobravao takvo utanačenje i to su stavili do znanja Sterilnoj pet; nisu bili dovoljni za taj osobiti subjekt. Randolph je bio ostarjeli zec koji je stalno skakutao iz prostorije u prostoriju, ulazio i izlazio kroz hodnike, vanjske izlaze, s bodroču koja se rugala njegovim godinama. Što god je početka navelo doktora da surađuje sada je isparilo, a nametalo se njegovo protivljenje. Kao da je svjesno nastojao privući pažnju na sebe, učiniti da se nešto dogodi, izazvati one koji su ga čekali u praznoj sobi ili mračnom kutu, da se pokažu. Osim tih teškoća u zaštiti takve osobe, dvojica ljudi smatrali su besmisleno nesigurnim to što su bili prisiljeni da se *pokazuju*. Po obuci i prirodi, profesionalci su oprezni, a Randolph ih je prisiljavao da se drugačije ponašaju. Nijednom se čovjeku nije sviđala pomisao da ih dobar strijelac može uzeti na nišan s više od sto metara udaljenosti dok oni slijede čangrizava doktora preko pristupna puta ili preko travnjaka. Nije bilo ništa zabavno u tom stanju. Dvojica nisu bila dovoljna. Još jedan čovjek izvana olakšao bi pritisak; više od toga, shvaćali su, moglo bi dovesti u pitanje cilj strategije, čineći operaciju suviše očitom. Još jedan, međutim, apsolutno je potreban.

Sterilna pet im je udovoljila. Hitni poziv od Apaša prekinuo je Loringov izvještaj Havelocku u vezi s Deckerom. Budući da je Loring slobodan, helikopter Pentagona će ga dovesti na svega nekoliko milja od Medicinskog centra, gdje će ga čekati kola. Bit će tamo za trideset pet do četrdeset minuta.

¹ J(oint) C(hiefs) of S(taff), vrhovna vojna komanda u SAD, generalštab (*op. prev.*)

— Kako ćemo znati kad je stigao tamo?

— Provjerite na desku služeći se intercom telefonom. Ući će i pitati za smjer do Eastona. Zatim će se odvesti i vratiti pješice.

— Hvala, Sterilna pet.

Sunce je bilo iznad vršaka stabala na zapadnom nebu, kupajući virdžinijsku pokrajinu mekanim mlazovima žutila i zlata. Havelock je umorno ustao. Ruka mu je još bila vruća od stezanja uvijek prisutnog telefona.

— Agencija će kopati cijelu noć, provjeravajući unakrsno Cons Opa i G-dva. Pronašli su dvije fotografije; šest ih još nedostaje.

— Mislila sam da su fotografije prva briga u tim fasciklima — rekla je Jenna, stojeći pored srebrna poslužavnika, točeći Michaelu piće. — Ne možeš te ljude dovesti ovamo ako ne znaš kako izgledaju.

Gledao ju je dok je ponavljao riječi koje je čuo preko telefona. — 'Ljudi koje ste izabrali nisu nikad smatrani tako važnima' — ponovio je Havelock. — Oni su marginalni, za početak; njihova je vrijednost ograničena.

— Bili su specijalisti.

— Psihijatri, psiholozi, nekoliko profesora filozofije. Stari ljudi kojima je dopušten privilegij da kažu svoje mišljenje — neka maglovito uvredljiva, ali nijedno potresajuće za Kremlj.

— Ali su svi oni ispitivali teorije koje su promovirali sovjetski stratezi. Njihova su pitanja *bila* povezana sa svim što si saznao o Antonu Matthiasu.

— Da, znam. Gledat ćemo i dalje.

Jenna je donijela nisku čašu s čistim whiskyem. — Evo, ovo ti je potrebno.

— Hvala. — Havelock je uzeo čašu i polako otišao prema prozoru. — Želim dovući Deckera — rekao je. — Moram ga dovesti ovamo. Neće mi nikad reći preko telefona. Ne sve.

— Znači, ti si uvjeren da je to tvoj čovjek?

— Nema pitanja oko toga. Samo sam morao shvatiti zašto.

— Loring ti je rekao. Ulaguje se pretpostavljenima, kaže da se slaže s njima čak i kad se ne slaže. Takav bi čovjek poslušao Matthiasove komande.

— Prilično je čudno, ali to je samo dio toga — rekao je Michael, zatresavši glavom. — Taj je opis prikladan najambicioznijim ljudima posvuda; izuzeci su rijetki. Prerijetki.

— Onda što?

Havelock je zurio kroz prozor. — On želi opravdati sve što radi, ustrajavajući na tome — započeo je Michael polako. — On čita svete tekstove na službi koja je uvedena pod njegovom komandom; igra se Solomona. Ispod te taktične vanjštine pune usrdnosti mora biti religiozni fanatik. A samo bi fanatik u njegovoj poziciji mogao izvršiti zločin zbog kojeg bi ga — kako Berquist kaže — odmah smaknuli u većini zemalja, a čak bi i ovdje proveo trideset godina u zatvoru. Uopće me ne bi iznenadilo da je kapetan bojnog broda I klase Thomas Decker sve to učinio. Kad bi bilo po momemu, ja bih ga izveo i strijeljao, za sve dobro što bi proisteklo iz toga.

Sunce se spustilo ispod stabala. Prošarane narančaste zrake filtrirane granama, rasipale su se preko travnjaka i odskakale od bijelih zidova Randolph Medical Centera. Charles Loring je bio sagnut pored debela visokog hrasta na kraju parkirališta tako da je imao čist pogled na prednji ulaz i rampu za hitne slučajeve. Radio je držao u ruci. Ambulantna kola su upravo dovezla žrtvu prometne nesreće i njegovu ženu s US 50. Ranjenog čovjeka je pregledavao dr. Randolph, a jedinica Apaš bila je na mjestu u hodniku, izvan dijagnostičke sobe.

Agent Cons Opa je pogledao na sat. Na svom je mjestu već gotovo tri četvrt sata — nakon na brzinu dogovorenog leta u pentagonskom helikopteru do privatnog polja na prilazima Dentona, udaljenog osam minuta, gdje ga je čekao automobil. Čovjek kojega po zadatku čuvaju otežava im posao, ali Charley bi se spram toga drugačije odnosio. On bi sjeo na tog Randolpha i rekao doktoru da on ne daje ni prebijene pare za to hoće li njemu upucati glavu ili neće, jer je glavni cilj tog stražarenja da se uzme jedan od onih koji dolaze za njim, da je život *tog* čovjeka mnogo važniji od njegova. Takvo bi objašnjenje možda djelovalo na Randolpha da više surađuje. A Loring bi mogao negdje pošteno večerati umjesto da čeka na Bog zna koga, na hladnom mokrom travnjaku u Marylandu. Neki se zvuk upleo i Charley podignu pogled. Crno-bijela patrolna kola zaokrenula su na stražnje parkiralište, opet se naglo okrenula, pa se odjednom zaustavila pored rampe za hitne slučajeve. Izišla su dvojica policajaca i potrčala prema vratima; jedan je skočio na platformu, a obojica su nezgrapno pokrivali svoje strane. Loring je podigao radio do usana.

— Apaš, ovdje je *vanjski*. Policijska kola su se hitno dovezla do rampe za hitne slučajeve.

— Vidimo ih — došao je odgovor praćen smetnjama. — Obavijestit ćemo vas.

Charley je opet pogledao na patrolna kola, a ono što je vidio učini mu se čudnim. Oboja vrata su ostala otvorena, a to je nešto što policija vrlo rijetko radi, ukoliko policajci ne namjeravaju ostati blizu svojih kola. Uvijek postoji mogućnost da neko stane petljati po radiju, da ukradu signalnu knjigu ili čak skriveno oružje.

Začuše se smetnje u eteru, zatim uslijediše riječi. — Zanimljivo, ali nije znoj — rekao je jedan Apaš, kojeg agent Cons Opa još nije vidio. — Čini se da je prometnoj nesreći na Autoputu 50 nađen trag do istaknute baltimorske obitelji. Mafija, dakako, a traže ih zbog bezbroj razloga. Malo prije su ih primili radi identifikacije i mogućih posljednjih iskaza.

— Okay. Gotovo. — Loring je spustio radio i razmišljao o cigareti, pa se odlučio protiv nje jer bi ga svjetlo moglo izdati. Oči su mu opet bile na parkiranim patrolnim kolima, ali su mu misli lutale. Odjednom bilo je nešto o čemu je trebalo misliti, nešto neposredno.

Na putu za Medicinski centar, prije nepunih pet minuta, prošao je pored policijske stanice. Isprva ju je zamijetio ne po tabli već po grupi od tri ili četiri policijskih kola na parkiralištu — ne crna-i-bijela, već crvena-i-bijela, od one jarke boje koja se često upotrebljava u obalnim odmaralištima. A da je toliko traženi mafijaš prve lige odvezen prije nekoliko minuta u mjesnu bolnicu, nakon sudara, to bi zacijelo pokrivalo više policijskih kola, a ne samo jedna.

Otvorena vrata, ljudi trče, oružje sa strana — skriveno oružje. O, moj Bože!

— Apaš? Apaš, dolazi!

— Što je, *Vanjski*?

- Jesu li ti policajci još tamo?
- Upravo su *ušli*.
- Pođite za njima! *Odmah!* — Što?
- Ne raspravljajte, *učinite!* S oružjem!

Do trenutka kad mu je radio bio u džepu a .38 u ruci, Charley je bio na pola puta preko parkirišta, trčeći brzo koliko su ga noge mogle nositi prema ogradi pred ulazom za hitne slučajeve. Stigao je do platforme i skočio s jednom rukom na njoj, lamatajući nogama, pa se bacio prema širokim metalnim vratima. Tresnuo je u njih i projurio pored zapanjene sestre za stolom recepcije u staklenoj kabini. Okretao je glavu u svim smjerovima, a oči su mu izabrale hodnik ravno ispred njega; to je bilo u skladu s položajem Apaša, odakle su mogli neposredno vidjeti policajce. Potrčao je do raskršća hodnika, gledajući najprije lijevo pa desno. Evo ga, tu je, samo tri metra dalje: SOBA ZA PREGLED. Vrata su bila zatvorena; to nije imalo smisla.

Loring je prišao brzo, tiho, dugim opreznim koracima, leđima pritisnutim uza zid. Odjednom je čuo dva šuma, dvije prigušene eksplozije i početak strašnog krika iza čeličnih vrata, i znao je da ga instinkt nije zavarao, mada bi sada htio da je bilo obratno. Okrenuo se oko vratnica, toliko da lijevoj ruci osigura pristup do metalne kvake, a onda pritisnuo kvaku i ramenom udario u ploču vrata, otvorivši ih svom silinom, pa se okrenuo i zaštitio iza vratnica.

Dodoše pucnji koji su prskali u zidu ispred njega. Bili su visoki, dopirali su iz dalekog kraja sobe, ne iz blizine. Charley se sagnuo i bacio na pod, otkotrljavši se čim je pao, pa ispalio u plavu uniformu. Pucao je nisko, meci su riokošetirali s čelične prepreke. *Noge, gležnjevi, stopala! Ruke, ako morate, ne u grudi, ne u glavu! Održite ga živim!*

Druga plava uniforma se bacila preko stola za pregled — jureća mrlja tamne boje — i Loring nije imao izbora. Pucao je izravno u napadača, koji je u rukama držao repetirajuće oružje s cjevastim kundakom. Ubojica se okrenuo s tapecirana stola i pao na pod, rastrgnutog vrata. Mrtav.

Drži drugoga živim, drži drugoga na životu! Naredba mu je vrištala u glavi dok je nogom udario u vrata. Zatvorio ih je bacivši se ustranu, kotrljajući se i pucajući u strop, razmrskavši jarke fluorescentne cijevi, ostavljajući samo oštar sjaj male svjetiljke velikog intenziteta na udaljenom stolu.

Iz sjene se začuše tri prigušene eksplozije, tri pljucaja kako kaže profesionalni žargon, a meci su se zabili u zid i u drvo iznad njega. Bijesno se otkotrljao nalijevo i sudario s dva beživotna tijela — gdje su Apaši? Na to nije mogao odgovoriti; jedino je znao da ne smije živom čovjeku dopustiti da pobjegne. A u toj su sobi bila samo dvojica živa — krv, razmrskano meso, leševi posvuda.

To je bio pokolj.

Mlaz eksplozija rafalno se okomio na pod, ali je ujedno osjetio oštar bol, vrućinu rane koju je stvorio metak u njegovu trbuhu. Ali mu je bol izazivala nešto čudno, o čemu nije imao vremena razmišljati. Samo je doživio reakciju. Svijest mu je eksplodirala ljutnjom, ali je ljutnju nadzirao, bijes mu je bio precizno usmjeren. Prije je izgubio. Ne može opet izgubiti. Jednostavno *ne može!*

Poskočio je dijagonalno nadesno, udarivši u stol za nosila, odgur-nuvši ga da se kotrlja, prema sjeni odakle je došao rafal. Čuo je udarac i brzo se podigao, držeći

pištolj objema rukama i ciljajući na drugu ruku, tamo u sjeni. Ispalio je dok su se u hodniku iza zatvorenih vrata čuli sve glasniji krici.

Imao je još samo jedno učiniti. I tada neće izgubiti.

Poručnik bojnog broda I klase Thomas Decker ušao je u radnu sobu Sterilne pet u pratnji dvojice ljudi iz Tajne službe Bijele kuće. Njegovo uglato lice bilo je stegnuto, a doimao se odrešito i zabrinuto. Okvir širokih ramena pod dobro skrojrenom modrom uniformom pripadao je čovjeku koji je držao pozu ne iz zadovoljstva već zbog prisile; tijelo je bilo suviše ukočeno, s premalo žitkoće u pokretima. Ali je lice fasciniralo Havelocka. Bila je to maska, tvrda maska koja kao da će napuknuti, a kad to počne sva će se raspasti. Snaga, odrešitost i tjeskoba nastranu. Decker je bio skamenjen, a koliko je god pokušavao sakriti duboko zapretani strah, to mu nije polazilo za rukom.

Michael je progovorio, obrativši se ljudima iz službe: — Mnogo vam hvala, gospodo. Kuhinja je vani s desne strane. Kuhar će vam naći nešto za jelo — pivo, kavu, što želite. Ja znam da sam prekinuo vašu večeru, a ne znam kako ćemo ovdje završiti. Telefonirajte kako vam drago, dakako.

— Hvala vam, sir — rekao je čovjek Deckeru s lijeve strane, kimnuvši svom kompanjonu. Obojica se okrenuše i pođoše prema vratima.

— Prekinuli ste i *moju* večeru, pa očekujem...

— Zavežite, komandiru — tiho će Havelock.

Vrata su se zatvorila i Decker je učinio nekoliko ljutih koraka prema stolu, ali je ljutnja bila suviše ishitrena, suviše isforsirana. Bila je tu da zamijeni strah. — Večeras imam sastanak s admiralom Jamesom u Petoj pomorskoj oblasti!

— Obavijestili su ga da vas je važni mornarički posao spriječio da budete tamo.

— To je van svih granica! Ja *zahtijevam* objašnjenje!

— Vi imate pravo na streljački stroj. — Havelock je ustao dok je Decker razjapio usta. — Mislim da znate zašto.

— *Vi!* — Oficirove oči su se raširile; progutao je dok mu je boja napustila lice. — Vi ste me nazivali, postavljali mi ta pitanja! Govorili mi... vrlo *veliki čovjek*... se ne sjeća! To je *laž!*

— To je istina — jednostavno će Michael. — Ali vi ne možete razumjeti, i sada vas istina dovodi uza zid. To je sve o čemu ste razmišljali otkad sam vam to rekao — jer znadete što ste učinili.

Decker se opet ukočio, obrve su mu se nadvile, oči zamutile; vojnik koji daje svoj serijski broj, ali odbija svako ispitivanje pa makar mu prijeto mučenje. — Ja vama nemam ništa reći, gospodine Cross. To *jest* Cross, zar ne?

— Bit će dovoljno — rekao je Havelock, kimnuvši. — Ali vi mi imate toliko toga reći, i vi to *hoćete* reći. Jer će vas, ako odbijete, Predsjednikova naredba otjerati u najdublju ćeliju Leavenwortha, a ključ će baciti. Staviti vas pred sud bilo bi preopasno za sigurnost ove zemlje.

— Ne!... *Vi ne možete!* Nisam učinio ništa krivo. Bio sam u ' pravu, *mi smo bili u pravu!*

— Generalštab i ključni članovi Doma i Senata će se suglasiti -nastavio je Michael. — To će biti jedna od onih rijetkih prilika kad će kišobran nacionalne sigurnosti dobro funkcionirati.

Maska je napukla; lice se razvalilo. Strah se preobrazio u očajanje dok je Decker prošaptao: — Što kažu da sam učinio?

— Prekršivši zakletvu koju ste dali kao oficir i kodekse tajnosti za koju ste prisegli da ćete je poštovati, vi ste reproducirali tucete najosjetljivijih dokumenata u vojnoj povijesti ove zemlje, i odnijeli ih iz Pentagona.

— *A kome sam ih predao?* Odgovorite mi na to.

— To nije važno.

— *Važno je!* To je sve!

— Niste imali ovlaštenje.

— *Taj je* čovjek imao sav autoritet koji mu je trebao! — Deckerov je glas zadrhtao dok je nastojao povratiti vlast nad sobom. — Ja zahtijevam da telefonom pozovete državnog sekretara Matthiasa.

Havelock se udaljio od stola, udaljio od telefona. Mornarički oficir nije propustio opaziti takvo ponašanje. Bio je to trenutak za lagano povlačenje. — Ja sam dobio *svoja* naređenja, komandire — rekao je Michael, dopustivši svom glasu stupanj nesigurnosti. — Od Predsjednika i nekolicine njegovih najbližih savjetnika. Državni sekretar *ne* smije biti konzultiran u ovoj stvari ni u kom slučaju. Neće biti obaviješten. Ja ne znam zašto, ali to su moja naređenja.

Decker je oklijevajući zakoračio, pa učinio drugi korak; gorljivost se pridružila očaju u njegovim širokim, pomahnitalim očima. Počeo je jedva iznad šapata, ali su mu riječi postajale glasnije što je više prodiralo njegovo uvjerenje fanatika. — *Predsjednik?* Njegovi *savjetnici...*! Za ime Božje, zar ne vidite? Dakako da oni ne žele da je on informiran, jer je on u pravu a oni su u *krivu*. Oni se boje, a on se ne boji! Zar biste pomislili i na trenutak da on ne bi znao što se dogodilo da ja iščeznem? Zar ne mislite da bi se on sučelio s Predsjednikom i njegovim savjetnicima i prisilio ih na raščišćavanje? Vi govorite o generalštabu, članovima Doma i Senata. Moj Bože, zar vi ne mislite da bi ih on sakupio i pokazao im što je slaba, nedjelotvorna, *nemoralna* administracija kao što *jest* ova? Više *ne bi* bilo administracije! Bila bi odbijena, obogaljena, odbačena!

— Od koga, komandiru?

Decker je izravnao svoje tijelo širokih ramena; osuđeni čovjek koji je znao da će konačna pravda donijeti, oprost. — Narod, g. Cross. Ljudi ove zemlje prepoznaju giganta. Oni mu neće okrenuti leđa zato jer to kažu mucavi političar i njegovi savjetnici klecavih koljena. Oni to ne bi otpjeli! Svijet oplakuje gubitak velikog državištva tih prošlih nekoliko desetljeća. Dakle, stvorili smo velikog, vođu i svijet to zna. A moj vam je savjet da telefonirate, da pozovete Anthonya Matthiasa. Vi ne morate ništa reći. Ja ću s njim razgovarati.

Havelock je stajao nepokretno, a u glasu mu je bilo više od nesigurnosti. — Vi mislite da bi moglo doći od raščišćavanja, do polaganja karata? Predsjednik — optužen po Ustavu?

— Pogledajte Matthiasa. Možete li posumnjati u to? Gdje je u posljednjih trideset godina bilo čovjeka poput njega?

Michael se polako vratio do stola i sjeo, pogledavajući u Deckera. — Sjedite — rekao mu je.

Decker je brzo sjeo na stolicu koju je Havelock namjerno stavio ispred svog stola. — Mi smo i jedan i drugi upotrijebili neke oštre riječi, pa se ja sa svoje strane ispričavam. Ali vi *morate* razumjeti. Mi *jesmo* u pravu.

— Treba mi više od toga — rekao je Havelock. — Mi znamo da ste vi odnijeli kopije detaljnih strategija koje su razvili odbori za nuklearne hitnosti, dokumente koji navode sve što imamo u našim arsenalima, kao i rezultate naših najdubljih prodora u sovjetske i kineske sisteme. Vi ste to isporučivali Matthiasu nekoliko mjeseci, ali mi nismo nikad razumjeli zašto. Ako mi to možete reći, recite mi razlog. *Zašto?*

— Zbog najočitijeg razloga na svijetu! To se vraća ključnoj riječi u nazivu tih odbora. »Contingency«. ¹ *Contingency*, gospodine Cross, uvijek ta riječ! *Reakcija* — reakcija na *ovo*, reakcija na *ono*! Uvijek odgovaramo, nikad ne *iniciramo*! Nisu nam potrebne te 'hitnosti' ili 'hitne eventualnosti'. Mi ne smijemo našem neprijatelju pustiti da misli kako ćemo mi samo *odgovoriti*. Nama treba majstorski plan, gospodarski plan. Neka znaju da imamo plan koji će osigurati njihovo potpuno uništenje samo ako se ogriješe o njega. Naša snaga, naše preživljavanje, ne može se više oslanjati na obranu, g. Cross, mora se bazirati na *napadu*! Anthony Matthias to razumije. Drugi se boje suočiti s tim.

— I vi ste mu pomogli u razvijanju tog — majstorskog plana, gospodarskog plana?

— S ponosom kažem da sam doprinio — rekao je oficir, požurivši s tim riječima; oprost je bio na vidiku. — Sjedio sam s njim sate i sate, pretresajući svaku zamislivu nuklearnu opciju, svaki mogući sovjetski i kineski odgovor. Nismo previdjeli nijednu mogućnost.

— Kad ste se sastajali?

— Svake nedjelje, tjednima. — Decker je sada spustio glas, a povjerljivosti su se sada pridružili fanatizam i očajanje. — On mi je uvijek stavljao do znanja visoko klasificiranu prirodu naših odnosa, pa bih se ja vozio unajmljenim kolima do njegova imanja u Zapadnoj Virginiji, do brvnare na sekundarnom putu gdje smo se sami sastajali.

— Woodshed² — rekao je Michael, kojemu je ta riječ pobjegla.

— Onda vi to znate?

— Bio sam tamo. — Havelock je nakratko zatvorio oči; on je Woodshed poznao isuviše dobro. Mala brvnara, utočište u kojem je Anton započeo rad na svojim memoarima — oblikujući misli, dok mu je svaku riječ snimao magnetofonom koji se aktivirao glasom. — Ima li još nešto? Želim da znate da vas ja slušam, komandire. Vi ste vrlo dojmljivi — a ja slušam.

— On je tako istinski *sjajan* čovjek — nastavio je Decker, čiji je ton sada bio blizu šapatu strahopoštovanja. — Taj istraživački, analitički um, dubina njegove svake

¹ Moguć ali ne baš jako vjerojatan budući događaj ili stanje (*op. prev.*)

² Suša, štagalj; poetski — koliba (*op. prev.*)

primjedbe, njegovo poimanje globalnih realnosti — sve *istinski* izuzetno. Državnik poput Anthona Matthiasa može svoju naciju povesti do zenita, dovesti nas tamo gdje je trebalo da budemo u očima čovjeka i Boga. Da, ja sam učinio što sam učinio, i opet bih to učinio, jer sam patriot. Ja volim ovu zemlju i volim Bibliju, i položio bih život za to, znajući da ću sačuvati svoju čast... Zapravo nema izbora, g. Cross. Mi *jesmo* u pravu. Podignite slušalicu i pozovite Matthiasa, recite mu da sam ovdje. A ja ću mu *reći* istinu. Mali ljudi koji obožavaju idole izmirili su iz zemlje i nastoje ga uništiti. On će ih zgaziti — uz našu pomoć.

Michael se naslonio na naslonjač, osjećajući umor i jalovost gotovo kao nikad. — 'Uz našu pomoć' — ponovio je tako tihim glasom da je jedva bio svjestan da je govorio.

— Da, svakako!

Havelock je polako tresao glavom gore-dolje. — Vi licemjerni kurvin sine — rekao je.

— Što?

— Čuli ste me. *Vi licemjerni kurvin sine!* — zagrmio je Michael. Zatim je duboko udahnuo i nastavio mirno, brzo. — Želite da telefoniram Matthiasu? Ja bih to paklenski htio, samo da gledam vaše bogomprokleta lice, da vidim kako vaše čelične, kreposne oči divlje rastu kad saznate istinu.

— O čemu vi govorite? — prošaptao je Decker.

— Matthias ne bi znao tko ste vi! Isto kao što ne zna tko je Predsjednik, ili njegovi pomoćnici, ili podsekretari, ili diplomati s kojima radi svaki dan — ili *ja*, koji ga poznajem duže od dvadeset godina, koji sam mu bliže od ijedne žive osobe.

— Ne... ne, vi se varate. *Ne!*

— *Da*, komandire! On se slomio. Točnije, *mi smo ga slomili*. Taj um je otišao! Sve je u komadićima. On je umobolan. Više nije mogao dalje. A, tako mi Krista, i vi tu imate svoju ulogu. Vi ste mu dali njegov konačni autoritet, njegovu konačnu odgovornost. Vi ste ukrali svjetske — da, *svjetske* — tajne i rekli mu da bi njegov genije mogao s njima raspolagati. Uzeli ste tisuću činjenica i stotine teoretskih strategija, pomiješali ste ih i pretvorili u najstrašnije oružje koje je zemlja ikad upoznala. Nacrt za globalno uništenje.

— To *nije* ono što sam ja učinio!

— Dopuštam, niste sve sami, ali ste vi osigurali — kako se to, dodavola, kaže na bogumrskom pentagonskom jeziku? — potpornu strukturu, to je. Vi ste osigurali potpornu strukturu za fikciju koja je tako realna da je nijedan živi nuklearni stručnjak ne bi mogao prihvatiti nego za istinu. *Biblijsku* istinu, ako hoćete, komandiru.

— Mi smo samo analizirali, diskutirali, odbacivali opcije! Konačni je plan imao biti njegov; vi ne možete *razumjeti*. Njegovo je shvaćanje problema bilo sjajno! Nije bilo ničega što on nije mogao razumjeti; to je nevjerovatno!

— Bio je to čin mozga koji umire, na rubu da postane kolutičasti vegetativac. Htio je da vjerujete, a još je bio dovoljno dobar da vas navede da vjerujete. On je morao, a vi ste htjeli.

— Jesam! I vi biste!

— To mi je rekao bolji čovjek nego ćete vi ikad biti.

— Ja to ne zaslužujem. On se pozivao na istinu u koju vjerujem. Mi *moramo* biti snažni.

— Ne znam zdravu osobu koja bi to pobijala, ali postoje različite vrste i stupnjevi snage. Neki djeluju — obično mirno; drugi ne, jer su nabrekli ratobornošću. Divljak eksplodira od vlastite napetosti; ne može se zadržati, mora se savijati. I negdje duž crte prsne, stavi u pokret tucet odgovora koji su sami eksplozije.

— *Tko ste vi? Što ste vi?*

— Istraživač povijesti koji je krenuo nastranu. Ali ja nisam u pitanju. Vi ste. Sve što ste dali Matthiasu na udaljenosti ruke je od Sovjeta, komandiru. Vrhovni plan, za koji ste tako uvjereni da moramo dopustiti svijetu da zna da ga imamo, možda je sada u svim svojim podrobnostima na putu za Moskvu. Jer čovjek kome ste ga dali je umobolan, već je bio na putu umobolnosti kad ste mu predali te materijale.

Decker je polako ustao. — Ja vam ne vjerujem — rekao je šupljim glasom, riječima koje je izgovorio u grozi.

— A onda zašto sam ja ovdje? Zašto bih vam to rekao? Osobna razmatranja nastranu, da li mislite da bi netko tko iole ima mozga mogao tako nešto reći? Imate li ikakvu predstavu o tome što znači ovoj zemlji znati da je mozak njenog državnog sekretara uništen? Htio bih vas podsjetiti, komandire, da vi nemate ekskluzivno pravo na patriotizam. Nitko od nas nema.

Decker je buljio u Havelocka sve dok više nije mogao izdržati kontakt. Okrenuo se, a njegovo masivno tijelo kao da se stislo ispod tunike. — Poslužili ste se trikom. Naveli ste me da kažem ono što nikad ne bih rekao.

— To je moj posao.

— Za mene je sve gotovo. Sa mnom je svršeno.

— Možda nije. Što se tiče ovog trenutka, držim da ste vi najmanje kandidat za osobu koja je sigurnosni rizik u Pentagonu. Vas je pridobila legenda, a to je bol koju nećete nikad zaboraviti. Nitko ne zna bolje od mene kako Matthias zna biti uvjerljiv... Nama je potrebna pomoć, a ne zatvorske kazne. Poslati vas u Leavenworth samo bi izazvalo pitanja koja nitko ne želi. Mi smo u slijepoj trci; možda nam možete pomoći.

Decker se okrenuo, gutajući, pepeljasta lica. — Na svaki način koji mogu. Kako?

Michael je ustao i obišao stol, pa se suočio s oficirom. — Za početak, ništa što sam vam rekao ne smije biti ponovljeno.

— Moj Bože, *dakako* ne.

Havelock je prošao pored stolića za kavu i kauča. Došao je do zida i besciljno razgledavao plaketu od mjedi na zidu. Opoče: — Opet ću nagađati, komandiru. Bilo je došlo vrijeme kad vas Matthias više nije htio viđati. Jesam li u pravu?

— Da. Telefonirao sam u više navrata — ne u State, *dakako* — ali mi on nije nikad uzvratio poziv.

— Ne u State? — upita ga Michael, okrenuvši se. — Ali vi *jeste* tamo zvali. Tako sam vas našao.

— Samo tri puta. Dvaput da mu kažem da imamo nedjeljne sastanke u Pentagonu, a jednom da mu kažem da idem u bolnicu radi manje operacije, da idem u

petak a očekujem da ću u bolnici ostati do utorka ili srijede. Bio je vrlo brižan, ali mi je tada rekao da ga više nikad ne pozivam u State Department.

— Onda ste ga nazivali na imanje?

— I u njegovu kuću u Georgetownu.

— To je bilo poslije.

— Da. Nazivao sam noć za noću, ali nije htio odgovoriti na zvonjavu telefona. Pokušajte razumjeti, g. Cross. Znao sam što sam učinio, veličinu prekršaja koji sam učinio. Gledajte, sve do prije nekoliko minuta ja to nisam nikad požalio; ja ne mogu promijeniti svoja uvjerenja, ona su usađena u mene. Ali vrativši se unazad — prije pet ili šest mjeseci — bio sam smeten, možda preplašen, nisam siguran. Osjećao sam se kao da sam se nasukao, bespomoćan...

— Bili ste u povlačenju — prekinu ga Havelock. — Bili ste na vrhuncu, uzimajući jedan od najsnažnijih narkotika na svijetu. Anthony Matthias. Odjednom ga više nije bilo.

— Da, to je. To su bili opojni dani, divna sjećanja. A onda, ne znam zašto, moja veza s veličinom je završila. Mislio sam da je razlog u nečemu što sam učinio, a što mu nije bilo po volji ili da je informacija koju sam mu donio bila manjkava, nepotpuna. Nisam znao; samo sam znao da sam odrezan, bez ikakva objašnjenja.

— Razumijem — rekao je Michael, sjećajući se tako jasno one noći u Cagnes-sur-Meru, kad *přitel* nije došao do telefona udaljenog pet tisuća milja. — Iznenađen sam da to niste tjerali, da se niste nekako konfrontirali, nekako, negdje. Imali ste pravo na to objašnjenje.

— Nisam morao. Konačno mi je dato.

— Što?

— Jedne večeri, pošto sam opet pokušao uspostaviti telefonsku vezu s njim, opet bez ikakva uspjeha, poziv mi je uzvratio neki muškarac. Vrlo čudan muškarac...

Produžena zvonjava telefona razbila je taj trenutak, rasprsnuvši nategnutu liniju koncentracije. Havelock je potrčao do telefona, znajući da produžena zvonjava znači *Hitnost*.

— Ovdje Loring — rekao je iscrpljeni glas polušapatom. — Pogoden sam. Dobro sam, ali sam pogoden.

— Gdje si?

— Motel na Autocesti tri-sedamnaest, pored Harringtona. Motel Pheasant Run. Kućica dvanaest.

— Poslat ću doktora.

— Vrlo *specijalnog* doktora, Havelock. Upotrijebi teren u Dentonu.

— Što hoćeš reći?

— Moram sam otići odanle. Zgrabio sam policijska kola...

— Policijska...? *Zašto?*

— Reći ću ti poslije. Sve... Specijalnog doktora s punom torbom igala.

— Za ime Krista, izgovori to, Charley!

— Imam jednog od tih kurvinih sinova. Gologa sam ga vezao za krevet — bez kapsula, bez brijača. *Imam jednoga!*

Havelock je udario u dugmad telefona u Sterilnoj pet, u jedno za drugim, izdajući naređenja, dok je mornarički oficir Decker ukočeno stajao preko puta, gledajući, slušajući; bespomoćna ljuska križara čija se ideja srušila. Informiran je Predsjednik, pronađen je vrlo specijalni liječnik koji će biti upućen u Maryland helikopterom, u pratnji tima iz Tajne službe. Drugi je helikopter bio spreman poletjeti, čekajući na Michaela na polju u Quantico, šest milja dalje. Tamo će ga odvesti pratnja Tajne službe koja je Deckera dovezla u Sterilnu pet. Konačni telefonski poziv upućen je u istu kuću, na kat. Jenni Karas.

— Ja moram ići. Radi se o Loringu u Marylandu. Ranjen je, ali je možda pokupio 'putnika' — ne pitaj me kako. A ti si bila u pravu. Jedan izvor. On je ovdje i još ima za reći; molim te siđi i preuzmi ga. Ja moram poći... Hvala ti.

Michael je ustao i obratio se preplašenom mornaričkom oficiru. — Jedna je dama na putu ovamo, a ja vam naređujem — naređujem vam, komandire — da joj kažete sve što ste nakanili meni reći, i u potpunosti odgovorite na svako pitanje koje vam postavi. Vaša će se pratnja vratiti za dvadesetak minuta. Kad završite, ali samo ako se ona suglasi, možete otići. Ali kad dođete kući, ne smijete je napuštati ni iz kojeg razloga. Bit ćete pod prismotrom.

— Da, g. Cross.

Havelock je pograbio jaknu s leđa stolice i zaputio se prema vratima. Stao je i okrenuo se prema Deckeru, s rukom na kvaci. — Usput, njeno je ime gospođa Cross.

Niski promet je skrenut dok su dva helikoptera zagraktala spuštajući se na malo privatno polje u Dentonu, Maryland; avion iz Mornaričke bolnice Bethesda sletio je jedanaest minuta prije choppera iz Quanticoa. Havelock je potrčao po bitumenskoj površini do štabnih kola upućenih iz Annapolisa. Vozač je bio vojnik za koga se znalo da poznaje ceste na istočnoj obali zaljeva Chesapeake. Vojnik nije znao ništa drugo; nitko nije znao; čak ni doktor koji je imao naređenje da se najprije pobrine za Charlesa Loringa, a da ništa ne daje Loringovu zarobljeniku dok se Sterilna pet ne pojavi na sceni. Dvoja patrolna kola državne policije upućena su u motel Pheasant Run; njih će naputiti Tajna služba.

Ako je naziv Pheasant Run¹ dočaravao slike vlastelinskog gazdinstva i okoline za lov, onda je taj naziv bio krivo primijenjen za neugledne, sumnjive motelske kućice koje su bile u nizu pored autoputa. Prva je funkcija motela očito bila da posluži potrebama koje traju sat ili nešto duže; automobili su bili parkirani na malim zemljanim prostorima iza tih kabina, izvan vidika s glavne ceste. Uprava je vodila brigu o idiosinkrazijama svoje klijentele, ali ne i o njihovoj udobnosti, a Loring je upotrijebio glavu. Čovjek u bolovima, koji skriva rane, bez prtljage ali sa zarobljenikom kojega je htio neopazice sakriti, jedva da se morao bojati da će biti uočen u jarko osvijetljenom Howard Johnson's Motor Lodgeu.

Havelock je zahvalio vojniku i rekao mu neka se vrati u Annapolis, podsjećajući ga da taj hitni slučaj zahtijeva potpunu tajnost. Washington ima njegovo ime, pa se preko njegove suradnje neće prijeći. Mladić, oštro impresioniran reflektorima i vojnim helikopterima po noći, a isto tako i svojim sudjelovanjem, odgovorio je lako uzbuđenim glasom: — Možete biti uvjereni u moju šutnju, sir.

¹ Fazanski put; lov na fazane (*op. prev.*)

— Samo recite da ste nekamo otišli popiti pivo, to je dovoljno. Bolje, možda.

Vladin čovjek, držeći srebrnu značku na dlanu, presreo je Michaela dok je ovaj tračio pored niza kabina tražeći broj dvanaest.

— Sterilna pet — rekao je Havelock, koji je tek sada opazio dvojica kola državne policije parkirana u sjeni, sedam metara njemu slijeva. Broj dvanaest je bio blizu.

— Ovuda — rekao je čovjek, stavivši značku natrag u džep, pa je Michaela poveo između dviju kabina prema kraju zemljišta koje je pripadalo motelu. Iza je bio kraći red kabina, koje se nisu vidjele s prednje strane. Loring je dragocjene trenutke bola i tjeskobe proveo proučavajući raspored objekata — još jedna indikacija da je sve držao u svojim rukama.

Na udaljenosti, sa stražnje strane kabine s lijeve strane, moglo se vidjeti kućište motora parkiranog automobila, ali to nisu bila obična kola. Preko sredine crne šasije bila je bijela pruga. To su bila patrolna kola koja je Loring ukrao, što je jedino indiciralo da je možda izgubio dio kontrole koja mu je inače tako dobro poslužila. Netko u Washingtonu će morati uspostaviti vezu s uspaničenim štabom merilenske policije i opozvati lov.

— To je to — rekao je federalni agent, pokazujući na vrata kabine iznad terase visoke tri stepenice. — Ja ću biti ovdje — dodao je čovjek. — Pazite na stepenice; labave su.

— Hvala — rekao je Havelock, pa je brzo, ali oprezno, pošao k vratima. Pokušao je s kvakom; vrata su bila zaključana. U odgovor na kucanje, netko je iznutra upitao: — Tko je?

— Sterilna pet — odgovorio je Michael.

Vrata je otvorio krupni, crvenokosi muškarac, godina na sredini između tridesete i četrdesete, zavrnutih rukava košulje, lice mu je i bilo osuto pjegicama, oči oprezne. — Havelock?

— Tako je.

— Zovem se Taylor. Dođite, moramo brzo govoriti.

Michael je ušao u sobu, doktor je zatvorio vrata. Na krevetu je bio goli muškarac, raširenih nogu i ruku; krvave ruke i stopala bili su mu vezani za okvir kreveta, pojasevi oko zglavaka, izrezane plahte oko ručnih zglobova. Usta su mu bila stegnuta prugastom modrom kravatom koja je sprečavala svaki glasni šum, a oči su mu se raširile odajući bijes i strah.

— Gdje...?

Taylor je pokazao prema uglu sobe. Tamo na podu, s glavom na jastuku i pokrivačem preko sebe, ležao je Charles Loring, samo djelomično otvorenih očiju; ili je bio omamljen ili u šoku. Havelock se uputio preko prljavog sivog tepiha, ali ga je zaustavila doktorova ruka na njegovoj.

— Zbog toga moramo razgovarati. Ja ne znam što se ovdje događa, ali znam da ne mogu biti odgovoran za život toga čovjeka ukoliko ga ne prebacimo u bolnicu — još prije jednog sata. Jesam li jasan?

— Čim budemo mogli, ne baš sada — odgovorio mu je Michael, tresući glavom. — Moram ga nešto pitati. On je jedina osoba koja mi može dati informaciju koja mi treba. Svi ostali su mrtvi.

— Možda me niste čuli. Rekao sam prije jedan sat.

— Čuo sam vas, ali ja znam što moram uraditi. Žao mi je. On bi želio... On bi želio da bude ovako, uzмите moju riječ za to.

— Moram. Nisam ga mogao uvjeriti da ode odavle prije deset minuta.

Michael je prišao Loringu, kleknuo i prinio lice blizu ranjenikovog. — Charley, ja sam, Havelock. Možeš li me čuti?

Loring je šire otvorio oči. Usne su mu drhtale, borio se da oblikuje riječi. Konačno se začu njegov šapat. — Da. Čujem... te... dobro.

— Reći ću ti što sam ja saznao, što je prokleta malo. Kimni glavom ako sam na stazi, zatresi ako nisam. Ne troši riječi ni dah. Okay? — Agent Cons Opa je kimnuo a Michael je nastavio: — Razgovarao sam s policijom koja to nastoji sastaviti. Kako oni kažu, kola hitne pomoći dovezla su čovjeka, žrtvu prometne nesreće i njegovu ženu, a Randolph, drugi doktor i sestra su ga čistili i provjeravali ozbiljnost povreda. — Loring je zatresao glavom, ali je Havelock nastavio. — Pusti me da završim, pa ćemo se vratiti. Nisu bili unutra pet minuta, kad su utrčala dvojica državnih policajaca i razgovarala s našim kardiolozima. Nitko ne zna što je rečeno, ah su ih primili u sobu za preglede. — Opet je agent Cons Opa zatresao glavom. — Nekoliko minuta kasnije, treći čovjek — ja uzimam da si to bio ti — provalio je kroz vrata za hitne slučajeve, i od tada su svi bili na podu. — Loring je kimnuo.

Havelock je udahnuo, pa nastavio tiho, brzo. — Osoblje je čulo pucnjeve, možda pet ili šest, nitko nije siguran. Većina je istrčala iz zgrade. Ostali su se sakrili u hodnicima i u sobama pacijenata iza zaključanih vrata, i svi su se pokušavali domoći telefona. Kad je paljba prestala, netko vani je vidio tebe i jednog državnog policajca kako trčite niz rampu — ti si bio presavijen s oružjem u rukama, a policajac je krvario, šepao i držao se za ruku. Prisilio si ga da uđe u patrolna kola i odvezao se. Policija pokušava saznati tko je bio drugi policajac, ali je identifikacija skinuta s nekih tijela, ne sa svih. — Loring je silovito tresao glavom. Michael mu je dotakao rame i rekao: — Polako vratit ćemo se. Ne moram ti reći da su tijela izbrojena. Randolph, doktor iz osoblja bolnice, sestra, unesrećeni, njegova žena i naša Apaš jedinica. Pronađena su dva automatska oružja s prigušivačima; još broje čahure. Tvoja se paljba čula; sada ispituju oružje, uspoređuju otiske. Osim onoga što sam ti rekao, nitko ne zna što se dogodilo. A sada, vratimo se. Prometna nesreća.

Loring je zatresao glavom, pa prošaptao: — Nema nesreće.

— Zašto ne?

— To *nisu* bili državni policajci.

Michael je pogledao na golog muškarca vezanog za krevet, te na zgužvanu uniformu na podu. — Naravno da nisu. A patrolna kola su također lažna; oni imaju novaca za takve stvari. Trebalo je da znam.

Ranjeni agent je kimnuo; ruka mu se pojavila ispod pokrivača, pozivajući Havelocka da priđe bliže. — Muškarac i žena... iz ambulantnih kola. Ikakav ID?

— Ništa.

— Isto i s policajcima... točno?

— Točno.

— Nesreća — prošaptao je Loring, zaustavivši dah. — Previše jednostavno... Muškarac povrijeđen... žena ga ne želi ostaviti. Ulaze... u sobu... doktor, bolničarka... Randolph. Oni ga imaju.

— Kako su mogli znati da će Randolph biti tamo?

— Nije važno. Rekli bi doktoru... ili bolničarki da ga pozovu... pod prijetnjom pištolja. Vjerojatno su tako i učinili. I tako ga dobiše. Previše lako.

— A državni policajci?

— U žurbi... paklenski su trčali. Uputili su ih da sve to razbiju, da to sve razbiju... u žurbi.

— Kako si došao do tog zaključka?

— Ostavljali su otvorena vrata, čudno su trčali, pobjesnulo... teška oružja pod kaputima... Apaš je rekao da je u prometnoj nesreći stradao neki mafijaški mudonja kojeg su pajkani došli ispitivati. Da je to bilo tako, tamo bi bilo deset vozila a ne jedno. — Loring je istjerao dah, kašljući; u kutovima usana pojavila se krv. Jako je otvorio usta i nastavio disati. Doktor je sada bio iza Havelocka.

— Za ime Krista — Taylor će tiho, ali ljutito naglašeno — zašto mu jednostavno ne prosvirate glavu?

— Zašto vama ne prosviram? — Michael se opet nagnuo prema Loringu. — *Zašto, Charley? Zašto misliš da su ih uputili da razbiju akciju?*

— Nisam siguran. Možda su me opazili... možda sam ja opet uprskao.

— Ja to ne vjerujem.

— Ne budi tako prokleta fin, ja to ne mogu podnijeti... ja to vjerojatno jesam uprskao... starim.

— Onda nam samo predaj svoje instinkte, Metuzaleme, trebaju nam. Ti nisi ništa uprskao. Jednoga si uhvatio, jednoga si nam *donio*, Charley.

Loring je pokušao podići ramena, ah ga je Michael blago zadržao. — Kaži mi nešto, Havelock. Jutros si rekao... o Shippersu. 'Prije dugo vremena.' Rekao si da su ga programirali prije dugo vremena. Kaži mi, je li taj kurvin sin tamo... jedan od njih?

— Mislim da je.

— Prokletstvo... možda i nisam tako star.

Michael je ustao i okrenuo se doktoru iza sebe. — U redu, Taylore, on je vaš. Odvedite ga i neka mu u Bethesdi omoguće sve najbolje. I uhvatite se telefona i kažite da Bijela kuća zahtijeva da se pripremi najbolji kirurški tim koji će čekati ovog čovjeka.

— Da, *sir* — rekao je doktor podrugljivo. — Još nešto, *sir*?

— O, da, liječniče. Pripremite svoju torbu s čarolijama. Očekuje vas posao.

Dvojica bolničara su na nosilima odnijela Loringa. Taylor se okrenuo Havelocku. — Počinjemo li sada?

— Što je s ranama? — upita Michael, gledajući dolje na vezanog golog muškarca, kojemu je krv curila s desne ruke i lijeve noge.

— Vaš prijatelj je podvezao žile gdje je to trebalo, a ja sam dodao zavoje; krvarenje je prestalo. Osim toga, bio je prokleta točan. Kost je raznesena, ali osim

boli, ništa mu neće biti. Naravno, dao sam mu nekoliko lokalki da mu bude lakše, da mu glava bude čišća.

— Hoće li se to upletati u kemikalije?

— Ne bih mu ih ubrizgao kad bi bilo tako.

— Onda ga napucajte, doktore. Nema vremena za gubljenje. Taylor je pošao do svoje velike crne kožnate torbe koja je bila otvorena i stajala na stolu pored prozora, pod svjetlom stolne svjetiljke. Gledao je sadržaj nekoliko trenutaka, pa uzeo tri fijale i tri igle u kutijama, pa ih stavio na rub kreveta odmah pored bedara golog čovjeka. Zatvorenik je podigao glavu; crte lica mu se iskriviše, oči zacakliše, zarobi ih pomama; bijaše blizu hysterije. Odjednom se stade bijesno uvijati, a prigušeno gotovo životinjsko zavijanje izbi mu iz grla. Zastade, ophrvan bolom u desnoj ruci, loveći zrak razjapljenim ustima, buljeći u strop. Onda odjednom prestade disati, zadržavajući zrak u plućima, lice mu postajaše crvenijim svake sekunde, oči kao da će mu iskočiti iz duplji.

— Što on to dovraga...?

— Maknite mi se s *puta!* — uzviknu Havelock, gurnuvši doktora nastranu, pa stegnutom pesti snažno udari u ubojčin goli trbuh. Zrak je eksplodirao iz *putnikovih* vezanih usta, a boja kože stade se vraćati uobičajenoj.

— *Isuse!* — rekao je Taylor, pojurivši da zaustavi fijale koje se zamalo ne otkotrljaše na pod. — Što je to *bilo?*

— Sada imate posla s nečim s čime možda nikad prije niste imali posla, doktore. Oni su programirani poput robota, ubijaju koga im god kažu da ubiju — bez ikakvih osjećaja, bez i najmanje brige. Čak ni za sebe.

— Onda neće pregovarati, da tako kažem. Mislio sam da bi možda mogao kad ugleda ove stvarčice.

— Nikako. On bi nas zatjeravao u blato svojim lažima. Oni su majstori zanata. Hajdemo, doktore.

— Kako žerite napredovati? U fazama, pa da ga svaka vrati jedan korak u vrijeme ili želite iskušati maksimum? To je najbrže, ali postoji rizik.

— Što je najgore što ga prati?

— Nesuvislost. Nepovezano lupetanje, bez logičkog slijeda.

— Bez logičkog...? To je to. Ja se odlučujem na nesuvislost; samo ga odvučite od bilo kojeg slijeda koji bi mu mogao izazvati programirane odgovore.

— Ne djeluje to baš tako. Tok postaje bez oblika, disocijacija je prva reakcija. Ključno je pogoditi stanovite riječi...

— Vi govorite sve što želim čuti, doktore, a osim toga gubite vrijeme.

— Tako mislite? — Brzinom koja je proizašla iz neke nagle unutrašnje erupcije, Taylor je slomio tanki vrat fijale, umetnuo u nju iglu, izvukao je i zaronio u čovjekovo bedro prije nego je ovaj shvatio što se događa. Ubojica se svom silinom skvrčio, snažno natežući sve čime je bio vezan za krevet, pokušavajući se okretati s jedne na drugu stranu, dok su mu prigušeni krici ispunjavali sobu. — Što to više radi, to će tekućina brže djelovati — dodao je Taylor, pritisnuvši ruku sa strane nategnutog, pocrvenjelog vrata. — Samo minuta ili nešto duže.

Michael je gledao očaran i revoltiran, kao što je uvijek bio kad bi gledao učin tih kemikalija na ljudsko biće. Morao se podsjetiti da je taj ubojica uzeo živote muškaraca i žena prije manje od tri sata — svojih ljudi i drugih, krivih i potpuno nevinih. Koliki će ih oplakivati i nikad shvatiti?

— On je sada otprilike spreman — rekao je Taylor, gledajući koprenaste, djelomično zatvorene oči zatvorenika, čiji su se pokreti stegnuli u polagano, valovito kretanje, praćeno stenjanjem.

— Vi mora da ste sretni u vašem poslu, doktore.

— Uvijek sam bio galamdžija kao dijete — odgovori mu crvenokosi muškarac, blago skidajući prugastu kravatu sa zatvorenikovih usta. — Osim toga, netko to mora raditi, a Veliki Ujak je platio moje studiranje medicine. Moj starac nije mogao zamahnuti vedrom pjene u saloonu Paddy O'Rourkea.¹ Isplatit ću dug i izići.

Havelock nije mogao zamisliti odgovor koji bi bio manje neukusan od Taylorovih riječi, pa se nagnuo nad krevet kad se doktor odmaknuo. — Mogu li početi? — upita ga.

— Govorite, on je vaša zagonetna križaljka.

— *Naređenja* — započe Michael, s rukom na stražnjem naslonu kreveta, s usnama uz zatvorenikovo uho, tiho ali čvrsta glasa. — Naređenja, naređenja, *naređenja*. Nitko se od nas ne može pokrenuti bez *naređenja*! Ali moramo biti sigurni, ne smijemo pogriješiti. Tko nam sada može izdati *naređenja*, *sada* nam izdati naređenja?

Zatvorenikova se glava micala naprijed-natrag, usta su mu se otvarala i zatvarala, natežući pomodrelo meso; nije bilo nikakva zvuka.

— Hitnost je — nastavio je Havelock. — Svatko *zna* da je hitnost... *hitnost*. Moramo žuriti, žuriti... požuriti.

— Žuriti... požuriti. — Pojavio se šapat, oklijevajući, nesiguran.

— Ali kako možemo biti *sigurni*? — žurio je Michael. — Mi moramo biti *sigurni*.

— Le... let je bio *gladak*. To smo dvaput čuli. To je sve što moramo znati. Let... *gladak*.

— Dakako. *Gladak let*. Sad smo svi u redu. Možemo požuriti... A sada, poletimo natrag... prije hitnosti. Opusti se. Spavaj.

— Vrlo dobro — rekao je doktor s druge strane slabo osvijetljene, prljave sobe. — Centrali ste ga brže nego sam ikad vidio. To je bio odgovor.

— Nije bilo teško — odgovori mu Havelock, ustávši s kreveta i gledajući u čovjeka. — Budući da su mu dali naređenja, on ima tri stvari na pameti. Hitnost, brzina i autoritet naredbe. Njegove su napute bile da ubija — izuzetno naređenje, osim toga i opasno. — pa je autoritet, dopuštenje, bilo vitalno. Čuli ste ga, on je to morao dvaput čuti.

— Šifra je 'gladak let'. On vam je dao šifru, a sada ćete je vi njemu vratiti. Bliži ste.

— A vi niste amater, doktore. Dodajte mi stolicu, molim vas. Osim toga imam brzinu i hitnost na pameti. Stvari bi mogle postati grube. — Taylor mu je donio stolicu

¹ Popularno američko ime (Patrick) i prezime za Irca koji se bavi gostioničarskim poslovima (*op. prev.*)

tvrda naslona do kreveta; Michael je sjeo; stolica je bila raklimatana, ali je još služila svrsi. Nagnuo se, s rukama na rubu kreveta, pa opet govorio vezanom čovjeku. — Imamo gladak let... gladak let... *vrlo gladak let! Sada, ubij svog partnera.*

Zatvorenik je naglo okrenuo glavu nadesno; zamagljene oči su mu treptale, usne su mu se micale — protest bez zvuka.

— Čuo si me! — viknuo je Havelock. — Imamo gladak let, zato *ga ubij!*

— Što...? *Zašto?* — Prošaptane riječi bile su grlena zvuka.

— Jesi li oženjen? Kaži mi, budući da smo na glatkom letu, jesi li *oženjen?*

— Da... da, oženjen.

— Ubiti tvoju *ženu.*

— *Zašto?*

— Mi smo na *glatkom letu!* Kako možeš *odbiti?*

— *Zašto... zašto?*

— Ubij svog partnera! Ubij svoju ženu! Imaš li djece?

— *Ne!* — Zatvorenikove se oči raširiše. — Ne možete nikad zatražiti... *nikad!*

— Moram! Gladak let! Što još hoćeš?

— *Dopuštenje.* Zahtijevam dopuštenje! Moram ga... imati!

— Odakle? Od koga? Već sam ti rekao. Mi smo na glatkom letu! To je *to!*

— *Molim vas...!* Mene, ubijte *mene.* Ja sam... tako konfuzan!

— *Zašto si konfuzan?* Čuo si moja naređenja, kao što si čuo naredbu za danas. Jesam li ti ja dao ta naređenja?

— Ne.

— *Ne?* Ne sjećaš se? Ako nisam ja, *tko?*

— Putovanje... gladak let. Kon...trola.

— *Kontrola?*

— Izvor.

— Kontrola izvora! *Ja sam tvoja kontrola izvora! Tvoja kontrola izvora, kontrola podrijetla! Ubij svog partnera! Ubij svoju ženu! Ubij djecu! Svu djecu!*

— Ja... *ja.* Ne možete zahtijevati... molim vas, ne tražite to od mene.

— Ja ne tražim. Ja zahtijevam, ja naređujem! Želiš li spavati?

— Da.

— Ti *ne možeš* spavati! — Michael je okrenuo glavu i obratio se Tayloru tihim, jedva čujnim glasom. — Koliko će doza potrajati!

— Ovako kako je vi jedete, pola normalnog vremena. Još desetak minuta, najviše.

— Pripremite drugu. Polako ga uzimam.

— To će ga otprsnuti u svemir.

— Vratit će se natrag.

— Vi ste doktor — rekao je doktor.

— *Ja sam tvoj nadzor!* — viknuo je Havelock, ustajući sa stolice, nagnuvši se zatvoreniku nad lice. — Ti nemaš nikog drugoga, *paminjatčik!* Učinit ćeš kako ti ja kažem, i *samo* što ti ja kažem! Sada, tvoj *partner*, tvoja žena, *djeca*...

— Aaaa...! — Krik je bio produžen, vrisak bespomoćnosti.

— Ja sam samo *počeo*...

Vezani, narkotizirani ubojica napinjao se protiv kože i ponjave. Tijelo mu se savijalo, crte lica krivile, a um mu je bio u labirintu užasa; od njega je tražena žrtva za žrtvom, bol za bolom, nikakav izlaz iz nemogućeg labirinta.

— *Sada* — rekao je Havelock doktoru pored sebe.

Taylor je ugurao hipodermičku iglu u zatvorenikovu ruku; reakcija je uslijedila već za nekoliko trenutaka, droga je ubrzavala drogu. Uzvici su se pretvorili u životinjsku vrisku, pljuvačka je polako curila iz ubojičinih otvorenih usta — nasilje jedini odgovor nasilju.

— *Daj to meni!* — viknuo je Michael. — *Dokaži mi to!* Ili ćeš biti ubijen sa svima ostalima! Partner, žena, djeca... svi vi umirete ukoliko mi se ne *dokažeš*. Odmah sada, istog trenutka!... *Koji je kôd tvog izvornog nadzora?*

— *Čekić-ništa-dva!* Ti ga *znaš!*

— Da, znam. A sada mi reci gdje me možeš naći... nemoj *lagati!*

— Ne znam... ne *znam!* Mene pozivaju... sve nas pozivaju.

— Kad tražiš dopuštenje, odobrenje? Kad imaš informaciju koju moraš predati? Kako ćeš do mene kad ti treba odobrenje, kad imaš informaciju koju treba prenijeti?

— Kažemo im... potrebno je. Svi tako radimo. Svaki pojedinac.

— Tko? Koga?

— Siroče. Javi... siročetu.

— *Siroče?*

— Devedeset šest.

— Siroče-devedeset-šest? Gdje je on? *Gdje?*

— *S... i... r... o...* — Posljednji je krik sve rastresao. Putnik se bacio svom snagom i težinom protiv pojaseva i jednoga prekinuo, što mu je oslobodilo lijevu ruku pa se uzdigao, savivši leđa u luku, u grču, da bi najzad u nesvjestici pao na rub kreveta.

— Dobio je svoje — rekao je Taylor, nagnuvši se preko Havelocka, držeći prstima zatvorenikov zglavak. — Njegov je puls kao u bušilice s komprimiranim zrakom; proći će osam sati prije nego će moći izdržati novu munju. *Žao mi je... doktore.*

— U redu je, doktore — rekao je Michael. Odmaknuo se od kreveta i izvukao kutiju s cigaretama. Mogli smo gore proći. Vi ste paklenski dobar kemičar.

— Ne smatram to svojim životnim djelom.

— Da to nije bilo kako je bilo, vi ne biste dobili... — Havelock je zastao da pripali cigaretu.

— Što?

— Ništa. Htio sam reći za — piće. Mislio sam da *vi* možda ne biste imali vremena za jedno piće, pa sam htio ponuditi.

— Dakako, prihvaćam. Ali najprije moram ovog Borisa poslati u kliniku.

— Borisa?... Vi znate?

— Dovoljno da znam da nije dječak-izvidnik.

— To je zabavno. On je vjerojatno bio.

— Kažite mi — upita ga crvenokosi doktor — da li bi mu nadzor izvora ili kako se to još kaže, naredio da to učini? Da ubije ženu i djecu, osobe koje su mu najbliže?

— Nikad. Moskva to ne bi riskirala. Ti ljudi jesu poput robota ali je u njima krv, ne ulje. Oni su pod stalnom prismotrom, a ako KGB želi da ih uzme, pošalje grupu za likvidaciju koja će to obaviti. Normalna obitelj je dio pokrivača; osim toga, to je snažna rezervna kuka. Ako čovjek ikad dođe u iskušenje, zna što ga čeka.

— Vi ste to upotrijebili na isti način, zar ne? Samo obratno.

— Nisam baš ludo ponosan na svoj pothvat, ali da.

— Isus, Marija i Paddy O'Rourke — promrmljao je doktor. Michael je gledao u Taylora koji je podigao slušalicu, spreman da preko centrale Bethesde izda napute kako da urade sa zatvorenikom. *Telefon. Siroče-96.* — Pričekajte trenutak! — Michael naglo uzviknu.

— O čemu se radi?

— Dopustite mi da upotrijebim taj telefon! — Havelock je jurnuo od stola, podigao slušalicu i birao broj, govoreći glasno: »S-i-r-o-č-e... devedeset šest«.

— Centrala — čuo se ženski glas na liniji.

— Što?

— Je li ovo poziv na račun drugoga ili na račun kreditne kartice?

— Kreditna kartica. — Michael je zurio u zid da bi se sjetio broja kojemu se nije moglo ući u trag, a dobio ga je od Statea. Dao ga je telefonistici i čuo zvonjenje.

— Dobar večer i hvala vam što ste nazvali Trgovački centar Voyagers, putni prtljag za profinjenog svjetskog putnika. Ako navedete brojem označeni artikal ili artikle iz našeg kataloga koje želite kupiti, bit ćete povezani s prikladnim predstavnikom u našem odjelu za usluge koji radi dvadeset četiri sata.

Havelock je spustio slušalicu. Treba mu druga šifra; dobit će je na klinici. Mora je naći. *Svi tako radimo. Svaki pojedinac... Dvosmislenost* je na kraju tog kôda.

— Je li bilo nešto? — upita ga zbunjeni doktor.

— Sad će biti na vama, doktore. Jeste li ikad čuli za Trgovački centar Voyagers? Ja to ne znam, ali sam zato godinama kupovao svoje stvari u Evropi.

— Voyagers? Svakako. Oni imaju filijale posvuda. Oni su Tiffany¹ kad je u pitanju prtljag. Moja je žena kupila jednu od onih torbi što se nose sa sobom, a kunem se Bogom da sam, kad sam dobio račun, mislio da je kupila kola. Oni su prvoklasni.

¹ Naziv glasovite njujorške draguljarnice (*op. prev.*)

— Osim toga su vlasništvo KGB-a. To je ono na čemu ćete raditi. Kakav je god vaš raspored, izbrišite ga. Želim vas pored sebe na klinici s našim svjetskim putnikom. Treba nam još jedan niz brojeva. Samo još jedan niz.

Izvan kabine se začuo zvuk teških koraka, a zatim je uslijedilo oštro kucanje na vratima.

— Tko je to? — upita Havelock dovoljno glasno da ga se moglo čuti vani.

— Sterilna pet, traže vas. Urgentni poziv preko radija državne policije. Treba vas pronto odvesti na aerodrom.

— Na putu. — Havelock se okrenuo Tayloru. — Uredite sve što treba. Budite s njim — s *njim*. Bit ću u kontaktu. Žao mi je zbog pića.

— I Paddy O'Rourkeu.

— Tko je, dovraga, Paddy O'Rourke?

— Čovječuljak koji mi sjedi na ramenu i kaže mi da previše ne mislim.

Michael se uspeo u mornarički helikopter, dok su gigantska sječiva grmjela. Pilot ga je pozvao naprijed.

— Tamo je telefon! — viknuo je. — Bit će tiše kad se vrata zatvore. To je telefon s prespajanjem. Mi ćemo vam ugurati vezu.

— Tko je to?

— Mi to ne možemo znati! — vikao je radisi, okrenuvši se od svoje konzole nasuprot pregradi. — Naša je veza filtrirana. Nas prelaze.

Teška metalna vrata su elektronski zatvorena; tako je jarka svjetlost reflektora ostala izvan helikoptera, a grmljavina rotora se svela na prigušenu riku. Havelock se sagnuo u mraku i stegao telefon, držeći ga uz desno uho, dok je slobodnom rukom pokrivao drugo. Glas koji je došao posljednji na liniji bio je predsjednika Sjedinjenih Država.

— Vas će odvesti izravno do zrakoplovne baze Andrews, da se sastanete s Arthurom Pierceom.

— Što se dogodilo, sir?

— On je na putu prema Poole's Islandu sa specijalistom za sefove, ali najprije želi s vama razgovarati. To je preplašen čovjek, a ja mislim da se on ne da lako preplašiti.

— Sovjeti?

— Da. On ne može reći jesu li oni kupili njegovu priču ili nisu. Slušali su ga u tišini, kimnuli i pokazali mu vrata. Njegova je ideja da su oni u proteklih osamnaest sati saznali nešto više, nešto o čemu ne žele razgovarati — nešto što bi sve moglo pretvoriti u komadiće. Upozorio ih je da ne učine ništa prenačljeno bez komunikacije na najvišoj razini.

— Što su odgovorili?

— Zloslutno. 'Pazite na sebe', rekli su mu.

— Nešto imaju. Pierce poznaje svoje neprijatelje.

— U krajnjem slučaju, bit ćemo prisiljeni paradirati s Matthiasom, nadajući se da ćemo spriječiti lansiranje, bez garancije da će tako biti. Ne moram vam reći što će

to značiti — bit ćemo vlada gubavaca, više nam neće vjerovati. Ako još budemo na karti.

— Što ja mogu učiniti? Što Pierce hoće?

— Sve što imate, sve što ste saznali. On pokušava naći nešto, *bilo što*, što bi mogao upotrijebiti kao prednost. Svakog sata može prezentirati protuoptužbu i spriječiti eskalaciju, svaki dan koji nam kupi je dan za vas. *Ima li* ikakva napretka?

— Da. Mi sada znamo vezu *Dvosmislenosti*, gdje šalje i prima. Sredinom jutra bismo trebali saznati kako on to radi, preko koga. Kad to budemo znali, naći ćemo ga.

— Onda biste *moгли* biti korak bliže Parsifalu.

— Tako mislim.

— Ja ne želim to čuti! Želim čuti *'da'*.

— Da, gospodine Predsjedniče. — Havelock je zašutio, razmišljajući o nekoliko kratkih riječi koje su mu potrebne da bi slomio kôd Voyagersa. Te će riječi čuti i zapamtiti na klinici. — Ja to vjerujem.

— Vi to inače ne biste rekli, hvala *Bogu*. Haj'te Pierceu. Dajte mu sve što imate. *Pomozite* mu!

Presijecajuće poletno-sletne staze bile su oivičene jantarskim svjetlima, a nebom su se križali snopovi reflektora, prodirući kroz pokrivač gustih oblaka. Andrews je sam po sebi bio veliki, čuvani vojni grad. Aktivnost je bila intenzivna i u odlasku i u dolasku. Kao sjedište Systemske komande zrakoplovstva SAD¹ to je bilo mjesto gdje su se slijevale dalekosežne i beskrajne odgovornosti. Za tisuće osoba nije bilo dana i noći — samo satovi dužnosti i zadaci. Baza je zauzimala četiri stotine rali istočno od Potomaca i zapadno od zaljeva Chesapeake, ali su njeni interesi okruživali svijet, a cilj je bila obrana sjevernoameričkog kontinenta.

Mornarički helikopter je dobio dopuštenje da leti nisko i da sleti na mjesto sjeverno od glavnog polja. Reflektori su ih uhvatili četvrt milje od tla nula, a onda su radar, radio i pilotovo oštro oko omogućili spuštanje helikoptera na platformu. Među instrukcijama koje su javljene s kontrolnog tornja bila je i poruka za Sterilnu pet. Džip će odvesti Havelocka do poletno-sletne staze južnog perimetra. Tamo će ga čekati dok ne završi svoj posao, a onda će ga vratiti do helikoptera.

Havelock se uspeo do ruba pa skočio na tlo. Moku hladnoću zraka činili su još gorom rotor koji su usporavali. Povukao je suvratke ogrtače uz vrat, žaleći što nije imao šešir — ali se odmah sjetio da je jedino pokrivalo za glavu koje sada posjeduje iskrzana vunena kapa koju je ostavio negdje na Poole's Islandu.

— Sir! *Sir!* — Uzvici su stizali s Michaelove lijeve strane, iza visoke pojave helikoptera. Vikao mu je vozač džipa, vozila koje je bilo jedva vidljivo u sjeni između zasljepljujućeg svjetlosnog lûka platforme.

Havelock je potrčao dok je narednik iza upravljača stao izlaziti iz kola s gestom uljudnosti. — Zaboravite to — rekao mu je Michael, približavajući se vratima džipa, s rukom na vjetrobranu. — Ja vas nisam vidio — dodao je, pa se smjestio na sjedištu.

— To su moje instrukcije — objasnio je avijatički podoficir. — Drži se što dalje od očiju.

— Zašto?

— To ćete morati upitati čovjeka koji izdaje naređenja, sir. Rekao bih da je oprezan, a kako nitko nema imena, ja ništa ne pitam.

Džip je pojurio i ubrzo se našao na uskom asfaltiranom putu, pedeset metara istočno od helikopterske platforme. Skrenuo je lijevo i ubrzao; cesta je gotovo opasala ogromno polje, prolazeći pored osvijetljenih zgrada i ogromnih parkirališta prošaranih svjetlostima automobila koji su dolazili; sve se u Andrews doimalo kao da je u trostrukom vremenu. Vjetar je mlatio po otvorenom vozilu, a nesmiljeni vlažni zrak prodirao je kroz Michaelov kaput i tjerao ga da ne htijući steže mišiće, ne bi li se zaštitio od hladnoće.

¹ Glavna komanda svih vojnozrakoplovnih sistema (*op. prev.*)

— Meni nije stalo ako on sebe naziva Little Bo Beep¹ — rekao je Havelock, govoreći to koliko zbog nekog razgovora toliko i zbog drugog. — Jedino je važno da bude toplo tamo kamo idemo.

Narednik je bacio brz pogled na Michaela. — Opet mi je žao — odgovorio je — ali taj čovjek to nije tako predvidio. Moje su instrukcije da vas odvezem na stazu na južnom perimetru. Bojim se da je to — to. Poletna staza.

Havelock je prekrstio ruke i držao pogled ispred sebe, pitajući se zašto je državni podsekretar tako oprezan unutar vojnog kompleksa. Onda su mu se misli ukratko zadržale na samom čovjeku i našao je dio odgovora — slijepi dio, ali ipak prirođeni: *mora* postojati razlog. Na temelju onoga što je pročitao o Arthuru Piercea u dosjeu State Departmenta, zajedno s onim što mu je otprije poznato, podsekretar je uman, uvjerljivi govornik u ime američkih interesa u Ujedinjenim narodima, kao i na međunarodnim konferencijama, uz dokazano, duboko nepovjerenje prema Sovjetima. To je nepovjerenje, međutim, bilo odjenuto u brzu agresivnu duhovitost i utkano u varavo ugodne frontalne napade koji su Ruse tjerali uz njihove bizantinske zidove, jer nisu imali prikladne protuargumente. Možda je Pierceova izuzetna vjerodajnica bila u činjenici da ga je sam Matthias izabrao, i to kad je Anton bio na vrhuncu svoje intelektualne moći. Ali je karakteristika koja se posebno isticala u Havelockovoj svijesti, dok su jurili tamnom aerodromskom cestom, bila u vrlo cijenjenoj samodisciplini koju je Arthuru Pierceu pripisivao gotovo svatko tko je doprinio stvaranju njegovog dosjea o vladanju u službi. Ne zna se da je ikad nešto rekao ako nije imao što reći. Prema tome, razmišljao je Michael, on ne bi ništa učinio ako nije imao razloga za to.

A odabrao je sastanak na pisti.

Vozač je skrenuo nalijevo, na poprečnu cestu koja je skraćivala udaljenost do velikog hangara, a onda je skrenuo nadesno do ruba napuštene avionske staze. U daljini spazi siluetu u sjaju automobilske svjetla. Čovjek je bio sam. Iza njega, možda pedesetak metara dalje i izvan staze, bio je mali propjet² s upaljenim unutrašnjim i vanjskim svjetlima, a uz njega vozilo s gorivom.

— To je taj čovjek — rekao je narednik, usporavajući. — Ja ću vas odbaciti i čekati pored trgovine odbačenih stvari.

— Čega?

— Hangara za održavanje. Samo viknite kad me trebate.

Kola su se zaustavila desetak metara od Arthura Piercea. Havelock je izišao i ugledao državnog podsekretara kako se uputio prema njemu — visok, vitak čovjek s tamnim ogrtačem i šeširom, dugih i energičnih koraka. Pierceu protokol očito nije bio važan; u State Departmentu, bez obzira na krizu, ima previše onih s titulom koji bi očekivali da se obični funkcioner inozemne službe *njima* približi. Michael stade hodati, opazivši kako je Pierce skinuo rukavicu s desne ruke.

— G. Havelock? — upita diplomat, ispružene ruke, dok je jeep odjurio.

— G. podsekretar?

— Dakako, to ste vi — nastavi Pierce, stegnuvši mu ruku čvrsto i iskreno. — Vidio sam vašu fotografiju. Iskreno rečeno, pročitao sam sve o vama čega sam se domogao. Dakle, držim da osjećam spram vas izvjesno strahopoštovanje, što je prilično

¹ Ličnost iz jednog američkog stripa (*op. prev.*)

² Turbo-mlazni avion (*op. prev.*)

smiješno kad to kaže odrasla osoba. Ali su vrlo impresivna vaša postignuća u svijetu za kojeg ne tvrdim da ga razumijem. — Podsekretar je zastao, doimajući se zbunjeno. — Držim da egzotična narav vašeg posla vrlo često izaziva ovakva reagiranja.

— Želio bih da je tako; vi me činite strašnom osobom. Osobito kad uzmem u obzir greške koje sam učinio — osobito posljednjih nekoliko mjeseci.

— To nisu bile vaše pogreške.

— Trebalo bi da nešto i ja vama kažem — nastavio je Michael, prelazeći preko primjedbe. — I ja sam mnogo čitao o vama. U Stateu nema mnogo ljudi vaše lige. Anthony Matthias je znao što radi kad vas je izvukao iz šila i stavio vas gdje jeste.

— To je nešto što imamo zajedničko, zar ne? Anthony Matthias. Vi ste mnogo više od mene u tome, ali ja ne bih nikad pretendirao na to da bude drugačije. Ali privilegij, bogomprokleti *privilegij* — ne znam se drugačije izraziti — poznavanje njega onako kako sam ga znao godinama, čini te godine napetosti i znoja itekako vrijednim. Bilo je to vrijeme mog života kad je sve vikalo za mnom, da se tako izrazim; on je učinio da se sve to spoji.

— Mislim da obojica osjećamo na isti način.

— Kad sam čitao materijale o vama, nemate pojma koliko sam vam zavidio. Bio sam mu blizak, ali nikad nisam mogao biti ono što ste mu vi bili. Te godine mora da su bile godine izuzetnog iskustva.

— Bilo je — bile su. Ali tamo više ništa nema za nas obojicu.

— Znam. To je nevjerovatno.

— Vjerojatno. Ja sam ga vidio.

— Pitam se hoće li mi dopustiti da ga vidim. Ja sam na putu prema Poole's Islandu, znate.

— Učinite mi uslugu. Nemojte. Zvuči otrcano, ali upamtite ga — osobito njega — onakvog kakav je bio, a ne kakav je sad.

— Što nas dovodi do — sada. — Pierce je zatresao glavom gledajući Havelocka u chiaroscuro avionske staze. — Nije dobro. Ja mislim da Predsjedniku nisam baš realno opisao kako smo blizu ruba.

— Shvatio je. Rekao mi je što su vam kazali kad ste ih upozorili. 'Pazite na sebe', je li tako bilo?

— Da. Kad su oni tako jednostavno jasni, tako izravni, ja se tresem. Oni će udariti na sjene; jedno silovito guranje i mi smo preko. Ja nisam loš u debati i dosta dobro pregovaram, ali vi Sovjete poznajete bolje od mene. Kako vi to čitate?

— Isto kao vi. Umjerenost u izražavanju nisu njihova odlika, bombastičnost jest. I kad im nije stalo da prijetite, prijetite. Pokreti će uzeti mjesto riječi.

— To je ono što me plaši. Jedino za što se čvrsto držim jest da zaista ne vjerujem da su doveli ljude koji guraju dugmad. Ne još. Oni znaju da moraju biti sasvim točni. Ako bi imali konkretne dokaze, ne samo nagovještaje, da je Matthias ušao u nuklearne napadačke paktove protiv SSSR-a i ako nanjuše Kinu, oni neće oklijevati da odluku gurnu gore, gdje više neće biti njihova. Tada ćemo se svi početi ukopavati u zemlju.

— Nuklearne agresija...? — Havelock je zastao, uzburan više nego je to smatrao mogućim. — Vi mislite da *toliko* pretpostavljaju?

— Blizu su. To je ono što ih raspomamljuje. Ugovori o kojima je pregovarao manijak — s drugim manijacima.

— A sada je pomama otišla. Šute i pokazuju vam vrata. Vi ih upozoravate a oni vam kažu da pazite sebe. I ja sam preplašen, g. podsekretaru.

— Znači da znate na što mislim?

— Parsifal.

— Da.

— Berquist je rekao da vi mislite da su Sovjeti nešto saznali u toku posljednjih osamnaest sati. Je li to tako?

— Nisam siguran — odgovorio je Pierce. — Ja čak nisam siguran da li radim na pravoj strani ulice, ali *nešto* se dogodilo. Zato sam se htio susresti s vama. Vi ste jedini koji znate što se događa iz sata u sat. Kad bih mogao nešto naći pa sastaviti zajedno s nečim što su rekli ili na što su reagirali, možda bih mogao naći vezu. Ono što tražim je osoba ili događaj, bilo što što mogu upotrijebiti da im se suprotstavim, da iznesem prije njih i tako ih skrenem. *Bilo što* što bi ih usteglo da alarmiraju gospodare rata u Prezidijumu.

— Oni nisu budale, oni znaju te ljude. Znali bi što isporučuju.

— Ja ne mislim da bi ih to zaustavilo. — Pierce je oklijevao, kao da u sebi raspravlja da li da navede jedan primjer, a onda je odlučio govoriti. — Vi poznajete generala Halyarda?

— Nikad ga nisam upoznao. Ni ambasadora Brooksa. Trebalo je da se danas poslije podne nađem s obojicom. Što je s njim?

— Ja ga smatram jednim od najmisaonijih *skeptičnih* vojnika u ovoj zemlji.

— Sporazuman. Ne samo na osnovu njegove reputacije; dali su mi njegov dosje. I?

— Upitao sam ga danas poslije podne što on misli kakvo bi bilo reagiranje — uključujući i njegovo — kad bi naše tajne službe otkrile kinesko-sovjetski pakt protiv nas, pakt koji bi projicirao datume napada unutar četrdeset pet dana, a sadržavao onu vrst informacije kakva se nalazi u onim dokumentima na Poole's Islandu. Njegov se odgovor sažeo u jednu riječ: »Lansirati«. Ako to on može reći, što da kažu niži, mnogo nesigurniji ljudi?

Arthur Pierce nije dramtizirao pitanje, već ga je postavio mirno, a hladnoća koju je Michael sad osjećao mogla se samo djelomično pripisati vlažnom, hladnom zraku. Sile su se približavale; vrijeme ističe. — Predsjednik mi je rekao da vam pomognem — započe. — Ne znam da li mogu, ali ću pokušati. Kažete da tražite nešto što bi ih moglo skrenuti; možda to imam. Postoji dugotrajna operacija KGB-a koja nas vraća još u dane NKVD-a¹ — u tridesete. Zove se *Operacija paminjatčik*...

— Oprostite — prekinu ga čovjek iz Statea. — Moj ruski nije naročito dobar, pa mi treba prevodilac.

— To nije važno; prevodilac to ne bi ni znao. To je šifrirani naziv. Odnosi se na strategiju što se oslanja na djecu, čak bebe, koju su odabrali doktori, pa su dovedena ovamo. Djeca su ostavljena u određenim obiteljima — duboko skrivenim marksis-

¹ Od rus. N(arodnij) K(omesarijat) V(nutrenih) D(el), Narodni komesarijat unutrašnjih poslova; bivši naziv sovjetske tajne policije (*op. prev.*)

tima — i rastu kao Amerikanci, na vrlo površinski način normalno, što uspješnije to bolje. Ali ih kroz sve te godine obučavaju — programiraju, ako hoćete — za njihove zadatke koje će vršiti kao odrasli, a ti zadaci zavise o njihovim sposobnostima i razvoju. Onda dolazi do infiltracije — opet, što više to bolje.

— Dobri *Bože!* — tiho će Pierce. — Ja mislim da ta strategija obuhvaća ogromne rizike. U te ljude mora biti usađena izvanredna vjera.

— O, oni vjeruju, to je suštinski dio njihova programiranja. Osim toga prate ih; najmanje skretanje i oni ih eliminiraju ili vrata Majci Rusiji, gdje ih preodgajaju, dok obučavaju druge u američkim kompleksima na Uralu i u Novgorodu. Glavno je u tome da se s njima nikad nije mogla narušiti ta operacija; nekolicina koju smo uzeli najmanje je kompetentna i tako nisko na ljestvici da nisu mogli ništa osvjetliti. Ali smo ih sada možda načeli. Uхватili smo jednog vjernog *paminjatčika* koji je sankcioniran za ubojstva, kao član jedinice za likvidaciju. Njegova vrsta ima pristup — *mora* imati pristup — centrima za sigurnost i davanje ovlaštenja, i nadzoru nad izvorima. U ubijanju ima previše rizika, previše je mogućnosti da se pretjera u reagiranju, a da i ne govorim o tome da postoji opasnost da te ulove. Naredbe moraju biti provjerene, ovlaštenja potvrđena.

— Vi *imate* takvog čovjeka? Moj Bože, gdje?

— Sada ga avionom prebacuju u Bethesdu — ranjen je — a kasnije uvečer, prebacit će ga u kliniku u Virginiji.

— Nemojte ga *izgubiti!* Je li doktor s njim? Dobar?

— Mislím tako. On je klinički specijalist po imenu Taylor; on će ostati s njim.

— Onda mislite ds ćete mi ujutru moći dati nešto što bih mogao upotrijebiti s Rusima? To bi bilo skretanje koje mi treba. Njihovim se napadima suprotstavljám svojim. Ja optužujem...

— Ja vam to mogu sada dati — prekinu ga Havelock — ali to ne smijete upotrijebiti prije nego vam kažem. Sutra navečer najranije. Možete li ih zadržati tako dugo?

— Mislím da mogu. O čemu se radi?

— Prije jednog sata stavili smo ga pod kemikalije. Ja ne znam kako se stiže do pravih ljudi, ali znam pokriveni identitet njihovog odbora za ovlaštenja. Također i kôdni naziv za nadzor izvora *paminjatčika* za ovo područje — za koje morám pretpostaviti da uključuje vašingtonsku operaciju, najvitalniju u SAD.

Arthur Pierce ja zatresao glavom u iznenađenju i divljenju. — Vi me obarate — rekao je, s poštovanjem u svom tihom glasu. — Rekao sam vam da sam osjećao neko strahopoštovanje. Što mogu upotrijebiti?

— Što god morate. Nakon sutrašnjeg dana, ja ću zamijeniti cijelu *operaciju paminjatčik* za nekoliko dana.

— Predsjednik mi je rekao prije nekoliko minuta — telefonirao mi je pošto je završio razgovor s vama. Mislíte li da ste tako blizu Parsifalu?

— Bit ćemo još bliže kad Taylorova pacijenta dobijemo u kliniku. S nekoliko nas riječi može dovesti na udaljenost ruke od čovjeka kojega zovemo *Dvosmislenost*. A ukoliko je sve što smo projicirali — što je Bradford projicirao — krivo, a ja ne mislim tako, to *ne može* biti, kad jednom budemo imali *Dvosmislenost* znat ćemo tko je Parsifal. *Ja* ću znati.

— Kriste, *kako?*

— Matthias mi je gotovo rekao da ga ja poznajem. Znadete li kompaniju, lanac trgovina, koji se zove Voyagers Emporium?

— Najveći dio moje prtljage ga zna, žalim što moram reći. Ili to barem žali moj račun u banci.

— Negdje unutra, u odjelu ili u odjeljenju, tu je KGB-ov centar za ovlaštenja. *Dvosmislenost* mora biti u dodiru; tamo dobija naređenja, tamo prenosi informaciju. Mi ćemo to mirno razbiti — *vrlo* mirno — izrezati na komade i naći ga. Ne treba nam puno; mi znamo gdje je lociran.

— Točno tamo gdje ga vidate svakog dana — rekao je Pierce, kimnuvši. — A koje je kôdno ime za upravljanje izvorima?

— Čekić-nula-dva. To nama ništa ne znači i mreža to može promijeniti preko noći, ali činjenica da smo to slomili, da smo tako slomili krug *paminjatčika*, mora nekoga u Kremlju natjerati da se znoji. — Michael je zastao, pa dodao: — Kad vam ja dadem znak da krenete, upotrijebite što vam je potrebno, sve ili samo jedan dio. U osnovi je to diverzija, što vi zovete skretanjem, ah ja mislim da je to snažno skretanje. Stvorite diplomatsku rabarbaru,¹ izazovite oluju telegrama između Moskve i New Yorka. Samo kupite vrijeme.

— Vi ste sigurni?

— Siguran sam da nemamo izbora. *Treba* nam vremena.

— Mogli biste izgubiti nadzor nad izvorima.

— Onda ćemo izgubiti njega. Mi možemo živjeti s kontrolom izvora, mi smo ih sve dobili u više od šezdeset zemalja. Ne možemo živjeti s Parsifalom. Nitko od nas

— Čekat ću na vaš poziv. — Državni podsekretar je bacio pogled na sat, žmirkajući na slabu svjetlu da pročita radijumski brojčanik.

— Još imam nekoliko minuta prije nego pođemo. Specijalist za sefove morao bi doletjeti iz Los Alamosa; on se sastaje s jednim od ljudi iz njegove kompanije koji su mu donijeli interne dijagrame... Ima toliko toga što želim pitati, toliko toga što moram znati.

— Ja ostajem ovdje koliko i vi; kad vi odete i ja odlazim. Tako sam čuo od Predsjednika.

— Sviđa mi se. Predsjednici mi se nisu uvijek sviđali.

— Zato jer on ne daje ni marjaša na to sviđa li vam se ili ne — ne dok je u Ovalnom uredu. Tako ga ja čitam. I meni se sviđa, premda imam sve razloge da mi se ne sviđa.

— Costa Brava? Sve su mi rekli.

— To je historija. Vratimo se tekućem. Što vam još mogu reći, a može vam pomoći?

— U redu — rekao je Pierce, čiji se glas spustio do šupljeg zvuka.

— Ako je Parsifal *stigao* do Sovjeta, uspostavio vezu s njima, što ja mogu reći — ako za to budem imao prilike? Ako je on samo nabacio kineski faktor ili ukazao na slabosti u njihovim protuudarnim kapacitetima, kako ja to mogu objasniti? Gdje je on

¹ Amer, slang: vruća rasprava ili svađa (*op. prev.*)

to sve *dobio*? Razotkriti Matthiasa je samo dio problema. Iskreno rečeno, to nije dovoljno, i mislim da vi to znate.

— Ja to znam. — Havelock je pokušao sastaviti svoje misli, biti jasan i koncizan koliko je god moguće. — Ono što je u tim takozvanim ugovorima to je mješavina poteza u igri šaha koju igraju tri strane, a glavni smo igrač mi. Naš je prodor u ruske i kineske sisteme mnogo dublji nego smo ikad nagovijestili, a postoje strateški odbori stvoreni radi proučavanja i procjenjivanja svake zamislive opcije u slučaju da neka prokleta budala — na *bilo* čijoj strani — izda naredbu za lansiranje.

— Takvi odbori, uvjeren sam, postoje i u Moskvi i u Pekingu.

— Ali niti Moskva ni Peking ne mogu proizvesti jednog Anthonya Matthiasa, čovjeka s geopolitičkom panacejom, poštovanog, čak obožavanog — nikog na bilo kojoj strani svijeta poput njega.

Pierce je kimnuo. — Sovjeti se spram njega odnose kao spram vrijednog posrednika, ne kao spram protivnika. Kinezi organiziraju bankete u njegovu čast i nazivaju ga vizionarom.

— A kad se počeo raspadati, još je imao maštu da zamisli posljednju nuklearnu igru šaha.

— Ali *kako*?

— Našao je zelota, fanatika. Mornaričkog oficira u jednom od pentagonških odbora, koji je do guše u teorijama overkilla.¹ On je Matthiasu dao sve. Načinio je kopije svih strategija i protustrategija, koje su tri odbora razmijenili između sebe. Sadržavali su autentične podatke — *morali* su ih sadržavati; te su ratne igre vrlo realne na papiru. Sve se može provjeriti kompjuterima — raširenost nanesene megatonske štete, zadržane štete, granice kazne prije nego je tlo neupotrebivo. Sve je bilo tamo, a Matthias je to sastavio. Matthias i čovjek koji nas je zgrabio za vrat. Parsifal.

— Rekao bih da je sudbina tog mornaričkog oficira da započne dugo razdoblje zatvora.

— Nisam siguran što bi se time postiglo. U svakom slučaju, nisam završio s njim; on još mnogo toga mora dati — možda je dosad već dao.

— Samo trenutak — javio se državni podsekretar, kojemu je lice odjednom oživjelo. — Da li bi *on* mogao biti Parsifal?

— Ne, nije moguće.

— Zašto ne?

— Zato jer je on na svoj iskrivljeni način vjerovao u ono što radi. On je u stalnom ljubavnom odnosu sa svojom uniformom i svojom zemljom; niti bi dopustio mogućnost kompromisa, niti bi Rusima dao jedan gram municije. Decker nije originalan, ali je iskren. Sumnjam da bi ga Lubjanka mogla slomiti.

— Decker... Vi ste ga negdje smjestili, zar ne?

— On ne ide nigdje. Kod kuće je, ali ga izvana čuvaju. Pierce je zatresao glavom, pa izvukao kutiju s cigaretama i šibice.

— Želite li jednu? — upita, ponudivši kutiju.

¹ Predimenzionirano reagiranje; odgovor koji znatno nadilazi izazov; pretjerana reakcija; (*op. prev.*)

— Ne, hvala. Već sam ispunio svoju kvotu od pet stotina za dan. Čovjek iz Statea je zapalio cigaretu, držeći plamen ispod cigarete. Bez zaštite druge ruke vjetar ju je ugasio. Zapalio je drugu, podigao lijevi dlan gore i povukao; dim iz usta pomiješao se s parom daha. — Na sastanku danas poslije podne, ambasador Brooks je iznio nešto što nisam razumio. Rekao je da je jedan obavještajni oficir KGB-a uspostavio dodir s vama i spekulirao o grupi u Moskvi koja je radila s Matthiasom na Costa Bravi

— Mislio je s Parsifalom; Matthiasa su tada već odveli. A Rostov — zove se Rostov — nije spekulirao. Znao je. To je zbir fanatika u grani koja se zove VKR, Voennaja. Prema njima se čak Deckeri doimaju kao djeca cvijeća.¹ On to želi razotkriti a ja mu želim svaku sreću. To je ludo, ali posvećeni neprijatelj može biti jedna od naših nada.

— Što mislite pod tim 'razotkriti'?

— Dobiti imena, pronaći tko je učinio što i pustiti zdravijim ljudima da se s njima bakću. Rostov je dobar; možda uspije, a ako uspije on će mi o tome nekako dobaciti riječ.

— *Hoće?*

— Već mi je ponudio bijeli kontakt. To se dogodilo na aerodromu Kennedy kad sam doletio iz Pariza.

Začu se buka paljenja motora u daljini. Pierce je odbacio cigaretu i zgnječio je dok je govorio: — Što mislite da bi vam taj Decker još mogao dati?

— Možda je razgovarao s Parsifalom, ali to ne zna. Ili s nekim tko je pozivao u ime Parsifala. U svakom slučaju, njega su našli kod kuće, što znači da je negdje među stotinama tisuća ubilježbi prekooceanskih razgovora ubilježen i određeni poziv određenom broju u određeno vrijeme.

— Zašto ne u nekoliko milijuna ubilježbi?

— Ne, ako imate opću lokaciju.

— Imate li je?

— Sutra ću znati više. Kad se vratite...

— G. podsekretaru! *G. podsekretaru!* — Vikanje je bilo popraćeno bukom džipova motora i škripom guma, kad se vozilo zaustavilo samo metar i po od dvojice muškaraca. — Podsekretar Pierce? — upita vozač.

— Tko vam je dao moje ime? — upita Pierce ledeno.

— Za vas je hitan telefonski poziv, sir. Kažu da je to vaša kancelarija u Ujedinjenim narodima te da moraju razgovarati s vama.

— Sovjeti — rekao je Pierce tiho, obraćajući se Havelocku; bio je očito uzbuđen. — Molim vas, pričekajte me.

Podsekretar je brzo ušao u kola i dao znak vozaču; oči su mu bile na svjetlima hangara za održavanje. Michael je navukao ogrtač oko sebe, a pažnju mu je zaokupio mali mlažnjak udaljen stotinjak metara u suprotnom smjeru. Lijevo je motor startao i pilot ga je ubrzavao; desni je zakašljao poslije nekoliko sekundi. Zatim je Havelock ugledao drugi džip; zauzeo je mjesto vozila s gorivom. Stigao je specijalist za sefove; polazak za Poole's Island je neposredan.

¹ Američki pokret mladih s kraja 60-ih godina, koji je propovijedao ljubav i protivio se ratu (*op. prev.*)

Arthur Pierce se vratio poslije šest minuta, izišao iz otvorenih kola i otpustio šofera. — To *jesu* bili Sovjeti — rekao je prilazeći Michaelu. — Za sutra ujutru žele sastanak koji ne smije biti sniman ni ubilježen u dnevnik; to znači hitnost. Razgovarao sam sa starijim pomoćnikom delegacije i rekao mu da sam ja sazvao hitan sastanak sutra na osnovu njihova reagiranja danas kasno poslije podne. Također sam im rekao da bih mogao za njih imati informaciju koja bi mogla zahtijevati oluju telegrama između New Yorka, njihove ambasade u Washingtonu i Moskve. Nabacio sam ovlaš da je cipela s kojom se udara možda u ruci drugoga.¹ — Podsekretar je zašutio, slušajući preliminarno zagrijavanje mlaznih motora aviona u daljini; džip se vraćao. — To je moj signal. Specijalist za sefove je ovdje. Znae, potrajat će tri sata dok se dopre u tu prostoriju. Otpratite me, hoćete li?

— Svakako. Kakvo je bilo sovjetsko reagiranje?

— Vrlo negativno, dakako. Oni me znaju; osjećaju skretanje, diverziju — da upotrijebim vašu riječ. Dogovorili smo se da se sastanemo sutra navečer. — Pierce je opet zašutio, pa se okrenuo Havelocku: — Za ime Božje, onda mi dajte zeleno svjetlo. Trebat će mi svaki argument, svako oružje kojeg se budem mogao domoći. Između toga, medicinski izvještaj koji dijagnosticira Matthiasovu iscrpljenost... Bogu je znano, to nije psihijatrijski fascikl koji vam vraćam.

— Zaboravio sam. Predsjednik mi ga je imao dati jučer — danas.

— Ja ga donosim. — Pierce je opet stao hodati dok ga je Michael pratio sa strane. — Mogu vidjeti kako se to događa.

— Što se događa?

— Dani se pretapaju jedan u drugi. Jučer, danas... sutra, ako bude sutra. Duga, beskrajna, besana noć.

— Da — rekao je Havelock, ne osjećajući potrebu da to potkrijepi.

— Koliko tjedana vi to već živite?

— Više od nekoliko.

— *Isuse!* — Grmljavina obaju motora posta još glasnijom dok su prilazili avionu. — Pretpostavljam da je ovo najsigurnije mjesto za razgovor — rekao je Pierce, podigavši glas da bi ga se čulo. — Nikakav uređaj ne bi mogao procijediti tu buku.

— Je li to razlog zbog kojega ste htjeli da se sastanemo na pisti? — upita ga Michael.

— Vi vjerojatno mislite da sam ja paranoidan, ali da, to je. Ne bih htio da smo bili u kontrolnoj sobi NORAD-ove baze; htio bih da uklone zidove prije nego bismo razgovarali o onome o čemu smo govorili. Vi vjerojatno *mislite* da sam paranoidan. Na koncu konca, ovo je Andrews...

— Uopće ne mislim da ste paranoidni — prekinu ga Havelock. — Mislim da sam se ja morao toga sjetiti.

Vrata malog aviona bila su otvorena, metalne stepenice na mjestu. Pilot je dao znak iza svog osvijetljenog prozora; Pierce mu je odmahnuo, kimajući potvrdno. Michael je došao s podsekretarom na svega tri metra od vrata, gdje je zračni mlaz od propelera bivao snažniji.

— Nešto ste rekli o općoj lokaciji koja se tiče tog poziva Deckeru — viknuo je Pierce. — Gdje je to?

— Negdje u Shenandoahu — vikao je Havelock. — To je samo spekulacija, ali je Decker tamo izručio materijale o kojima je riječ.

— Tako.

Motori su zaurrali naglim crescendom, a vjetar sa sječiva propelera već je dosegao snagu oluje, zbacivši šešir s glave Arthura Piercea. Michael se sagnuo i požurio za njim kroz umjetno izazvani vjetar koji je sve ispirao. Zaustavio ga je cipelom, pa ga odnio državnom podsekretaru.

— Mnogo vam hvala! — zavikao je Pierce.

Havelock je zurio u lice ispred sebe, u bijeli pramen koji je izvirao sa čela i probijao se kroz masu valovite crne kose.

Prošao je sat i četrdest pet minuta prije nego je ugledao reflektorska svjetla koja su označavala ulaz na pristupnu stazu do Sterilne pet. Tokom leta od Andrews do Quanticoa i za vrijeme vožnje automobilom do Fairfaxa bio je čudno uznemiren, a nije znao zašto. Kao da mu je dio mozga odbio funkcionirati; bio je svjestan da se time ne bavi. Poput pijanca koji odbija suočiti se s velikom neprilikom protekle večeri: ono čega se ne sjećaš ne postoji. A on nije bio kadar išta učiniti u vezi s tim; nije znao što je to, već jedino da to nije, a prema tome, bilo je.

Duga, beskrajna, besana noć. Možda je to to. Potreban mu je san... potrebna mu je Jenna. Ali nije bilo vremena za san, nije bilo vremena za njih dvoje zajedno na način kako su htjeli biti zajedno. Nije bilo vremena za bilo što i za bilo koga, osim za Parsifala.

Što je to? Zašto je dio njega odjednom umro?

Mornarička se limuzina zaustavila ispred ukrašena ulaza imanja. Izišao je, zahvalio vozaču i pošao prema vratima. Dok je stajao, pritisnuvši zvonce, razmišljao je o tome kako ni za ta vrata nema ključ kao što ga nije imao za tolika druga vrata u tolikim drugim kućama. Hoće li ikad imati ključ za kuću koja je njegova — njihova — pa je otključati poput milijuna drugih koji svakog dana otključavaju svoje kuće?

Vrata su se naglo otvorila i Jenna ga je odmah vratila u hitnu sadašnjost; njeno lijepo lice bilo je u grču; oči su joj izgarale u njegovima.

— Hvala *Bogu!* — uzviknula je, zagrlivši ga i povukavši ga unutra. — *Vratio si se!* Ja sam već gubila pamet!

— Što je?

— Mihail, dođi sa mnom. Brzo! — Stezala mu je ruku dok su brzo hodali predvorjem, pored stepeništa, do radne sobe, čija je vrata ostavila otvorena. Došavši do stola, uzela je neki papir i rekla mu: — Moraš telefonirati u bolnicu Bethesda. Kućni broj šest-sedam-jedan. Ali prvo moraš znati što se dogodilo.

— Što...

— *Paminjatčik* je mrtav.

— O, *Kriste!* — Michael je zgrabio telefonsku slušalicu koju je Jenna držala za njega. Birao je broj, a ruke su mu se tresle. — Kada? — uzviknuo je. — *Kako?*

— Likvidacija — odgovorila mu je dok je čekao da mu Bethesda odgovori. — Prije manje od pola sata. Dvojica muškaraca. Stražara su uzeli nožem, ušli u sobu i ubili čovjeka dok je bio pod sedativima. Četiri pucnja u glavu. Doktor je izvan sebe.

— Šest-sedam-jedan! *Požurite*, molim!

— Nisam to mogla podnijeti — prošaptala je Jenna, zureći u njega, dodirujući mu lice. — Mislila sam da si tamo... negdje izvan... da si to vidio, možda. Rekli su da nisi bio tamo, ali ja nisam znala da li da im povjerujem ili ne.

— *Taylor?* Kako se to dogodilo?

Dok je Havelock slušao doktora, otupljujuća bol širila mu se cijelim tijelom, oduzimajući mu dah. Taylor je još bio u šoku i govorio je nepovezano; Jennin je kratki opis bio jasniji, i više nije imao čuti ništa novo. Dvojica ubojica u uniformama mornaričkih oficira stigla su na šesti kat, našla Taylorova pacijenta i profesionalno obavili svoj zadatak, ubivši istodobno i marinca koji je čuvao sobu.

— Izgubili smo *Dvosmislenost* — rekao je Michael, spustivši slušalicu; ruka mu je tako otežala da je slušalica pala na viljušku udarcem. — *Kako?* To je ono što ne razumijem! Imali smo maksimalnu sigurnost, vojni transport, svaku mjeru predostrožnosti! — Bespomoćno je gledao u Jennu.

— Je li sve to bilo jako vidljivo? — upita ga. — Jesu li mjere opreza i prijevoz mogli izazvati pažnju?

Havelock je kimnuo umorno. — Da. Da, svakako. Zavladao smo jednim privatnim aerodromom, dolijetali i odljetali kao jedinica komandosa, skretajući drugi promet.

— I ne tako daleko od Medicinskog centra — rekla je Jenna. — Netko koga su izvijestili o čudnim događajima mogao je biti privučen tom scenom. Mogao je vidjeti što ti nisi htio da vidi. U ovom slučaju, bila bi dovoljna nosila.

Michael je skinuo ogrtač i skljkao se na stolicu. — Ali to ne objašnjava što se dogodilo u samom Medicinskom centru. Uputili su tim za egzekuciju da ubije svoje ljude, pa da tako bude izbjegnuta mogućnost da nekoga od njih uhvate živa.

— *Paminjatčiki* — rekla je Jenna. — To se i prije događalo.

— Ali, kako je njihov nadzor znao, kako je *znao* da se radi o stupici? Razgovarao sam samo s jedinicom Apaš i s Loringom. *M sa kim drugim!* Kako su mogli znati? Kako su mogli biti toliko sigurni i izložiti se riziku upućujući sankcionirane ubojice? Rizik je ogroman! — Havelock je zaobišao stol, gledajući na razbacane papire, mrzeći ih, mrzeći strah koji su mu izazivali. — Loring mi je rekao da su ga vjerojatno opazili, da je to njegova pogreška, ali ja to ne vjerujem. Ta se lažna patrolna kola nisu samo pojavila iza bloka; nekamo ih je uputio netko tko ima autoriteta, tko ima uzde u svojim rukama, osoba koja je morala donijeti najopasniju odluku. On se na to ne bi odlučio na osnovu jednog čovjeka opaženog na parkiralištu — taj je čovjek, usput, previše iskusan da bi se samo tako pokazao.

— To se ne čini logičnim — suglasila se Jenna. — Ukoliko druge nisu opazili ranije.

— Čak da je kardiologov pokrivač bio otkriven, to se u najboljem slučaju moglo nazvati zaštitom. Ne, njihova je kontrola *znala* da je to stupica, znala je da je naš primarni cilj bio — suočimo se s tim, jedini cilj — da jednoga od njih uhvatimo živog... Prokletstvo, *kako?* — Michael se nagnuo preko stola, uhvativši se rukama za rub, dok mu je u glavi nesnosno udaralo. Odgurnuo se i pošao prema širokim, tamnim prozorima s debelim fasetiranim staklom. A onda je čuo riječi koje mu je tiho izgovorila Jenna: — Mihail, ti si razgovarao i s nekim drugim. Razgovarao si s Predsjednikom.

— *Dakako*, ali... — Zastao je, buljeći u iskrivljenu sliku svog lica na prozorskom staklu, ali polako više *nije* vidio svoje lice... umjesto toga, vidio je bezoblični obris druge osobe. A onda se noćna izmaglica koja se vani kotrljala kroz granje i po

travnjacima pretvorila u drugu izmaglicu, iz drugog vremena. Huka valova što su se razbijali o obalu odjednom mu ispuni uši, grmljavinski, zaglušujući, ne-podnosivo. Munja se rascijepila preko blještavog, nevidljivog ekrana njegove svijesti, a onda nadodoše oštri udarci, pucnjevi, jedan za drugim, sve dok se ne oglasiše praskanjem od kojeg su pucale uši.

Costa Brava. Vratio se na Costa Bravu!

A lice na staklu stade poprimati oblik... daleki oblik... nepogrešivi oblik. A na tom licu je iskočio pramen bijele kose, okružen valovima crne, uokviren.

— Ne... *ne!* — Čuo je sebe kako vrišti; osjetio je Jennine ruke na svojima, onda njegovo lice... ali *ne* samo njegovo lice! Lice u prozoru! Lice s oštrom stazom bje-lila u kosi... njegovoj kosi, njegovo lice, ali i lice drugog. A ipak su oba bila lica ubo-jica, njegovo i onoga koga je te noći vidio na Costa Bravi!

Oceanski je vjetar naglo strgnuo ribarevu kapu s glive; nagla zračna struja pro-pelera zbacila je šešir s glave jednog čvojkera. Na pisti... na zasjenjenu svjetlu... prije dva sata!

Isti čovjek? Je li to *moguće*? Čak *zamislivo*?

— Mihail. — Jenna mu je lice držala u rukama. — Mihail, što je? Što nije u redu?

— To *nije* moguće! — viknuo je. — To ne može biti!

— Što, moj dragi? *Što* ne može biti?

— *Isuse*. Ja gubim pamet!

— Dragi, *prestani s tim!* — viknu Jenna, tresući ga, držeći ga.

— Ne... ne, bit će sve u redu. Ostavi me na miru. Ostavi me *sama!*

Okrenuo se od nje i pojurio do stola. — Gdje je to? *Pakla* mu, gdje je to?

— Gdje je što? — upita ga Jenna mirno, opet pored njega.

— Fascikl.

— Koji fascikl?

— *Moj* fascikl! — Bijesno je izvukao gornju desnu ladicu, furiozno pretražu-jući po papirima sve dok nije pronašao fascikl s crnim rubom. Izvukao ga je, bacio na stol, i otvorio; teško dišući okretao je stranice, dok su mu oči bile manijakalno zauzete

— Što te uznemiruje, Mihail? Kaži mi. Dopusti mi da ti pomognem. Što te izazvalo? Što te čini da se vraćaš?... Složili smo se da se više nećemo međusobno kažnjavati!

— Ne ja! *On!*

— *Tko?*

— Ne mogu pogriješiti! *Ne mogu!* — Havelock je pronašao stranicu koju je tražio. Brzo je prelazio recima, služeći se kažiprstom, očiju prikovanih za tekst na stranici. Čitao je ravnim glasom: 'Ubijaju je. O, moj Bože, on ju je ubio a ja ne mogu podnijeti vrisak. Pođi k njoj, zaustavi ih... zaustavi ih. Ne, ne ja, nikako ja. O, Kriste, odvlače je... ona tako krvari, ali je više ne boli. Otišla je. O, moj Bože, ona je otišla, moja je ljubav otišla... Vjetar je jak, otpuhao mu je kapu s glave... Lice? Poznajem li

to lice? Fotografija negdje... Ne, to je kosa. Pramen bjelila u kosi. — Michael je ustao i pogledao u Jennu; znojio se. — Pramen... bijele kose — rekao je polako, u očajničkom pokušaju da te riječi jasno izusti. — *To bi mogao biti on!*

Jenna se nagnula i uhvatila ga za ramena. — Moraš se pribрати, moj dragi. Ti nisi racionalan, u nekoj si vrsti šoka. Možeš li me razumjeti?

— Nemam vremena — rekao je, uklonivši joj ruke i posegnuvši za telefonskom slušalicom. — Ja sam u redu, a ti si u pravu. U šoku sam, ali samo zato jer je to tako nevjerovatno. *Nevjerovatno!* — Izabrao je broj, duboko uzdahnuo i progovorio: — Želim da me povežete s centralom zrakoplovne baze Andrews i želim da date instrukcije oficiru na dužnosti da strogo poštuje sve moje zahtjeve u vezi s informacijom.

Jenna ga je gledala, pa pošla do stola. Natočila mu je malo brandva i dala mu čašu. — Blijed si — rekla mu je. — Nikad te nisam vidjela tako blijeda.

Havelock je čekao, slušajući kako šef Tajne službe Bijele kuće napućuje Andrews i, obrnuto, elektronsku verifikaciju koju je izvršio pukovnik nadležan za terenske komunikacije. Nevjerovatno je uvijek ukorijenjeno u vjerojatnom, pomisli. On je te noći na obali Costa Brave bio zbog najvjerodostojnijih razloga, a obični nalet vjetra je zbacio čovjekovu kapu s glave. Sad mora saznati ima li ikakva smisla u tom zapažanju. U *oba* zapažanja.

— Stalno pozivaju iz New Yorka — rekao je pukovnik u odgovoru na pitanje.

— Ja govorim o onih pet do deset minuta — uzvratio mu je Michael. — Preneseni do servisnog hangara na južnom perimetru. To je bilo prije manje od dva sata; netko se mora sjetiti. Provjerite kod svakog telefoniste u službi. *Odmah!*

Nijedan telefonist u zrakoplovnoj bazi Andrews nije prenio poziv do servisnog hangara na južnom perimetru.

— Tamo je bio narednik koji je vozio džip, kojemu je bilo naređeno da uzme teret s oznakom Sterilna pet, mornarička oprema. Da li me pratite?

— Ja znam za klasifikaciju Sterilna i za let. Helikopter, sjeverna platforma.

— Kako se zove?

— Vozač?

— Da.

Pukovnik je zastao, pa odgovorio očito zabrinuto. — Kako vidimo, prvobitno je vozač zamijenjen. Drugi ga je zamijenio po verbalnom naređenju.

— Čijem?

— Nismo ušli u trag.

— Kako se zove drugi vozač?

— Ne znamo.

— Hvala vam, pukovniče. *Paminjatčik!*

— Pronađi mi dosje o Pierceu — rekao je Havelock, pogledavši u Jennu s rukom na telefonskom dugmetu.

— *Arthur Pierce?* — upita Jenna, zapanjena.

— Što brže možeš. — Michael je opet birao broj i rekao: — Ne smijem pogriješiti, ja *ne smijem* pogriješiti. Ne ovdje, ne sada. — A onda: — G. Predsjednik?

Ovdje Havelock. Bio sam s Pierceom i pokušao mu pomoći... Da, sir, on je oštrouman, vrlo oštrouman i vrlo dobar. Htjeli bismo nešto razjasniti; to je manje pitanje ali bi nam obojici nešto razjasnilo. Na sastanku danas poslije podne, pošto sam razgovarao s vama, jeste li govorili o operaciji Apaš u Randolph Medical Center?... Znači da su svi upućeni. Hvala vam, gospodine Predsjedniče. — Michael je spustio slušalicu a Jenna mu je uručila tamnosmeđi fascikl.

— Ovo je Piercev dosje.

Havelock ga je otvorio i odmah se zaustavio na opisu osobnih karakteristika.

Subjekt pije umjereno u društvenim zgodama i ne zna se da je ikad zloporabio alkohol. Ne upotrebljava nikakav oblik duhana.

Šibica, nezaštićen otvoren plamen, ugašen vjetrom... Drugi plamen, sada produžen, nepogrešiv. Slijed čudan i nepogrešiv kao i dim cigarete koji se uzdizao samo iz usta i miješao s parom daha; nepušačevo izbacivanje dima. *Signal*. Nekoliko trenutaka poslije, nepoznati vozač je isporučio hitnu poruku, upotrijebivši ime koje, pretpostavljalo se, nije trebalo da zna, naljutivši tako čovjeka kojem se obratio. Svaki je potez bio u točnom slijedu, vremenski određen, svaka je reakcija planirana. Nisu Artura Piercea pozvali do telefona, već je *on* telefonirao.

Je li tako? Ne smije biti greške, ne sada. Je li telefonist koji je brzo prenosio pozive u dolasku diljem ogromna područja zrakoplovne baze zaboravio na jedan između toliko poziva? I kako često vojnici preuzimaju nevine zadatke u ime prijatelja, a da o tome ne izvijeste pretpostavljene? Kako se često događa da medijski istureni ljudi koji se uvijek pojavljuju na strani osvetničkih medicinskih anđela ne pušeci nikad u javnosti, povremeno, u krizi, izvuku skrivenu kutiju s cigaretama, tako da im je i sam čin pušenja nezgrapno?... Koliko ljudi ima u kosi pramen preranog bjelila?

Bez pogrešaka. Kad se optužba jednom iznese više se ne može povući, a ako ne bi mogla biti održana, rastočilo bi se povjerenje na najvišoj razini, vjerojatno bi bilo uništeno; isti ljudi koji su *moralni* komunicirati jedan s drugim, bili bi na oprezu, čuvali bi se, bili bi komandanti u tihom sukobu. Gdje je konačni dokaz?

Moskva?

Najprije je KGB; sve ostalo slijedi. Čovjek može gravitirati VKR-u, ali najprije mora izniknuti iz KGB-a. Rostov. Atena.

On kaže da vam nije neprijatelj... ali su drugi, koji su možda i njegovi. Sovjetski agent. Aerodrom Kennedy.

— Mogu to vidjeti u tvojim očima, Mihail. — Jenna mu je dotakla rame, prisilivši ga da je pogleda. — Pozovi Predsjednika.

— Moram biti sasvim siguran. Pierce je rekao da će potrajati najmanje tri sata dok sef ne bude otvoren, a još dva da se srede dokumenti. Imam malo vremena. Ako je on *Dvosmislenost*, u stupici je.

— Kako možeš biti sasvim siguran o *paminjatčiku*?

— U izvoru. Moskva.

— Rostov?

— Mogu pokušati. Mogao bi biti očajan poput mene, ali ako nije reći ću mu da bude. Mi imamo naše manijake, a on ima svoje. — Havelock je podigao slušalicu i pritisnuo tri broja za centralu Bijele kuće. — Molim vas dajte mi ruski konzulat u

New Yorku. Bojim se da ne znam broj... Dobro, pričekat ću. — Michael je pokrio mikrofona, govoreći Jenni. — Odi do Peirceova fascikla. Potraži nešto što možemo slijediti, čemu možemo ući u trag. Roditelji, ako su živi.

— Žena — dodala je Jenna.

— Nije oženjen.

— Prikladno. Ljubavnice, onda.

— On je diskretan.

— Prirodno. — Jenna je uzela fascikl sa stola.

— *Dobrij vječjer* — rekao je Havelock u slušalicu. — *Ja hoću govoriti s načelnikom ohrani.*¹ — Svaki telefonist u svakoj sovjetskoj ambasadi i konzulatu razumije kad pozivatelj želi da ga se spoji s direktorom javne sigurnosti. Duboki muški glas se začuo s druge strane linije, ali je jasno dao do znanja da je podigao slušalicu. Michael je nastavio na ruskom: — Zovem se Havelock i nadam se da govorim s pravom osobom, s onom koja me može staviti u kontakt s čovjekom s kojim želim razgovarati.

— Tko bi to mogao biti, sir?

— Bojim se da mu se ne sjećam imena, ali on zna moje ime. Kao što ga i vi, siguran sam, znate.

— To nije velika pomoć, gospodine Havelock.

— Mislím da je dovoljno. Čovjek me susreo na aerodromu Kennedy gdje smo dugo razgovarali, uključujući i način kojim bih se mogao poslužiti ako zaželim stupiti u vezu s njim; razdoblje od četrdeset osam sati i New York Public Library imaju značajno mjesto kao načini. Bilo je i nekog razgovora o automatiku 'graz-burija' koji nedostaje, sjajnom oružju, držim da ćete se složiti. Hitno je da razgovaram s tim čovjekom — jednako hitno kao što je bila njegova poruka za mene.

— Možda, kad biste se sjetili poruke, to bi možda više pomoglo, sir.

— Ponuda utočišta od direktora za Vanjske strategije, Pjotra Rostova, KGB, Moskva. A ja ne bih izgovorio te riječi da ovo snimam. *Vi* možete, ali ja to sebi ne mogu priuštiti.

— Uvijek postoji mogućnost obratnog reda događaja.

— Iskoristite priliku, družé. Ne možete si dopustiti da to ne učinite.

— Ako je tako, zašto ne razgovarate sa mnom... družé?

— Zato jer vas ne poznajem. — Michael je pogledao na svoj popis izravnih, neubilježenih brojeva, koji su mu stavljeni na raspolaganje; jedan je ponovio Rusu. — Bit ću ovdje idućih pet minuta. — Spustio je slušalicu i uzeo čašu s brandyem.

— Hoće li uzvratiti poziv? Misliš li? — upita ga Jenna, koja je sjedila na stolici ispred stola, s Pierceovim fasciklom u rukama.

— Zašto ne? On ne mora ništa reći, samo slušati... Ima li tu išta što možemo upotrijebiti?

— Majka je umrla 1968. Otac je iščezao osam mjeseci poslije i više ga nitko nije vidio. Napisao je svom sinu u Vijetnamu da ne želi dalje živjeti bez žene, te da će joj se pridružiti s Bogom.

¹ Dobra večer... Želim govoriti s rukovodiocem sigurnosti (rus.) (*op. prev.*)

— Naravno. Ali nema samoubojstva, nema tijela. Jednostavno je kršćanski iščezao.

— Naravno. *Paminjatčik*. Imao je previše toga isporučiti Novgorodu.

Zazvonio je telefon, a osvijetljeno se dugme poklapalo s brojem koji je dao sovjetskom konzulatu u New Yorku.

— Vi razumijete, g. Havelock — započeo je pjevajući glas na engleskom koji je nepogrešivo pripadao sovjetskom agentu s aerodroma Kennedy — da je poruka koju ste dobili bila ponuđena u duhu simpatije zbog velike nepravde koju su vam učinili oni u vašoj vladi, što su zahtijevali likvidaciju čovjeka od mira...

— Ako vi to govorite radi nekog uređaja koji ovdje snima, zaboravite na to, a ako slušate za konzulat, učinite to kasnije. Ja nemam vremena. Ja prihvaćam dio Rostovljeve ponude.

— Nisam znao da je podijeljena u dijelove.

— Ja uzimam raniju komunikaciju.

— Ja uzimam da je to razborito — rekao je Rus. — Pod izuzetno ograničenim okolnostima.

— Pod okolnostima kojim vam drago, samo upotrijebite ovaj telefonski broj i uredite da mi se javi unutar jednog sata. — Michael je pogledao na sat. U Moskvi još nije sedam sati ujutro. — Uspostavite kontakt s njim.

— Ja ne vjerujem da su te okolnosti prihvatljive.

— Moraju biti. Kažite mu da sam možda pronašao neprijatelja. *Našeg* neprijatelja; riječ prolazna, dakako, koja pretpostavlja da će biti budućnosti i za jedne i druge

— Ja zaista ne mislim...

— *Nemojte* misliti. U kontakt s njim! Jer ako to ne učinite, pokušat ću sam, a to bi moglo biti vrlo nezgodno — za vas, družu, ne za mene. Meni više nije stalo. Ja sam *nagrada*. — Havelock je spustio slušalicu, svjestan graški znoja koje su mu izbile na čelu.

— Što ti Rostov može zapravo reći? — Jenna je ustala i Pierceov dosje stavila na stol. — Usput, ovdje nema ničeg. Samo sjajni, skromni heroj republike.

— Naravno. — Michael je obrisao čelo s gornjim dijelom dlana, pa se nagnuo, oslonivši se na laktove. — Rostov mi je rekao da je jedan od njegovih izvora za Costa Bravu bila krtica koja je djelovala iz Bijele kuće. Nisam mu vjerovao; to je neka vrst terapijskog šoka koji te prisiljava da pomnije slušaš. Ali recimo da mi je govorio istinu — prošlu istinu — jer je znao da je krtica vani da joj se ne može ući u trag. *Savršeni putnik*.

Jenna je podigla ruku pokazujući na dosje na stolu. — Pierce je bio dodijeljen Vijeću nacionalne sigurnosti. Nekoliko mjeseci je imao ured u Bijeloj kući.

— Da. A Rostov je mislio ono što je rekao; nije mogao razumjeti, a ono što ne možeš razumjeti u ovom poslu je razlog za uzbunu. Sve što je saznao o Costa Bravi — što sam ja potvrdio — govorilo mu je da se to nije moglo dogoditi bez suradnje nekoga u Moskvi. Ali *koga?* Te su operacije pod njegovim izravnim nadzorom, ali on nije imao s tim nikakve veze, ništa nije znao o tome. Tako me iskušavao, misleći da ću mu nešto reći, govoreći o krtici zbog vjerodostojnosti, znajući da oboje prihvaćamo krtičinu informaciju kao onu na koju se može osloniti. Istina — kako mu je rečena — bila je laž.

— Ispričana od oficira KGB-a, *paminjatčika* krtice, koji je svoju prisegu na vjernost KGB-u prenio na Voennaju — rekla je Jenna. — Odbacuje svoje bivše pretpostavljene za nove.

— Onda nastavlja presretati i preuzima Costa Bravu. *Ako... ako.*

— Kako ćeš postupati s Rostovom? Snimat će ga, bit će pod prismotrom.

— Neće biti teško. On je, nakon svega, direktor Vanjskih strategija. Igrat ću na kartu sukoba moći. KGB nasuprot VKR. On će razumjeti.

— On neće o operaciji *paminjatčik* govoriti preko telefona, ti to znaš. Ne može

— Neću ga to ni pitati. Reći ću ime i slušati. On će mi već nekako reći. Obojica smo tamarali po svijetu i sticali iskustva — ne dugo, već predugo — a riječi koje mi upotrijebimo nisu nikad napisane da znače što kažu da znače, tišine kojima se služimo nitko ne razumije osim ljudi poput nas. On hoće ono što imam — ako imam — kao što ja želim ono što on može potvrditi. To će djelovati. Nekako. On će mi reći da li je Arthur Pierce krtica — ako je uvjeren da mu je krtica zašla iza leđa i pridružila se manijacima.

Jenna je prišla stolicu za posluživanje kave, uzela notes i sjela u kožnati naslonjač. — Dok čekaš, želiš li razgovarati o Deckeru?

— *Kriste!* — Havelockova desna ruka pojuri do telefona, a lijevu je centrirao na popis brojeva ispred sebe. Birao je dok je govorio, izmučena glasa: — Spomenuo sam ga Pierceu. O, Bože, spomenuo sam ga!... Vezu s Deckerovom pratnjom, molim. *Požurite!*

— Mornarička pratnja. Na poziciji.

Riječi preko radiotelefona bile su jasne, pa se naglo udaranje u Michaelovim sljepoočnicama stade smirivati. — Ovdje je Sterilna pet. Imamo razloga za vjerovanje da bi na vašem području moglo biti protivničke aktivnosti.

— Nema ni znaka — glasio je odgovor. — Sve je mirno, a ulica je dobro osvijetljena.

— Bez obzira na to, ja bih htio još pojačanje.

— Prilično nas je malo na Šesnaest stotina, Sterilna pet. Zašto ne pozvati lokalce? Oni ne moraju ništa više znati nego što mi znamo, a mi ne znamo prokleta ništa

— Možete li to učiniti?

— Svakako. Okrstit ću to 'diplomatskim', a oni će dobiti prekovremeno. Usput, kako vi čitate tu aktivnost?

— Otmica. Najprije neutraliziranje vas, a onda uzimanje Deckera.

— Hvala na upozorenju. Bacamo se na posao. Gotovo. Havelock se naslonio na stolicu, vrat je izdužio prema odostraga, pa stao buljiti u strop. — Sad kad znamo da još ima komandira Deckera, što ti je rekao?

— Kad si ti otišao? Ja sam se vratila na početak.

Michael je zatvorio oči, sjećajući se. — Telefonski poziv — rekao je polako. — To je bilo kasnije, nakon njihovih nedjeljnih sastanaka u brvnari. Pokušavao je danima, tjednima, stupiti u dodir s Matthiasom, ali Anton nije htio razgovarati s njim. Onda mu je netko telefonirao, s nekakvim objašnjenjem. Tako je bilo, rekao je da je to bilo objašnjenje.

Jenna je prelistavala zabilješke; zaustavila se kod jedne stranice, pa se dvije vratila natrag. — Čovjek čudna glasa i čudna akcenta — 'odsječna i brza', kako ga je Decker opisao. Zatražila sam da se sjeti što može preciznije svake riječi koju mu je rekao taj muškarac. Na sreću, taj mu je poziv bio vrlo važan, pa se sjećao gotovo svega, mislim. Zabilježila sam to.

— Pročitaj mi, molim te.

Jenna je preokrenula stranicu. — Čovjek se predstavio kao kolega državnog sekretara, pa je upitao Deckera nekoliko pitanja o njegovoj mornaričkoj karijeri, očito da bi bio *siguran* da je to Decker... Onda to ovdje počinje — pokušala sam to zapisati kao da sam sama to čula. »Sekretar Matthias cijeni sve što ste učinili, i želi da znate da će vas istaknuto i često spominjati u svojim memoarima. Ali vi morate razumjeti pravila, pravila se ne smiju povrijediti. Da bi sekretarova globalna strategija bila djelotvorna, mora biti razvijena u potpunoj tajnosti; elemenat iznenađenja je od vrhunskog značenja; nitko *u* ili *izvan* vlade...« — Jenna je zastala. — Naglasak je Deckerov — dodala je, pa nastavila: ... »*u* ili *izvan* vlade ne zna da je stvoren vrhunski plan.« — Jenna je opet zastala i podigla pogled.

— Ovdje Decker nije bio precizan; njegovi su se razlozi za isključivanjem ljudi iz vlade očito zasnivali na pretpostavci da je previše onih u koje se ne može vjerovati, koji bi mogli otkriti tajne bez obzira na stupanj njihove povjerljivosti.

— Dakako da nije bio precizan. On je govorio o sebi, a to je bilo bolno spominjanje.

— Slažem se... Uvjerena sam da je ovaj posljednji dio ipak bio točan. »Državni sekretar želi da znate da ćete vi, kad dođe za to vrijeme, biti pozvani i imenovani za njegovog glavnog izvršnog funkcionera, sa svom vlašću u vašim rukama. Ali zbog vašeg ugleda na polju nuklearne taktike, ne može biti ni spomena o bilo kakvoj vezi između vas. Ako vas itko i ikad upita poznajete li državnog sekretara, morate odgovoriti da ga ne poznajete. I to je dio pravila.«

— Jenna je odložila notes, stavivši ga u krilo. — To je to. Deckerovom je egu vraški polaskano, tim prije što mu je mjesto u povijesti bilo osigurano.

— Ništa drugo nije bilo potrebno — rekao je Havelock, protegnuvši se na stolici. — Jesi li to napisala tako da i ja mogu pročitati?

— Ja jasnije pišem na engleskom nego na češkom. Zašto?

— Zato jer to želim proučiti. Čovjek koji je izgovorio te riječi bio je Parsifal, a negdje u prošlosti čuo sam čovjeka koji je tako govorio.

— Vрати se godinama unazad, Mihail — rekla mu je Jenna, sjednuvši naprijed, podigavši notes i prelistavajući mu stranice. — Ja ću se vratiti s tobom. *Sad!* To nije nemoguće. Rus koji brzo govori engleski, režući riječi. To je *tu*. Tako je Decker rekao. »Odsječno i brzo«, to su bile njegove riječi. Koliko si takvih ljudi mogao poznavati?

— Učinimo tako. — Havelock je ustao od stola, a Jenna je istrгла dvije stranice koje su sadržavale njene zabilješke o telefonskom pozivu Thomasu Deckeru. Michael joj je prišao i uzeo ih od nje. — Ljudi koje *ja* znam, a susretali su se s Mathiasom. Započet ćemo s ovom godinom, pa se vraćati unazad. Zabilježi svako ime koje ti spomenem.

— Zašto to ne bismo postavili geografski? Grad po grad. Neke možemo brzo eliminirati, a usredotočiti se na ostale.

— Asocijacija — dodao je on. — Izbrišimo Barcelonu i Madrid; nismo ni dotakli Sovjete... Beograd, riječno skladište na Savi, ataše iz ruskog konzulata, Vasili Jankovič. Bio je s Antonom u Parizu.

— Jankovič — rekla je Jenna, pišući.

— I Ilič Borin, profesor u posjeti beogradskom univerzitetu; piće, večere. Znao je Matthiasa s konferencija o kulturnoj razmjeni.

— Borin.

— Nitko drugi u Beogradu... Prag. Mora da je najmanje tucet ljudi u Pragu. Sovjeti mile po Pragu.

— Njihova imena? Počni alfabetski.

Došla su imena, neka brzo, neka sporo, neka su odjekivala nekom mogućnošću, druga lišena toga. Pa ipak, Jenna ih je sve zapisala, podstičući Michaela, prisiljavajući ga da napregne sjećanje, a jedno je ime dovodilo do drugoga.

Krakov. Beč. Pariz. London. New York. Washington.

Mjeseci su postali godina, zatim dvije i najzad tri. Popis je rastao kako se Havelock sondirao, dopuštajući slobodne asocijacije podsvijesti, kopajući, istežući, prisiljavajući mozak da funkcionira kao fino podešeni instrument. I opet mu se znoj probio na čelu, a puls mu se čudno ubrzavao dok je energija polako iščezavala.

— Bože, al' sam umoran — tiho će Michael, gledajući u izbrušeno prozorsko staklo, na kojemu su se prije jedan sat pojavila dva lica; jedno je zamjenjivalo drugo, obojica ubojice, oba s Costa Brave. A je li tako bilo?

— Imaš trideset devet imena — rekla je Jenna, prišavši mu, dodirujući mu vrat, trljajući ga nježno. — Sjedi i prouči ih, prouči telefonski razgovor. Nađi Parsifala, Mihail.

— Je li ijedno ime dvočlano na tvom popisu? Pomislio sam na to kad sam spomenuo Iliča Borina; on je doktor filozofije. Ima li itko?

— Ne.

— Žao mi je.

— I meni.

— Nije nazvao. Rostov nije telefonirao.

— Znam.

— Rekao sam jedan sat, rok je bio jedan sat. — Havelock je pogledao na sat. — Prošla su trideset četiri minuta više od roka.

— Možda ima tehničkih nezgoda u Moskvi. To ne bi bilo ništa novo.

— Ne za njega. On je povukao bijeli kontakt; ne želi potvrditi razgovor, poziv.

— Koliko si ti puta razvukao taj strogo postavljeni rok? Čekao si sve dok osoba koja je očekivala tvoj poziv ne bi bila ophrvana tjeskobom, mukom i mukom, oslabljene obrane.

— Predobro zna moj dosje da bi to učinio. — Michael se okrenuo Jenni. — Moram donijeti odluku. Ako sam u pravu, Pierceu se ne smije dopustiti da ode s tog otoka. Ako nisam u pravu, oni će misliti da sam se rastepao, da sam otišao preko ruba. Berquist neće imati nikakva izbora. Morat će me udaljiti.

— Ne baš obavezno.

— Dakako obavezno. Ja tragam za čudovištima u tamnim ormarima, trošim dragocjeno vrijeme za zavaravanja. To nije čovjek kojemu želiš naređivati. Moj Bože, Arthur Pierce! Najvrijednija aktiva koju imamo — ako je imamo.

— Jedino ti znaš što si *vidio*.

— Bila je noć, noć koja me stavlja na muke. Pogledaj taj klinički fascikl. Da li to racionalan čovjek govori ili misli? *Što* je on vidio?... Treba mi jedna riječ, jedna rečenica od Rostova.

— Čekaj, Mihail — rekla je Jenna, dotaknuvši mu ruku i povlačeći ga blago da se nasloni. — Mi još imamo vremena. Prouči popis imena, riječi koje su izgovorene Deckeru. Može ti se dogoditi. Ime, glas, fraza. Može se dogoditi.

Učenjaci. Vojnici. Pravnici. Doktori. Atašei. Diplomate... Prebjeglice. Sve sami Sovjeti koji su u jedno ili drugo vrijeme imali kontakt s Anthonyem Matthiasom. Havelock je zamišljao svakog čovjeka, svako lice. Njegovo unutrašnje uho je slušalo tucete glasova koji su govorili engleski, uspoređujući ih s licima, slušajući brzo izgovorene rečenice i izraze, odsječne riječi, oštre suglasnike. To je bilo zaludjuće!

Jedan sat je prošao, pa najveći dio drugog a s njim i druga kutija cigareta. Protekli rok za Moskvu približavao se konačnom roku za Pool's Island. Odluku — *pravu* odluku — treba donijeti. Ništa nije zaboravljeno, samo je ispod površine; oči su lutale do sata dok je unutrašnja potraga za Parsifalom dosegla zastrašujuću razinu intenziteta.

— Ne mogu ga naći! — uzviknu Michael i stade lupati rukom po stoliću za kavu. — On je ovdje, *riječi* su tu, ali ga ja ne mogu pronaći!

Zazvonio je telefon. *Rostov!* Havelock je kao tane poskočio sa stolice, zureći u aparat, sasvim ukočen i nepokretan. Bio je sasvim ispražnjen, a pomisao da mora smoći snagu da se verbalno uhvati ukoštac sa sovjetskim obavještajnim funkcionerom udaljenim osam tisuća milja, još ga je više iscrpila. Zvonce je opet zazvonilo. Prišao je telefonu i uzeo slušalicu dok ga je Jenna gledala.

— Da? — rekao je tiho, redajući misli za otvaranje s obje strane.

— Ovdje je vaš prijatelj s aerodroma Kennedy, koji više nema svoje oružje...

— Gdje je Rostov? Dao sam mu rok.

— Rok je poštovan. Slušajte me pažljivo. Telefoniram vam iz telefonske govornice na Osmoj aveniji, a moram paziti na ulicu. Poziv je stigao prije pola sata. Na sreću, ja sam ga prihvatio, budući da moj pretpostavljeni ima neku obavezu navečer. On očekuje da će me naći kad se vrati.

— Kamo vi vodite?

— Rostov je mrtav. Našli su ga u devet i trideset ujutru, moskovsko vrijeme, pošto su ponovljeni telefonski pozivi bili izlišni; nitko nije odgovarao na njih.

— Kako je *umro*?

— Četiri metka u glavu.

— O, *Kristel* Imate li ikakvu predstavu o tome tko ga je ubio?

— Govorkanja kažu Voennaja Kontra Razvedka i ja u to vjerujem, Takvih je govorkanja u posljednje vrijeme bilo podosta, a ako mogu uzeti čovjeka kao što je

Rostov, onda sam ja prestar i moram zvati iz telefonske govornice. Vi ovdje ste budale, ali je bolje živjeti s budalama nego ležati među šakalima koji će ti razvaliti vrat ako im se ne sviđa kako se smiješ ili piješ.

Na sastanku danas poslije podne... nešto što nisam razumio... Obavještajni oficir KGB-a učinio je kontakt... spekulirao je o identitetu... Arthur Pierce, dok je neprestano pušio cigaretu na napuštenoj pisti aerodroma.

Rostov nije spekulirao. On je znao. Zbir fanatika u grani koja se zove VKR. Voennaja... On će to razotkriti... Kolega ubojica s Costa Brave.

Je li Pierceov poziv obuhvatio više nego je smrt *paminjatčika*? Je li on zahtijevao smaknuće čovjeka u Moskvi? Četiri metka u glavu. To je Rostova stajalo života, ali bi moglo biti dokazom koji traži. Je li to konačno? Može li išta biti konačno, zaključno?

— Kôdno ime čekić-ništa-dva — rekao je Michael, razmišljajući. — Da li vam to nešto znači?

— Dio vjerojatno, ne cjelina.

— Koji *dio*?

— 'Čekić'. To se upotrebljavalo prije dosta godina i bilo je ograničeno. Onda je bilo napušteno, vjerujem. Hammarskjöld, Dag Hammarskjöld. Ujedinjeni narodi.

— *Isuse!*... Ništa, ništa... dva. Ništa je krug... krug. Vijeće! Dva... dvostruko, dvaput, *drugi*. Drugi glas u delegaciji? To je to.

— Kao što shvaćate — prekinu ga Rus — ja moram prijeći na drugu stranu.

— Telefonirajte njujorškom uredu FBI-ja. Otiđite tamo. Ja ću im uputiti riječ.

— Tamo *neću* poći. To je jedno od onoga što vam mogu reći.

— Onda se movajte i opet mi telefonirajte za trideset minuta. Ja moram brzo postupati.

Havelock je pritisnuo susjedno dugme, prekinuvši liniju. Pogledao je u Jennu. — To je Pierce. Čekić-ništa-dva. Ja sam mu rekao kako Rostov zatvara krug oko Voennaje. Uredio je da Rostova ubiju. To je *oni*

— U stupici je — rekla je Jenna. — Imaš ga.

— Imam ga. Imam *Dvosmislenost*, čovjeka koji nas je označio mrtvima kod Col des Moulinetsa... A kad ga dobijem na kliniku, ispalit ću ga u prostor. Što god on zna, ja ću znati. — Michael je ubrzo pritiskao brojke. — Predsjednika, molim. G. Cross zove.

— Moraš biti vrlo miran, Michael — upozori ga Jenna, približivši se stolu. — Vrlo miran i precizan. Upamti, to će mu biti izuzetan udarac a, iznad svega, mora ti povjerovati.

Havelock je kimnuo. — To je najteži dio. Hvala. Htio sam se najprije sjuriti sa zaključcima. U pravu si. Treba mu prići polako.... Gospodine Predsjedniče?

— Što je? — zabrinuto će Berquist. — Što se dogodilo?

— Imam vam nešto reći, sir. To će uzeti nekoliko minuta, a želim da vrlo pažljivo saslušate što vam imam reći.

— U redu. Dopustite mi da odem do drugog telefona; u susjednoj prostoriji su ljudi... Usput, je li Pierce bio u vezi s vama?

— Što?

— Arthur Pierce. Je li vam telefonirao?

— Što je s Pierceom?

— Telefonirao je prije otprilike jedan sat; trebalo mu je drugo ovlaštenje. Rekao sam mu za vaš poziv meni, da ste obojica htjeli znati jesam li obznanio masakr u Randolphovom medicinskom centru — i rekao sam mu da jesam, da svi znamo o tome.

— *Molim vas, Predsjedniče!* Stanite! Što ste mu, *točno* rekli?

— Što je s vama?

— Što vam je on rekao?

— O čemu?

— Samo mi *recite!* Prvo, što ste njemu rekli?

— No sad, pričekajte trenutak, Havelock...

— *Recite mi!* Vi nemate vremena, *nitko* od nas nema vremena! Što ste mu vi rekli?

Hitnost je bila telegrafirana, kako se to kaže u određenim krugovima. Berquist je zašutio, a onda odgovorio mirno; vođa koji je svjestan uzbunjenosti svog potčinjenog, ne razumijevajući to, ali voljan poštivati svoj izvor. — Rekao sam mu da ste mi telefonirali i upitali me da li sam temu Randolphova medicinskog centra iznio na sastanku danas poslije podne. Rekao sam da jesam i da mi se učinilo da sam u vas osjetio neko olakšanje zbog toga što svi znaju o tome.

— Što je *on* rekao?

— Doimao se zbunjenim, iskreno rečeno. Mislim da je rekao 'tako', a onda me upitao jeste li mi spomenuli bilo koji razlog zbog čega ste željeli da se zna.

— Da se zna *što!*

— O Medicinskom... Što je s vama?

— Što ste vi *rekli!*

— Da shvaćam da ste obojica zabrinuti, mada nisam bio siguran zašto.

— Što je odgovorio?

— Mislim da nije imao odgovora... O, da. Upitao me jeste U išta napredovali s čovjekom kojeg imate u Bethesdi.

— Što nije bilo do sutradan, a on je to znao! — Što?

— G. Predsjedniče, nemam vremena da vam objašnjavam a vi ne smijete izgubiti ni trenutak. Je li Pierce prodro u taj sef, u tu sobu?

— Ne znam.

— Zaustavite ga! On je krtica!

— Vi ste *umobolni!*

— Prokletstvo, Berquist, vi možete narediti da me ustrijete, ali sada ja vama *govorim!* On ima kamere o kojima ništa ne znate! U prstenju, satovima, dugmadima za košulju! Zaustavite ga! Skinite sve s njega i potražite kapsule, *cijanid!* Ja to ne mogu narediti, ali vi možete! Morate! *Odmah!*

— Ostanite uz telefon — rekao je predsjednik Sjedinjenih Država. — *Mogao* bih narediti da vas ustrijete.

Havelock je ustao, ako ni iz kog drugog razloga, a ono da se pokrene, da se makne. Tamne izmaglice opet su mu se približavale; mora im izmaći. Pogledao je u Jennu, a njene su mu oči rekle da ga je razumjela.

— Pierce je mene našao. Ja sam našao njega, a on je našao mene.

— U stupici je.

— Mogao sam ga ubiti kod Costa Brave. Htio sam ga ubiti, ali nisam htio poslušati. Nisam htio sebe poslušati.

— Ne vraćaj se. Imaš ga. Ti si unutar vremenske granice. Michael je otišao od stola. — Ja ne molim — prošaptao je. — Ja ne vjerujem. Sada se molim — kome, to ne znam.

Telefon je zazvonio i on pojuri prema njemu. — Da?

— Otišao je. Naredio je patrolnom čamcu da ga vrati u Savannah.

— Je li prodro u tu *sobu?*

— Nije.

— Hvala Kristu!

— On ima nešto drugo — rekao je Predsjednik jedva čujnim glasom.

— Što?

— Kompletan psihijatrijski dosje o Matthiasu. U njemu je sve rečeno.

Policija se raspršila ulicama Savannaha. Patrolna kola su grmjela prema aerodromu zaustavljajući se na autobusnim i željezničkim stanicama. Provjeravane su agencije za iznajmljivanje automobila u cijelom gradu, a na glavnim prometnicama postavljeni su blokovi, a slično je bilo i na pokrajinskim rutama — sjeverno prema Augusti, južno do Saint Marysa, zapadno do Macona i Valdoste. Glavni je opis radio-vezom upućen svim jedinicama — gradskim, općinskim, državnim, a riječ se raširila svim strukturama vlasti: *Pronađite ga. Nađite čovjeka s bijelim pramenom u kosi. Ako ga ugledate, priđite mu s najvećim oprezom, izvučena oružja. Ako ugledate neočekivane pokrete, pucajte. Pucajte da ubijete.*

Lov na čovjeka bio je bez premca po broju i intenzitetu; federalna je vlada uvjerala državu, gradove i naselja da će sve troškove platiti Washington. Policijske stanice i drugi organi mira i reda pozvali su na dužnost ljude koji su bili slobodni ili na dopustu; vozila koja su čekala na manje popravke opet su se našla na ulicama, a privatni automobili koji su pripadali policajcima, dobili su magnetska, kružeća krovna svjetla, pa su upućeni na dužnost — tumaranje tamnim, pokrajinskim putevima. Posvuda su zaustavljali automobile i pješake; svakoga tko bi se čak maglovito približavao opisu čovjeka koga su svi tražili, zamolili bi da skine šešir ako ga je imao, a baterijsko je svjetlo osvijetljavalo lica i kosu, tražeći na brzinu obojeni pramen bijele kose koji je iznicao s čela. Hoteli, moteli i provincijska konačišta doživjeli su prave napade; provjeravana su imena novopridošlica upisanih u hotelske registre, ispitivani su recepcioneri, a pripadnici organa reda su sve ispitivane upozoravali na mogućnost izbjegavanja ili zavaravanja. Ulazilo se i u farmerske kuće u kojima su još gorjela svjetla — ulazilo se učtivo, dakako — ali su upadači itekako bili svjesni mogućnosti da su stanari kuće možda taoci, da je u neku ženu ili dijete u kući uperen pištolj, da im prijete čovjek s bijelim pramenom u kosi. Pretražene su sobe, sjenici, hambari, silosi, ništa nije prepušteno slučaju.

Došlo je jutro i umorni ljudi vratili su se na mjesto s kojeg su pošli, ljutiti, frustrirani, zbnunjeni neefikasnošću vladinih postupaka.

Jer organizatori potjere nisu izdali nijednu fotografiju ili crtež; jedino ime koje su dobili bilo je »g. Smith«. Uzbuna je još trajala, ali je blitzkrieg potraga uglavnom završila, a profesionalci su to znali. Čovjek s pramenom bijele kose je skliznuo kroz mrežu. Provukao se. Sada je već mogao biti plavokos, ili ćelav, ili potpuno sijede kose, mogao je šepesati pomoću štapa ili štaka, mogao je biti odjeven u dronjke, u vojnoj ili policijskoj uniformi, bez traga ranijeg izgleda.

Dnevnici koji su objavili ranojutarnje izvještaje o čudnom, ogromnom lovu na čovjeka, odjednom su opozvali svoje reportere s tog zadatka. Ugledni ljudi u raznim odjelima vlade izravno su se obratili vlasnicima i glavnim urednicima, tvrdeći da ni sami ne znaju nešto posebno o situaciji, ali da imaju duboko povjerenje u one koji su više od njih, a obratili su im se s tom molbom. *Ne pridajte tome značaj, neka izvještaji nestanu.* U drugim izdanjima je tema bila svedena na nekoliko redaka, da bi u trećem izdanju sasvim nestala.

A čudna se stvar dogodila na telefonskoj centrali koja je počinjala brojevima 0-7742. Od pola noći ta centrala nije funkcionirala, a u 8 sati ujutru, kad je služba odjednom, neobjašnjivo počela funkcionirati, telefonski »radnici« su bili u nadograđenoj zgradi Voyagers Emporiuma, gdje su primane narudžbe, a svaki je poziv u dolasku bio presretnut i snimljen; svaka traka *ispod* petnaest sekundi trajanja odmah je preko telefona »odsvirana« Sterilnoj pet. Kratkoća je smanjila broj na samo nekoliko poziva.

Federalni agenti s razvijenom rendgenskom opremom infiltrirali su međunarodne aerodrome, pregledavajući aktovke, kovčežiće i ostali ručni prtljag; tražili su pet centimetara debelu metalnu kutiju s kombinacijskom bravom sa strane. Bile su dvije pretpostavke; jedna, razorni fascikl neće biti povjeren teretnom rukovanju; i druga, ostat će u originalnoj vladinoj kutiji zbog autentičnosti. Ako spremnik i fascikl budu odijeljeni, bilo koji od ta dva oblika bit će dovoljan razlog za ispitivanje. Do 11:30 ujutru, otvoreno je i pregledano preko dvije hiljade i sedam stotina ataše kovčežića, od Kennedyja do Atlante, do Miami Internationala.

— Mnogo vam hvala — rekao je Havelock u slušalicu, pridajući energiju svom glasu, osjećajući učinke neprospavane noći. Spustio je slušalicu i pogledao u Jennu, koja je točila kavu. — Oni ne mogu razumjeti, a ja im ne mogu reći. Pierce ne bi pozvao Siroče-devede-set-šest ako ne misli da će svoju poruku proturiti samo s nekoliko riječi, brzo izgovorenih, dakako. On zna da sam to mjesto ožičio i da su tamo naši ljudi.

— Učinio si sve što si mogao — rekla je Jenna, noseći mu kavu na stol. — Svi su aerodromi pokriveni...

— Ne za njega — brzo će Michael. — On to ne bi riskirao, osim toga, on ne želi otići. On hoće ono što ja hoću. Parsifala... To je taj *fascikl*, ta *dokumentacija!* Mali jednomotomi avion što prelazi meksičku granicu, ili ribarski brod koji se sastaje s drugim odavde do Kube, ili iz Galvestona prema Matamorosu, pa je ta dokumentacija na putu za Moskvu, u ruke specijalista za overkill u Voennaja. A nema ni proklete mogućnosti da ja nešto učinim.

— Meksičkom granicom patroliraju, agenti su udvostručeni. Na mola i marine paze i ovdje i u Zaljevu, sve čamce prate, zaustavljaju ako je u pitanju njihovo odredište. Ti si inzistirao na tome, a Predsjednik je sve to naredio.

— Duga je granica, s velikim vodenim prostranstvima.

— Odmori se malo, Mihail. Ne možeš funkcionirati ako si iscrpljen — to je jedno od tvojih pravila, sjeti se.

— Jedno od pravila...? — Havelock je podigao obje ruke do glave i prstima stao masirati sljepoočice. — Da, to je jedno od pravila, dio pravila.

— Lezi na kauč i zatvori oči. Ja mogu preuzimati pozive, kazivati tebi o čemu se radi. Ja sam malo spavala, ti nisi.

— Kad si spavala? — upita je Michael, pogledavši je, sumnjajući.

— Odmarala sam se prije nego se razdanilo. Ti si razgovarao s Obalom stražom.

— Kao da nisam svoj — iscrpljeno će Havelock, protegnuvši se, ustajući. — Možda ću leći ali svega na nekoliko minuta. To je dio pravila. — Zaobišao je stol, pa se zaustavio; oči su mu zahvatile elegantnu prostoriju posutu papirima, notesima,

fascik-lima. — Bože, mrzim ovu sobu! — rekao je, krenuvši prema kauču. — Hvala za kavu.

Telefon je zazvonio a Michael se hrabrio, pitajući se hoće li zvonjenje prestati nakon prvog javljanja ili će signal biti produžen, što je znak hitnosti. Prestao je, pa nastavio zvoniti.

Havelock se spustio na kauč dok je Jenna odgovorila, govoreći mirno. — Ovdje Sterilna pet... tko zove? — Slušala je, a zatim pokrila telefon i obratila se Michaelu. — To je State Department, New York City, Odjel sigurnosti. Došao je tvoj čovjek iz sovjetskog konzulata.

Havelock je nesigurno ustao, nalazeći nakratko potrebnim da centrira ravnotežu. — Moram razgovarati s njim — rekao je, hodajući prema stolu. — Mislio sam da će tamo stići još prije nekoliko sati. — Michael je uzeo slušalicu od Jenne i nakon obavezne identifikacije zatražio je Rusa: — Dajte mi kandidata, molim vas. — Rus je došao na liniju. — Gdje ste dovraga bili?

— Kako se po svemu čini, ovdje smatraju neukusnim svako prebježištvo izvan uredovnih sati — započe Rus svojim umornim, pjevkajućim akcentom. — Ovdje, na Federal Plazu, stigao sam u četiri sata izjutra, da bi mi jedan od noćnih čuvara rekao da on ne može ništa učiniti sve dok ne počnu redovni radni sati! Objasnio sam svoj donekle nesiguran položaj, a ljubazni, isprazni idiot ponudio je da će mi kupiti kavu — u javnoj jedaonici. Uspjevši se konačno uvući u zgradu — vaša je sigurnost smiješna, čekao sam u tamnom hodniku punom propuha sve do devet sati, kad je stigla vaša milicija. Onda sam se predstavio, a imbecili su htjeli pozvati *policiju!* Htjeli su da me se *uhapsi* jer sam provalio i možda uništio vladino vlasništvo!

— U redu, vi ste sada tamo...

— Ja nisam *za-završio!* — viknuo je Rus. — Ispunjavam bezbrojne upitnike — s ruskim dječjim pjesmicama, usput — i opetovano im dajem vaš broj, tražeći da me spoje s vama. *Što* je s vašim ljudima? Da li ograničujete pozive na račun drugoga?

— Sad smo u kontaktu...

— Nisam *za-vršio!* Cijeli prošli sat sâm sjedio sam u sobi koja je tako loše, tj. vidljivo ožičena da sam došao u napast da skinem hlače i prdnem u mikrofone. A *upravo* su mi dali još upitnika da ih ispunim, uključujući jednoga koji se zanima za moje hobije i najdražu rekreacijsku aktivnost! Da li me možda šaljete na *logorovanje?*

Michael se nasmijao, zahvalan zbog trenutačnog prekida napetosti. — Samo tamo gdje ćete biti sigurni — rekao mu je. — Razmislite o izvoru. Mi smo budale, upamtite, ne šakali. Učinili ste pravi izbor.

Rus je čujno uzdahnuo. — Zašto se ja uzbuđujem? *Fruktovije golovi*¹ nisu bolji na Dzeržinskom — zašto to ne priznati? Oni su gori. Vaš bi Albert Einstein bio na putu za Sibir, sa zadatkom da u gulagu izvlači mazge iz blata. Ima li i malo nekog smisla u svemu tome?

— Ima ga vrlo malo — tiho će Havelock. — Osim da se preživi. Svi mi.

— Premisa koju potpisujem.

— I Rostov je.

— Sjećam se riječi koje vam je uputio. »On više nije moj neprijatelj, već su to drugi koji mogu biti i vaši«. Zlokobne riječi, Havelock.

¹ Bagra, hulje, nikogovići (rus.);(op. prev.)

— Voennaja.

— Manijaci! — bio je grleni odgovor. — U svojim glavama marširaju s Trećim Reichom.

— Koliko su oni operativni?

— Tko zna? Oni imaju svoja vlastita vijeća, svoje metode regrutacije. Oni su u dodiru s mnogima koje se ne može vidjeti.

— *Paminjatčiki*? Njih ne možeš vidjeti.

— Vjerujte mi kad vam kažem da su u mene imali povjerenje ali nikad u tolikoj mjeri. Međutim, može se spekulirati na osnovu govorkanja. Uvijek postoje govorkanja, zar ne? Mogli biste reći da me ta spekulacija navela da pođem kako sam sad pošao. — Rus je zastao. — Prema meni će *postupati* kao spram vrijedne aktive, zar ne?

— Čuvan i udomljen kao blago. Koja je to bila spekulacija?

— Prošlih su mjeseci stanoviti ljudi napustili naše redove — neočekivano umirovljenje u dobro oprskrbljenim daćama, neočekivana bolest, iščeznuće. Nijedan nije tako okrutno nestao kao Rostov, ali vjerojatno nije bilo vremena za mudrost. Pa ipak, čini se da postoji uznemiravajuća istovjetnost kod tih koji su otišli. Općenito su ih kategorizirali kao mirne realiste, ljude koji su tražili rješenja, i koji su znali kad se treba povući da bi se izbjegla konfrontacija. Pjotr Rostov je bio primjer te grupe; on je na neki način bio zapravo njihov govornik. Nemojte griješiti, vi ste mu bili neprijatelji, on je prezirao vaš sistem — previše za premalo ljudi, premalo za previše ljudi — ah je razumio da postoji točka od koje neprijatelj više ne može gurati naprijed. Ili će biti ništa. Znao je da je vrijeme na našoj strani, ne bombe.

— Želite reći da oni koji su zamijenili Rostova misle drugačije?

— To je govorkanje.

— Voennaja?

— To je spekulacija. A kad bi oni preuzeli centre moći u KGB-u, da li bi rukovodstvo Kremļa moglo biti daleko iza? To se ne može dogoditi. Kad bi se dogodilo... — Rus nije završio rečenicu.

— Ne bi bilo više ničega? — ponudi Havelock.

— To je sud. Vidite, oni misle da *vi nećete* ništa učiniti. Vjeruju da vas mogu sažvakati, najprije na jednom, a onda na drugom području.

— To nije ništa novo.

— S taktičkim nuklearnim oružjem? .

— To je vrlo novo.

— To je umobolno — nato će čovjek iz KGB-a. — Vi ćete *morati* reagirati, svijet će to zahtijevati.

— Kako možemo zaustaviti VKR?

— Dajući im malo ili nimalo municije.

— Što vi mislite pod tom »municijom«?

— Saznanje o vašim provokativnim ili zapaljivim akcijama koje mogu upotrijebiti da bi zaprijetili umornim starcima u Prezidijumu. Isto je i ovdje; vi imate

svoje šakale. Generali posuti trakama odlikovanja i pukovnici divljeg pogleda zatvaraju se u sobe s predebelim i prestarjelim senatorima i kongresmenima, mitingujući o katastrofi ako vi prvi ne udarite. Najoštroumniji ljudi uvijek ne prevagnu; zapravo, vi ste u tome bolji od nas. Vaši su nadzori bolji.

— Nadam se da je tako — rekao je Michael, misleći u prolazu o ljudima poput kapetana Thomasa Deckera. — Ali vi kažete da se Voennaja infiltrirala u vaše redove, u KGB.

— Spekulacija.

— Ako je to istina, to znači da ih sada najmanje nekolicina hoda ovdje u ambasadi ili u konzulatu u New Yorku.

— Nisam čak siguran ni za svog pretpostavljenog.

— A *paminjatčik* izvana bi ih znao, znao bi kako se uspostavlja veza s njima, mogao bi izručiti.

— Vi pretpostavljate da ja nešto znam. Ne znam. Kako to 'izručiti'?

Havelock je zastao, nastojeći smiriti napinjanje u sljepoočicama. — Recimo da vam kažem da je baš takva municija kakvu opisujete sinoć nestala, ukrala ju je krtica koja je tako duboko ukopana da ima pristup informaciji koji omogućuje samo Predsjednikova naredba. Nestao je.

— Voljan napustiti svoj ukopani položaj?

— Pronađen je. Vi ste bih instrumentalni; rekli ste mi za Rostovljevu smrt i VKR. On pripada Voennaji. On je neprijatelj.

— Onda pripazite na nagli diplomatski odlazak atašea niskog ranga, čovjeka za uličnu sigurnost, ili službenika na komunikacijama. Ako postoji regrut VKR, on će biti među njima. Presretnite ako možete; zadržite avion ako možete. Kažite da je u njemu ukradena imovina, špijunaža, idite do krajnje granice. Nemojte im dopustiti da imaju tu municiju.

— Ako smo već zakasnili...

— Što vam ja mogu reći ako ne znam prirodu tog izručenja?

— Najgore.

— Možete li poricati?

— To je izvan poricanja. Dio toga je lažan, najgori dio, ah će biti prihvaćen kao istina — od generala s redovima traka i pukovnika divljeg pogleda.

Rus je zašutio, a onda je mirno odgovorio: — Morate razgovarati s drugima koji su mnogo više, koji su mudriji. Mi imamo, kako vi ovdje kažete, praktično pravilo¹ kad postupamo s tom materijom. Pođi moćnim ljudima u Partiji u dobi između šezdesete i sedamdesete, koji su prošli kroz operaciju Barbarossa² i Staljingrad. Njihove su uspomene oštre; mogli bi pomoći. Bojim se da ja ne mogu.

— Morate. Mi znamo na što moramo paziti u ambasadi i u konzulatu... Vas će dovesti ovamo radi debriefinga, vi to razumijete.

¹ Engl, *rule of thumb*, otpr. pravilo, metod palca: grub i praktičan pristup koji se zasniva na iskustvu a ne na teoriji (*op. prev.*)

² Naziv njem. ratnog plana za napad na SSSR (1941); prema tom planu SSSR je imao biti poražen za 5 mjeseci (*op. prev.*)

— Razumijem. Bit će mi dopušteno da gledam američke filmove — na televiziji, možda? Nakon sjedeljki i saslušanja, dakako.

— Uvjeren sam da se nešto može uraditi.

— Ja tako volim vesterne... Havelock, zaustavite isporuku Moskvi. Vi ne poznajete Voennaju.

— Bojim se da je poznam — rekao je Michael, zaobišavši stol, i utonuvši u naslonjaču. — I bojim se — dodao je, prekinuvši vezu.

Nije bilo odmora u iduća tri sata; kava, aspirin i povezi s hladnom vodom, imali su zadatak da ga održe budnim i da otupe probadajuću bol koja mu je sjekla glavom. Uspostavljena je veza sa svakim odjeljenjem u svakoj obavještajnoj ili istražnoj agenciji koja je imala informaciju ili pristup sovjetskoj ambasadi i konzulatu u New Yorku; svima je naređeno da pruže sve što Sterilna pet bude zahtijevala. Proučeni su redovi letenja Aeroflota, LOT-a¹, čehoslovačkog zrakoplovnog transporta — ČSA², i svih ostalih prijevoznika u zemlje istočnog bloka; provjereni su njihovi manifesti radi diplomatskih putnika. Udvostručene su kamere koje snimaju obje sovjetske zgrade, u Washingtonu i New Yorku, a osoblje koje je izlazilo iz tih zgrada odmah je stavljeno pod prislotru; jedinicama je rečeno da svoje subjekte drže na vidiku čak uz rizik da njih opaze. Sve je učinjeno da se onemogući kontakt, da se spriječi »izručenje« na putu za Moskvu.

Deseci helikoptera su se vrzmali zrakom duž meksičke granice, a pridružili su im se i mali avioni; održavana je stalna radioprovjera, a avioni koji nisu dali zadovoljavajuće odgovore morali su se vratiti, da bi ih onda temeljito pretresli. Duž obala Floride, Georgije i Karolina, mornarički su mlažnjaci nisko sjekli zrakom, hvatajući brodice koje su skretale previše jugoistočno; i tu je korištena radioveza, a ako objašnjenja nisu bila zadovoljavajuća, mijenjan je smjer plovidbe. Drugi mlažnjaci i patrole Obalne straže iz Corpus Christia, opažali su i presretali plovila za ribarenje i zabavu na putu prema meksičkim vodama; na sreću, burno je vrijeme u zapadnom dijelu Zaljeva smanjilo njihov broj. Nijedan nije uspostavljao kontakt s drugim brodom; nitko nije plovio dalje od Port Isabela ili Brazos Islanda.

Bilo je petnaest do četiri kad se Havelock, iscrpljen, vratio na kauč. — Držimo — rekao je. — Ukoliko nešto nismo propustili, držimo. Ali smo možda... — Pao je na jastuke. — Moram se vratiti imenima. Parsifal je *tamo* a ja ga moram naći! Berquist kaže da ne možemo dalje od ove noći, on ne smije riskirati. *Svijet* se ne smije tome izložiti.

— Ali Pierce nije prodro u tu prostoriju — protestirala je Jenna. — Nije vidio sporazume.

— U psihijatrijskoj dokumentaciji je sve to navedeno, u svom tom bespameću. Na neki način, čak je i gore. Dijagnosticirani luđak koji vodi vanjsku politiku najmoćnije zemlje na svijetu, zemlje od koje svi imaju zazor. Mi smo gubavci... Berquist je rekao da ćemo biti gubavci. Ako budemo živi.

Telefon je zazvonio; Michael je istjerao dah i glavu ukopao u jastuk. Izmaglice su opet prijetile, obuhvaćajući ga cijelog, gušeći ga.

— Da, mnogo vam hvala — rekla je Jenna u telefon.

— Što je to? — upita Havelock, otvorivši oči, gledajući u pod.

¹ Poljska zrakoplovna kompanija (*op. prev.*)

² Čehoslovačka zrakoplovna kompanija (*op. prev.*)

— Centralna obavještajna agencija je iskopala još pet fotografija. To ostavlja samo jednoga, a oni su gotovo sasvim uvjereni da je taj čovjek mrtav. Možda i drugi, dakako.

— Fotografije? Čega, koga?

— Starih ljudi na *mom* popisu.

— O? — Michael se okrenuo; oči, fiksirane na strop, brzo su se zatvarale. — Stari ljudi — prošaptao je. — Zašto?

— Spavaj, Mihail. Ti *moraš* spavati. Ovako nisi dobar ni za sebe ni za druge. — Jenna je prišla kauču i kleknula pored njega. Usnama je pritisnula njegov obraz. — Spavaj, dragi moj.

Jenna je sjedila za stolom, a svaki put kad bi telefon stao zvoniti bacila bi se na nj poput mačke koja bez daha štiti svoj nakot od grabljivaca. Pozivi su stizali odasvud — radni izvještaji ljudi koji su slijepo slijedili naređenja. Držali su se.

Zgodan par u jahaćim hlačama, čizmama i crvenim jaknama s grbovima, galopirali su poljem na svojim lovačkim konjima; konji su se napinjali, nozdrve su im se širile, a dugačke noge udarale po tvrdom tlu, uranjajući u doboku travu. Na udaljenosti, s njihove desne strane, bila je ograda od sinja koja je označavala liniju vlasništva susjednog imanja, a iza nje je bilo drugo imanje koje se gubilo u zidu ogromnih javora i hrastova. Čovjek je pokazao na ogradu, smijući se i kimajući. Žena je najprije odglumila iznenađenje i djevojačko oklijevanje, a onda je odjednom ošinula konja i pojurila ispred svog pratioca, visoko u sedlu dok se približavala ogradi. Preletjela ju je, a samo nekoliko metara iza nje, njoj s lijeve strane, ogradu je preskočio i muškarac; brzo su jahali do ruba šume, gdje su oboje potegli uzde i zaustavili se. Zaustavljajući se, žena je učinila grimasu.

— *Prokletstvo!* — viknula je. — Istegla sam mišić lista! Vrišti!

— Sidi i prošeći. Nemoj sjediti na njemu.

Žena je sjahala, a muškarac je prišao bliže da uhvati uzde njenog konja. Njegova je pratiteljica šepajući hodala u krugovima, psujući pritom.

— Dobri Bože, gdje smo? — upita ga, napola vičući.

— Ja mislim da je ovo Heffermanovo imanje. Kako je noga?

— Ubojstvo, potpuno ubojstvo! *Kriste!*

— Ne možeš jahati na tome.

— Jedva mogu hodati na tome, ti prokleta budalo.

— Smiri se, smiri. Hajde, pronađimo telefon. — Muškarac i žena se uputiše kroz rub šume; muškarac je vodio oba konja, zaobilazeći s njima oko debelih stabala. — Ovdje — rekao je, stigavši do niske grane gustog grma. — Ovdje ih mogu vezati i vratiti se po njih; neće nigdje otići.

— Onda mi možeš pomoći. Ovo su zaista prave muke.

Vezavši konje koji stadoše pasti, par stade hodati. Kroz stabla su mogli vidjeti obrise širokog polukružnog prilaza prednjem ulazu velike kuće. Osim toga, ugledali su i figuru čovjeka koji je, kako se činilo, izniknuo niotkuda. Na sebi je imao ogrtač od

gabardena, a obje je ruke imao u džepovima. Susreli su se, pa je čovjek u ogrtaču prvi progovorio. — Mogu li vam pomoći? Ovo je privatno vlasništvo.

— Držim da *svi* imamo privatno vlasništvo, starče — odgovori mu sportaš koji je podupirao ženu. — Moja je žena nategla mišić prilikom našeg posljednjeg skoka. Ne može jahati.

— Što?

— Konji, sport. Naši su konji tamo vezani. Mi smo malo vježbali prije susreta u subotu, ali se bojim da smo ljesnuli, kako se kaže. Odvedite nas do telefona, molim vas.

— Dakle, ja... ja...

— Ovo *jest* Heffermanova kuća, zar ne? — upitao je muž.

— Da, ali gospodin i gospođa Hefferman nisu ovdje, sir. Naređeno nam je da nikog ne puštamo unutra.

— O, govno! — eksplodirala je žena. — Kako možete biti tako šašav. Povrijedila sam nogu, vi dupe jedno! Moram se odvesti natrag do kluba.

— Jedan od naših ljudi bit će sretan da vas poveze ma'am.

— A moj šofer može jebeno dobro sam doći i odvesti me! Zaista, *tko* su ti Heffermanovi? Jesu li oni članovi, dragi?

— Mislim da nisu, stručnjakinjo moja. Gledaj čovjek ima svoja naređenja, a koliko god su šašava, to nije njegova krivnja. Neka te povezu, a ja ću se vratiti s konjima.

— Bit će bolje da ne pokušaju *postati* članovima — zaprijetila je žena, dok su joj dvojica muškaraca pomagala da dođe do automobila.

Čovjek se kroz šumu vratio konjima. Odvezao ih je i poveo preko polja, gdje je spustio šine, pa ih zaustavio u visokoj travi. Vratio je šine na mjesto, uspeo se na svog konja i, vodeći ženina konja za sobom, otkasao južno preko staze za subotnji lov — koliko je razumio stazu na osnovu jednog proučavanja karte, što mu je omogućeno kao gostu kluba.

Posegnuo je ispod sedla i izvukao snažni ručni radio; pritisnuo je dugme i aparat podigao do usana.

— Dvoja su kola — rekao je u radio. — Crni »lincoln«, registracija sedam-četiri-nula, MRL: i tamnozeleni »buick«, registracija jedan-tri-sedam, GMJ. Mjesto je okruženo stražarima, a nema stražnjih izlaznih puteva. Prozori su debeli; trebao bi vam top da prodrete kroz njih, a nas su uhvatili pomoću infracrvenih.

— Primljeno — glasio je odgovor, pojačan preko sćučnog zvučnika. — Uglavnom smo zainteresirani za kola... Usput rečeno, sada vidim taj »buick«.

Muškarac s raznim pilama pričvršćenim za široki kožnati pojas, bio je visoko na boru uz rub puta. Držao se sigurnosnim kajišom, a noge je naslanjao na nagazice što su se čvrsto natirale u koru drveta. Ručni radio je vratio u futrolu, a sada je pred očima prilagođavao dvogled, gledajući dijagonalno kroz granje, fokusirajući automobil koji je izlazio s prilaza oivičenog drvećem.

Pogled je bio čist, svi kutevi pokriveni. Nikakva kola ne bi mogla ući ili izići s područja Sterilne pet a da ne budu viđena — čak i noću; infracrveni kapaciteti odnosili su se na leće ali i na skrivena žičana svjetla.

Muškarac je zazviždao; duboko dolje otvorila su se vrata parkiranog kamiona na čijim je vratima pisalo VIDARI VRHOVA STABALA. Izišao je drugi muškarac i pogledao gore.

— Kreni — rekao je čovjek na vrhu, dovoljno glasno da ga se čuje. — Smijeni me za dva sata.

Vozač kamiona krenuo je na sjever i prešao milju i po do prvog raskršća. S desne strane bila je benzinska pumpa; vrata radionice za popravke bila su otvorena, a unutra je bio jedan automobil, hidraulički podignut, okrenut prema naprijed. Vozač je potražio prekidač, pa upalio i ugasio svjetla. Gotovo istodobno, oživješe svjetla automobila na hidrauličkom dizalu u garaži; upalila su se, pa ugasila — signal je bio primljen i potvrđen, vozilo je bilo u poziciji. Vlasnik benzinske stanice je vjerovao da surađuje — povjerljivo — s odjeljenjem za narkotike državne policije. Bilo je to najmanje što građanin može učiniti.

Vozač je okrenuo nadesno, pa odmah nalijevo, izvršivši U-zaokret između dvaju jednako usmjerenih puteva. Tri minute kasnije, prošao je pored borova stabla koje je skrivalo njegova kompanjona iza grana, blizu vrha stabla. Pod drugim bi okolnostima dodirnuo sirenu; sada to nije mogao. Ne smije biti nikakva zvuka, ništa vidljivo što bi na neki način označilo taj dio ceste. Umjesto toga je ubrzao i za pedeset sekundi je stigao do drugog raskršća, prvog južno od Sterilne pet.

Dijagonalno preko, slijeva, bilo je malo pokrajinsko svratiste. Odstraga je bilo crno asfaltirano parkiralište, gdje je vjerojatno bio poredan niz automobila, poput velikih jarko obojanih igračaka. Osim jednog, četvrtog s kraja, koji je imao čist pogled na raskršće i brz pristup izlazu. Prednji mu je dio bio pun slojeva nečistoće.

Opet se vozač nagnuo naprijed i zasvjetlucao svjetlima, upalivši ih, ugasivši, pa ponovo. Prljavi automobil — s motorom jačim od bilo kog automobila na tom parkiralištu — učini isto. Potvrđen je drugi signal. Što god se pojavi iz Sterilne pet može se uhvatiti u bilo kojem smjeru.

Arthur Pierce je proučavao svoje lice u ogledalu derutnog motela na prilazima Falls Churcha, Virginia; bio je zadovoljan onim što je vidio. Obrub sijede kose koji je obrubljavao njegovu obrijanu glavu bio je u skladu s naočarima bez okvira i s istrošenim smeđim džemperom bez rukava, koji je nosio preko prljave bijele košulje s istrošenim okovratnikom. Bio je slika gubitnika, čiji su ga manji talenti i pomanjkanje iluzija držali sigurno, mada jedva, iznad razine siromaštva. Čovjek koji više nije ulazio u pustolovinu zarađivanja, jer je to bilo nekorisno. Zašto bi se mučio? Nitko nije zaustavljao takve ljude na ulici; hodali su tako sporo; bili su tako nevažni.

Pierce se okrenuo od ogledala i prešao preko sobe do cestovne karte raširene ispod svjetla plastične svjetiljke na jeftinom, prljavom stolu pored zida. Zdesna, bio je sivi metalni sud koji je sadržavao kartu, i bio označen amblemom Mornarice Sjedinjenih Država, utisnutim na vrhu; ispod toga je bila medicinska oznaka, a sa strane je bila ugrađena mjedena kombinacijska brava. Bio je to dokument — najsmrtonosniji u povijesti. Psihijatrijska dijagnoza državnika koga je svijet duboko poštivao, dijagnoza koja tog čovjeka označava kao umobolnika — koji je *bio* umobolan i dok je funkcionirao kao međunarodni glas jedne od dviju najmoćnijih zemalja na svijetu. A zemlja koja je dopustila trajanje tog nepodnosivog stanja više ne može biti vođa ideje koju je gromko zastupala. Luđak nije izdao samo svoju vladu već i svijet — lažući, varajući, krivo vodeći, sklapajući saveze s neprijateljima, smišljajući planove protiv navodnih saveznika. Nije važno što je bio lud; to se dogodilo. Sve je bilo tu.

Čelični je sud sadržavao nevjerojatno oružje, ali da bi bilo upotrebljeno s razornim djelovanjem, najprije mora stići u prikladne ruke u Moskvi. Ne u ruke umornih starih kompromisera, već vizionara sa snagom i voljom da krenu brzo, da bi pokvarenog, nekompetentnog orijaša bacili na koljena. Mogućnost da Matthiasova dokumentacija možda dođe u mekane, izborne ruke, bila je jednostavno nepodnosiva; na koncu bi to postala roba zamjene, *pregovaranja*, da bi je slabići, koji se boje i naroda kojim vladaju, konačno odbacili. Ne, razmišljao je Arthur Pierce, taj metalni sud pripada samo VKR-u. Samo Voennaji.

Nije si smio dopustiti nikakve rizike, a nekoliko telefonskih razgovora ga je uvjerilo da *postoji* rizik pođe li to kanalom nekolicine u koju je vjerovao. Kao što je i očekivao, osoblje ambasade i konzulat bilo je pod oštrom paskom; prate se svi međunarodni letovi, a ručni i drugi prtljag izložen je rendgenskim zracima. Previše rizika.

On će to iznijeti sam, on će iznijeti konačno oružje, terminalno oružje, dokumente koji pozivaju na sukcesivne nuklearne napade protiv Sovjetskog Saveza i NR Kine — ugovore koje je potpisao veliki američki državni sekretar. To su bile nuklearne fantazije koje je smislio poludjeli genije, radeći s jednim od najvećih umova koje je proizveo Sovjetski Savez. To su tako realne fantazije da bi umorni starci u Kremlju požurili u svoje dače, svojoj votki, ostavljajući odluke onima koji su s time mogli izići na kraj, ljudima iz Voennaje.

Gdje je *bio* taj sjajni um koji je sve to omogućio? Čovjek koji se okrenuo protiv svoje domovine samo da bi saznao istinu — da nije bio u pravu. Tako *krivo!* Gdje je Parsifal? Gdje je Aleksej Kaljazin?

S tim mislima se Pierce opet okrenuo karti. Havelock je spomenuo Shenandoah — da je čovjek kojega nazivaju Parsifal negdje na području Shenandoaha, što drugim riječima znači da nije pretjerano udaljen od Matthiasove kuće. Implicirana, nepretjerana udaljenost, međutim, bila je varijabilni kvocijent. Dolina Shenandoah duga je više stotina milja, preko dvadeset milja je široka, seže od Alleghenya do Blue Ridge Mountainsa. Što bi se moglo smatrati nepretjeranim? Nije bilo razborita odgovora, pa rješenje treba naći u suprotnom smjeru. U sporom mozgu Michaela Havelocka — Mihaila Havličeka, sina Václava, koji je dobio ime po ruskom djedu iz Rovna — čovjeku čiji je talenat u ustrajnosti i stupnju maštovitosti, a ne u sjaju uma. Havelock će smanjiti lûk, upotrijebiti stotine kompjutera da bi ušli u trag jednom telefonskom razgovoru obavljenom u određeno vrijeme s određenim čovjekom, kojega je nazvao fanatikom. Havelock će obaviti posao, a *paminjatčik* će požnjati korist. Komandanta Deckera će ostaviti na miru; on je bio ključ koji bi mogao otključati vrata.

Pierce se nagnuo nad kartom, prelazeći kažiprstom od crte do crte. Lûk, polukrug koji pokriva Shenandoah od Sterilne pet, bio je pokriven ljudima i vozilima u poziciji. Od Harpers Ferrya do Valley Pikea, autoput 11 i 66, ceste 7,50,15,17,29 i 33, sve je to bilo načičkano ljudima koji su čekali na poruku da se približavaju određena kola u određeno vrijeme, usmjerena prema određenom mjestu. To mjesto treba odrediti a o tome izvijestiti; od ljudi u tim vozilima ne zahtijeva se ništa drugo. To su najamnici, a ne sudionici, njihovo je vrijeme plaćeno novcem, a ne ciljem ili sudbinom

Arthur Pierce, rođen kao Nikolaj Petrovič Maljekov u selu Ramenskoje, Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika, odjednom stade razmišljati o sudbini koja ga je dovela do ove uloge. Nikad nije zaboravio tko je bio i zašto mu je pružena vrhunska mogućnost da služi ideji tako potrebnoj svijetu u kojem razmjerna manjina tiranizira

mnoge, u kojem milijuni i milijuni žive na rubu očajanja ili u beznadnom siromaštvu, tako da se kapitalistički manipulatori mogu smijati preko dokumenata o globalnoj ravnoteži, dok njihova vojska spaljuje djecu u pidžami, u dalekim zemljama. To je činjenica, ne provokativna propaganda. On je sve to sam vidio — od zapaljenih sela u jugoistočnoj Aziji do korporativnih blagovaonica, gdje su ponude zaposlenja praćene cerenjem i namigivanjem, i obećanjima burzovnih opcija koje su prvi koraci prema bogatstvu, do unutrašnjih hodnika vladine moći, gdje hipokriti i neznalice podupiru još više hipokrizije i neznanja. *Bože*, kako je mrzio sve to! Mrzio je korupciju, i pohlepu, i licemjerne lažove koji zavaravaju mase kojima su odgovorni, zlorabeći vlast koja im je data, dok pune džepove i džepove svojih... *Postoji* bolji put. *Postoji predanost*. *Postoji Voennaja*.

Imao je trinaest godina kad mu je to rekao bračni par kojeg je volio i zvao ih mama i tata. Objasnjavali su mu držeći ga i gledajući mu u oči da bi vidio njihovu ljubav. Bio je njihov. Rođen je kao dijete odabranog para udaljenog tisućama milja, koji ga je tako volio da ga je predao Državi, ideji koja će stvoriti bolji svijet za generacije što dolaze. A dok su njegovi »majka« i »otac« govorili, tako je mnogo toga u mladom pamćenju Arthura Piercea stalo padati na svoje mjesto. Svi razgovori — ne samo s »majkom« i »ocem«, već i s mnogobrojnim posjetiteljima koji su često dolazili u tu farmersku kuću — sve su te diskusije govorile o patnjama i ugnjetavanju, o despotskom obliku vladavine koji će biti zamijenjen vladom posvećenom narodu — *svim* ljudima i narodima.

On će biti dio te promjene. Tokom ranih godina dolazili su stanoviti drugi posjetioци, dajući mu neke igre da igra, zagonetke da rješava, vježbe da čita — testove koji su mjerili njegove sposobnosti. A jednog dana kad je imao trinaest godina proglasili su ga izuzetnim; tog istog dana su mu rekli njegovo pravo ime. Bio je spreman da se pridruži ideji.

To neće biti lako, rekli su njegova »majka« i »otac«, ah treba da vodi računa da su *oni* tu kad razni pritisci dođu do plafona, da su *uvijek* na mjestu. A ako se njima nešto dogodi, drugi će uzeti njihovo mjesto da mu pomognu, ohrabre ga, vode ga, znajući da opet drugi sve to prate i promatraju. On mora biti najbolji u svemu; on mora biti *Amerikanac* — ljubazan, velikodušan i, iznad svega, prividno pravedan; on mora te darove upotrijebiti da bi se uzdigao koliko je najviše moguće. Ali ne smije nikad zaboraviti tko i što je bio ili ideju koja mu je dala poklon života i mogućnost da pomogne u stvaranju boljeg svijeta.

Život nakon tog dana sretnog znamenja nije bio tako težak kako su »majka« i »otac« predvidjeli. Kroz srednju školu i koledž, tajna mu je služila da ga podstiče i gura — jer je to *njegova* tajna a *bio* je izuzetan. To su bile godine zadovoljstva: svaka nova nagrada i priznanje bili su dokazom njegove superiornosti. Našao je da mu nije teško ponašati se tako da ga vole; kao na nekom takmičenju u popularnosti kojemu nema nikad kraja, kruna je uvijek bila njegova. Da, bilo je i samoodricanja i samoporicanja, ali mu je to služilo samo kao podsjetnik njegove predanosti. Imao je mnogo prijatelja ali ne dubokih prijateljstava, niti veza. Ljudi su ga voljeli ali su prihvaćali njegovu bazičnu udaljenost, pripisujući to obično činjenici što je morao pronalaziti poslove da bi platio za školovanje. Žene je upotrebljavao samo za seksualno opuštanje, ne stvarajući nikakvih veza, a općenito se s njima sretao miljama daleko od bilo kog mjesta u kojem je živio.

Za vrijeme studija u Michiganu, Moskva je uspostavila kontakt s njim, pa su mu rekli da će uskoro započeti njegov novi život. Sastanak nije bio bez zabavne note,

jer je kontakt, inače šef za regrutiranje u velikoj konzervativnoj korporaciji, tobože pročitao podatke o završenim studentima, pa se htio sastati s nekim Arthurom Pierceom. Ali u njegovim vijestima nije bilo ništa zabavno; sve je bilo smrtno ozbiljno — i razveseljavajući.

Pristupit će vojsci, gdje će ga stanovite mogućnosti dovesti do napredovanja, pa daljnjeg napredovanja, i do kontakata s civilnim i vojnim vlastima. U vojsci će služiti prikladno dugo, pa se neće vratiti na Midwest već u Washington, gdje će se raširiti priča o njegovoj biografiji i talentima. Kompanije će stajati u redu, željne da ga zaposle, ali će vlada istupiti. Treba da prihvati.

Ali najprije vojska — i on treba dati od sebe sve što može, mora nastaviti biti *najbolji*. Njegov »otac« i »majka« priredili su oproštajnu zabavu na farmi, a pozvani su svi njegovi prijatelji, uključujući i većinu iz čete 37 Boy Scouta.¹ A to je *bila* oproštajna zabava u više nego jednom smislu. Njegovi »otac« i »majka« rekli su mu na kraju noći da ga više neće vidjeti. Oni stare, a i obavili su svoj zadatak: njega. A on ih je učinio ponosnim. Osim toga, njihove se sposobnosti traže na drugoj strani. Shvatio je; ideja je sve.

Po prvi put nakon što je navršio trinaest godina, te je noći plakao. Ali, to je bilo dopušteno — a, osim toga, to su bile suze radosnice.

Sve te godine — pomisli Arthur Pierce, gledajući u jeftino motelsko ogledalo, u rub sjedina i iskrzani okovratnik košulje. Sve su te godine bile vrijedne toga; dokaz će se naći u idućih nekoliko sati.

Čekanje je počelo. Nagrada će biti mjesto u povijesti.

Michael je otvorio oči i suočio se s morem tamnosmeđe kože; vlaga posvuda, vrućina mučna. Okrenuo se i podigao glavu, odjednom svjestan da to nije sunčevo svjetlo već sjaj udaljene svjetiljke, koja je obasjavala sobu. Bio je mokar od znoja. Bila je noć a nije bio spreman za noć. Što se *dogodilo*?

— *Dobry den*. — Pozdrav je plutao iznad njega.

— Koliko je sati? — upitao je i uspravno sjeo na kauču.

— Sedam i deset — rekla je Jenna, koja je sjedila za stolom. — Spavao si nešto duže od tri sata. Kako se osjećaš?

— Ne znam. Iščašeno, mislim. Što se događa?

— Ne baš puno. Kao što si rekao, držimo se. Jesi li znao da se svjetla na toj dugmadi pojave prije nego telefon zazvoni? Samo djelić sekunde, ali je tako.

— To nije ugodno. Tko je zvao?

— Vrlo ozbiljni, zbunjeni ljudi raportirali su ništa, raportirali su da nemaju što raportirati. Nekolicinu je zanimalo koliko dugo će još potrajati njihovo, kako su rekli, 'izvođenje'. Rekla sam im da će potrajati sve dok im se ne kaže obratno ili drugačije.

— Time je sve rečeno.

— Stigle su fotografije.

— Što...? O, tvoj popis.

¹ Međunarodna organizacija mladih izviđača (op. prev.)

— One su na stoliću za kavu. Pogledaj ih.

Havelock se zagledao u niz od pet zrnastih lica koja su zurila u njega. Protrljao je oči i obrisao znoj s ruba kose, žmirkajući opetovano dok se pokušavao koncentrirati. Počeo je s licem na lijevoj strani; ništa mu nije značilo. Slijedeće, pa slijedeće, i... slijedeće.

— On — rekao je, ne znajući zašto je to rekao.

— Tko?

— Četvrti. Tko je on?

Jenna pogleda na papir ispred sebe. — To je vrlo stara fotografija, snimljena 1948. Jedina koju su mogli pronaći. Stara je preko trideset godina.

— Tko je on? Tko je on?

— Čovjek koji se zove Kaljazin. Aleksej Kaljazin. Jesi li ga prepoznao? — Jenna je ustala od stola.

— Da... ne. Ne znam.

— To je *stara* fotografija, Mihail. *Pogledaj je. Prouči je.* Oči, brada, oblik usana. *Gdje? Tko?*

— Ja ne znam. Tamo je... i nije tamo. Što je on radio?

— Bio je klinički psihoterapeut — odgovori mu Jenna, čitajući. — Pisao je definitivne procjene efekata stresa nakon borbe ili produženih razdoblja izdržavanja u neprirodnim okolnostima. Njegovu je stručnost koristio KGB; postao je ono što ti nazivaš strateg, ali s razlikom. On je pregledavao informaciju koju su KGB-u slali ljudi s terena, tražeći devijacije koje bi mogle otkriti dvostruke agente ili ljude koji više nisu sposobni funkcionirati na svom poslu.

— Procjenjivač. Ljušte pahuljice s čovjeka, ali ne vide ono što je očito.

— Ja te ne razumijem.

— Revolveraši. Oni nikad ne opaze revolveraše.

— Ja i dalje ne znam o čemu govoriš.

— Ja ga ne znam. To je lice poput tolikih drugih lica, tolikih dosjea. Bože, *lica!*

— Ali tu ima *nešto*?

— Možda, nisam siguran.

— Gledaj dalje. *Koncentriraj se.*

— Kava. Ima li kave?

— Zaboravila sam — rekla je Jenna. — Prvo pravilo nakon buđenja je kava. Crna i vrlo jaka. Ti *jesi* Čeh, Mihail. — Otišla je do stola iza kauča, gdje je uslužni stražar ukopčao srebrni lonac za kavu.

— Prvo pravilo — ponovio je Havelock, odjednom uznemiren. — Prvo *pravilo?*

— Što?

— Gdje su ti zabilješke o Deckerovu telefonskom pozivu?

— Ti si ih imao.

— Gdje *jesu*?

— Tamo. Na stolu.

— *Gdje?*

— Ispod posljednje fotografije. Zdesna. *Natočite si piće. Vi znate pravila.*

Michael je bacio fotografiju nepoznatog lica sa stola i dograbio dvije stranice iz notesa. Zurio je u njih, premećući ih naprijed-natrag.

— O, moj *Bože!* Pravila, bogomprokleta *pravila!*

Havelock je ustao i gotovo se bacio preko stola, nesigurnih nogu, nesigurne ravnoteže.

— Što je? — upita ga Jenna, uzbuđena, sa šalicom u ruci.

— *Decker!* — viknuo je Michael. — Gdje su zabilješke o Deckeru?

— Ravno. Slijeva. Notes.

Havelock je bijesno prelistavao stranice, dok mu se ruka opet tresla, dok su mu oči vidjele i nisu vidjele, tražeći riječi. Našao ih je.

— »Čudan akcent« — prošaptao je. »Čudan akcent«, ali *koji* akcent?

Zgrabio je telefon, jedva u stanju da svlada prst dok je birao. — Dajte mi komandira Deckera, imate njegov broj u indeksu. Produženi šum značio je zvonjenje; čekanje je bilo nepodnosivo.

— Halo? — čuo se oklijevajući ženski glas.

— Komandira Deckera, molim.

— Meni je... strašno žao, on nije ovdje.

— On je tamo za *mene!* Na telefonu je g. Cross. Recite mu to. Prošlo je dvadeset sekundi, a Michael je mislio da će mu glava prsnuti.

— Što je, g. Cross? — upita ga Decker.

— Rekli ste »čudan akcent«. Na što ste mislili?

— Oprostite, molim?

— Telefonski poziv! Poziv koji ste dobili od Matthiasa, od onoga koji je rekao da govori za Matthiasa! Kad ste rekli da je imao čudan akcent, jeste li mislili na strani, ruski?

— Ne, nikako ne. Bio je vrlo visokog tona i vrlo angliziran. Malterie britanski, ali nije britanski.

Natočite si piće... vi znate pravila ovdje... Ili: natoči si piće... ti znaš pravila ovdje... Hajde, obojica smo umorni! Osvježi svoju a natoči i moju kad si kod toga. To je također dio pravila, sjećaš li se?

Havelock je opet podigao slušalicu, povukavši popis brojeva ispred sebe. Birao je broj. Čekanje je bilo gotovo zadovoljstvo, ali je bilo prekratko; trebalo mu je vremena da se prilagodi. Poole's Island.

— Ovdje je g. Cross. Dajte mi Sigurnost, molim vas.

Začuse se dva kratka šuma, a onda se javio dežurni oficir. — Provjera — rekao je.

— Ovdje Cross. Izvršna naredba, prioritet-nula. Molim vas, potvrdite.

— Počnite brojati — rekao je glas.

— Jedan, dva, tri, četiri, pet, šest...

— Okay. Scanneri se slažu. O čemu se radi, gospodine Cross?

— Tko je bio oficir koji je otišao na hitni dopust prije otprilike šest tjedana?

Tišina je bila besprekidna, vječna; kad je došao odgovor, to je bio jasan odgovor čovjeka koji zna što govori. — Vaša je informacija netočna, g. Cross. Nitko nije zahtijevao odlazak zbog hitnog slučaja, ni od oficira, a ni itko drugi. Nitko nije napustio otok.

— Hvala vam, Sigurnosti.

Aleksandar Veliki... *Raymond Alexander!*

Fox Hollow!

— To je on — rekao je Michael, nagnuvši se preko stola, dok je rukom još stezao slušalicu. — On je Parsifal. Raymond Alexander.

— *Aleksander?* — Jenna je odstupila nekoliko koraka od stola i zagledala se u Havelocka, polako tresući glavom u nevjerici.

— *Mora biti!* To je riječ — »pravila«. »*Jedno od pravila, dio pravila*«. Te riječi. Uvijek pravila; njegov je život niz neslomivih pravila! Čudni akcent nije bio strani, *nije* bio ruski. To je Harvard tridesetih godina s Alexanderovim uobraženim naglaskom. Upotrijebio ga je u tisućama dvorana za predavanja, za vrijeme stotina debata. Brzo nabačene točke, brzi duhoviti odgovori ubačeni neočekivano, lupni i odbij. To je Alexander!

— Prema onome kako si ga opisao — Jenna će mirno ali čvrsto — postoji ogromna kontradikcija za koju ne mislim da je možeš objasniti. Jesi li ga spreman optužiti da je znao za identitet sovjetske krtice a nije ništa učinio u vezi toga? Osobito za tako opasnu krticu kao što je jedan državni podsekretar?

— Ne, ja to *ne mogu* objasniti, ali on može. Hoće. On me poslao na Poole's Island, govoreći mi izmišljotinu o oficiru na hitnom dopustu, koji je dopustio da ta informacija sklizne do njegove žene. Nije bilo takve osobe; nitko nije uzeo dopust zbog bilo kojeg hitnog razloga.

— Možda je štitio drugi izvor.

— Onda, zašto tako razrađena laž? Zašto ne obično odbijanje da otkrije? Ne, on je htio da to povjerujem, rekao mi je da mu dadem svoju riječ da ga zaštitim — znajući da bih ga ja zaštitio!

— S kojom *svrhom?* — upita ga Jenna, prišavši stolu. — Kao prvo, zašto ti je to rekao? Da bi te *ubili?*

— Neka on na to odgovori. — Havelock je uzeo slušalicu, pritisnuvši dugme kućnog intercoma. — Želim kola i jednog pratioca da me slijedi. To je otprilike jedan sat vožnje odavde. Odmah. — Spustio je slušalicu, pa je na trenutak gledao u nju, da bi najzad zatresao glavom. — Ne — rekao je.

— Predsjednik? — upita ga Jenna.

— Ne kanim ga pozvati. Ne još. S obzirom na stanje u kome se nalazi, on bi odmah uputio bataljon komandosa. Na taj način nećemo saznati istinu. Uhvaćen tako u kut, Alexander bi si mogao prosvirati mozak.

— Ako si u pravu, što još imaš saznati?

— *Zašto!* — bijesno će Michael, otvorivši gornju ladicu i izvukavši automatik »llama«. — I kako — dodao je, provjeravajući magazin i gurnuvši ga natrag na mjesto. — Ta velika kontradikcija koju si spomenula. Njegova voljena republika.

— Ja idem s tobom.

— Ne.

— *Da!* Ovog me puta nemaš pravo odbiti. Moj je život u ovoj sobi — moja smrt također. Imam pravo da budem *tamo*.

— Možda imaš pravo, ali nećeš ići. Taj kurvin sin ti je udesio zamku, označio te za likvidaciju.

— Moram znati *zašto*.

— Reći ću ti. — Michael se okrenuo da pođe.

— Recimo da ne možeš! — uzviknu Jenna, blokiravši ga. — Da, Mihail, pogledaj me! Pretpostavimo da se ne vratiš — to je moguće, znaš. Želiš li me konačno lišiti zdravog razuma?

— Bili smo *tamo*. Nema alarma, nema pasa ni čuvara. Osim toga, on me ne očekuje. Vratit ću se — *s njim!*... Što dovraga misliš, tvoj »zdravi razum«?

— Jednom sam te izgubila — voljela sam te i izgubila! Misliš li da bih ja čak mogla riskirati da te izgubim opet i nikad ne saznam *zašto*? Koliko ti *hoćeš* od mene?

— Ja želim da živim.

— Ja ne mogu živjeti. Ja *ne želim* živjeti ukoliko nisi sa mnom! Pokušala sam — to mi jednostavno ne ide. Što se god bude *tamo* nalazilo bit će za nas oboje, ne samo za tebe. To nije pravedno, Mihail, i ti to znaš.

— Ne dajem ni marjaša za pravednost! — Ispružio je ruke i povukao je k sebi, svjestan da ima pištolj u ruci, želeći da su negdje drugdje gdje nema pištolja — *nikad*. — Ja se brinem jedino za tebe. Ja znam što si prošla, znam što sam ti *učinio*. Želim da budeš ovdje, gdje ću znati da si na sigurnom. Ne mogu te riskirati, zar ne razumiješ?

— Zato jer me voliš?

— Toliko... toliko mnogo.

— Onda me poštuj! — uzviknu Jenna, zabacivši glavu unazad, dok joj se plava kosa prelijevala preko ramena. — Prokletstvo, Mihail, *poštuj* me!

Havelock ju je gledao, u ljutnju i molbu u njenim očima. *Toliko mora učiniti da se pokuša zaboraviti što je učinio*. — Hajde! — rekao je. — Uzmimo ogrtače. Hajdemo!

Jenna se okrenula i otišla do stolića za kavu, gdje je uzela fotografije, uz onu koja je bila bačena na pod. — U redu — rekla je.

— Zašto? — upita Michael, pokazujući na slike.

— Zašto ne? — odgovorila je.

Čovjek sakriven visoko u mraku velikog borovog stabla jače je udario mamuzama u deblo, olakšavajući pritisak pojaseva. Odjednom, na daljini daleko ispod, opazio je snopove automobilskih svjetala na prilazu Sterilnoj pet. Podigao je infracrveni dvogled desnom rukom, dok je lijevom izvukao radio ispod pasa. Prinio ga je usnama i pritisnuo prekidač.

— Aktivnost — rekao je. — Budnost. Odgovorite.

— Sjever u dodiru — čuo se prvi odgovor.

— Jug također — javio se drugi.

Gurnuvši radio otvorenog kanala u kožnati okovratnik, čovjek je gledao dogledom kako se automobil pojavljuje s pristupnog puta. Bio je to »buick«. Podesio je žarište, pa se slika iza vjetrobrana izoštrila.

— To je naš čovjek i jedna žena — rekao je. — Skreću na sjever. Vaš je, Sjeveru.

— Spremni smo.

— Jug, krenite i zauzmite svoj alternativni položaj.

— Odlazimo. Sjeveru, informiraj nas. Kažite kad vam treba uskočiti.

— Hoćemo.

— *Stanite*. Evo drugih kola... To je »lincoln«, dvojica federalaca su naprijed; ne mogu vidjeti odostraga... Sada mogu. Nitko drugi.

— To je pratnja — rekao je jedan od dvojice ljudi u automobilu, milju i po sjeverno. — Čekat ćemo dok on prođe.

— Daj mu dosta prostora — naredio je čovjek na stablu. — Oni su radoznali ljudi.

— Ne brini.

»Buick« je stigao do raskršća pa skrenuo ulijevo; »lincoln continental« bio je stotinjak metara iza i slijedio ga je; vrebajuća neman koja štiti svoje mlado. Oba su vozila krenula na zapad.

Unutar tamne radionice koja je pripadala benzinskoj stanici, piskavi zvuk pratio je spuštanje hidrauličkog dizala; motor kola koja su se spuštala već je bio u pogonu. Vozač je podigao radio i govorio.

— Jug, uzeli su B rutu. Kreni zapadno usporednim putem i uhvati se šest milja niže.

— Idem na zapad na zapadnu paralelu — glasio je odgovor.

— Požuri — rekao je Sjever. — Oni žure.

Bijela ograda koja je označavala početak Alexanderova imanja blistala je na svjetlu automobila. Nekoliko sekundi poslije, svjetla koja su obasjavala granje stabala razbacanih po ogromnom travnjaku, mogla su se vidjeti s lijeve strane; drvena i kamena kuća bile su iza. Havelock je onda ugledao ono što se nadao da će vidjeti. Nije bilo kola na kružnom pristupu, samo nekoliko svjetala u prozorima. Usporio je i izvukao mikrofon ispod ploče s instrumentima.

— Pratnja, to je to — rekao je, utisnuvši prekidač prijenosa. — Ostanite ovdje na cesti. Nema posjetilaca, a ja želim da osoba koju posjećujemo misli da smo sami.

— Recimo da nas trebate? — upita ga Pratnja.

— Neću trebati.

— To nije dovoljno dobar odgovor. Žao mi je, sir.

— U redu, čut ćete me. Nisam stidljiv, ispalit ću nekoliko hitaca.

— To je dovoljno dobro, ukoliko mi budemo tamo kod kuće.

— Ja vas želim tamo na cesti.

— Žao mi je, opet. Abrahama ćemo ostaviti ovdje, ali ćemo biti tamo, ravno izvan. Pješice.

Michael je slegnuo ramenima, spuštajući mikrofon; nije bilo nikakve svrhe prepirati se. Ugasio je svjetla i skrenuo na prilaz, ugasio motor i pustio da se »buick« odskliže do desetak metara od ulaza. Kola su se zaustavila i on je pogledao u Jennu. — Spremna?

— Ja mislim na više nego je moj život. Ili smrt. Htio je oboje. — Fotografije je stavila ispod ogrtača. — Spremna — rekla je.

Izašli su, tiho zatvorili vrata, pa se širokim stepenicama uputili do velikih hrastovih vrata. Havelock je pozvonio; čekanje mu je opet bilo nepodnosivo. Otvorila su se vrata i pred njima se pojavila uniformirana, iznenađena kućna djevojka.

— Dobra večer. Vi ste Enid, zar ne?

— Da, sir. Dobra večer, sir. Nisam znala da gospodin Alexander očekuje goste

— Mi smo stari prijatelji — rekao je Michael, s rukom na Jeninoj, dok su oboje zakoraknuli unutra. — Pozivnice nisu potrebne. To je dio pravila.

— To nisam nikad čula.

— To je prilično novo pravilo. Je li g. Alexander tamo gdje je obično u ovaj sat? U biblioteci?

— Da, sir. Reći ću mu da ste ovdje. Ime opet, molim? Odjednom se začu šuplji odjek koji je prethodio glasu što je ispunio veliko predvorje. — Neće biti potrebno, Enid. — Bio je to odsječni, visoki glas Raymonda Alexandera, koji je dolazio iz nevidljiva zvučnika. — A ja *jesam* očekivao gospodina Havelocka.

Michaelove su oči pojurile po zidovima poput strijela, dok je stiskao Jenninu ruku. — Je li ovo drugo pravilo, Raymonde? Uvjeriti se da je gost onaj tko kaže da jest?

— Prilično novo — odgovori glas.

Havelock je prošao s Jennom kroz elegantnu sobu za dnevni boravak, ispunjenu antikom iz raznih krajeva zemlje, do rukom izrezbarenih vrata biblioteke. Poveo ju je sebi slijeva, iza vratnica; shvatila je. Ispod jakne je izvukao automatik i držao ga sa strane prije nego je okrenuo tešku mjedenu ručicu. Odgurnuo je vrata, s leđima naslonjenim na zid, spremna oružja.

— Je li to zaista potrebno, Michael?

Havelock se polako vraćao u okvir, polako prilagođavajući oči sjenovitom neizravnom svjetlu biblioteke. Izvor su bile dvije svjetiljke; jedna s resama na velikom stolu na kraju sobe; druga je bila podna svjetiljka, iznad mekanog kožnatog naslonjača, koja je obasjavala divlju, neurednu glavu Raymonda Alexandera. Stari je novinar sjedio nepokretno, a u njegovim napuhnutim blijedobijelim rukama bila je čaša s brandyem, koju je držao ispred tamnocrvene smoking jakne od baršuna.

— Udite — rekao je, okrenuvši se prema maloj kutiji na pokrajnjem stoliću. Pritisnuo je dugme, a negdje iznad, na zidu iznad vrata, ugasio se prigušeni sjaj televizijskog monitora. — Gospođica Karas je zgodna žena. Vrlo ljupka... Udite, draga moja.

Jenna se pojavila, stojeći uz Michaela. — Vi ste čudovište — jednostavno će.

— Mnogo gore.

— Htjeli ste nas oboje ubiti — nastavila je. — Zašto?

— Ne njega, nikad njega. Ne *Mihaila*. — Alexander je podigao čašu i otpio. — Vaš život, ili smrt, nisu nikad ozbiljno razmatrani, ni ovako ni onako. To je bilo izvan naših ruku.

— Mogao bih te ubiti zbog toga — rekao je Havelock.

— Ponavljam: izvan naših ruku. Iskreno, mislili smo da će se ona umiroviti, povući se, vratiti se u Prag, možda najzad postati podobna. Zar ne vidiš, Michael, ona nije bila važna. Samo ti; jedino si ti bio važan. Ti si morao otići, a znali smo da te oni nikad neće pustiti, bio si im suviše dragocjen. Morao si to učiniti sam, inzistirati na sebi. Tvoje je gađenje moralo biti duboko, tako bolno da za tebe nema drugog *izlaza*. To je djelovalo. Otišao si, napustio si ih. To je bilo potrebno.

— Zato jer sam te poznavao — rekao je Havelock. — Znao sam čovjeka koji bolesnog prijatelja što se raspada vodi niz put umobolnosti, pretvarajući ga u neku vrst groteske — Belial¹ s prstom na nuklearnom obaraču. Poznavao sam čovjeka koji je to učinio Antonu Matthiasu. Znao sam Parsifala.

— Zar su mu nadjenuli to ime? Parsifal? Odlična ironija. Nema zacjeljivanja rana s tim prijanom, treba ih samo razderati, opet otvarati. Posvuda.

— Zato ste učinili što ste učinili, zar ne? Znao sam tko ste.

Alexander je zatresao glavom. Zelene oči, pod gustim nadvijenim obrvama, nakratko su se zatvorile. — Ni ja nisam bio važan. Anton je inzistirao; ti si mu postao opsjednutošću. Bio si ono što je ostalo od njegovog integriteta, njegove savjesti u raspadanju.

— Ali si ti znao kako to treba učiniti. Ti si znao sovjetskog dvostrukog agenta tako visoko u vladi da je mogao postati državnim sekretarom. Bio bi da nije bio tamo na toj obali Costa Brava. Znao si gdje je, znao si mu ime, bio si u *dodiru* s njim!

— Mi nismo ništa imali s Costa Bravom! O tome sam saznao tek kad sam se raspitivao o tebi. Mi to nismo mogli razumjeti, bili smo šokirani.

— Ne Matthias. On je bio izvan toga da bude šokiran.

— To je bilo onda kad smo znali da je sve izvan kontrole.

— Ne mi! *Ti!*

Stari novinar je opet zaustavio svaki pomak tijela, dok je rukama stezao čašu. Pogled je vezao za Havelockov i odgovorio: — Da. Ja. Ja sam znao.

— A onda si me poslao na Poole's Island, očekujući da će me tamo ubiti, a kad sam jednom mrtav kriv sam već iz razloga šutnje.

— *Ne!* — Alexander je zatresao glavom, sada silovito. — Nisam ni pomišljao da ćeš otići dolje, nisam ni pomišljao da bi ti *dopustili* da odeš tamo.

— Ta vrlo uvjerljiva priča o vojnikovoj ženi s kojim si se upoznao i što ti je ona rekla. Sve je bila laž. Nije bilo nikakvih hitnih odsustava, nitko nije napustio otok. Ali sam ti vjerovao, dao sam ti riječ da ću zaštititi izvor. Zaštititi *tebe*. Nikad o tome nisam ništa rekao, čak ni Bradfordu.

¹ Demon koji se često spominje u apokaliptičkoj literaturi; u kršćanskoj tradiciji poistovjećen s đavolom ili Sotonom (*op. prev.*)

— Da, da, htio sam te uvjeriti, ali ne na *taj* način. Htio sam da se uspinješ stepenicama, koristeći se svojim redovnim kanalima, da se sučeliš s njima, natjeraš ih da ti kažu istinu ... A kad jednom saznaš istinu, *cijelu* istinu, mogao bi vidjeti, mogao bi razumjeti. Mogao bi biti kadar to zaustaviti... Bez mene.

— Kako? Za Kristovo ime, *kako*?

— Mislim da znam, Mihail — sada će Jenna, dotaknuvši Havelockovu ruku dok je on gledao dolje u Alexanderu. — Mislio je »mi«. Ne »ja«. Ovaj Čovjek nije Parsifal. Njegov sluga, možda, ali nije Parsifal.

— Je li to istina? — upita Havelock.

— Natoči sebi i gospođici Karas piće, Michael. Ti znaš pravila. Imam ti nešto ispričati.

— Bez pića. Tvoja se pravila više ne primjenjuju.

— Barem sjedi i otkloni taj pištolj. Ovdje se nemaš čega bojati. Ne od mene. Ne više.

Havelock je pogledao u Jennu; kimnuo je, pa su oboje sjeli u susjedne naslonjače nasuprot Alexanderu. Jenna je izvukla fotografije ispod kaputa i stavila ih u krilo. Michael je oružje stavio u džep.

— Počni — rekao je odrešito.

— Prije dosta godina — započe novinar, zureći u čašu u rukama

— Anton i ja smo izvršili zločin. U našoj je svijesti to bilo mnogo ozbiljnije od bilo koje kazne za to, a kazna bi bila do krajnosti oštra. Ispali smo budale... 'lakovjerni' je bezazlena riječ, 'zavarani' je podesnija, 'izdani' najprimjerenija. Ali nam je bila nepodnosiva činjenica da se to moglo nama dogoditi — nama, dvojici pragmatičnih intelektualaca. Kao što smo vjerovali da jesmo. Pa ipak, dogodilo se. — Aleksander je ispraznio čašu i odložio je na stol pored stolice. Prekrižio je ruke i nastavio. — Da li je to bilo zbog mog prijateljstva s Matthiasom, ili zbog mog položaja i statusa koji sam imao u ovom gradu, bilo kako bilo, iz Toronta me nazvao jedan čovjek i rekao mi da je nabavio lažni pasoš te da leti u Washington. Bio je sovjetski građanin, obrazovan čovjek koji je tek zašao u šezdesete godine života, a u sovjetskoj vladi je bio službenik prilično visokog položaja. Imao je namjeru da prebjegne, i upitao me da li bih ga mogao staviti u vezu s Anthonyem Matthiasom. — Novinar je zašutio, nagnuo se naprijed, stegnuvši rukohvate stolice. — Vidiš, tko god je tih dana poznao Antnona mogao se naći uklopljenim u izuzetnim događajima; njegov je utjecaj rastao sa svakim člankom koji je napisao, sa svakim putovanjem u Washington. Utanačio sam sastanak; mjesto sastanka: ova soba. — Alexander se vratio naslonu, pa stao gledati u pod. — Taj je čovjek imao ponuditi vrlo značajne interne činjenice, pokazao je široko poznavanje unutrašnjih sovjetskih pitanja. Mjesec dana kasnije radio je za State Department. Tri godine poslije toga, Matthias je bio specijalni asistent Predsjednika, a dvije godine poslije državni sekretar. Čovjek iz Rusije još je bio u tom ministarstvu; njegove su talente toliko cijenili da je tada već obrađivao visoko klasificirane informacije kao direktor Odjela za izvještaje i raporte iz zemalja istočnog bloka.

— Kad si to saznao? — upita ga Havelock.

Novinar podignu pogled, pa će mirno: — Prije četiri godine. Opet, u ovoj sobi. Prebjeg je molio da se sastane s nama obojicom; rekao je da je ono što ima reći vrlo

hitno, a naše rasporede za tu večer moramo izbrisati — nema vremena za odgađanje. Sjedio je gdje sada sjedi gospođica Karas i rekao nam istinu. Bio je sovjetski agent i Moskvi je stalno slao najosjetljivije informacije — proteklih šest godina. Ali se nešto dogodilo i on više ne može funkcionirati u toj ulozi. Osjećao se starim i iscrpljenim — pritisak je bio prejak. Htio je iščeznuti.

— A budući da ste ti i Anton — pragmatični intelektualci — bili odgovorni za šest godina infiltracije, imao vas je točno tamo gdje vas je htio imati — oštro će Michael. — Ne dao Bog da veliki ljudi budu okaljani.

— To je bio dio toga, svakako, ali, postojalo je i stanovito opravdanje. Anthony Matthias je bio u svom zenitu, preoblikujući globalnu politiku, tražeći sigurne nagodbe i detant, stvarajući svijet donekle sigurnijim nego što je bio prije njega. Takvo bi otkriće bilo politički katastrofalno; uništilo bi ga — i dobro koje je radio. Ja sam ga u to uvjeravao najjačim riječima.

— Uvjeren sam da ga nije trebalo dugo uvjeravati — rekao je Havelock.

— Duže nego što misliš, možda — odgovori mu Alexander, s tragom umorne ljutnje u glasu. — Čini se da si zaboravio tko je on bio.

— Možda to nisam nikad ni znao.

— Rekli ste da je to dio toga — prekinu ih Jenna. — Koji je drugi dio?

Novinar je premjestio pogled na Jennu i zadržao ga na njoj prije nego je odgovorio. — Taj je čovjek dobio naređenje s kojim se nije mogao, nije htio složiti. Rečeno mu je da bude spreman na niz šokantnih izvještaja iz istočnog bloka, koje mora oblikovati na takav način da se Antona prisili da zahtijeva pomorsku blokadu Kube, zajedno s predsjedničkom Crvenom uzburanom.

— Nuklearnom?

— Da, gospođice Karas. Ponavljanje raketne krize iz '62, ali sada mnogo provokativnije. Ti bi zapanjujući izvještaji bili poduprti fotografskim »dokazima« koji bi prikazivali džunglu i obalne predjele Kube načičkane ofanzivnim nuklearnim oružjem, prvim mostom neposrednog napada.

— Zbog kakve *svrhe*? — upita Jenna.

— Geopolitička zamka — rekao je Michael. — On ulazi u nju, gotov je.

— Točno tako — suglasio se Alexander. — Anton donosi punu vojnu moć Sjedinjenih Država do ruba rata, a odjednom se otvaraju vrata Kube i Kuba poziva inspeksijske timove iz cijelog svijeta da sami vide. Nema ničega, a Anthony Matthias je ponižen, portretiran kao histerični alarmist — ono što nikad nije bio — a svi njegovi izvanredni pregovori bili bi odbačeni u smeće.

— Ali taj sovjetski agent — sada će Jenna, zbunjena — taj čovjek koji je šest godina snabdijevao Moskvu tajnama, bio je profesionalac, ako ništa drugo; odbio je. Je li rekao zašto?

— Prilično ganutljivo, mislio sam. Rekao je da je Anton Mathias suviše dragocjen da bi bio žrtvovan intrigi ili užarenim glavama u Moskvi.

— Voennaja — dodao je Havelock.

— Ti su šokantni izvještaji stigli i bili zanemareni. Nije nastala nikakva kriza.

— Da li bi ih Matthias prihvatio kao autentične da nije znao? — upita Michael.

— Netko bi ga prisilio na to. Savršeno svjesni ljudi u odjelu bi se uzbunili, možda bi došli nekome poput mene — da im nije bilo unaprijed rečeno što mogu očekivati, o kakvoj je neobuzdanoj strategiji riječ. Anton je pozvao sovjetskog ambasadora na dug povjerljiv razgovor. U Moskvi su neke ljude zamijenili.

— Vratili su se — nato će Havelock.

Novinar je žmirnuo; nije shvatio, nit se gradio da je shvatio. Nastavio je: — Čovjek koji nas je zavarao, ali koji naposljetku nije htio izdati neki glas u sebi, iščezao je. To je Anton omogućio. Dali su mu novi identitet, novi život, daleko od onih koji bi ga rado bili ubili.

— I on se vratio — rekao je Michael.

— Nikad baš nije ni otišao. Ali da, vratio se. Prije nešto više od godinu dana, ne telefonirajući mi, bez upozorenja, došao me posjetiti i rekao da moramo razgovarati. Ali ne u ovoj sobi; ovdje nije htio razgovarati i mislim da sam to cijenio. Predobro sam se sjećao one noći kad nam je rekao što je učinio. Bilo je kasno poslije podne, pa smo šetali duž klanca — dva starca što hodaju polako, oprezno svladavaju teren, jedan duboko uplašen, drugi znatiželjno intenzivan... na mirni način, opsjednut. — Alexander je zastao. — Ja bih htio još malo brandya, ovo mi ne pada lako.

— Gdje je? — upita Jenna, ustavši, uzevši čašu.

— Bakreni bar — rekao je starac, gledajući u nju. — Pored zida, draga moja.

— Nastavi — nestrpljivo će Havelock. — Ona te može čuti; oboje te možemo čuti.

— Mislio sam što sam rekao. *Potrebam* mi je brandy... Ne izgledaš dobro, Michael. Djeluješ umorno, neobrijan si i imaš kolobare ispod očiju. Trebalo bi da si posvetiš više pažnje.

— Zabilježit ću to.

Jenna se vratila. — Evo — rekla je, uručila Alexanderu piće, pa sjela na svoje mjesto.

Bilo je to prvi put da je Havelock primijetio da se Raymondove ruke tresu. Zato je čašu držao objema rukama, stežući je da smanji drhtanje. — »Na mirni način, opsjednut«. Tu si stao.

— Da, sjećam se. — Alexander je popio gutljaj, pa pogledao u Jennu. — Hvala vam — rekao je.

— Molim, nastavite.

— Da, svakako... Hodali smo duž kose, nas dvojica staraca tog kasnog poslijepodneva, kad se on odjednom zaustavio i rekao mi: »Morate učiniti kako zahtijevam, jer imamo mogućnost koja se svijetu više nikad neće pružiti«. Rekao sam mu da mi nije običaj da pristajem na takve zahtjeve prije nego saznam što se traži od mene. Rekao mi je da to nije molba već zahtjev, da će on, ako odbijem, objelodaniti ulogu koju smo Matthias i ja odigrali u njegovoj špijunskoj aktivnosti. Razotkrio bi nas obojicu, uništio nas obojicu. Toga sam se najviše bojao — zbog obojice, i to više zbog Antona nego zbog sebe.

— Što je htio da uradite? — upita ga Havelock.

— Trebalo je da budem Boswell¹ a moji bi dnevnici bilježili stalno pogoršanje, izopačenje, rušenje čovjeka tolike moći da bi svijet mogao gurnuti u ludilo, koje je već bilo pred njim. Moj Samuel Johnson² bio je, dakako, Anthony Matthias, a poruka čovječanstvu trebalo je da bude otrežnjavajuća: »Ne smije se dopustiti da se ovo opet dogodi; nijedan čovjek više ne bi smio biti uzdignut do takvih visina.«

— »Učinili smo ga bogom« — rekao je Michael, sjećajući se Berquistovih riječi — »kad nismo posjedovali nebesa.«

— Dobro rečeno. — Novinar je kimnuo. — Volio bih da sam to ja napisao.

— Taj čovjek, taj Rus — sada će Jenna — vam je tog poslijepodneva rekao što se događa s Matthiasom?

— Da. Vidio ga je, bio je s njim. Prepoznao je simptome. Nagle tirade, iza njih plač, stalno samoopravdanje, lažna poniznost koja je jedino služila naglašavanju njegovih uspjeha... sve jača sumnja u gotovo svakoga oko sebe; ali bi u javnosti uvijek imao fasadu normalnosti. Onda su bili lapsusi u pamćenju, uglavnom kad se ticalo neuspjeha a, podboden, redovito je optuživao druge zbog tih neuspjeha... Ja sam sve to vidio, sve bih to zabilježio. Gotovo svakog tjedna bih se odvezao do Shenandoaha...

— Nedeljom? — upadnu Havelock.

— Nedjeljama, da.

— Decker?

— O, da, komandir Decker. Dotad je, vidite, čovjek kojeg nazivate Parsifal, uvjerio izopačenog Antona da će sve njegove politike, sve njegove vizije naći svoje konačno opravdanje u totalnoj snazi. Majstorski plan, a našli su čovjeka koji im je mogao davati sve što im je trebalo.

— Za konačnu igru šaha — rekao je Michael.

— Da. Decker bi dolazio stražnjim putem i sastajao se s Mathiasom u brvnari kojom se služio kad je htio biti sam.

— Woodshed — dodao je Havelock. — Sistem snimanja aktiviran glasom.

— Nikad nije omanuo — suglasio se Alexander, glasom koji je jedva bio jači od šapata. — Nikad. Čak i poslije, kad su Mathias i ... Parsifal igrali svoju jezovitu igru, a sve je bilo još strasnije zbog toga jer je Matthias bi jedan od igrača. To je bilo zastrašujuće i na drugi način, jer bi Anton postao ratoborni državnik, sjajni pregovarač, koji ne bi vidio čovjeka koga nazivate Parsifal, već bi vidio druge, obraćao se drugima. Ruskim generalima i znanstvenicima koji nisu bili tamo, kineskim vojnim komandantima i komesarima napô puta preko Globusa. U tim ih je trenucima on *vidio*, bili su *tamo*. Tako su se uigrane samoizazvane seanse, terapija vrste koja temeljito uništava. A svaki put kad bi izašao stanje mu je opet bilo gore, oči, koje su čuvale one naočari s okvirom od kornjačevine, još dalje od žarišta. Bio je čovjek koji se doimao kao da je bio na nekoj vrsti 'putovanja' od droge, a zbog toga bi mu mozak opet bio za nijansu mutniji, no još je mogao funkcionirati u oba svijeta... Ja sam to vidio, sve sam to napisao.

¹ James Boswell (1740-95), škotski autor i pravnik, osobito poznat po djelu *Život Samuela Johnsona*, prijatelj Voltairea i Rousseaua (*op. prev.*)

² Engleski leksikograf, kritičar i kozer, poznat kao *Dr. Johnson* (1709-84), autor niza značajnih djela. Njegova slava uvelike počiva na Boswellovoj biografiji (*op. prev.*)

— Kad sam se ja pojavio? — upita ga Havelock. — Zašto ja?

— Ti si uvijek bio tamo, tvoje su fotografije bile na njegovu stolu, na komodi... u Woodshedu. Album s fotografijama vas dvojice na kampiranju kroz kanadski daleki zapad.

— Zaboravio sam na to — rekao je Michael. — To je bilo vrlo davno. Bio sam još na školovanju. Anton mi je bio savjetnik.

— Mnogo više od toga. Bio si mu sin kojeg nije imao, razgovarao si s njim na njegovu materinskom jeziku, podsjećao si ga na drugo mjesto, na drugo vrijeme. — Alexander je podigao glavu prikovavši pogled na Havelocku. — Iznad svega, ti si bio sin koji je odbio povjerovati da su njegove vizije, njegova rješenja za svijet, baš ona prava i jedina. Nije te mogao uvjeriti. Tvoj mu je glas govorio da nije u pravu, a on to nije mogao podnositi. Nije mogao podnijeti da mu se kaže da nije pravu, osobito ako to ti kažeš.

— I nije bio u pravu. Znao je da ću mu to reći.

— Oči bi mu odlutale do tvojih fotografija, pa bi te odjednom vidio i razgovarao s tobom, mučen tvojim argumentima, tvojom ljutnjom. Bojao te se, zapravo... i rad bi prestao.

— I zato je mene trebalo ukloniti.

— Tamo gdje ga više nećeš moći ocjenjivati, mislim. Ti si bio dio njegove svakodnevne realnosti, State Department. Trebalo te odvojiti od te realnosti. To ga je počelo mučiti, trošiti; nije mogao dopustiti tvoje upletanje. Morao si otići; nije moglo biti drugačije.

— A Parsifal je znao kako to treba učiniti — ogorčeno će Michael.

— On je znao krticu u Stateu. Prišao mu je i rekao mu što da radi.

— Ja s tim nemam nikakve veze. Znao sam da se to radi, ali nisam znao kako... Govorio si Antonu o gospođici Karas. O svojoj vezanosti za nju, privrženosti spram nje, i kako si nakon dugih godina svoje unutrašnje bune — što se vraćalo sve do tvog djetinjstva — zapravo spreman da izađeš. S njom. Izići, to ti je bilo veoma važno. Svoju si odluku donio.

— Mislio si da bih izišao *bez* nje? Zašto?

— Zato jer je Parsifal iskusan u tim pitanjima — rekla je Jenna. Odabrala je jednu od fotografija i predala je Michaelu. — Klinički psiholog pridodan KGB-u. Čovjek koji se zove Aleksej Kaljazin, lice koje je izazvalo akord u tebi.

— Ja ga *ne* znam! — uzviknuo je Havelock. Ustao je i okrenuo se Raymond Alexanderu. — *Tko* je on?

— Ne traži od mene da ti kažem ime — prošaptao je novinar, tresući glavom, i povukavši se natrag na stolici. — Ne pitaj mene. Ja ne smijem biti upleten.

— Proklet bio, ti *jesi* upleten! — viknuo je Michael, bacivši fotografiju u Alexanderovo krilo. — Ti si *Boswell*... Čekaj trenutak! — Michael je pogledao Jennu i rekao: — Bio je prebjeglica. Zaboravi činjenicu da su ga ubacili, bio je *prebjeg*. Morao je biti ubilježen!

— Svako spominjanje prebježištva Alekseja Kaljazina je izbrisano — mirno će Alexander. — Sva je dokumentacija uklonjena; čovjek s drugim imenom je jednostavno iščezao.

— Naravno. Tako veliki čovjek ne bi mogao biti okaljan! — Havelock se približio Alexanderovoj stolici; sagnuo se i zgrabivši suvratke novinarove jakne, naglo ga podigao. — *Tko je on? Kaži mi!*

— Pogledaj na fotografiju. — Alexanderovo se tijelo treslo. — Pogledaj je. Skini najveći dio kose, obrve također. Licu mu dodaj mnoge bore, oko očiju... mala bijela brada, prošarana sivim dlakama.

Michael je zgrabio fotografiju i zagledao se u nju — Zelienski, Leon *Zelienski!*

— Mislio sam da ćeš vidjeti, mislio sam da ćeš razumjeti. Bez mene. Konačna šahovska partija... najbolji igrač šaha kojeg je Anton znao.

— On nije Rus, on je Poljak! Umirovljeni profesor povijesti s Berkeleya... doveli su ga ovdje s Varšavskog sveučilišta.

— Novi identitet, nov život, papiri na mjestu a lokacije zatamnjene. Živi na pokrajinskom putu, manje od dvije milje od Matthiasa. Anton je uvijek znao gdje je on.

Havelock je podigao ruke do sljepoočica, nastojeći zadržati podivljalu bol u glavi. — Ti... ti i Zelienski. Dvojica *raspamećenih staraca!* Znaš li što ste učinili?

— To je izvan kontrole. Sve je izvan kontrole.

— Nikad to *niste* imali pod kontrolom, u svojim rukama! Čim je Zelienski stigao do krtice, vi ste izgubili! Svi smo izgubili! Zar nisi mogao vidjeti što se događa? Zar ste mislili da će to završiti s prokletom *porukom?* Zar ga niste mogli *zaustaviti?* Znao si da je Matthias na Poole's Islandu... *kako* si saznao?

— Izvor. Jedan od doktora — preplašen je.

— Onda si znao da su ga dijagnosticali kao umobolnika! Kako si mogao dopustiti da to ide dalje?

— Upravo si to rekao. Nisam ga mogao zaustaviti. Nije me htio slušati — *neće* me slušati. *Ja ga ne mogu zaustaviti!* On je sada lud poput Antona. Ima kompleks Krista — on je jedino svjetlo, jedini put.

— A ti si svoje sveto ime prodavao u štampi, kako bi on mogao dalje. Od čega si *dovraga* ti načinjen?

— Ostavi mi nešto, Michael. On me ukavezio. Zelienski mi je rekao da će, ako nekome pođem, ili netko dođe njemu, nastati nova situacija, pa više neće biti njegovih svakodnevnih telefoniranja iz raznih telefonskih govornica, a ti takozvani nuklearni sporazumi — koje je *potpisao* Anthony Matthias — bit će na putu za Moskvu i Peking

Havelock je promatrao nemirne zelene oči starog novinara, gledao u natečene ruke koje su sada stezale rukohvate stolice. — Ne, Raymonde, to je samo dio toga. Ti ne bi mogao podnijeti da budeš otkriven, da nisi u pravu. Ti si poput Antona — preplašen istinom svojih pogrešaka. Slijepi ali svemoćni Tiresija,¹ koji vidi ono što drugi ne vide, mit koji treba održavati bez obzira na cijenu.

— *Pogledaj me!* — odjednom uzviknu Alexander, dok mu se cijelo tijelo treslo. — Ja živim s ovim — *kroz* ovo — gotovo godinu dana. Što bi *ti* učinio?

— Neka mi Bog pomogne, ne znam. Mogu se jedino nadati da bih učinio bolje od tebe... ali ne znam. Natači si mnogo brandya, Raymonde. Zadrži mit; stalno si po-

¹ Tebanski slijepi prorok koji je otkrio Edipu da je ovaj ustvari ubio svog oca i oženio se svojom majkom (op. prev.)

navljaj, opet i opet, da si nepogrešiv. To može pomoći. Isto tako, možda više neće značiti nikakvu razliku. Iziđi vani s tim pompeznim osmijehom na licu. Samo izađi.

— Michael se okrenuo Jenni. — Hajdemo odavde — rekao je. — Čeka nas duga vožnja.

— Jug Sjeveru, javi se!

— Sjever sluša. Sto je?

— Hodi do telefona i pozovi Victora. Počinje kretanje. Naši su ljudi, muškarac i žena, brzo izašli i razgovarali s pratnjom; pratnja je bila oko kuće. Oba su automobila od tamo odjurila prije nekoliko trenutaka, s papučicom do poda.

— Nemojte ih izgubiti.

— Nemoguće. Pratnja je napustila »lincolna« na cesti, a mi smo ispod šasije postavili usmjerivački homer.¹ Ni potres ga ne bi stresao.

¹ Elektronski uređaj za navođenje emitiranjem signala (*op. prev.*)

Noćno je nebo bilo čudno podijeljeno — jasna mjesečina iza, a strop mraka ispred. Dva su automobila jurila pokrajinskim putevima; dvojica u »lincolnu« su predano štitili ne razumijevajući, a Michael i Jenna su razumjeli i bojali se.

— Više nema pravila — rekao je Michael. — Knjiga s pravilima nije napisana

— On je kadar mijenjati se, to je sve što zaista znaš. Ovamo je upućen s jednim ciljem, pa je prešao na drugu stranu.

— Ili se spotaknuo? Rečeno je da se osjeća starim i iznurenim, da je pritisak bio prevelik. Možda je jednostavno digao ruke i ušetao u utočište.

— Sve dok nije našao drugu obavezu, drugo čemu se predao, i prihvatio sasvim drugačiji niz pritisaka — rekla je Jenna. — Okrepljujuće pritiske za čovjeka njegovih godina, zamišljam. On ima preko sedamdeset, zar ne?

— Tako otprilike.

— Misli o tome. Kraj možda neće doći još zadugo, ali je ipak na vidiku. A približavajući se tome odjednom nalaziš da si otkrio izvanredno rješenje za koje misliš da je svijetu očajnički potrebno. Što onda radiš?

Havelock ju je pogledao. — To je ono što me zastrašuje. Zašto bi se pomakao od centra? Kako da ga navedem da se pomakne?

— Htjela bih da znam odgovoriti na to. — Jenna je pogledala u vjetrobran, u mirijade vodenih kuglica koje su stale pokrivati staklo. — Ulazimo u kišu — rekla je.

— Ukoliko nema drugog rješenja — mirno će Michael, uključivši brisaljke. — Zamijeniti jednu lokaciju za drugu.

— Što?

— Nisam siguran, ne znam. Nema nikakvih pravila. — Havelock je uzeo mikrofona i prinio ga usnama. — Pratlja, jeste li sa mnom?

— Oko sto dvadeset metara iza vas, Sterilna pet.

— Usporite, učinite razmak najmanje od milje i po. Stižemo na to područje, a mnogim ste ljudima očigledno vladino vozilo. Ne želim nikakvu vezu između nas, nikakve iznenađene poglede. Ako čovjek s kojim uspostavljamo kontakt čak i pomisli tko ste, ne želim misliti o posljedicama.

— Ne volimo tu udaljenost — rekla je pratlja.

— Žao mi je ako vas vrijeđam, ali to je naredba. Ostanite izvan vidika. Vi znate odredište; samo krenite brdskom cestom kako sam vam opisao. Nešto kao Seneca ili slično. Hodite gore oko pola milje. Mi ćemo biti tamo.

— Da li biste htjeli ponoviti naredbu, sir? Michael je to učinio. — Je li to jasno?

— Da, Sterilna pet. I na traci je.

Prljava kola su naišla na pokrivač kiše; prašina i blato su se rastvarali pod pljuskom. Vozač je skrenuo u dugi zaokret kad je odjednom stao bljeskati crveni svjetlosni signal snažnog radiozvučnika.

— Mi smo na drugačijoj frekvenciji — rekao je čovjek na putničkom sjedištu, ispruživši ruku prema mikrofону. Pritisnuo je scanner za kontakt. — Da? — rekao je.

— Jug?

— Tu smo.

— Ovdje Victor. Približavam se Warrentonu na Šezdeset šest. Gdje ste vi?

Čovjek s mikrofonom je proučavao kartu na krilu pomoću svjetla na olovci. — Sjeverno na Sedamnaestici, vozimo prema Marshallu. Možete preuzeti u Warrentonu.

— Status?

— Normalan. Kad stignu do Marshalla, ili će nastaviti na sjever po Sedamnaestici ili će skrenuti zapadno na Front Royal Road. Zaokreti postaju teški; dolazimo na brda.

— Imamo ljude koji tamo pokrivaju obje rute. Želim znati kojom cestom oni idu i udaljenost između Sterilne pet i njihove pratnje. Upotrijebite ovaj kanal. Trebalo bi da vas stignem za deset do petnaest minuta.

— Čiji plan leta?

— Moj.

Plavokosi muškarac koji je sjedio u smeđim kolima ispred zalogajnice Blue Ridge, skljojao se natrag na sjedištu, s pogledom na cesti. Pritisnuo je dugme. — Ovdje smo, Front Royal Road — rekao je dok je »buick coupe« projurio na kiši. — Točno na vrijeme i u žurbi.

— Koliko je »lincoln« udaljen od njih? — upita glas iz zvučnika.

— Još mu nema ni traga.

— Siguran si?

— Nema svjetala, a nitko nije tako proketo glup da bi po ovoj kiši vozio u mraku, ukoliko se ne želi skotrljati.

— To nije normalno. Odmah ću se vratiti.

— To je tvoja oprema.

Plavokosi je spustio mikrofón i uzeo cigarete što su bile pored njega, na sjedištu. Izbacio je jednu iz kutije i upalio butanski upaljač. Prošlo je trideset sekundi a »lincoln continental« se još nije pojavio na vidiku; ništa se nije vidjelo osim gustih brzih mlazeva kiše. Četrdeset pet sekundi. Ništa. Ništa. Minuta, a iz zvučnika je prsnuo glas praćen smetnjama. — Front Royal, gdje ste?

— Ovdje i čekamo. Rekao si da ćeš se odmah vratiti, sjećaš li se?

— Pratnja. Je li prošla?

— Ništa. Da su prošli ja bih te pozvao, prijatelju... Čekaj. Ostani. Možda ih imamo. — Iza zaokreta se pojavilo svjetlo, a poslije nekoliko sekundi projurila su dugačka, crna kola. — Netom je prošao. Ja počinjem kotrljati. — Plavokosi je kola izveo natrag na cestu.

— Odmah ću se vratiti — rekao je glas.

— Ponavljaš se, momče — rekao je plavokosi, pritisnuvši papučicu za brzinu. Ubrzavajući dok je pomno motrio cestu ispred sebe, ugledao je crvena stražnja svjetla »lincolna« kako treću u daljini, kroz mlazeve kiše. Lakše je disao.

— Front Royal — zagalamio je glas iz zvučnika.

— Evo me, curice mala.

— Prijedi na sedamnaest-dvadeset megaherca radi drugih instrukcija.

— Prelazim. — Plavokosi je muškarac pritisnuo na metalno dugme; iznad radiobrojanika pojavila se uska horizontalna traka s digitalnim očitavanjem. — Front Royal u poziciji — rekao je.

— Ovdje je čovjek kojega ne poznaješ, Front Royal.

— Lijepo je što sam te upoznao, stari drugaru.

— Koliko si plaćen za noćas? — upita ga novi glas.

— Budući da si ti čovjek kojega ne poznajem, držim da bi ti morao znati koliko.

— Koliko si dobar?

— Vrlo. Koliko je dobar tvoj novac?

— Već si isplaćen.

— Ne za ono što sada želiš.

— Dobro zamjećuješ.

— Ti si prilično očit.

— Taj veliki prijatelj naprijed; on zna kamo mali prijatelj ide, slažeš li se?

— Slažem. Mnogo je prostora između njih, osobito za noć kakva je ova.

— Što misliš možeš li doći između njih.

— Može ovaj momak. Onda što?

— Dodatna nagrada.

— Za što?

— Mali će se prijatelj negdje zaustaviti. Kad to učini, ja više ne želim velikog prijatelja oko njega.

— Ti govoriš o prilično velikom dodatku, g. Bezimeni. Ta su kola Abraham.

— Šest brojki — rekao je glas. — Neoprezan vozač. Vrlo neoprezan i vrlo točan.

— U igri si, curice mala.

Arthur Pierce je kimnuo kroz prozor i kišu prošavši pored starog automobila četiri milje niže niz Front Royal Road. Podigao je mikrofona i progovorio na frekvenciji 1720.

— U redu, Jug, evo instrukcija. Ti ostaješ sa mnom, svi ostali su otpušteni. Svima im zahvali na njihovom vremenu i kaži im da ćemo biti u kontaktu.

— Što je sa Sjeverom? Oni putuju.

— Želim da se vrate s mornaričkim kontingentom. Sada je njihov; mogu alternirati. Prije ili kasnije — večeras, sutra, idućeg dana — oni će ga pustiti. Ono što oni rade, završite. Ne želimo mu čuti glas.

Havelock je zaustavio kola i spustio prozor: provirio je kroz kišu i ugledao znak pribijen na drvu, osjećajući se sigurnim da je to ono što traži. Natpis je glasio:

SENECA'S NOTCH Dead End

Dvapat se odvezao do kuće Leona Zelienskog, jednom poslije podne kad starčeva kola nisu mogla krenuti, a onda nekoliko godina poslije, u noći poput ove, kad se Matthias zabrinuo da bi Leon mogao negdje zapeti u blatu. Zelienski nije s kolima upao u blato, ali je zato Michael; bilo je to dugo mokro šetanje natrag do Antonove kuće. Sjećao se puteva.

Kući je poveo Leona Zelienskog; sada je dolazio u posjet Alekseju Kaljzinu, Parsifalu.

— Evo nas — rekao je Havelock, kad su skrenuli na put s površinom od razbacanog kamenja, ostataka odavno izlokanog asfalta. — Ostanemo li na sredini mogli bismo uspjeti.

— Ostani na sredini — rekla mu je Jenna,

Naginjali su se i sklizali uskim putem; gume su se vrtjele, odbacujući pojedinačno kamenje iza kola i u metalne blatobrane. Treštava vožnja nije ništa učinila da im smiri živce. Michael je bio okrutan spram Raymonda Alexandra, znajući da je u pravu, ali samo djelomično u pravu. Počeo je razumijevati drugu stranu novinareva dubokog straha, straha koji ga je dovodio do ruba hysterije. Zelienski je bio prijetnja, jasna i zastrašujuća; ako Alexander izda Rusa ili se uplete na bilo koji način, više neće biti inače svakodnevnog telefonskog poziva koji Zelienski upućuje iz raznih govornica. Šutnja će biti signal da su nuklearni sporazumi sad na putu za Moskvu i Peking.

A kemikalije se ne mogu upotrijebiti da bi se Zelienskog prisililo da otkrije broj koji poziva; bio bi to preveliki rizik s čovjekom njegovih godina. Jedan kubični centimetar prekomjerne doze i srce bi mu otkazalo, a broj bi bio izgubljen s unutarnjom eksplozijom. Postoje samo riječi. *Koje* se riječi moraju naći za čovjeka koji bi da spasi svijet s nacrtom njegova uništenja? Nema umnosti u takvoj svijesti, ništa osim osobne iskrivljene vizije.

Mala kuća se pojavila iznad njih s desne strane; bila je jedva veća od brvnare, četvrtasta oblika, a podignuta od teškog kamena. Kosi zemljani prilazni put završavao je skloništem za kola, gdje je nepokretno stajao automobil, kojeg je nadstrešnica čuvala od kiše. Jedno svjetlo je sjalo kroz veliki balkonski prozor, koji je nekako čudno pristajao maloj kući.

Havelock je ugasio svjetla i okrenuo se Jenni. — Sve je ovdje počelo — rekao je. — U svijesti čovjeka koji je tu gore. Sve to. Od Costa Brave do Poole's Islanda, od Col des Moulinetsa do Sterilne pet; ovdje je počelo.

— Možemo li to okončati ovdje, Mihail?

— Pokušajmo. Hajdemo!

Izašli su iz kola, pa se po kiši uspinjali po kašastom blatu prilaznog puta, dok su im potočići tekli oko utisnutih stopala. Stigli su do nadstrešnice. Na sredini ispod

nje bila su vrata uzdignuta nad jednom betonskom stepenicom. Havelock je prišao vratima; kratko je pogledao u Jennu, pa pokucao.

Za nekoliko trenutaka vrata su se otvorila, a na otvorenom prostoru je stajao omaleni, pogrbljeni starac, samo s nekoliko pramenova kose i malom bijelom bradicom posutom sivim točkama. Dok je zurio u Havelocka, oči su mu se raširile, usne razdvojile i zadrhtale.

— *Mihail* — prošaptao je.

— Zdravo, Leon. Donosim vam Antonove pozdrave.

Plavokosi je opazio znak. Jedini dio znaka koji je za njega imao značenja bile su riječi *sljepa ulica*. Bilo je to sve što je htio znati. S ugašenim putnim svjetlima, izmanevrirao je smeđim kolima stotinjak metara niz glatku mokru cestu, pa se zaustavio sasvim na desnom kraju, s motorom u leeru. Opet je upalio svjetla i ispod kaputa izvukao veliki automatik s prigušivačem. Shvatio je napute g. Bezimenog; bile su u slijedu. »Lincoln« će se pojaviti svakog časa.

Evo ga! Dvije stotine metara dalje, na početku ovog puta koji se tamo odvojio od autoputa. Plavokosi je otpustio kočnice i otpočeo klizanjem, okrećući volan lijevo-desno, pletući po cesti — nepogrešivi znak pijanog, neopreznog vozača. Limuzina je oprezno usporila, držeći se desne strane koliko je bilo moguće. Plavokosi je ubrzao, pa je pletenje postalo nasilnije dok se »lincolnova« sirena orila kroz potoke kiše. Kad je bio udaljen desetak metara, plavokosi je odjednom pritisnuo akcelerator sve do poda i skrenuo na desnu stranu prije nego je oštro zaokrenuo nalijevo.

Začu se udarac. Prednji dio neznančevih kola, rešetka, udarila je u lijeva stražnja vrata »lincolna«. Limuzina se pokliznula i udarila u čitavu stranu drugih kola, pričkovavši vozačeva vrata.

— Prokletstvo, vi kurvini sinovi! — vrištao je plavokosi kroz otvoreni prozor, nejasno izgovarajući riječi, dok mu se glava njihala amo-tamo. — Sveti *Kriste*, krvarim! Cijeli trbuh mi *krvari!*

Dvojica su pojurila iz limuzine, s druge strane. Dok su oni trčali oko kućišta motora na zasljepljujućem svjetlu reflektora, plavokosi se nagnuo preko prozora i dvaput ispalio. Točno.

— Da li da vas zovem Leon ili Aleksej?

— Ne mogu vam *vjerovati!* — uzviknuo je stari Rus. Sjedio je ispred vatre, mokrih žmirkavih očiju, prikovanih na Havelocku. — Bilo je degenerativno, nepovratno. Nije bilo *nade*.

— Ima samo nekoliko umova, nekoliko volja poput Antonove. Da li će on ikad povratiti sav svoj kapacitet, sve svoje mogućnosti, nitko ne može reći, ali je prošao dug put. Lijekovi su pomogli, isto tako i elektroterapija; sada opet može spoznavati i zapanjen je onim što je učinio. — Havelock je sjedio na ravnoj stolici nasuprot Zelienskog-Kaljazina. Jenna je ostala stajati pored vrata koja su vodila u malu kuhinju.

— Tražio me je — nastavio je Havelock. — Poslali su me na Poole's Island i on mi je sve rekao. Samo meni.

— Poole's Island?

— To je gdje ga liječe. Da li Leon ili Aleksej, stari prijatelju? Kaljazin je zatresao glavom. — Ne Leon, nikad nije bilo Leon.

Uvijek Aleksej.

— Imali ste dobre godine kao Leon Zelienski.

— Prisilno utočište, Mihail. Ja sam Rus, ništa drugo. Utočište. Havelock i Jenna su razmijenili poglede; njene oči su mu govorele da odobrava kurs koji je odjednom odabrao.

— Vi ste došli nama... Aleksej.

— Ja nisam došao k vama. Ja sam pobjegao od drugih. Od ljudi koji bi iskrvarili dušu moje otadžbine, koji su otišli izvan granica naših uvjerenja, koji su ubijali nepotrebno, hirovito, tražeći moć radi nje same. Ja vjerujem u naš sistem, Mihail, ne u vaš. Ali ti ljudi ne; oni bi riječi promijenili u oružje, a onda više nitko ne bi mogao dokazati da je u pravu. Svi bismo otišli.

— Šakali — rekao je Havelock, ponavljajući riječi koje je čuo prije nekoliko sati. — Fanatici koji u svojim glavama marširaju s Trećim Reichom. Koji nisu vjerovali da je vrijeme na vašoj strani, samo bombe.

— To je dovoljno.

— Voennaja.

Kaljazinova glava kao da je škljocnula prema naprijed. — Ja to Matthiasu nisam nikad rekao!

— Nisam mu ni ja rekao. Ja sam bio na terenu šesnaest godina. i Zar mislite da ja ne znam VKR?

— Oni ne govore za Rusiju, ne za *našu* Rusiju!... Anton i ja bismo raspravljali do ranih jutarnjih sati. On nije mogao razumjeti; on potječe iz sredine oštroumlja i ugleda, novca i punog stola. Ovdje to nitko od vas neće razumjeti, izuzev Crnaca, možda. Mi nismo ništa imali i rečeno nam je da ništa ne očekujemo, ne na ovom svijetu. Knjige, škole, jednostavno čitanje — to nije bilo za nas, za milijune nas. Mi smo na ovu zemlju postavljeni kao zemaljska stoka, koju su našli 'bolji' iskorištavali i odbacivali — tako je htio Bog... Princ Vorošin je mog djedu objesio jer je ukrao divljač. Krao *divljač!*... Sve je to bilo izmijenjeno — promijenili su milijuni nas, vođeni prorocima kojima nije trebao Bog koji je propisao ljudsku stoku. — Na Kaljazinovim tankim bijelim usnama pojavio se čudan smiješak. — Nazivaju nas ateističkim komunistima. Šta bi oni htjeli da jesmo? Mi smo znali kako je bilo pod *Svetom Crkvom!* Bog koji prijeti vječnim ognjem onome tko ustane protiv živućeg pakla nije Bog za devet desetina čovječanstva. Može se i treba ga zamijeniti, otpustiti ga zbog neznanja i neobuzdane pristranosti.

— Taj argument jedva da je ograničen samo na predrevolucio-narnu Rusiju — rekao je Michael.

— Zacijelo nije, ali je simptomatičan... a mi smo bili *tamo!* Zbog toga ćete izgubiti jednog dana. Ne u ovom desetljeću ili u slijedećem — možda ne za mnogo, mnogo godina, ali ćete izgubiti. Previše je golih stolova, previše natečenih trbuha, a vi o tome malo brinete.

— Kad bi se pokazalo da je to istinito, onda mi zaslužujemo da gubimo. Mislim da nije tako. — Havelock se nagnuo naprijed, s laktovima na koljenima, pa je starom Rusu pogledao u oči. — Da li mi vi govorite da ste dobili utočište, ali niste ništa dali zauzvrat?

— Nisam, ako su u pitanju tajne moje zemlje, niti me Anton ikad o tome upitao dvaput. Ja mislim da je on posao koji sam radio — posao koji ste vi radili prije nego ste podnijeli ostavku — uglavnom smatrao besmislenim. Naše su odluke vrlo malo vrijedile; naši rezultati nisu bili važni na summitima. Međutim, ja sam vam dao poklon koji nam je oboma služio, a isto je tako služio i svijetu. Dao sam vam Anthonya Matthiasa. Izbavio sam ga od kubanske stupice; to ga je moglo izbaciti iz službe. Učinio sam to zato jer sam vjerovao u njega, a ne u luđake koji privremeno imaju previše vlasti u mojoj vladi.

— Da, rekao mi je. Bio bi uništen, njegov ugled okončan... Upravo na toj bazi — vašem vjerovanju u njega — zamolio me da vas posjetim. To mora prestati, Leone — oprostite mi — Aleksej. On zna zašto ste učinili što ste učinili, ali se to mora *zaustaviti*.

Kaljazinov je pogled odlutao na Jennu. — Gdje je mržnja u vašim očima, mlada gospođo? Zacijelo, mora je biti.

— Ne želim vam lagati, blizu je mojim mislima. Ja pokušavam razumjeti.

— To je trebalo biti učinjeno; nije bilo drugog puta. Anton se morao osloboditi Mihailove utvare. Morao je znati da je on daleko od vlade, s drugim interesima, s drugim težnjama. On se tako bojao da će njegov... njegov sin... saznati za njegov rad i doći da ga zaustavi. — Kaljazin se okrenuo Havelocku. — Nije vas mogao izbaciti iz svojih misli.

— Odobrio je ono što ste učinili? — upita ga Michael.

— Pogledao je ustranu, mislim; dio njega se uzbunio, a drugi je vikao da preživi. Tada je već brzo propadao, njegovo je duševno zdravlje apeliralo da bude ostavljeno nedoručim bez obzira na cijenu. Gospođica Karas je postala cijenom.

— Nikad vas nije upitao kako ste to učinili? Kako ste uspostavili dodir s ljudima u Moskvi da vam dadu što vam je trebalo?

— Nikad. I to je bio dio cijene. Upamtite, svijet u kome smo vi i ja živjeli njemu je bio sasvim nevažan. A onda, dakako, sve je postalo kaos...

— Izvan nadzora? — rekla je Jenna.

— Da, mlada gospođo. Ono što smo čuli bilo je tako nevjerojatno, tako strašno. Žena ubijena na plaži...

— Što ste očekivali? — upita ga Havelock, svladavajući se, svjestan da mu to nije lako. *Dvojica... trojica bezumnih staraca.*

— Ne to. Mi nismo bili ubojice. Anton je naredio da je vrate natrag u Prag i da bude pod paskom, da njeni kontakti budu pod prismotrom i da se eventualno ustvrdi njena nevinost.

— Te su naredbe presretnute, izmijenjene.

— Tada više nije mogao ništa učiniti. Vi ste iščezli, a on je naposljetku postao sasvim, totalno lud.

— Iščezli? *Ja* sam iščezla?

— Tako su mu rekli. A kad su mu to rekli, on je kolapsirao, napustio ga um. Mislio je da je i vas ubio. To je bio konačni pritisak koji nije mogao izdržati.

— Kako vi to znate? — upita Michael.

Kaljazin se lecnuo, ustuknuo, vlažne oči su mu žmirkale. — Bio je netko drugi. Imao je izvor, doktora. Pronašao je to.

— Raymond Alexander — rekao je Havelock.

— Znači da vam je Anton rekao.

— Boswell.

— Da, naš Boswell.

— Spomenuli ste ga kad sam vam telefonirao iz Evrope.

— Bio sam prestrašen. Mislio sam da biste mogli razgovarati s nekim tko ga je vidio u Antonovoj kući; bio je tamo tako često. Htio sam vam dati sasvim prihvatljiv razlog za njegove posjete, održati vas dalje od njega.

— Zašto?

— Zato jer je Aleksandar Veliki postao Aleksandar Bolesni. Vi niste bili tu, vi to ne znate. On sada vrlo rijetko piše. Pije cijeli dan i najveći dio noći; ne može izdržati naprezanje. Na sreću, za njegovu publiku, to se može objasniti smrću njegove žene.

— Matthias mi je rekao da ste bili oženjeni — rekao je Michael; njegovo je uho nešto hvatalo u Kaljazinovu glasu. — U Kaliforniji. Umrula je, a on vas je uvjerio da dođete ovdje u Shenandoah.

— Imao sam ženu, Mihail. U Moskvi. A ubili su je Staljinovi vojnici. Čovjek kojemu sam pomogao da uništava, čovjek koji je došao iz Voennaje.

— Žao mi je.

Kratko čegrtanje negdje u maloj kući bilo je glasnije nego udaranje kiše izvana. Jenna je pogledala u Havelocka.

— Nije to ništa — sada će Kaljazin. — Imam komad drveta, klin koji postavljam pod stara vrata za vjetrovitih noći. Kad sam vas vidio zaboravio sam na to. — Starac se opet naslonio na stolicu, pa je svoje mršave, venozne ruke prinio do brade. — Morate biti vrlo jasni sa mnom, Mihail, i morate mi dati vremena da mislim. Zato vam nisam odgovorio prije nekoliko trenutaka.

— U vezi s Antonom?

— Da. Da li on doista zna zašto sam učinio ono što sam učinio? Zašto sam ga provodio kroz te strašne noći? Auto-i vanjska sugestija, jačajući ga sve dok se nije ponašao poput genija koji on jest, raspravljajući s ljudima koji nisu bih tamo. Da li on to doista razumije.

— Da, razumije — odgovorio je Havelock, osjećajući tisuću udaraca na stražnjoj strani vrata. Bio je tako blizu, ali bi krivi odgovor mogao tog Parsifala baciti natrag u samonametnutu, neprodornu šutnju. Alexander je imao pravo, na kraju; Kaljazin je imao Kristov kompleks. Iza blagih riječi starog Rusa bila je predanost iskovana u čeliku. Znao je da je u pravu. — Nijedan pojedinac — nastavio je Michael

— ne bi trebalo da ima takvu moć i pritisak takve moći, nikad više. On vas moli, kumi vas na osnovu razgovora koje ste vi i on vodili prije njegove bolesti, da mi date te nevjerojatne ugovore koje ste obojica kreirali, i sve kopije koje postoje. Da mi dopustite da ih spalim.

— On razumije, onda, ali je li to dovoljno? Da li drugi razumiju? *Jesu* li oni naučili?

— Tko?

— Ljudi koji dodjeljuju takvu moć, koji dopuštaju kanonizaciju budućih svetaca a onda ustanove da su njihovi junaci samo smrtnici, naprsli od napuhnutog ega i zahtjeva koji su postavljeni pred njih.

— Oni su prestrašeni. Što biste više htjeli?

— Ja želim da znaju što su učinili, kako ovaj svijet može zapaliti jedan sjajni um uhvaćen u vrtlogu nepodnosivih pritisaka. Ludilo je zarazno; ono ne prestaje jednim slomljenim svecem.

— Oni razumiju, to razumije jedan čovjek kojega većina ljudi smatra najmoćnijim na zemlji. Rekao mi je da su stvorili cara, boga, a nisu imali pravo ni na jedno ni na drugo. Povelili su ga i uzdigli previsoko; bio je zaslijepljen.

— I Ikar je pao u more — rekao je Kaljazin. — Berquist je pošten čovjek, tvrd ali pošten. Osim toga je u nemogućem poslu, ali se u tome ponaša bolje od većine.

— Ne postoji nitko drugi koga bih radije sada vidio na tom mjestu.

— Sklon sam suglasiti se.

— Vi ga ubijate — rekao je Havelock. — Pustite ga. Oslobodite ga. Lekcija je naučena i neće biti zaboravljena. Neka se vrati tom nemogućem poslu i neka radi kako najbolje može.

Kaljazin je gledao u pucketavi žar vatre. — Dvadeset sedam stranica, svaki dokument, svaki ugovor. Ja sam to sam tipkao, upotrebljavajući oblik koji je Bismarck upotrijebio u ugovorima Schleswig-Holsteina. To se Antonu tako sviđalo... Ja nisam nikad bio zainteresiran za novac, oni to znaju, zar ne?

— Oni to znaju. On to zna.

— Jedino lekcija.

— Da.

Starac se okrenuo Michaelu. — Nema kopija osim primjerka koji sam predsjedniku Berquistu uputio u jednoj omotnici State Departmenta iz Matthiasova ureda, s riječima *Ograničeno* utisnutim naprijed. Bilo je označeno, dakako, samo za njegove oči.

Havelock je osjetio napetost, jasno se sjetivši riječi Raymonda Aleksandera da ga je Kaljazin »ukavezio«; sjetivši se da će, ako ne bude telefonskog poziva, dokumenti biti upućeni u Moskvu i Peking. Brojevi su se zbrajali do četiri, ne do dva. — Uopće nikakvih drugih primjeraka, Aleksej?

— Nijedan.

— Mislila bih — neočekivano će Jenna, koja je oklijevajući zako-raknula prema slabašnom starom Rusu — da bi Raymond Alexander, vaš Boswell, mogao inzistirati na jednom primjerku. To je srž njegova pisanja.

— To je srž njegova straha, mlada gospođo. Ja imam vlast nad njim govoreći mu da će, ako išta otkrije ikome, primjerci biti upućeni vašim neprijateljima. To mi nikad nije bila namjera — obratno, najdalja pomisao u mom mozgu. To bi dovelo do istinske kataklizme za koju se molim da bude izbjegnuta.

— Molite se, Aleksej?

— Ne nekom bogu kojeg vi znadete, Mihail. Samo kolektivnoj svijesti. Ne Svetoj Crkvi s predrasudnim Svemogućim.

— Mogu li dobiti dokumente?

Kaljazin je kimnuo. — Da — rekao je, izvlačeći tu riječ. — Ali ne u smislu posjedovanja. Zajedno ćemo ih spaliti.

— Zašto?

— Vi znate razlog; obojica smo bili u istom zanimanju. Ljudi koji dopuštaju Matthiasima ovog svijeta da se vinu tako visoko da ih oslijepi sunce, ti ljudi neće nikad znati. Je li jedan starac lagao? Zavarao sam ih prije. Da li ih opet zavaravam? *Postoje li kopije?*

— Postoje li?

— Ne, ali to oni neće znati. — Kaljazin je s mukom ustao; stajao je i duboko disao, oslanjajući se čvrsto nogama o tlo. — Pođi sa mnom, Mihail. Zakopani su u šumi duž staze do Notcha. Prolazim pored njih svakog poshjepodneva, sedamdeset tri koraka do stabla svibe, jedinog na ovdašnjem groblju. Često se pitam kako je doprlo tamo... Hajdemo, završimo s tim. Kopat ćemo na kiši, strašno ćemo se smočiti i vratiti se s oružjem Armageddona. Možda bi nam gospođica Karas mogla pripremiti malo čaja. Također i čaše s votkom... s bivolskom travom, uvijek s bivolskom travom. Onda ćemo spaliti dokaze i oživjeti vatru.

Kuhinjska vrata su se otvorila poput nagle eksplozije grmljavine. U vratnicama je stajao visoki muškarac s rubom sjedina oko čelave glave, s pištoljem u ruci.

— Lažu vam, Aleksej. Oni *uvijek* lažu, a vi to nikad ne znate. *Ne mičite se, Havelock!* — Arthur Pierce je zgrabio Jennin lakat i privukao je sebi. Lijevo mu je rukom uhvatio oko vrata, a automatik joj pritisnuo o glavu. — Brojat ću do pet — rekao je Michaelu. — Kroz to vrijeme ćete s dva prsta izvući oružje i baciti ga na pod, ili ćete glavu ove žene vidjeti smrskanu na zidu. *Jedan, dva, tri...*

Havelock je otkopčao kaput i s dva prsta kao s pincetama izvukao »llamu« iz futrole. Bacio ju je na pod.

— Dobacite ga nogom! — viknuo je *putnik*.

Michael ga je poslušao. — Ja ne znam kako ste došli ovamo, ali znam da ne možete vani — mirno je rekao.

— Uistinu? — Pierce je pustio Jennu i odgurnuo je prema zapanjenom starom Rusu. — Onda bi trebalo da vam kažem da je vašeg Abrahama srezao jedan nezahvalni Ismael. Vi ne možete vani.

— Drugi znaju gdje smo.

— U to sumnjam. Bila bi ih skrivena armija na toj cesti, kad bi to znali. O, ne, vi ste došli solo...

¹ Kratka trava (*Buchloë dactyloides*) koja raste na suhim zaravnima srednjeg dijela SAD (*op. prev.*)

— *Vi?* — uzviknu Kaljazin, treseći se, pa kimnuvši glavom koju je također svladala drhtavica. — To ste vi!

— Drago nam je što ste s nama, Aleksej. Očito usporavate u svojim godinama! Vi ne čujete laži kad vam ih kažu.

— Koje laži? Kako ste me našli?

— Slijedeći upornog čovjeka. Porazgovarajmo o lažima.

— Kojim *lažima*?

— O tome kako se Matthias oporavlja. To je najveća od svih laži. U mojim kolima je metalna kutija čiji će sadržaj poslužiti kao izuzetno štivo za čitanje u cijelom svijetu. Anthony Matthias je prikazan kao što jest. Vrišteća, prazna ljuštura, manijak, nasilan i paranoidan, koji nema zdrave ideje o stvarnosti. On gradi razočaranja iz slika, fantazije iz apstrakcija — moguće ga je programirati kao poremećana robota, ponovo oživljavajući njegove zločine i uvrede. On je umobolan i sve mu je gore.

— To ne može biti istina! — Kaljazin je gledao u Michaela. — Stvari koje mi je rekao... samo bi ih Anton znao, samo bi se on njih sjetio.

— Druga laž. Vaš uvjerljivi prijatelj je propustio spomenuti da se netom dovezao iz sela Fox Hollow, rezidencije i poslovne kancelarije poznatog komentatora Raymonda Alexandera. Kako ga je gospođica Karas malo prije nazvala? Vaš Boswell, mislim. Posjetit ću ga. Može biti dodatak našoj zbirci.

— *Mihail?* Zašto? Zašto si to govorio? Zašto si mi lagao?

— Morao sam. Bojao sam se da me nećete htjeti saslušati. I osim toga, vjerujem da bi Anton kojeg smo nekada oboje poznavali, htio da tako postupim.

— Još jedna laž — rekao je Pierce, spuštajući se oprezno, držeći oružje u ispruženoj ruci dok je uzeo »llamu« s poda i stavio je za pojas. — Sve što žele su ti papiri, pa da poslije posao bude nastavljen kao inače. Tako njihovi nuklearni odbori mogu smišljati nove načine kako će bezbožne dići u zrak. Tako nas oni zovu, Aleksej. Bezbožni, bezbožnici. Možda će od komandira Deckera stvoriti novog državnog sekretara. Njegov je tip veoma u modi; ambiciozni fanatici su na dnevnom redu broj jedan.

— To se ne bi moglo dogoditi i vi to znate, *putniče*.

Pierce je pogledao u Havelocka, motreći ga. — Da, *putnik*. Kako ste to učinili? Kako ste me pronašli?

— To nećete nikad saznati. Niti koliko smo duboko prodrli u operaciju *paminjatčik*. To je točan izraz. Prodrli.

Putnik je buljio u Michaela. — Ja vam ne vjerujem.

— To nije važno.

— To neće značiti nikakvu razliku. Mi ćemo imati dokumente. Sve će opcije biti naše, ništa nije ostavljeno vama. *Ništa*. Osim spaljenih gradova ako se krivo okrenete, donesete krivi sud. Svijet vas više neće tolerirati. — Pierce je pištoljem rasjekao zrak. — Hajdemo, svi vi. Vi ćete mi to iskopati, Havelock. »Sedamdeset tri koraka do stabla svibe.«

— Postoji tucet staza do Notcha — brzo će Michael. — Vi ne znate koja je.

— Aleksej će mi je pokazati. Kad već dođe do toga, on izabire nas, ne vas. Nikad vas. On će mi to reći.

— Nemojte to učiniti, Kaljazin.

— Lagali ste mi, Mihail. Ako mora postojati konačno oružje, makar na papiru, ono ne može biti vaše.

— Rekao sam vam kad sam slagao, ali postoji konačan razlog. *On*. Vi ste nam došli ne zato što ste vjerovali u nas već što niste mogli vjerovati u *njih*. *Oni su se vratili*. *On* je bio onaj čovjek kod Costa Brave, on je ubijao kod Costa Brave.

— Obavio sam ono oko čega ste se samo pretvarali! Imali ste želudac samo za pretvaranje. To je trebalo *učiniti*, a ne odglumiti, falsificirati.

— To nije trebalo učiniti. Ali kad postoji izbor, vi ubijate. Ubili ste čovjeka koji je organizirao tu operaciju, operaciju u kojoj nije bila potrebna ničija smrt.

— Učinio sam točno ono što biste vi učinili, ali s mnogo više finese i inventivnosti. Njegova je smrt trebalo da bude vjerodostojna, prihvaćena onako kako je trebalo biti. MacKenzie je bio jedini koji je mogao krenuti povratnom stazom svih događaja te noći, koji je znao svoje osoblje.

— Svi ubijeni!

— Neizbježno.

— A Bradford? Također neizbježno?

— Dakako. On me pronašao.

— Vidite li kako je to išlo, Aleksej? — uzviknuo je Havelock, s pogledom na Piercea. — Ubili, ubili, *ubiti*... Sjećate li se Rostova, Aleksej?

— Da, sjećam ga se.

— On mi je bio neprijatelj, ali je bio pošten čovjek. I njega su ubili. Prije nekoliko sati. Vratili su se i marširaju.

— Tko? — upita stari Rus, nesigurno, uznemirena sjećanja.

— *Voennaja*. Manijaci VKR-a!

— *Nisu* manijaci — Pierce će odlučno i tiho. — Posvećeni ljudi koji razumiju prirodu vaše mržnje, vašu lažljivost. Ljudi koji neće kompromitirati principe Sovjetskog Saveza jedino da bi vas gledali kako širite svoje licemjerne laži, okrećući svijet protiv nas... Naše je vrijeme došlo, Aleksej. Vi ćete biti s nama.

Kaljazin je zatreptao, a njegove vodnjikave oči su zurile u Arthura Piercea. Polako je zatresao glavom i prošaptao: — Ne... ne, ja nikad neću pripadati vama.

— Što?

— Vi ne govorite za Rusiju — rekao je starac, čiji je glas buktao dok nije ispunio sobu. — Vi ubijate suviše olako, ubili ste nekoga tko mi je bio vrlo drag. Vaše su riječi odmjerene i ima istine u onome što govorite, ali ne u onome što *radite* ili u *načinu* kako *to* radite! Vi ste *životinje*! — Bez ikakvog upozorenja. Kaljazin se bacio na Piercea svojim slabim tijelom, dok su mu mršave ruke zgrabile pištolj. — *Mihail*, bježi! *Bježi*, Mihail! — Začu se prigušeni tresak kad je pištolj eksplodirao u starčev trbuh. Ali on ga nije ispuštao iz ruke. — *Bježi*...! — Šapat je bio posljednja naredba.

Havelock se okrenuo i gurnuo Jennu prema otvorenim kuhinjskim vratima. Okrenuo se, spreman da se baci na Piercea, ali se zaustavio, jer ga je ono što je vidio natjeralo da promijeni odluku. Umirući Kaljazin se još držao, ali je krvavi pištolj bio sve labaviji u njegovim, a sve čvršće u rukama napadača; za sekundu će naciljati u njega i ispaliti mu u glavu.

Bacio se prema kuhinjskim vratima i čvrsto zalupio s njima utrčavši u kuhinju i sudarivši se s Jennom. Ona je u rukama držala dva kuhinjska noža; Michael je zgrabio onaj s kraćim sječivom, pa su oboje potrčali prema vanjskim vratima.

— Šuma! — viknuo je ispod nadstrešnice. — Kaljazin ga ne može držati. Požuri! Ti pođi desno, a ja ću lijevo! — viknuo je dok su trčali preko trave po gustoj kiši. — Spojit ćemo se nakon nekoliko stotina metara.

— Gdje je staza? Koja je to staza?

— Ja ne znam!

— On će je potražiti!

— Znam!

Čulo se pet pucnjeva, ali ne iz istog oružja; bila su dva. Odijelili su se, Michael je u cik-caku išao prema mraku stabala njemu s lijeve strane, okrenuvši se brzo da pogleda iza sebe. Tri čovjeka. Pierce je izvikivao naredbe još dvojici koji su trčali po blatnom prilazu. Istrčali su ispod nadstrešnice, raširili se s upaljenim baterijama, spremna oružja.

Dosegao je do međnika visoke trave i uronio u zaštitni pokrivač šume; skinuo je kaput i probijao se nadesno, bacajući se u najgušće grmlje. Gmizao je naprijed, s očima na polju, na snopu srednje baterijske svjetiljke, pa se probijao prema rubu. Tijelo mu je bilo mokro; posvuda blato i mokro lišće. Granica trave bila je njegova borbena linija; kiša je tako glasno lila da je gušila šum brzih pokreta. Čovjek će doći brzo, a onda će se zaustaviti i zbog grmlja i zbog opreza.

Kako se svjetlo približavalo, Havelock je išao centimetar po centimetar prema posljednjem redu isprepletena grmlja; čekao je, sagnut. Čovjek je usporio, pretražujući to područje svjetlom. Zatim je brzo ušao u šumu, a svjetlo se pomicalo gore-dolje dok se on rukom služio otvarajući prolaz kroz gusto grmlje.

Sad. Michael se skotrljao po travi i pojurio naprijed; bio je ravno *iza putnika*. Skočio je, stežući dršku noža u ruci. Zatjeravši sječivo u ubojičina leđa istodobno je lijevom rukom snažno natrag povukao njegov vrat i začepio mu usta. Obojica su pali u blato i grmlje, a Michael je okrutno radio s nožem sve dok nije zamro svaki pokret ispod njega. Podigao mu je glavu i iz beživotne ruke izvukao pištolj; to nije bio Arthur Pierce. Bacio se prema baterijskoj svjetiljci i ugasio je.

Jenna je utrčala u tamnu, usku stazu izrezanu kroz stabla i raslinje. Je li to *staza?* pitala se. Je li to staza do Seneca's Notcha: »sedamdeset tri koraka do stabla svibe«? Ako jest, onda je to njena odgovornost. Nikoga ne smije pustiti da prođe, a najsigurniji način da to spriječi bio je jednako gadan koliko zastrašujući.

Pa ipak, ona je to činila i prije, uvijek prestrašena unaprijed, uvijek bolesna od rezultata, ali nije bilo vremena za razmišljanje o tome. Pogledala je iza sebe. Baterijsko svjetlo je skrenulo nadesno, prema stazi! Kratko je uzviknula, dovoljno glasno da se čulo kroz kišu što je bubnjala. Svjetiljka je stala i bila nakratko nepokretna prije nego će se pomaći, sada usmjerena ravno na početak staze. Čovjek je utrčao na stazu.

Jenna se bacila u isprepletene grane međašnog grma. Sagnula se, ukočeno držeći dugo sječivo kuhinjskog noža, dijagonalno iznad koljena. Nemirno svjetlo se približavalo, bilo sve bliže, a figura iza njega je brzo i teško trčala, skliznući se u blatu, usredotočena naprijed na stazu; ubojica koji žuri za krikom nenaoružane žene.

Tri metra, dva, jedan... sad!

Jenna se izvila kroz grmlje, s očima i sječivom centriranim na tijelo iza svjetla. Kontakt je bio odvratan: potok krvi je prsnuo dok je dugo sječivo uranjalo u meso, probivši tijelo koje je utrčalo na nj.

Čovjek je vrisnuo, a strašan krik je ispunio šumu i za dugi trenutak savladao čak i bubnjanje kiše.

Jenna je ležala i hvatala zrak pored mrtvog čovjeka, trljajući krvlju natopljenju ruku u žitkom blatu. Dograbila je bateriju i ugasila je. Zatim se otkotrljala do granice staze i povratila.

Havelock je čuo nagli krik i zatvorio oči — a onda ih je otvorio, zahvalan više od života shvativši da je to krik muškarca. Jenna je to učinila; uzela je čovjeka čija su naređenja bila da je ubije. A taj čovjek nije bio Pierce. On je to znao. Vidio je njihovu poziciju pod nadstrešnicom za automobil. Pierce je bio slijeva, najbliži vratima, a pod takvim kutovima je i počela trka za Michaelom i Jennom.

Arthur Pierce je negdje između srednjeg zemljišta i puta iza Kaljazinove kuće, na sektoru šume okupane kišom.

Gdje je bio posljednji mlaz svjetla? Nije bio tamo — dakako da nije bio tamo! Svjetlo je cilj, a Pierce nije budala. Oni su sada dvije životinje, dvije grabljivice koje vrebaju jedna na drugu u mraku okupanom kišom. Ali je jedan od njih imao prednost, a Michael je to instinktivno znao i snažno osjećao: šume su bile dobre Mihailu Havličeku; bile su mu prijatelj i utočište. On se nije bojao istkanog mraka, jer ga je toliko puta spasio, zaštitio ga od uniformiranih lovaca koji bi ubili dijete zbog njegova oca.

Brzo je progizao kroz ševar, napetih očiju, budnih ušiju, pokušavajući uloviti zvukove koji ne pripadaju kiši i škripavoj težini mokrih grana. Progizao je u poluluku to područje, opazivši među tisućama drugih intuitivno sakupljenih informacija da nema staza, nema prekida u šumi koji bi vodili do Seneca's Notcha. U kući je rekao da postoji tucet takvih staza da bi zbunio Piercea.

Opet je prošao lukom, smanjujući ga, zmijuljeći kroz mokru travuljagu i divlje raslinje; debla su mu bila isprekidani zidovi tvrđava — upotrebljavao ih je kao prsobrane, dok je virkao oko njih.

Kretanje! Zvuk upijanja, ne težine. Noga ili koljeno najprije pritišće, a onda se diže iz blata.

Svjetlo je meta... svjetlo *jest* meta.

Otpuzao je iz lûka, pet, sedam, deset, petnaest metara iza peri-metra, znajući što traži, pipajući to — granu. Našao ju je.

Mladica — snažna, vitka, ne duža od metar i dvadeset, dubokog korijena koje se čvrsto obavilo oko zemlje.

Havelock je iz pása izvukao baterijsku svjetiljku. Stavio ju je na tlo, pa skinuo košulju, raširivši je ispred sebe; bateriju je stavio na sredinu tkanine.

Poslije trideset sekundi baterija je bila sigurno vezana i umotana u košulju, s rukavima obavijenim oko nje, ali i sa dovoljno preostale tkanine za konačno pričvršćivanje. Kleknuo je pored malog stabla i lateralno privezao bateriju za tanko deblo, pa sve to još učvrstio preostalom tkaninom, vezavši je u prekržiž. Povukao je stablo i pustio ga, probajući.

Upalio je svjetlo baterije i povukao stabilce po posljednji put, pa ga pustio, a zatim potrčao u šumu sebi zdesna. Sakrio se iza debelog drveta i čekao, gledajući mlaz svjetla koji se avetinjski njihao nad zemljom. Uperio je oružje i učvrstio ruku, naslonivši je o koru.

Uši su mu uhvatile zvuk dahtanja, šum koraka po žitkom blatu. Onda se pojavila figura, groteskno uzdignuta kroz isprepletenu granje.

Pierce se sagnuo, nastojeći izbjeći svjetlo, pa je ispalio iz svog automatika; eksplozije od kojih su pucali bubnjići odjekivale su šumom.

— Ti gubiš — rekao je Michael povukavši obarač i gledajući ubojicu iz Costa Brave kako pada unazad, vrišteći. Opet je opalio i čovjek iz Voennaje pao je na zemlju, nepokretan, tih. Mrtav. — Ti nisi znao šumu — rekao je Michael. — Ja sam ih upoznao zbog ljudi poput tebe.

— Jenna! *Jenna!* — vikao je, gurajući se između stabala prema otvorenoj travi. — Gotovo je! Polje, *polje!*

— Mihail? *Mihail!*

Ugledao ju je kako polako hoda, nesigurno, kroz guste nalete kiše. Kad ga je ugledala ubrzala je korak, pa stala trčati.

Držali su jedno drugo; za nekoliko kratkih trenutaka svijet nije bio dio njih. Hladna kiša na njegovoj goloj koži bila je samo hladna voda, zagrijana njenim zagrljajem, njenim licem uz njegovo.

— Gdje su druge staze? — upita ga, bez daha.

— Nema nijedne.

— Onda sam ja jednu našla. Dođi, Mihail. *Požuri!*

Stajali su u Kaljazinovoj kući, gdje su tijelo starog Rusa pokrili pokrivačem, sakrivši mu dobrotivo izmučeno lice. Havelock je prišao telefonu. — Vrijeme je — rekao je, birajući.

— Što se *dogodilo?* — upita ga predsjednik Sjedinjenih Država, napetim glasom. — Cijelu vas noć pokušavam dobiti!

— Gotovo je — rekao je Mihail. — Parsifal je mrtav. Imamo dokumente. Napisat ću izvještaj u kome ću vam reći što mislim da morate znati.

Linijom je zavladała osupnuta šutnja. Onda je Berquist jednostavno prošaptao: — Ja znam da vi ne biste lagali.

— Možda bih, ali ne o ovome.

— Što *vi* mislite da bih morao znati? — upita ga Berquist, našavši dio svog glasa.

— Da. Neću izostaviti ništa što je vama suštinsko, što je bitno za taj nemogući posao koji obavljate.

— Gdje ste vi? Poslat ću armiju zbog vas, samo te dokumente donesite ovamo.

— Ne, gospodine Predsjedniče. Moramo se zaustaviti još na jednom mjestu, kod kuće čovjeka kojeg zovu Boswellom. Ali prije nego odemo, ja ću ih spaliti. Postoji samo jedan primjerak, sve u jednom primjerku, a ja ću to spaliti. Isto tako i psihijatrijsku dokumentaciju.

— *Vi imate...*

— Sve će biti u izvještaju... Postoji praktičan razlog zašto radim ovo što radim. Ja ne znam što je vani, izvan kuće, što nas čeka — mislim da znam, ali ne mogu biti siguran. Počelo je ovdje, a ovdje će i završiti.

— Tako. — Berquist je zastao. — Ne mogu promijeniti vaš stav i ne mogu vas zaustaviti.

— To je istina.

— Vrlo dobro, neću pokušavati. Želim vjerovati kako dobro sudim o ljudima. Morate tako, da bi sjedili u ovom uredu — barem bi trebalo da je tako... Što može zahvalna nacija, što može vrlo zahvalni Predsjednik učiniti za vas?

— Ostaviti me samoga, sir. Ostaviti nas same.

— Havelock?

— Da?

— Kako mogu biti siguran? Spaljivanje?

— Parsifal nije htio da budete sigurni. Vidite, on nije htio da se to više ikad dogodi. Ne više Matthiasa. Superstar — to je izvan igre. Nije htio da ikad budete sasvim sigurni.

— Morat ću razmisliti o tome, zar ne?

— To bi bila dobra pomisao.

— Matthias je večeras umro. Zbog toga sam nastojao uspostaviti vezu s vama.

— On je odavno umro, g. Predsjedniče.

EPILOG

Jesen. New Hampshire je naizmjenično bio pod ledenom sivom pokornošću rastućih arktičkih vjetrova da bi ga onda zagrijavale treperave boje jeseni, pa bi uporno sunce davalo život poljima, odbijajući se pokoriti polaganom približavanju zime.

Havelock je spustio telefonsku slušalicu na pokrivenoj verandi za koju je Jenna inzistirala da mu bude radnom sobom. Vidjela ga je, vidjela mu je oči dok je prolazio kroz vrata sobe za dnevni boravak stare kuće, i stajao tamo, opčinjen velikim staklima i uokvirenim krajolikom izvan njih. Stol, police za knjige naslonjene na unutrašnji zid od cigle, i čudna zbirka ugodnog namještaja, promijenili su goli trijem u zračnu sobu zaštićenu prozirnima zidovima koji su omogućavali pogled na polja i šumu koja mu je toliko značila. Ono što je on mogao vidjeti s tog vrlo neobičnog mjesta nije ono što bi drugi mogli vidjeti; ne samo visoka trava i mnogo viša udaljena stabla, već utočišni krajolik što se stalno mijenjao.

A uspomene na napetosti i preživljavanje bile su također tu. Često bi ga odjednom nadimale tako da se morao kretati — fizički — da ih nadvlada, da ih potisne. To će iziskivati vremena; normalnost se ne može steći za nekoliko tjedana, mjeseci.

Ispod je imao groznicu jer ste ga vi kopilad otrovali. Hranili ste ga dijedom... pomame. Trebao mu je njegov fiks! Dr Matthew Randolph, mrtav čovjek, govorio je o drugom mrtvom čovjeku... i o tolikim drugim.

Raspravljali su o tome, Jenna i on, definirali su groznicu koja bi ga hvatala tu i tamo; ona je bila jedini doktor koji mu je trebao. Odlazili bi u duge šetnje; česta nagla trčanja postala su mu potrebna, sve dok mu ne bi izbio znoj i u prsima stalo lupati. Ali bi groznica prošla, eksplozije u glavi bi mu se rastvorile — topovi bi se smirili.

— *Mihail!* — Veseli uzvik pratio je otvaranje i zatvaranje vrata iza sobe za dnevni boravak.

— Ovdje! — Okrenuo se na stolici-okretaljki, koja je bila njen posljednji dodatak njegovoj radnoj sobi.

Jenna je ušla u suncem okupanu sobu; svjetlo je uhvatilo njenu dugu plavu kosu koja se prosipala ispod tamne vunene kape; kaput od tweeda bio je zakopčan da bi odagnala jesensku hladnoću. Spustila je platnenu torbicu na pod i lagano ga poljubila u usne. — To su knjige koje si htio? Da li je netko zvao? — upita ga. — Ubacili su me u studentski odbor za razmjenu s inozemstvom, pa mislim da bih večeras morala biti na sastanku.

— Tako je. Osam sati. Kod dekana Cranea.

— Dobro.

— Ti to voliš, zar ne?

— Mogu pomoći, *pomažem*. Ne samo zbog jezika, već uglavnom zbog vladinih papira. Sve te godine falsificiranja dokumenata konačno ti daju prednost. Ponekad nalazim strašno teškim biti tako pošten. Kao da radim nešto krivo.

Oboje su se nasmijali. Havelock joj je uhvatio ruku. — Nazvao je još netko.

— Tko?

— Berquist.

Jenna se ukočila. — Nije te pokušavao nazvati otkad si mu uputio onaj izvještaj.

— Poštovao je moj zahtjev. Rekao sam mu da nas ostavi na miru.

— A onda zašto te sada zove? Što hoće?

— Neće ništa. Mislio je da bih htio da me upozna s novostima?

— Kojim?

— Loring je u redu, ali se više neće vraćati na teren.

— Drago mi je. Zbog jednog i drugog.

— Nadam se da će se snaći.

— Hoće. Učinit će ga strategom.

— To sam ja predložio.

— Mislila sam da hoćeš.

Michael joj je pustio ruku. — Decker se nije izvukao.

— Što?

— Dogodilo se prije par mjeseci, ali su to pokrili. To je bilo najvelikodušnije što su mogli učiniti za nj. Ujutro nakon Seneca's Notcha izišao je na ulicu i bio uhvaćen na nišan. Stražari su navalili na ubojičina kola, ona koja je poslao Pierce, a to je učinio i Decker. Jednostavno je ušetao u vatru, neka mi Bog pomogne, pjevajući »Borbenu himnu Republike«. Htio je umrijeti.

— Smrt zelota.

— Jalovost. Naučio je; na svoj iskrivljeni način imao je mnogo ponuditi.

— To je historija, Mihail.

— Historija — suglasio se Havelock.

Jenna se vratila do platnene torbe i izvukla knjige. — Popila sam kavu s Harryem Lewisom. Mislim da skuplja hrabrost da ti kaže.

— Breza? — Michael se nasmijao. — Bit će to nešto o čemu će moći pričati svojim unucima. Profesor Harry Lewis, tajni čovjek, skriveni agent, zajedno s kôdnim imenom Breza.

— Mislim da se ne ponosi zbog toga.

— Zašto ne? Nije učinio ništa krivo, a učinio je to bolje od većine. Osim toga, osigurao mi je posao koji jako volim... Pozovimo Harrya i njegovu ženu na večeru, a kad telefon zazvoni — vjeruj mi, zazvonit će — ja ću reći da je to za Brezu.

— Ti si grozan — rekla je Jenna, smijući se.

Havelock se prestao smijati. — Ja sam nemiran — rekao je.

— To je taj poziv.

— Postajem tako prokleta... *nemiran*. — Pogledao ju je.

— Hajdemo se prošetati.

Uspinjali su se kosim brežuljkom nekoliko milja zapadno od kuće, gdje se visoka trava povijala od povjetrine; zemlja je bila tvrda, ispečena suncem, nebo je bilo izrazito plavo, išarano resicama oblaka gonjenih vjetrom. Dolje, prema sjeveru, zaokretao je potok, voda se blago kovrčala oko zavoja, flertujući oko niskih grančica, pa se dalje usmjeravala na jug, s druge strane brežuljka.

— Imali smo piknik u Pragu — rekao je Michael, gledajući dolje.

— Sjećaš li se? Tada je Vltava bila dolje.

— Imat ćemo piknik ovdje — rekla je Jenna, pažljivo ga gledajući.

— Ohlađeno vino, salate, te strašne sendviče koje toliko voliš.

— Šunka i sir, celer, crveni luk, muštarda.

— Da — rekla je, smijući se. — Na nesreću, sjećam se.

— Kad bih ja bio glasovit, imenovali bi ih po meni. Osvojio bih zemlju, bio bih na svakom jelovniku.

— Onda drži nizak profil, moj dragi.

Njegov je osmijeh iščezao. — Ti si jača od mene, Jenna.

— Ako ti to želiš vjerovati, u redu, ali to nije istina.

— Stalno se vraća... *nemir*.

— Depresija, Mihail. I sve manje i manje, mi to oboje znamo.

— Pa ipak, vraća se, a ja se okrećem tebi. Ti se ne moraš okretati meni.

— Ali baš je obratno. Moram.

— Ne na ovaj način.

— Ja nisam nikad prošla kroz ono što si ti prošao kroz toliko vremena. A ima i nešto drugo. Uvijek je bila tvoja odgovornost, ne moja. Svaka odluka koju si donosio morala te je koštati dijela tebe. Bila je tvoja, ti si tamo bio. Ja sam se mogla skrivati — iza tebe. Ja ne bih mogla učiniti ono što si ti učinio. Sasvim jednostavno, ja nemam snage.

— To nije istina.

— Onda izdržljivosti, a to *jest* istina. Sve te tjedne za kojih sam bila u bijegu, svako malo sam morala stati, ostati gdje jesam i ništa ne raditi, ništa ne misliti. Nisam mogla nastaviti, ne u tim trenucima, a nisam se pitala u vezi toga. Jednostavno sam znala da ne mogu. Ti jesi, ti si mogao. I kao dijete i kao čovjek, a trebalo je platiti cijenu za ono što si učinio — što je bilo tebi činjeno. Proći će; *prolazi*.

— Dijete — rekao je Havelock, gledajući dolje na potok. — Vidim ga, osjećam ga, ali ga zapravo ne poznajem. Ali ga se sjećam. Kad bi bilo uplašeno, ili umorno, ili se bojalo spavati, uspeo bi se na drvo u cik zore i gledao neće li ugledati patrole. Ako ih ne bi bilo, spustio bi se i potrčao poljima što je brže mogao, brže i brže i *brže*. Onda bi našao neki jarak, rupu u tlu, ili napuštenu, zapaljenu sušu, ruševine od bombi, i zaspao. Šestogodišnjak koji dobija gutljaj whiskyja, sav taj kisik u njegovim plućima. To je djelovalo i to je bilo jedino važno. Vrućica je padala.

Jenna mu je dodirnula ruku, gledajući ga u lice, pa se stala smiješiti. — Trči *sada*, Mihail. Trči niz brežuljak i čekaj na mene, ali sâm trči. Hajde, ti ljenivče! *Trči!*

Trčao je, noge su mu sjekle zrak, a stopala udarala o zemlju; vjetar mu je bičevao lice i hladio tijelo, uzimajući mu dah. Stigao je do dna brežuljka, daleko dolje, dok su mu se prsa širila svakim udisajem, a tihi smijeh izlazio iz grla. Groznica je prolazila; ubrzo je više neće biti. Opet.

Pogledao je u Jennu, u sunce iza nje, plavo nebo iznad njih. Vikao je između gutanja zraka. — Hajde, ti *ljenivice!* Prisilit ću te da trčiš sve do kuće. *Naše* kuće!

— Ja ću te prestići u posljednjem trenutku! — vikala je Jenna, silazeći brzo s brežuljka, ali ne u trku. — Ti znaš da ja to mogu!

— Od toga ti nema nikakve koristi! — Michael je iz džepa izvukao sjajni metalni predmet. — Ja imam ključ od vrata. *Naših* vrata.

— Smiješno! — uzviknu Jenna, davši se u trk. — Nisi ih zaključao. *Nikad* ih nismo zaključali!

Stigla je do njega. Držali su jedno drugo.

— Ne moramo — rekao je. — Ne više.

(Kraj)

O LUDLUMU

Malo je pisaca steklo popularnost takvom raketnom brzinom i uspelo se tako visoko kao što je to slučaj s Robertom Ludlumom, autorom čija svaka naredna knjiga postaje još većim bestselerom. Ključ njegova uspjeha možda je u komentaru koji je John Leonard, glasoviti književni kritičar, napisao u *The New York Timesu*: »Ludlum nagura više iznenađenja u svoje romane nego svi pisci trilera zajedno u svojim serijama od šest romana.«

Pojedinci tvrde da Ludlum ima tajne izvore za informacije koje nalazimo u njegovim knjigama. U jednoj, ranijoj knjizi, ključna je tema bila CIA-ina upletenost u domaćem osmatranju i praćenju ljudi. U to je vrijeme ta tema mnoge šokirala. Kasnije se, dakako, pokazalo da je ta činjenica korektna, da postoji. Drugi ljudi spremno vjeruju da je i sam Ludlum bio tajni agent prije nego je započeo svoju karijeru kao pisac. On kaže da to nije istina, jer je, kaže, gotovo dvadeset godina bio u show biznisu, kao glumac, producent, čak i impersonator raznih glasova. Svojim glasom u jednoj televizijskoj reklami zaslužio je dovoljno novaca da svojoj djeci plati dvije godine školovanja na koledžu.

U njegovim temama nalazimo svijet u kojemu živimo, a kojega on, čudesno, kao da unaprijed vidi. Opisao je razne podzemne međunarodne organizacije političkih nasilnika za koje se tek nakon njegovih romana dokazalo da postoje. U jednoj svojoj knjizi je opisao atentat na papu dvije godine prije nego se to doista dogodilo. Njegov proročanski duh i stil trilera koji se bez velike potrebe ne ispušta iz ruku, stvorili su mu krug zahvalnih čitalaca u cijelom svijetu. Čak ga je i službena Kina srdačno dočekala mada u jednoj svojoj knjizi nije baš jarkim bojama opisao ono što je vidio u toj zemlji.

Kažu da Ludlumovo pisanje, a i on to potvrđuje, odražava tehnike koje je naučio u kazalištu. Ludlum kaže: »Čovjek kazališta zna da mora voditi računa o publici, da je mora maltene uplesti u radnju. On razumije strukturu više od bilo koga drugoga — logično razvijanje jednog događaja u drugi, a da se ne izgubi pažnja gledališta. Jer ako izgubite njihovu zainteresiranost, isto je kao da ukidate subotnje večer.«

Ludlum priznaje: »Ja prvenstveno pišem kao zabavljač. Ali, nalazim da, bez obzira na to pišeš li komično ili dramatično, moraš pisati sa stajališta nečega što te uznemiruje ili vrijeđa. I tako ja radim. Priznajem da me najviše ozlojeđuje zloupotreba vlasti od strane fanatika. Krajnosti me muče, bilo lijeva ili desna. Ja ne odobravam nasilje, pa zato bol prikazujem onakvom kakva jest. Kad su moja lica pogođena, njih boli. Oni ne uskaču odmah u akciju poput Johna Waynea.«

U izdanju »Prosvjete« dosad su objavljeni ovi romani Roberta Ludluma:

HOLCROFTOVA POGODBA

MATAREŠKI KRUG

BOURNEOV IDENTITET

BOURNEOVA NADMOĆ

AKVITANSKA ZAVJERA

IKAROV PODSJETNIK

PARSIFALOV MOZAIK

a u pripremi su:

CHANCELLOROV RUKOPIS

BOURNEOV ULTIMATUM